

339.5(075.8)

746

ТИХОСОВА Г.А., ВЕРБИЦЬКИЙ О.М.,
КАЛІНСЬКИЙ Є.О.

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ТА ЕКСПЕРТИЗА ТОВАРІВ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Г. А. Тіхосова
О. М. Вербицький
Є. О. Калінський

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ТА ЕКСПЕРТИЗА ТОВАРІВ

Навчальний посібник

ОЛДІПІОН

2019

УДК 339.543(075)

М66

Рекомендовано до друку вченою радою
Херсонського національного технічного університету
(протокол № 3 від 19 грудня 2018 р.)

Автори: **Г. А. Тіхосова**, д-р техн. наук, професор ХНТУ;
О. М. Вербицький, канд. техн. наук, доцент ХНТУ;
Є. О. Калінський, канд. техн. наук, доцент ХНТУ

Рецензенти:

Головко М. П. – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри товарознавства в митній справі Харківського державного університету харчування та торгівлі;

Мокроусова О. Р. – доктор технічних наук, професор кафедри товарознавства та митної справи Київського національного торговельно-економічного університету

Тіхосова Г. А.

М66 Митний контроль та експертиза товарів : навч. посіб. / Г. А. Тіхосова, О. М. Вербицький, Є. О. Калінський. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. – 312 с.

ISBN 978-966-289-260-4

У навчальному посібнику охарактеризовано головні аспекти митного контролю та експертизи в митній справі. У ньому подано структуру та характеристику української митної системи, розкрито роль товарознавства та експертизи в митній справі. Навчальний посібник висвітлює комплекс питань, що виникають під час митного контролю, експертизи та оформлення товарів, які перегинають державний кордон України.

Посібник базується на знаннях дисциплін «Основи товарознавства виробів», «Основи митної справи» та законодавчої бази України. В основу навчального посібника покладено матеріали лекційних та лабораторних занять з дисциплін «Стандартизація та експертиза в митній справі», «Стандартизація і законодавство в митній справі», «Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності».

Навчальний посібник може бути використаний студентами, які навчаються за спеціальністю 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Посібник також може бути корисним для аспірантів, спеціалістів з товарознавства та широкого кола читачів.

УДК 339.543(075)

ISBN 978-966-289-260-4

© Г. А. Тіхосова, О. М. Вербицький, Є. О. Калінський, 2019
© ХНТУ, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	8
УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ	11
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ Й МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ	14
1.1. Виникнення та становлення державної митної служби України	14
1.2. Визначення митної політики України	26
1.3. Завдання та принципи митної справи	28
1.4. Характеристика методів митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України	30
1.5. Принципова структура української митної системи	36
2. КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ЯК МЕТОД ТОВАРОЗНАВСТВА В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ	43
2.1. Класифікація як метод товарознавства	43
2.2. Принципи створення класифікації	44
2.3. Основні класифікаційні ознаки товарів	47
2.4. Міжнародне сімейство економічних класифікацій	53
2.4.1. Зв'язки між різними класифікаціями	55
2.5. Єдина система міжнародних класифікацій ООН і пов'язані з нею регіональні й національні класифікації	55
2.6. Класифікації видів економічної діяльності та продукції	56
2.6.1. Об'єднана система класифікацій видів економічної діяльності та продукції ISCAP	57
2.7. Класифікації видів економічної діяльності	58
2.7.1. Міжнародна стандартна галузева класифікація – ISIC Rev. 3	58
2.7.2. Статистична класифікація видів економічної діяльності в ЄС – NACE Rev. 1	59
2.8. Класифікації продукції	60
2.8.1. Міжнародна класифікація основних продуктів – CPC	60

2.8.2. Статистична класифікація продукції за видами діяльності – СРА	62
2.8.3. Гармонізована система опису та кодування товарів – HS	62
2.8.4. Комбінована номенклатура – CN	63
2.8.5. Стандартна міжнародна торговельна класифікація – SITC Rev. 3	63
2.8.6. Класифікація за широкими економічними категоріями – ВЕС	64
2.8.7. Список продукції ЄС – PRODCOM	66
2.9. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності	66
2.9.1. Загальні відомості про українську товарну номенклатуру зовнішньоекономічної діяльності – УКТЗЕД	66
2.9.2. Класифікація товарів за правилами УКТЗЕД	67
2.9.3. Основні правила інтерпретації класифікації товарів	67
2.9.4. Класифікація багатокomпонентних товарів	81
3. МИТНА ЕКСПЕРТИЗА ТОВАРІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ	82
3.1. Вимоги країн до якості та безпеки товарів	82
3.1.1. Угода про технічні бар'єри в торгівлі	83
3.1.2. Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів	83
3.1.3. Порівняльна характеристика угод про СФЗ і ТБТ	84
3.2. Роль експертизи в митній справі	86
3.3. Митна експертиза під час проведення митного контролю	91
3.3.1. Формування документації для проведення експертиз	92
3.3.2. Взяття проб (зразків) товарів	93
3.3.2. Взяття проб (зразків) товарів	96
3.3.4. Надання СЛЕД ДФСУ висновків за результатами проведених експертиз	101

4. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ПЕРЕМІЩЕННЯМ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ	105
4.1. Здійснення митного контролю й митної перевірки	105
4.2. Зони митного контролю	115
5. МИТО ЯК ПОДАТОК НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	119
5.1. Характеристика видів мита	119
5.2. Декларування митної вартості товарів	122
5.3. Методи визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту	129
5.4. Митні платежі	141
6. ВИЗНАЧЕННЯ КРАЇНИ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ З МЕТОЮ ПОДАЛЬШОГО МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ	158
6.1. Диференціація митних ставок залежно від країни походження товару	158
6.2. Оформлення сертифікатів походження товарів	165
7. ТОВАРНА УПАКОВКА, ТАРА Й ТРАНСПОРТНЕ ОБЛАДНАННЯ У МИТНОМУ РОЗГЛЯДІ	170
8. ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ	175
8.1. Типова технологічна схема пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними	175
8.1.1. Типова технологічна схема здійснення митного контролю автомобільних транспортних засобів і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон	181

8.1.2. Типова технологічна схема здійснення митного контролю водних транспортних засобів і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон	189
8.1.2.1. Митний контроль суден закордонного плавання, що прибувають на митну територію України або вибувають за її межі	191
8.1.2.2. Митний контроль транспортних засобів і товарів, що переміщуються на суднах закордонного плавання	194
8.1.3. Типова технологічна схема здійснення митного контролю залізничних транспортних засобів і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон	197
8.1.3.1. Митний контроль залізничних транспортних засобів і товарів, що ввозяться на митну територію України	200
8.1.3.2. Митний контроль залізничних транспортних засобів і товарів, що вивозяться за межі митної території України	202
8.1.3.3. Митний контроль залізничних транспортних засобів і товарів, що переміщуються територією України транзитом	203
8.1.3.4. Митний огляд залізничних транспортних засобів і товарів	203
8.1.3.5. Здійснення митних формальностей у міжнародному пасажирському залізничному транспорті	205
8.1.4. Типова технологічна схема здійснення митного контролю повітряних транспортних засобів і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон	205
8.1.4.1. Митний контроль повітряного судна, що виконує міжнародний рейс	207
8.1.4.2. Митний контроль товарів, що ввозяться на митну територію України	208
8.1.4.3. Митний контроль товарів, що вивозяться за межі митної території України	211

8.1.4.4. Митний контроль товарів, що перевозяться пасажирами на борту повітряного судна	212
8.1.4.5. Особливості митного контролю товарів та повітряного судна, що здійснює транзитні перевезення чи технічну посадку	213
8.2. Митне оформлення товарів і транспортних засобів	214
8.3. Процедура декларування товарів і транспортних засобів	219
8.3.1. Типи митних декларацій	223
8.4. Митні формальності під час митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів	227
9. ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ МИТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ УПОВНОВАЖЕНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ОРГАНІВ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ ПІД ЧАС МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ	232
9.1. Документи, що застосовуються при виконанні митних формальностей за митною декларацією	232
9.2. Подання митної декларації	234
9.3. Виконання митних формальностей за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку	238
9.4. Особливості виконання митних формальностей за попередньою митною декларацією	243
9.5. Документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю	245
10. МИТНІ РЕЖИМИ	255
11. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА	294
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	301
ДОДАТКИ	307

ВСТУП

В сучасних умовах асоціації України з Європейським Союзом, актуальними є завдання активного розвитку зовнішньоекономічної діяльності та розширення зовнішньоторговельних зв'язків. Це обумовлює необхідність підвищення ефективності функціонування митних органів, оволодіння нормативно-правовими основами регулювання зовнішньоекономічної діяльності, захисту економічних інтересів країни.

Однією з основних складових економічної політики є зовнішньоекономічна політика – комплекс заходів, який спрямовується на досягнення економікою країни певних переваг на світовому ринку і на захист національного ринку від конкуренції іноземних товарів. Від загальної концепції побудови економічної системи залежать напрям руху, етапи формування, механізм функціонування політики держави у сфері міжнародних економічних зв'язків. При цьому реалізуються як економічні цілі, так і політичні. Тому в першому розділі даного навчального посібника висвітлені теоретичні основи та концептуальні засади митної політики і митної справи в Україні та характеристика методів митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України.

Об'єктами професійної діяльності фахівця митних органів є товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України. Професійна діяльність фахівця в галузі митної справи передбачає здійснення організаційно-контролюючих, правоохоронних, управлінських, інформаційно-аналітичних та науково-дослідних функцій. Це дозволить забезпечити виконання наступних завдань:

- застосування митних процедур;
- стягування митних платежів;
- здійснення митного контролю;

- забезпечення дотримання митного регулювання;
- застосування товарних номенклатур зовнішньоекономічної діяльності.

Для вирішення цих завдань важливо мати теоретичну і практичну підготовку з питань класифікації та кодування товарів в міжнародній торгівлі як основи застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України.

Відомо, що зовнішньоекономічна діяльність здійснюється в формі визначених процедур і потребує застосування практичних методик з області товарознавства. За митним контролем потрібне застосування специфічних методик проведення експертизи товарів, які перетинають митний кордон. Без знання тарифної класифікації товарів неможливо одержати повну зовнішньоторгову характеристику різноманітних товарів таких як: машини, послуги, об'єкти інтелектуальної власності. Тому, в другому розділі даного навчального посібника подано сучасні класифікаційні ознаки товарів у світовій торговій системі: єдину систему міжнародних класифікацій ООН і пов'язані з нею регіональні й національні класифікації; об'єднану систему класифікацій видів економічної діяльності на продукції ISCAP; міжнародну стандартну галузеву класифікацію – ISIC Rev. 3; статистичну класифікацію видів економічної діяльності в ЄС – NACE Rev. 1, а також українську товарну номенклатуру зовнішньоекономічної діяльності.

Детально висвітлено класифікацію багатокомпонентних товарів на основі української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності УКТЗЕД.

Система митного регулювання і експертиза товарів не може існувати без застосування класичних методів оцінки товарів за методами, розробленими науковцями з товарознавства. Тому в навчальному посібнику приділено велику увагу ролі товарознавства в системі митного регулювання і митного контролю безпеки товарів.

Становлення митної системи як чинника розвитку держави залежить від взаємодії як об'єктивних, так і суб'єктивних причин.

Оскільки організація митної справи – це складова політика держави і частина економічної системи, то її реформування відбувається у відповідності до еволюції економіки в цілому.

У навчальному посібнику узагальнено історичні, правові, методологічні та практичні питання в області класифікації та кодування товарів, необхідні для підготовки висококваліфікованих фахівців митної справи, а також професійної підготовки для сфери зовнішньоекономічної діяльності в цілому. Детально висвітлені питання митного контролю та митного оформлення товарів, переміщуваних через кордон фізичними та юридичними особами, порядок митного оформлення товарів, спеціальні види контролю на митному кордоні України.

Практична частина призначена для отримання студентами професійних знань, умінь і навичок в області товарознавства, класифікації, стандартизації і експертизи товарів, які перетинають митний кордон.

Кожне практичне заняття має уніфіковану структуру, що включає визначення його цілей, підготовчу роботу студента до нього, засоби навчання, а також ситуаційні завдання і висновки. Завдяки такій структурі занять студент отримує можливість оволодіти додатковими вміннями оформляти результати роботи, аналізувати і узагальнювати їх, робити висновки, що служить підготовчим етапом для комплексного вивчення курсу.

Навчальний посібник може бути використаний студентами, які навчаються за спеціальністю 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність освітньо-професійної програми «Товарознавство та експертиза в митній справі».

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- АСАУР – автоматизована система аналізу та управління ризиками.
АСМО – автоматизована система митного оформлення.
ВМД – вантажна митна декларація.
ГАТТ – (General Agreement on Tariffs and Trade) Генеральна угода з тарифів та торгівлі.
ДМВ – декларація митної вартості.
ДФСУ – Державна фіскальна служба України.
ЕДМВ – електронна декларація митної вартості.
ЕК ДМВ – електронна копія декларації митної вартості.
ЕК МД – електронна копія митної декларації.
ЕМД – електронна митна декларація.
ЕЦП – електронний цифровий підпис.
ЄАД – Єдиний адміністративний документ.
ЄАІС – єдина автоматизована інформаційна система.
ЄЕС – Європейське економічне суспільство.
ЄМТ – Єдиний митний тариф України.
ЄС – Європейський Союз.
ЗЕД – Зовнішня економічна діяльність.
КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності.
КМУ – Кабінет міністрів України.
МВФ – міжнародний валютний фонд.
МД – Митна декларація.
Мінфін – Міністерство фінансів України.
МКУ – Митний кодекс України.
МРЦ – Максимальна роздрібна ціна.
НБУ – Національний банк України.
ООН – Організація об'єднаних націй.
ОПІ – Основні правила інтерпретації.
ПДВ – Податок на додану вартість.
ПМО – підрозділ митного оформлення.

РМС – Рада митного співробітництва.

СЛЕД ДФСУ – Спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень Державної фіскальної служби України.

СОТ – Світова організації торгівлі.

СФЗ – санітарні та фітосанітарні заходи.

ТБТ – Технічні бар'єри в торгівлі.

ТНЗЕД – Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності.

ТНЗЕД СНД – товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності країн СНД.

УКТЗЕД – Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності.

ЮНЕСКО – (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури.

ЮНКТАД – (United Nations Conference on Trade and Development) Конференція ООН з торгівлі та розвитку.

ANZSCC – (Australian and New Zealand Standard Commodity Classification) Товарна класифікація Австралії і Нової Зеландії.

ANZSIC – (Australian and New Zealand Standard Industrial Classification) Промислова класифікація Австралії і Нової Зеландії.

ВЕС – (Broad Economic Categories) класифікація за широкими економічними категоріями.

Carnet TIR (книжка МДП) – (Carnet Transport international routier) (книжка міжнародних дорожніх перевезень) Митний вантажосупровідний документ.

CMR – (Convention on the Contract for the International Carriage of Goods by Road) Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів.

CN – (Combined Nomenclature) Комбінована номенклатура ЄС.

CPA – (Classification of Product by Activity) Класифікація продукції за видами діяльності.

CPC – (Central Produkt Classification) Класифікація основної продукції.

HS – (Harmonized Commodity Description and Coding System) Гармонізована система опису й кодування товарів.

ISCAP – (Integrated System of Classifications of Activities and Products) Комплексна система класифікацій видів економічної діяльності та продукції.

ISIC – (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities) Міжнародна стандартна галузева класифікація усіх видів економічної діяльності.

NACE – (Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes) Класифікація видів економічної діяльності Європейського Співтовариства.

NST/R – (Classification system for transport statistics) Стандартна класифікація товарів для транспортної статистики.

PRODCOM – (Production Communautaire) Єдиний список продукції ЄС.

SITC – (Standart International Trade Clasefication) Міжнародна стандартна торговельна класифікація.

SNA – (System of National Accounting) Система національних рахунків.

UNSD – (The United Nations Statistics Division) Статистичний відділ ООН.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ Й МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

1.1. Виникнення та становлення державної митної служби України

Протягом століть митниця була й залишається одним з найсуттєвіших факторів державності та незалежності країни, яскравим свідомством владного й фінансового суверенітету.

Митна справа має багату й насичену історію свого розвитку, яка охоплює проміжок часу з перших згадувань про стягування митних податків з купців за перевезення товарів по території європейських держав, що мало місце приблизно в VI стаття до н.е., по теперішній час, коли митна справа інтегрувалася в економіко-політичну систему взаємодії держав та є інструментом забезпечення їх фінансового суверенітету.

Митна справа в нашій державі існувала ще за часів Київського князівства. Відомо, що в 911 році в торговому договорі київського князя Олега з візантійським імператором обумовлювалися питання мита й митних стосунків між двома країнами.

За умовами договору за Руссю визнавалося право безмитної торгівлі. У ті часи Київська Русь мала власну митну систему, стягувала та, за домовленістю із суміжними країнами, сплачувала митні податки.

Визнаючи необхідність гармонізації правової бази митних відносин та зовнішньої торгівлі, у 1288 р. був створений митний статут для купців Баварії, Польщі, Чехії, Австрії та Київської Русі. Українські митники діяли в єдиному правовому полі з нашими західними сусідами.

На в'їздах до Києва, Вишгорода та інших міст Київського князівства будувалися застави-фортеці, де вповноважені князем збирачі стягували мито за перевезення товарів та прогін худоби.

Складний порядок митних стосунків існував в Україні і за Литовсько-Польської держави. Функціонувала система митних зборів за ввіз та вивіз різноманітних товарів. Прикордонне мито стягувалося митниками, які працювали в митницях (вони називалися митними коморами).

Чітку налагоджену митну систему мала Козацько-Гетьманська держава. Починаючи від Богдана Хмельницького, Державний скарб (таку назву мала тоді фінансово-банківська й митна служба України) збирав вивізні та ввізні прикордонне мито. Вже тоді українські митники відзначалися високими професійними якостями, освіченістю, знанням іноземних мов.

У період правління Богдана Хмельницького митні відносини реформувались у державну структуру, яка функціонувала з метою захисту ринку України, а митні збори від зовнішньої торгівлі ставали одним із основних джерел поповнення державної скарбниці.

Впорядковуючи митну справу, Богдан Хмельницький Універсалом від 28 квітня 1654 р. доручив організувати митну службу на кордонах України (турецькому та московському).

В Універсалі гетьмана Богдана Хмельницького, зокрема, встановлювалися митні платежі за товари, що ввозилися на територію Української держави. Митні збори на кордонах щороку приносили до державної скарбниці 100 000 червоних золотих.

Митна політика Козацької держави була спрямована на забезпечення сприятливих умов для власних виробників та купців товарів, проте з іноземних купців стягувалося не надто велике мито, що позитивно впливало на розвиток торговельних відносин держави із сусідами.

Деякий час в історії нашої країни, коли вона втрачала самостійність і незалежність, розвиток митної справи не переривався; відбувалася трансформація митної системи, шляхом спроб та помилок формувалися методи адміністративного та економічного регулювання зовнішньоекономічної діяльності країни.

Виходячи з нагальних завдань захисту вітчизняних мануфактур і насичення внутрішнього ринку товарами, впроваджувалася диференціація мит залежно від виду товару й наявності подібних товарів від вітчизняних виробників. Державна скарбниця щороку отримувала значні прибутки від сплати торгового мита, митна система розвивалася та ускладнювалася.

На початку ХХ сторіччя вітчизняна митна справа зазнала суттєвих змін разом із проголошенням Української Народної Республіки.

9 січня 1918 року Центральна рада Української Народної Республіки прийняла IV Універсал, яким проголосила Україну «самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу». IV Універсал визначав основні засади самовизначення, державного ладу та перспективи державотворення в Україні, у тому числі, в економічній, торгівельній і податковій сфері.

У 1918 році за рішенням гетьмана Павла Скоропадського було організовано Корпус прикордонної варти, якому були доручені охорона кордону Української Народної Республіки та здійснення окремих митних функцій.

Основою Корпусу прикордонної варти став Запорізький корпус, створений Центральною радою ще в 1917 році. Військовики Корпусу вели боротьбу з контрабандою, контролювали переміщення вантажів і товарів через українсько-російський та українсько-румунський кордон. Водночас, для організації роботи зі зміцнення фінансової бази та митної справи в країні, гетьман створив Департамент митних зборів, який входив до складу Міністерства фінансів.

У цей період уряд УНР уклав угоду з Росією, відповідно до якої на митному кордоні між державами почали діяти митні пости Харківської митниці. Також були підписані договори з Німеччиною та Австро-Угорщиною, які підтверджували наміри про налагодження торгівлі та спрощення митних процедур між УНР і цими країнами.

У короткий період української державності уряд Української Народної Республіки з глибоким розумінням ставився до про-

блеми створення митної системи, але для реалізації проєктів йому не вистачило часу. У 1918–1920 рр., коли майже на всій території України розгорнулися бойові дії, міжнародні торговельні операції були практично припинені.

Наступний імпульс розвитку вітчизняна митна справа одержала за часів функціонування у митній системі Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

У період СРСР митна політика радянських республік будувалася за принципом промислового протекціонізму. Протекціонізм обумовлювався розрухою в країні, спричиненою Першою світовою та громадянською війнами, а також економічною блокадою західних держав. На початку свого існування СРСР був економічно слабкою державою в оточенні більш розвинутих економічно міцних держав. Великої шкоди Союзу РСР завдавали численні товари, що ввозилися контрабандним шляхом. Перед митниками постало непросте завдання захисту економіки молодій державі.

28 грудня 1920 р. між Українською РСР і радянською Росією було підписано Союзний робітничо-селянський договір, стаття 3 якого передбачала об'єднання існуючих в обох республіках народних комісаріатів зовнішньої торгівлі. У жовтні 1921 року на кордоні УРСР функціонувало 44 митні установи трьох видів: митниці, митні нагляди, митні пости. Серед митниць за обсягом товаропотоку виділялись Олевська, Ямпільська, Волочиська, Густинська, Могилів-Подільська, Одеська, Тернопільська, Маріупольська, Бердянська, Таганрозька. Митні нагляди існували в Очакові, Овідіополі, Генічеську. Крім митниць на кордоні були створені також дві внутрішні митниці – в Києві та Харкові.

У період до підписання в 1922 році Договору про створення СРСР відносини між союзними республіками характеризувались як міждержавні. Між республіками існував «митний союз». 20 квітня 1922 року РНК УРСР було прийнято постанову про введення в дію на території УРСР Митного тарифу з Європейської торгівлі, а з часом – про митну охорону.

Зі створенням Радянського Союзу зовнішні відносини, як і митна справа, стали прерогативою союзних митних органів. Митна система УРСР у цей період існувала лише як частина великої системи митних органів СРСР.

За часів УРСР нечисленні митниці, які діяли в Україні, були абсолютно безправними. У республіці не було жодних керівних або навіть координуючих структур, які б займалися митною справою. Керування майже всіма аспектами життя в Радянському Союзі відбувалося централізовано, усі питання, у тому числі й дрібні, вирішувалися на найвищому рівні.

Після розпаду СРСР, що було спричинено невдалим керуванням країною із потужною економікою й кризою радянської планово-господарської системи, колишні радянські республіки трансформувались у нові незалежні держави із власною митною територією. У цей період кожна з колишніх радянських республік почала відбудовувати власну митну систему.

Проголошення державного суверенітету та незалежності України зумовило потребу в забезпеченні належного захисту економічних інтересів нашої держави.

Закони України «Про митну справу в Україні», «Про Єдиний митний тариф» і Митний кодекс (введені в дію протягом 1991–1992 років) стали законодавчою базою для організації митної справи в державі та створення митної системи України.

Указом Президента України від 11 грудня 1991 року «Про утворення Державного митного комітету України» було створено центральний орган державного управління в галузі митної справи – Державний митний комітет України. Головним завданням Держмиткому було визначено забезпечення захисту економічної безпеки України, додержання законодавства про митну справу, здійснення митного контролю та оформлення.

У спадок від Радянського Союзу в 1991 році Україна отримала 25 митниць і 49 митних постів із чисельністю особового складу 2 тис. осіб. Функціонувало 29 автомобільних пунктів пропуску, 14 залізничних, 4 авіаційних та 17 морських і річкових пунктів пропуску.

Зосереджені переважно на заході та півдні країни, ці митні органи внаслідок недостатнього технічного й кадрового забезпечення, а також через відсутність законодавчого врегулювання не мали змоги забезпечити належну організацію митного оформлення та контролю на більш ніж 7 тис. км державного кордону.

З метою оперативного забезпечення здійснення митного контролю на кордоні було запроваджено тимчасову схему організації пунктів пропуску, при якій митні підрозділи разом з іншими суміжними службами розміщувалися в тимчасових приміщеннях.

Протягом 1992–1993 років було створено розгалужену систему митних органів на всій території України, визначено зони діяльності митниць та спеціалізованих митних організацій, запроваджено митний контроль по всьому периметру кордону.

У 1992 році Україна стала повноправним членом Всесвітньої митної організації.

5 лютого 1992 року було прийнято Закон України «Про Єдиний митний тариф», який визначив основні напрями тарифного регулювання.

До 1993 року тарифна політика орієнтувалася на регулювання експорту, імпортна політика була ліберальною. Імпортне мито стягувалося згідно з митним тарифом СРСР, який мав дві основні особливості: сировина, устаткування та обладнання не обкладалися митом; продукти харчування та товари широкого вжитку обкладалися митом за ставками від 10 до 50 %.

11 січня 1993 року Декретом Уряду було затверджено Єдиний митний тариф України – звід ставок мита відповідно до визначеної товарної номенклатури. Рівень ставок ввізного мита визначався залежно від ступеня обробки та економічної доцільності ввезення того чи іншого виду товару. Середньоарифметична ставка ввізного мита становила 15 %.

У грудні 1992 та червні 1993 років було укладено перші угоди про застосування режиму вільної торгівлі з Білоруссю та Росією і почали закладатися основи для проведення узгодженої митно-тарифної політики з цими державами.

На виконання Указу Президента України від 14 липня 1995 року «Про заходи щодо забезпечення контролю за переміщенням транзитом товарів через територію України» і відповідних рішень Уряду митною службою було створено і введено в експлуатацію первинну мережу супутникового зв'язку.

У 1995 році було створено систему спрямування до бюджету митних платежів, яка функціонує за схемою міні-казначейства.

Побудована система розрахунків із Держбюджетом дозволила, завдяки єдиному банківському обслуговуванню, єдиній системі технічного забезпечення та супутникового зв'язку, здійснювати повне касово-розрахункове обслуговування всієї митної системи на безоплатній основі, щоденну інкасацію цінностей і грошових коштів у національній та іноземній валютах.

У 1995–1996 роках розпочалося активне застосування режиму вільної торгівлі з країнами СНД та Балтії. Зважаючи на те, що заходи тарифного регулювання стосуються лише приблизно 30% імпорту, з метою захисту вітчизняного товаровиробника розпочинається робота з удосконалення Єдиного митного тарифу.

З лютого 1996 року запроваджуються експортні обмеження шляхом установа індикативних цін на різні види товарів. На експорт деяких видів продукції вводиться вивізне (експортне) мито, переважно заборонного характеру (на вовну та шкіру тварин, чорні й кольорові метали тощо). Протягом 1996–1998 років запроваджуються мінімальні ставки ввізного мита на сировину, що постачається для підприємств.

З 1993 по 2001 рік прийнято майже 20 Законів України та 70 Постанов Уряду, згідно з якими скориговано понад 95% тарифних ставок.

6 квітня 1996 року Указом Президента України затверджено Концепцію трансформації митного тарифу України на 1996–2005 роки відповідно до системи ГАТТ/СОТ (Генеральна угода з тарифів та торгівлі Світової організації торгівлі). Концепція визначала основні принципи та напрямки поступової трансформації митного тарифу України для забезпечення гарантованого доступу до товарних ринків у рамках приєднання України до ГАТТ і її вступу в СОТ.

У вересні 1996 року з метою створення сприятливих умов для доступу українських товарів на європейський ринок та відповідно до угоди України з ЄС, якою передбачено застосування пільгової тарифікації до товарів, що походять з України, було запроваджено верифікацію (підтвердження дійсності) сертифікатів про їх походження.

Відповідно до Указу Президента України № 1145 від 29 листопада 1996 року «Про Державну митну службу України» здійснено кардинальну реорганізацію структури митної системи України, змінено принцип її побудови та управління з територіального на регіональний. На базі ліквідованого Державного митного комітету України було створено Державну митну службу України як центральний орган виконавчої влади.

Завдяки реорганізації досягнуто вдосконалення організаційної структури та централізації управління митною системою, зміцнення виконавської дисципліни й мобільності митних підрозділів, посилення митного контролю та боротьби з контрабандою й порушеннями митних правил.

Протягом 1997–1998 років вдосконалюється робота підрозділів з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил.

На початку 1998 року на кордоні з Польщею було введено в експлуатацію найбільший у Східній Європі міжнародний пункт пропуску «Краковець» із пропускнуою здатністю до 5 тисяч легкових автомобілів на добу. У березні 1998 року розпочав функціонування пункт пропуску «Гоптівка», побудований з урахуванням європейських стандартів. Його пропускна здатність – 7 тисяч автомобілів на добу.

Відповідно до Указу Президента України від 23 березня 1998 року «Про внесення змін і доповнень до Указу Президента України від 29 листопада 1996 року № 1145» з метою забезпечення ефективного митного контролю за енергоносіями під час їх переміщення через митний кордон України в 1998 році було створено Центральну енергетичну митницю.

25 листопада 1998 року Державною митною службою України та Європейською Комісією ЄС було підписано Меморандум

про співробітництво на 1999–2001 роки та Програму взаємодії в галузі митної справи на трирічний період.

Визнанням високого авторитету митної служби України стало обрання її в 1997 році до складу Фінансового комітету Всесвітньої митної організації, а в 1998 році – до складу Політичної комісії цієї організації.

З 1 липня 1999 року запроваджено голографічний захист митних декларацій на ввезення приватного автотранспорту та документів на переміщення вантажів за процедурою міжнародних дорожніх перевезень, що дозволило виключити спроби їх підробок.

Спрощенню та прискоренню процедури митного контролю товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України і забезпеченню його ефективності сприяло запровадження у ряді пунктів пропуску на кордоні спільного контролю з митними службами суміжних країн, зокрема Молдови та Польщі.

У пунктах митного оформлення та контролю створюються «зелені» та «червоні» коридори: спочатку в аеропортах (Бориспіль, Сімферополь, Одеса, Харків, Дніпропетровськ), а потім і на автопереходах «Рава-Руська», «Краковець», «Шегіні», «Ягодин», «Усти-луг», «Чоп».

Наприкінці 2000 – на початку 2001 років у всіх митних органах було запроваджено єдині технології здійснення митного контролю при переміщенні суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності товарів, предметів і транспортних засобів через автомобільні пункти пропуску, а також водним (морським, річковим і поромним) та авіаційним транспортом.

Проводиться робота з приєднання України до міжнародних конвенцій у галузі митної справи. 23 травня 2000 року Президентом України підписано Указ «Про приєднання до Міжнародної конвенції Всесвітньої митної організації про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 9 червня 1977 року» (Найробіська конвенція).

5 квітня 2001 року було прийнято Закон України «Про Митний тариф України». У його основу покладено Українську класифікацію товарів зовнішньоекономічної діяльності, яка базується на Гармонізованій системі опису та кодування товарів.

17 травня 2002 року відповідно до Указу Президента України наша держава приєдналася до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів (Женевська конвенція), що сприяло спрощенню митних процедур.

Президентом України також підтримано ініціативу Держмитслужби та видано Указ від 4 липня 2002 року «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах» (Женевська конвенція 1982 року).

11 липня 2002 року Президентом України було підписано прийнятий Верховною Радою України новий Митний кодекс, який закріпив у національному законодавстві основні положення ряду міжнародних конвенцій та угод з питань митної справи, у тому числі й тих, до яких Україна на той час мала лише намір приєднатись, зокрема, ГАТТ/СОТ.

Упродовж 2003–2004 років удосконалюється діяльність митної служби, реалізуються заходи з наближення стандартів роботи митної служби до європейського й світового рівня. Завершено роботу з нормативно-правового забезпечення реалізації положень Митного кодексу України.

З початку 2005 року розвиток митної справи спрямовується на досягнення позитивних результатів та зрушень у вирішенні потреб українського суспільства.

Пріоритетними напрямками вдосконалення роботи митних органів стають:

- наближення митного законодавства України до міжнародних стандартів та стандартів Євросоюзу;
- стабілізація системи збирання надходжень митних платежів до бюджету держави;
- уніфікація та спрощення митних процедур і технологій контролю на кордоні та всередині держави;
- впровадження механізмів полегшення торгівлі, усунення перешкод для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, сприяння швидкому переміщенню товарів;
- удосконалення системи протидії контрабанді та порушенням митних правил;

- підвищення ефективності роботи з протидії зловживанням і проявам корупції серед працівників митних органів;
- забезпечення відкритості та прозорості діяльності служби для громадськості;
- оптимізація управлінської діяльності митної служби;
- активізація участі у виконанні євроінтеграційних заходів України, розвиток міжнародного співробітництва в галузі митної справи.

У 2008 році Україна вступила до Світової організації торгівлі (СОТ). 5 лютого Генеральна рада Світової організації торгівлі на своєму засіданні в Женеві схвалила вступ України до СОТ.

За 14 попередніх років Україна пройшла шлях економічних і структурних реформ, трансформації від адміністративно-планової до ринкової економіки, завершила двосторонні переговори з країнами-членами СОТ, ухвалила понад 50 законів, необхідних для адаптації українського законодавства до вимог СОТ.

Головна мета приєднання України до СОТ полягає у сприянні розвитку вітчизняної економіки, оскільки передбачає скасування квот на експорт українських металів у Європейський Союз і забезпечує недискримінаційний режим доступу товарів та послуг на світові ринки.

16 травня 2008 року Україна стала 152-им офіційним членом СОТ.

13 березня 2012 року прийнятий, а 1 червня 2012 року набрав чинності новий Митний кодекс України (чинний по теперішній час).

Впровадження нової редакції Митного кодексу України дає змогу суттєво покращити стан справ у митному регулюванні та підвищити рівень конкурентоспроможності країни. Кодексом передбачено приведення митних процедур і формальностей у відповідність із нормами Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) та європейського законодавства.

Новий Митний кодекс визначив засади організації та здійснення митної справи в Україні. Митним кодексом врегульовано економічні, організаційні, правові, кадрові та соціальні аспекти діяльності митної служби України.

24 грудня 2012 року шляхом реорганізації Державної митної служби України та Державної податкової служби України у єдиний орган утворений центральний орган виконавчої влади – Міністерство доходів і зборів України.

7 липня 2013 року Законом № 405-VII слова «митний орган» та «митна служба» замінено словами «орган доходів і зборів» та «органи доходів і зборів» відповідно у всіх відмінках та числах.

1 березня 2014 року Кабінет міністрів України (КМУ) ухвалив рішення ліквідувати Міністерство доходів і зборів України, підпорядкувавши утворені на базі міністерства державну податкову і митні служби Міністерству фінансів України.

Однак замість ліквідації, Постановою КМУ від 21 травня 2014 р. № 160 Міністерство доходів і зборів України було перейменоване на Державну фіскальну службу. Державна фіскальна служба була підпорядкована Міністерству фінансів України.

У 2016 році Державна фіскальна служба України (ДФСУ) запустила низку нових сервісів: «електронний кабінет платника» (персональне автоматизоване робоче місце платника, працювати в якому він може без використання спеціально встановленого клієнтського забезпечення), та «єдине вікно» (єдина електронна система, якою користуються митники разом з іншими державними органами, задіяними в контролі імпорту, експорту та транзиту товарів і транспортних засобів).

Впровадження зазначених сервісів спрощує процедури при митному оформленні товарів, скорочує час на їх реалізацію та максимально усуває людський фактор.

У червні 2017 року було оголошено про початок масштабного реформування ДФС за підтримки міжнародних консультантів.

Реорганізація ДФС у єдину юридичну особу разом з оновленням службового складу відомства й скороченням його, а також автоматизація процесу адміністрування податків має на меті зменшення рівня корупції і перетворення ДФС у цільову сервісну службу.

Реорганізація ДФС передбачає поділ ДФС на Державну податкову службу (якій підпорядковуються підрозділи подат-

кової міліції) і Державну митну службу як окремі центральні органи виконавчої влади.

19 грудня 2018 року КМУ схвалив рішення про реорганізацію Державної фіскальної служби.

15 січня 2019 року, прем'єр-міністр України підписав постанову про реорганізацію ДФСУ шляхом поділу на Державну податкову та Державну митну службу.

19 лютого 2019 року Міністерство фінансів України отримало 13 пропозицій від членів робочої групи – представників ДФСУ, міжнародних експертів та бізнесу щодо реформування ДФСУ.

Поділ ДФСУ на дві служби є важливим кроком на шляху до побудови якісної системи адміністрування податків і зборів.

На сучасному етапі розвитку Україна визначила напрям розвитку своєї зовнішньої політики як шлях інтеграції в Європейський Союз. Європейський вибір України зумовлений прагненням державної незалежності, економічної безпеки, політичної стабільності, соціально-економічного розвитку, наукового прогресу. Ставлячи перед собою мету інтеграції до європейських структур, Україна усвідомлює, що західним державам належить провідна роль у сучасній міжнародній економічній системі, у міждержавних інституційних механізмах управління глобальними і регіональними процесами.

1.2. Визначення митної політики України

Відповідно до Закону України «Про митну справу в Україні» й Митного кодексу України (стаття 7) митною справою є порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону дер-

жавного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності органів доходів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

За визначенням статті 5 Митного кодексу України (МКУ), державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки.

Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики. Однак необхідно навести докладний перелік всіх її елементів.

Структура митної справи, якщо назвати всі елементи, характеризується певною неоднорідністю та складністю:

- митна політика;
- порядок переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів;
- митні режими;
- митно-тарифне регулювання;
- митні платежі;
- митне оформлення;
- митний контроль;
- митна статистика;
- визначення поняття контрабанди та проведення дізнання;
- порушення митних правил і відповідальність за них;
- ведення справ про порушення митних правил;
- розгляд (судовий) справ про порушення митних правил.

В окремий блок треба виділити також і міжнародні відносини в галузі митної справи.

Усі ці блоки разом і становлять митну справу. Вони різні, але їх об'єднує спрямованість на захист внутрішньо- і зовнішньоекономічних інтересів України та реалізація у вигляді вирішення завдань, що покладені на митні органи, і становить митну справу.

Таким чином, митну політику в цілому можна визначити як систему політико-правових, економічних, організаційних та інших широкомасштабних заходів, спрямованих на реалізацію й захист внутрішньо- і зовнішньоекономічних інтересів держави з метою активного та цілеспрямованого здійснення політичних і соціально-економічних перетворень в умовах формування ринкової економіки й відповідних ринкових суспільних відносин.

Згідно зі статтею 2 Закону «Про митну справу в Україні» та статтею 7 МКУ держава закріпила за собою право здійснювати митну політику на своїй території самостійно.

Митна політика є серцевиною митної справи, всі складники якої призначені для вдосконалення та ефективної реалізації цієї політики.

Основними засобами здійснення митної політики є встановлення митного режиму переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, застосування митних тарифів, митних податків та інших платежів.

1.3. Завдання та принципи митної справи

Виходячи з головної мети митної справи та митної політики, основними завданнями митної справи є:

- створення законних умов для ефективної діяльності органів доходів і зборів та інших державних органів зі здійснення митної справи і її вдосконалення;

- забезпечення оптимальної, науково обґрунтованої організації митної системи, яка разом з іншими державно-виконавчими органами забезпечує реалізацію митної політики, у тому числі в напрямку розвитку демократичних засад митної системи та справи;

- створення надійних умов для забезпечення законних прав і свобод громадян та організацій в процесі виконання органами доходів і зборів своїх службових обов'язків;

– забезпечення захисту економічних інтересів України (захист українського ринку та національного товаровиробника).

При визначенні принципів митної справи треба виходити з положення, що важливі якісні характеристики митної політики завжди тісно пов'язані з принципами регулювання зовнішньої торговельної діяльності держави. Митна політика повинна сприяти забезпеченню економічної безпеки України. При цьому під економічною безпекою слід розуміти такий стан економіки держави, який гарантує достатній рівень соціального й політичного існування та прогресивний розвиток держави, незалежність її політичних інтересів від можливих зовнішніх і внутрішніх економічних факторів та загроз. Розвиток митної справи як важливого державного інструменту зовнішньої економіки й забезпечення економічної безпеки держави визначається метою та завданнями економічної стратегії держави по відношенню до кожної окремої країни чи групи держав.

На визначення принципів митної справи впливають основні принципи зовнішньоторговельної політики держави:

– зовнішньоторговельна діяльність – складова зовнішньої політики України;

– поєднання системи державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності та контролю за її здійсненням;

– єдність митної території України;

– рівність та недискримінація учасників зовнішньоторговельної діяльності;

– захист державою законних прав та інтересів учасників зовнішньоторговельної діяльності;

– неприпустимість безпідставного втручання держави в особі її органів у зовнішньоторговельну діяльність юридичних осіб і заподіяння їм шкоди. Мета, завдання та принципи зовнішньоторговельної політики держави втілюються в митній справі у вигляді реалізації протекціоністської митної політики або політики вільної торгівлі.

Протекціоністська митна політика спрямована на створення умов, які сприяють розвитку національної економіки шляхом

захисту її від іноземних конкурентів. Протекціонізм передбачає встановлення великих рівнів митних платежів на товари, що імпортуються, обмеження чи повну заборону на ввезення в країну окремих товарів, транспортних засобів, створення сприятливих умов для експорту вітчизняних товарів: фінансування галузей господарства та виробників товарів, що експортуються, надання державної субсидії таким суб'єктам господарської діяльності тощо. Політика протекціонізму залежить від реального стану економіки держави. Зокрема, високий рівень розвитку економіки України в 1991 р. зумовив необхідність визначення високих ставок мита на товари, що ввозилися з найбільш розвинутих країн. На даний час перелік таких країн значно збільшився, враховуючи реальний стан економіки України. Тепер українських виробників треба захищати від великої кількості іноземних виробників-конкурентів.

Політика вільної торгівлі сприяє покращенню умов імпорту іноземних товарів на внутрішній ринок країни. Як правило, вони або звільняються від мита, або митні платежі є мінімальними.

Під час розгляду мети, завдань та принципів митної справи треба виходити з головного положення – митна справа є монополією держави. Це означає, що держава має виключне право вибирати митну політику по відношенню до іншої держави та коригувати її відповідно до своїх інтересів.

1.4. Характеристика методів митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України

Сучасний розвиток багатьох держав світу потребує збільшення обсягів зовнішньоекономічних операцій, оптимізації товарних взаємовідносин, має тенденцію до інтеграції національних економік у спільну економічну систему.

Світовий ринок формується за єдиними правилами, які зумовлюють усю сукупність міжнародних економічних відносин.

Світовий економічний простір є макросистемою, в якій: функціонують національні економічні системи, міждержавні об'єднання, регіональні союзи; збільшуються зони вільної торгівлі; підвищується роль міжнародних угод щодо обміну товарів і послуг та руху фінансових ресурсів.

Зовнішньоекономічні зв'язки в сучасних умовах є важливим фактором економічного зростання. Вони все більшою мірою визначають об'єми промислового виробництва. У багатьох країнах саме світогосподарські зв'язки визначають стан національної економіки, і з кожним роком кількість таких країн зростає.

Територіально всі держави світу відокремлені одна від одної державними кордонами, а в економічному просторі – митними. Митні системи різних світових країн дозволяють контролювати товаропотік, створюючи сприятливі умови або перешкоди для переміщення певних товарів через митний кордон.

Митно-тарифні відносини є однією з основних складових міжнародних економічних відносин, і як похідні від національних відносин головний імпульс для свого розвитку вони отримують від світогосподарських зв'язків.

Варто зауважити, що митно-тарифні відносини – це не пасивний об'єкт регулювання. Вони є активним фактором розвитку національної системи господарювання, оскільки, прискорюючи або стримуючи іноземну конкуренцію, стимулюючи або перешкоджаючи процесові іноземного інвестування, захищаючи національного товаровиробника чи національний ринок, митно-тарифні відносини позитивно впливають на стабілізацію та розвиток національної економіки, сприяють підвищенню ефективності вітчизняного виробництва.

Під поняттям «митно-тарифні відносини» необхідно розуміти всю сукупність економічних, організаційно-правових та психоетичних взаємовідносин у сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які базуються на законодавчо закріплених принципах і напрямках митної політики країн-учасниць міжнародних економічних відносин.

Сучасні митні відносини передбачають взаємодію і, у деякому розумінні, взаємообумовленість митних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності різних держав, що пояснюється значною залежністю економік країн світу одна від одної.

Міжнародні митні відносини – це сукупність суспільних відносин, які виникають у процесі взаємного обміну результатами діяльності національних господарств при переміщенні їх через митний кордон. Призначенням митних відносин є обслуговування міжнародних економічних відносин.

Міжнародні тарифні відносини опосередковують рух товарів (предметів) у сфері міжнародних економічних відносин.

Поглиблення економічних зв'язків на світовому ринку безпосередньо залежить від розвитку тарифних відносин. Основна їх роль зводиться до вдосконалення та стимулювання міжнародної торгівлі, капіталообміну та міжнародної економіки в цілому у такий спосіб, щоб усі її учасники отримували максимально можливу користь, що забезпечуватиме ефективність та процвітання економічних систем, які формують світову систему господарювання.

За допомогою тарифного регулювання держава може:

- стимулювати чи обмежити ввезення або вивезення відповідних товарів;
- створити рівні економічні умови як для національного товаровиробника, так і для іноземного;
- провадити певну економічну, науково-технічну, екологічну, валютно-фінансову політику у сфері зовнішньоекономічних зв'язків, спрямовуючи функціонування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в русло загальнонаціональних інтересів залежно від мети та функціональності.

Кожна держава, запроваджуючи свою зовнішньоекономічну політику, чітко розробляє стратегію розвитку, визначає галузеві пріоритети, впроваджує в практику заходи стимулювання експорту та захисту від іноземних конкурентів, орієнтуючись, насамперед, на задоволення власних економічних інтересів.

У даному контексті митно-тарифні регулятори використовуються як інструменти реалізації цієї політики, і особлива їх роль

обґрунтовується, передусім, функціональною спрямованістю, а саме:

- вони є універсальним інструментом регулювання міжнародних економічних зв'язків незалежно від конкретної форми взаємовідносин: це може бути міжнародна торгівля товарами чи послугами, спільне підприємництво або міжнародна науково-виробнича кооперація;

- за своєю економічною природою вони більше відповідають ринковій моделі господарювання, ніж паратарифні заходи (адміністративні обмеження зовнішньоекономічної діяльності);

- ефективно виконують функцію захисту економічного суверенітету держави за умов посилення іноземної конкуренції на національному ринку;

- дають можливість оперативно розв'язувати проблеми незбалансованості з певного товаропотоку або з певною країною чи групою країн;

- є підґрунтям для створення адекватного механізму регулювання та управління світогосподарськими зв'язками як на національному, так і на міждержавному рівнях.

Основними суб'єктами функціонування митно-тарифних відносин є країни, групи країн (інтеграційні об'єднання країн), міжнародні організації, транснаціональні компанії, юридичні особи (підприємства й організації, зареєстровані як суб'єкти господарювання) та фізичні особи (громадяни окремої країни, іноземні громадяни, особи без громадянства).

Система митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності функціонує на п'яти рівнях:

1. Мікрорівень – рівень суб'єктів господарювання, що можуть бути як юридичними, так і фізичними особами. Це підприємства, фірми, організації, які експортують чи імпортують товари, предмети, послуги.

2. Мезорівень – рівень різного виду національних галузевих і регіональних об'єднань. Це, насамперед, міністерства та відомства, які безпосередньо здійснюють регулювання зовнішньоекономічних відносин (Міністерство економіки, Національний

банк України, Антимонопольний комітет України, Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі, Торгово-промислова палата), а також міністерства та відомства, які відіграють досить активну роль, особливо в тому, що стосується питань тарифного регулювання експорту чи імпорту (аграрно-промислового комплексу), Міністерство промислової політики та ін.);

3. Макрорівень – рівень держави. Основними суб'єктами даного рівня є, безперечно, уряд країни та парламент.

4. Метарівень – становлення митно-тарифних пріоритетів у процесі міжнародної регіональної інтеграції. Особливо це стосується співпраці митних органів держав на стадії створення й розвитку митних союзів.

5. Мегарівень – рівень міжнародних об'єднань, організацій. Це, насамперед, Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ), Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародна торгова палата, Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Рада митного співробітництва.

З метою регулювання економічних процесів у сфері зовнішньоекономічних зв'язків кожна держава створює власну митну систему. Основу митної системи кожної держави становлять митні органи, які несуть відповідальність за забезпечення охорони економічного суверенітету країни й дотримання норм як національного, так і міжнародного права, контроль за нарахуванням і сплатою мита, податків, різного виду зборів, а також здійснення митного контролю при переміщенні вантажів, валюти, товарів, майна через митний кордон.

Зовнішньоекономічна діяльність країни підпорядкована її митно-тарифній політиці. Формування й реалізація митно-тарифної політики країни – це складний і системний процес, в якому беруть участь не тільки суб'єкти функціонування всіх гілок державної влади: законодавчої, виконавчої та судової, а й безпосередні учасники міжнародних економічних відносин – підприємства. Від гармонійного поєднання реалізації економічних інтересів усіх суб'єктів функціонування залежить ефективність проведення митної політики.

Митно-тарифна політика – це комплексна система заходів, спрямованих на забезпечення економічного суверенітету країни, охорони державних кордонів, реалізації зовнішньоекономічної стратегії через сферу митних відносин.

Основними принципами митно-тарифної політики є:

- єдність митно-тарифної політики як складової зовнішньоекономічної політики України;
- єдність системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та контролю за її здійсненням;
- єдність політики експортного контролю;
- єдність митної території;
- пріоритет економічних заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- рівність учасників зовнішньоекономічної діяльності та відсутність їх дискримінації;
- захист державою прав та інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Вплив держави на зовнішньоекономічні зв'язки через систему митно-тарифного регулювання здійснюється за допомогою адміністративно-правових та економічних методів.

Під *адміністративно-правовими методами* регулювання митно-тарифних відносин розуміють систему державних правил, нормативів, заборон, за допомогою яких країна здійснює безпосередній вплив на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, регламентує їхню діяльність в інтересах суспільства. Як правило, дані методи домінують при функціонуванні централизованно-планової моделі господарювання.

Економічні методи регулювання базуються на використанні економічного інструментарію митної політики: митного тарифу, податків, митних зборів та інших видів платежів. Використовуючи даний інструментарій, держава впливає на інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а отже і на їхню поведінку, зберігаючи за ними повну оперативну самостійність, яка відповідає природі ринкових відносин.

Використовуючи митний тариф як інструмент митної політики, країна розв'язує, насамперед, проблеми регулювання зовнішньоторговельного обігу з іноземними державами, захисту національного товаровиробника, поповнення державного бюджету за рахунок надходжень від зовнішньоекономічних операцій.

Самостійно визначати митну політику Україна почала після прийняття Декларації про державний суверенітет, створюючи при цьому власну митну систему та здійснюючи митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності на своїй території.

1.5. Принципова структура української митної системи

Вибір оптимальної митної структури та варіанта розміщення митних органів на території країни – один із головних елементів організації митної системи. При цьому основним принципом формування та функціонування даної системи є принцип єдиної системи митних органів, який нерозривно пов'язаний з однорідними принципами функціонування митної системи – єдина митна політика, єдина митна територія, єдине митне законодавство, єдине тарифне регулювання та поєднання його із заходами економічної політики.

Безпосередньо здійснюють митну справу в Україні – органи доходів і зборів, вони створюють сприятливі умови для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечують безпеку суспільства, захищають митні інтереси України (стаття 544 МКУ).

Здійснюючи державну митну справу, органи доходів і зборів виконують такі основні завдання (стаття 544 МКУ):

- 1) забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи;

- 2) забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань державної митної справи, укладеними відповідно до закону;

3) створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України, здійснення разом з органами доходів і зборів інших держав заходів щодо удосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення;

4) здійснення митного контролю та виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, у тому числі на підставі електронних документів (електронне декларування), за допомогою технічних засобів контролю тощо;

5) аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю;

6) забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених МКУ, Податковим кодексом України та іншими актами законодавства України, організація застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодія з банківськими установами та незалежними фінансовими посередниками, що надають такі гарантії;

7) застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення контролю за дотриманням усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України; здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки;

7-1) згідно із Законом № 405-VII від 04.07.2013, здійснення державного експортного контролю в межах повноважень, покладених на органи доходів і зборів відповідно до МКУ та інших законів України;

8) здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

9) сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів;

10) запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України;

11) здійснення в межах повноважень, визначених МКУ, контролю за діяльністю підприємств, які надають послуги з декларування товарів, перевезення та зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України чи перебувають під митним контролем, та здійснюють інші операції з такими товарами, надання дозволів на здійснення зазначених видів діяльності; видача сертифікатів уповноваженого економічного оператора;

12) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД);

13) ведення митної статистики та обмін даними митної статистики з органами доходів і зборів інших країн;

14) проведення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів про походження товарів з України та видача у випадках, встановлених чинними міжнародними договорами, сертифікатів походження;

15) здійснення обміну документами та інформацією (у тому числі електронною) з іншими державними органами України, митними, правоохоронними та іншими органами іноземних держав;

16) впровадження, розвиток та технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій в державній митній справі, автоматизація митних процедур, надання підприємствам послуг електронного цифрового підпису;

17) здійснення міжнародного співробітництва у сфері державної митної справи, залучення зовнішніх ресурсів для забезпечення діяльності органів доходів і зборів;

- 18) кінологічне забезпечення діяльності органів доходів і зборів;
- 19) управління об'єктами інфраструктури органів доходів і зборів, розбудова митного кордону;
- 20) здійснення інших визначених законом повноважень, покладених на органи доходів і зборів.

Органи доходів і зборів є складовою частиною системи органів виконавчої влади України і включають:

– центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (Державна фіскальна служба України);

- митниці;
- митні пости.

Державна фіскальна служба України (ДФСУ) безпосередньо здійснює керівництво державною митною справою.

Державна фіскальна служба на базі Міндоходів була утворена 21 травня 2014 р. Постановою КМУ від № 160.

Апарат ДФСУ включає:

- Департамент організації роботи Служби;
- Департамент охорони державної таємниці, технічного та криптографічного захисту інформації;
- Департамент матеріального забезпечення та розвитку інфраструктури;
- Департамент кадрової політики та роботи з персоналом;
- Департамент фінансування, бухгалтерського обліку та звітності;
- Департамент внутрішнього аудиту;
- Департамент моніторингу доходів та обліково-звітних систем;
- Департамент обслуговування платників;
- Департамент інформаційних технологій;
- Регуляторно-правовий департамент;
- Департамент адміністративного оскарження та судового супроводження;
- Департамент податків і зборів з юридичних осіб;
- Департамент податків і зборів з фізичних осіб;
- Департамент аудиту;
- Департамент методологічної та нормотворчої роботи;

- Департамент боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом;
- Департамент погашення боргу;
- Департамент організації митного контролю та оформлення;
- Департамент адміністрування митних платежів та митно-тарифного регулювання;
- Департамент організації протидії митним правопорушенням та міжнародної взаємодії;
- Головне оперативне управління;
- Головне управління внутрішньої безпеки;
- Головне слідче управління фінансових розслідувань;
- Департамент таргетингу та управління митними ризиками;
- Департамент з питань запобігання та виявлення корупції;
- Департамент стратегічного розвитку та міжнародного співробітництва;
- Департамент комунікацій;
- Управління закупівель.

Департамент організації митного контролю та оформлення у системі ДФСУ виконує такі завдання:

- 1) організація митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;
- 2) удосконалення порядків виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України;
- 3) розробка пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері державної митної справи, впровадження спрощених митних процедур відповідно до законодавства;
- 4) сприяння створенню відповідних умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшенню товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;
- 5) координація роботи митниць із забезпечення повноти та своєчасності виконання митних формальностей, контролю за дотриманням встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний

кордон України, застосування системи управління ризиками, з інших питань здійснення митної справи.

Основні завдання *Департаменту адміністрування митних платежів та митно-тарифного регулювання*:

1) створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, полегшення торгівлі, збільшення товарообігу через митний кордон України;

2) забезпечення виконання повноважень ДФСУ, спрямованих на захист економічних інтересів України;

3) забезпечення виконання повноважень ДФСУ, спрямованих на взаємодію з іншими органами виконавчої влади, а також з відповідними органами іноземних держав з питань, що належать до компетенції Департаменту;

4) реалізація єдиної митної політики України;

5) організація та контроль роботи митниць ДФСУ із забезпечення своєчасності сплати митних платежів.

У структурі ДФСУ функціонують спеціалізовані департаменти:

– Департамент податкових та митних експертиз ДФСУ;

– Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення ДФСУ;

– Інформаційно-довідковий департамент ДФСУ.

Завданнями *Департаменту податкових та митних експертиз ДФСУ* є:

1) забезпечення реалізації державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства;

2) проведення досліджень та здійснення експертної діяльності у податковій та митній сферах;

3) здійснення відповідно до законодавства попередньої оцінки майна, вилученого, конфіскованого за порушення митного та податкового законодавства.

Територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, і підпорядковується йому є *митниця*.

Митниця є митним органом, який у зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на органи доходів і зборів.

Митниця є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк із зображенням Державного Герба України та із своїм найменуванням і діє відповідно до Конституції України, МКУ, інших нормативно-правових актів та на підставі положення, яке затверджується наказом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Митниця здійснює свою діяльність на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (Автономна Республіка Крим; область; міста Київ, Севастополь). Окремі митниці можуть здійснювати свою діяльність на територіях двох чи більше адміністративно-територіальних одиниць або на всій території України.

Створення, реорганізація та ліквідація митниць здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (ДФСУ), в порядку, визначеному законом.

У населених пунктах, на залізничних станціях, в аеропортах, морських і річкових портах та інших об'єктах, розташованих у зоні діяльності митниці, в міру необхідності створюються її відокремлені структурні підрозділи – *митні пости*.

Митний пост є органом доходів і зборів, який входить до складу митниці як відокремлений структурний підрозділ і в зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на органи доходів і зборів.

Положення про митні пости затверджуються керівниками відповідних митниць.

Створення, реорганізація та ліквідація митних постів здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (ДФСУ), в порядку, визначеному законом.

Зони діяльності митних постів визначаються положеннями про ці пости.

2. КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ЯК МЕТОД ТОВАРОЗНАВСТВА В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

2.1. Класифікація як метод товарознавства

Товар – це багатомірне поняття, що складається із сукупності багатьох властивостей. Товар є матеріальною цінністю й розподіляється шляхом купівлі та продажу.

Товар як предмет комерційної діяльності є об'єктом особливої наукової дисципліни – товарознавства.

Товарознавство – це комплексна наукова дисципліна, яка займається цілеспрямованою діяльністю з вивчення споживчої вартості товарів, формування асортиментів та якості товарів, забезпечення умов їхнього зберігання.

Завдання товарознавства досить тісно пов'язані з основними завданнями митної служби – здійсненню ефективного контролю за ввезенням і вивезенням товарів із країни. Під час ввезення на територію України або вивезення товарів з її території здійснюється товарознавча експертиза, мета якої полягає у визначенні відповідності товарів супровідній документації, веденні статистики, захисті економіки держави та прав споживачів.

Постійно зростаючі обсяги перевезень та номенклатура товарів ускладнюють роботу митних органів. Щоб уникнути плутанини з ідентифікацією товарів, їх поділяють на групи за певними ознаками, класифікують.

Класифікація – це поділ безлічі об'єктів на підмножини за подібністю або відмінністю відповідно до прийнятих методів.

2.2. Принципи створення класифікації

Відомо, що основна мета (і головна корисна функція) класифікації – забезпечення однозначного місця для кожного з класифікованих об'єктів, яке легко визначається. Слід зазначити, що ця функція повинна однаково добре виконуватися при двох основних видах використання класифікації: розміщенні нового об'єкта в класифікованому масиві та знаходженні конкретного об'єкта в цьому масиві. Усе це потребує особливої ретельності у виборі принципів, підстав логічного розподілу, які повинні однозначно розумітися як людиною, що наповнює класифікацію новими об'єктами, так і тим, хто розшукує потрібний об'єкт у класифікаційному масиві.

Дамо визначення основним поняттям:

Класифікатор – це система осередків і зв'язків між ними, що в сукупності є базовою для систематизації всіх варіантів об'єктів розподілу по цих осередках.

Класифікування – це процес наповнення класифікатора змістом, тобто описами конкретних об'єктів.

Розрізняють два різновиди методу класифікації:

1. *Ієрархічний метод* – послідовний поділ множини об'єктів на підлеглі класифікаційні угруповання. Відмінна риса цього методу – це тісний зв'язок між окремими класами. При ієрархічному методі об'єкти поділяються на угруповання за основними спільними ознаками. Поділ виконується за рівнями, де кожен рівень класифікації об'єднує чи відокремлює об'єкти за спільністю або відмінністю ознак. Розходження між угрупованнями полягає в різних ознаках.

Кількість ознак та рівнів визначає глибину класифікації. Глибина класифікації теоретично нескінченна, але на практиці така класифікація може бути надто громіздкою й заплутаною. Зазвичай кількість рівнів класифікацій при ієрархічному поділі не перевищує 10-ти, а на нижніх рівнях спостерігається дублю-

вання за ознаками. Переваги ієрархічного методу: можливість виділення об'єктів за спільністю й подібністю ознак на одному та різних рівнях, висока інформаційна насиченість. Недоліки – при великій глибині: надмірна громіздкість, високі (іноді не обгрунтовані) витрати, складність застосування; при невеликій глибині: інформаційна недостатність, неповне охоплення об'єктів та ознак.

2. *Фасетний метод* – паралельний поділ множини об'єктів на незалежні класифікаційні угруповання. Особливістю цього методу є те, що різні ознаки не пов'язані між собою. Фасетна система відрізняється гнучкістю, можливістю обмежувати кількість ознак й угруповань, що створює певну зручність при її використанні. Разом з тим її інформаційна ємність може бути збільшена шляхом виділення загальних і окремих класифікаційних угруповань.

Переваги фасетного методу – гнучкість системи, зручність використання, можливості обмеження кількості ознак без втрати достатності охоплення об'єктів. До недоліків відноситься неможливість виділення спільних і відмінних характеристик об'єктів у різних класифікаційних угрупованнях.

Питання: «Чи є межа глибини класифікатора, скільки ступенів або етапів логічного розподілу має бути реалізовано в класифікаторі?» – має глибокий практичний зміст. Кількісна межа активного сприйняття й аналізу користувачем масиву об'єктів (зокрема, масиву осередків класифікатора) – сім; при п'ятьох об'єктах мозок працює комфортно, зовсім без напруги (без втоми й помилок); при трьох об'єктах операція вибору відбувається майже автоматично, тобто без особливих розмірковувань. Враховуючи те, що навігація в класифікаторі зводиться саме до операції вибору на кожному з етапів логічного розподілу, можна сформулювати просте правило: на кожному рівні ієрархічного класифікатора повинно бути від трьох до семи осередків, тобто кожна з операцій поділу повинна «розкладати» родові поняття на 3–7 видових. У такому класифікаторі легко працювати як операторові, так і користувачеві.

Ця кількісна умова може здатися важкою для реалізації, однак легко переконатися, що на практиці масив будь-яких об'єктів, кількість яких перевищує 7–15, нескладно розділити на дві-три групи за легко визначуваними загальними ознаками, тобто реалізувати логічний поділ цього масиву.

У більшості випадків вихідною позицією під час створення класифікатора є наявність масиву несистематизованих варіантів певного об'єкта (членів нижнього поверху майбутньої класифікації) та усвідомлення узагальненої назви об'єкта класифікації (тобто верхнього рівня класифікатора). Інакше кажучи, евершина класифікатора й неорганізована маса варіантів об'єкта, що класифікується. Втім, часто ця неорганізована маса містить ще й багато стороннього для даної класифікації матеріалу. Стороннім може виявитися варіант будь-якої з її підсистем. Тому фільтруючим питанням для кожного з конкретних варіантів є: «Чи є варіант частиною системи або це щось інше?» Відсіявши всі об'єкти, які не відносяться до даної класифікації, відсіяну множину, що залишилася, можна використати для побудови класифікації.

Так історично склалося, що класифікування об'єктів зазвичай здійснюється за допомогою ієрархічного методу. Більшість відомих класифікаторів, зокрема й усі товарні, мають саме ієрархічну будову. Проте всі товарні класифікатори мають лише більшою мірою ієрархічну будову, на нижніх рівнях класифікаторів часто наявний фасетний поділ, і це дещо ускладнює роботу з класифікаторами. Перехід на нижніх рівнях класифікацій до фасетного методу зумовлений постійним збільшенням кількості найменувань товарів, а однозначне віднесення їх до певної групи не завжди є можливим. Тому на нижніх рівнях резервують місця для нових позицій товарів. Для товарів, які мають ознаки декількох груп, вибирають головну ознаку чи найбільш вагому, у примітках наводяться пояснення, чому дані товари внесені саме в цю групу. Верхні рівні класифікатора залишаються незмінними, тобто структура залишається жорстко ієрархічною.

Товарна номенклатура – це сукупність найменувань товарів, з якими під час виконання своїх обов'язків працюють мит-

ні служби та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Номенклатура (від латинської – «перелік») – це система (сукупність) найменувань назв, термінів, що використовуються в будь-якій галузі суспільних взаємовідносин, тобто це система абстрактних та умовних символів, яка має створити максимальні зручності, з практичної точки зору, для характеристики предметів.

Оскільки товар є предметом зовнішньоторговельної діяльності, яка реєструється митними органами, товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності (ТНЗЕД) є дуже важливою системою в митній справі. ТНЗЕД – це класифікатор товарів, які є цікавими для певної кількості держав у їх зовнішньоторгівельних відносинах. У товарному класифікаторі кожному товару відведено конкретне місце та присвоєний індивідуальний код, який складається з цифр, літер або цифрово-літерних комбінацій. Класифікування товарів за допомогою товарної номенклатури дає можливість: кодувати товари, здійснювати митні економічні операції, а також досліджувати товарну структуру зовнішньої торгівлі.

Детальний перелік товарів у товарній номенклатурі (товарному класифікаторі) розподіляється залежно від мети класифікування та за особливими ознаками поділу.

Ознаки класифікації – це властивості або характеристики товару, за якими характеризується класифікація (призначення; сировинні, технологічні, рецептурні, компонентні, структурні ознаки).

2.3. Основні класифікаційні ознаки товарів

Побудова гармонійного товарного класифікатора є досить складним завданням. Для вирішення цього завдання необхідно вирішити важливу проблему вибору критеріїв, за якими розрізнялися б товари.

Зазвичай товари поділяють за матеріалом, з якого вироблено товар, за хімічним складом, функціональним призначенням, а також визначають ступінь переробки.

Проблему вибору критеріїв, за яким розрізняються товари різного ступеня переробки, товари промислового та побутового призначення, розглянемо на прикладі класифікації ВЕС. ВЕС – це класифікація за широкими економічними категоріями, одна із сімейства міжнародних класифікацій. Класифікація ВЕС призначена для об'єднання торговельної статистики у великі економічні класи предметів споживання й додавання підсумкових даних, що компілюються на основі секцій SITC (міжнародна торговельна класифікація, видана ООН). Структурну класифікацію ВЕС наведено в табл. 2.1.

1. Категорії первинних і оброблених предметів ВЕС. Предмети зазвичай класифікуються як «первинні», якщо вони є характерними виробами первинних секторів економіки – сільського господарства, лісівництва, рибного лову, полювання, галузей добувної промисловості. Крім того, предмети, які є виробами інших секторів, таких як виробництво, також класифікуються як «первинні», якщо майже вся цінність виробу створена одним з первинних секторів економіки.

Деякі товари мають ознаки як первинних, так і оброблених товарів, що ускладнює процес їх однозначного віднесення до певної категорії. Тому класифікація цих товарів є результатом домовленості між державами, які використовують спільний товарний класифікатор. Сучасні класифікатори дають змогу однозначно визначити категорію товару.

Якщо товар не визначений як первинний, він класифікується як оброблений.

2. Товари, призначені «головним чином для промисловості» і «головним чином для домашнього споживання» ВЕС. Групування товарів за ознакою функціонального призначення часто ускладнюється через охарактеризовані нижче причини.

Головне призначення продовольчих товарів – це домашнє споживання, проте багато продовольчих товарів використовуються як напівфабрикати в промисловості. Наприклад, чай головним чином використовується для домашнього споживання як оброблений харчовий продукт. Пшениця зазвичай постачається

Таблиця 2.1

Класифікація за широкими економічними категоріями ВЕС

	За системою національних рахунків	Продовольство й напої	
1	2	3	
1		11	Первинні
	Напівфабрикати	111	Головним чином для промисловості
	Предмети споживання	112	Головним чином для домашнього споживання
		12	Оброблені
	Напівфабрикати	121	Головним чином для промисловості
	Предмети споживання	122	Головним чином для домашнього споживання
2	За системою національних рахунків	Промислові запаси, в іншому місці не поійменовані	
	Напівфабрикати	21	Первинні
	Напівфабрикати	22	Оброблені
3	За системою національних рахунків	Паливо й мастила	
	Напівфабрикати	31	Первинні
		32	Оброблені
	Див. пояснення	321	Бензин
	Напівфабрикати	322	Інші
4	За системою національних рахунків	Капітальне устаткування (крім транспортного устаткування), його частини й приладдя	
	Капітальні товари	41	Капітальне устаткування (крім транспортного устаткування)
	Напівфабрикати	42	Частини й приладдя

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	
5	За системою національних рахунків	Транспортне устаткування, його частини й приладдя	
	Див. нижче	51	Пасажи́рські автомобілі
		52	Інші
	Капіта́льні товари	521	Промислові
	Предмети спожи-вання	522	Непромислові
	Напівфабрикати	53	Частини й приладдя
6	За системою національних рахунків	Споживчі товари, в іншому місці не зазначені	
	Капіта́льні товари	61	Тривалого користування
	Предмети споживання	62	Середньострокового користування
	Напівфабрикати	63	Короткострокового користування
7	Товари, в іншому місці не зазначені		

борошномельній промисловості для виробництва борошна, яке, у свою чергу, постачається пекарням для випікання хліба. Тому і пшениця, і борошно можуть розглядатися як напівфабрикати для харчової промисловості. Крім того, багато продовольчих товарів можуть в одних випадках використовуватися для промисловості, а в інших – для домашнього споживання. Яблука, наприклад, можуть бути продуктом домашнього споживання, але з яблук одержують оцет, який, у свою чергу, також є продуктом домашнього та промислового використання.

Єдиний шлях у визначенні категорій таких багатоцільових товарів – дійти згоди. Таким чином, наприклад, домовилися, що в міжнародній торгівлі зерно призначене для використання промисловістю, а свіжі плоди й овочі зазвичай призначені для домашнього споживання.

3. Капітальне устаткування та напівфабрикати ВЕС. Віднесення товарів до групи капітального устаткування або до напівфабрикатів залежить від їх головного кінцевого призначення. Електросилові машини типу електричних двигунів чи генераторів, обчислювальні машини, інші промислово виготовлені товари типу спеціальних меблів, які використовуються не тільки промисловістю й фактично формують частку підприємства, є капітальним устаткуванням. Частини та прилади, необхідні для обслуговування машин, незібрані компоненти машин, використовувані як запаси на складальних заводах, є початковими товарами промисловості і з цієї причини розглядаються як напівфабрикати.

Проте незібрані транспортні засоби, які фактично є початковими товарами для складальних заводів, зазвичай класифікуються у ВЕС разом із зібраними транспортними засобами.

Наприклад, в Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) товари поділяються на групи за такими ознаками:

- походження;
- функціональне призначення;
- хімічний склад;
- вид матеріалу, з якого виготовлено товар.

Для формування груп використовується принцип послідовності обробки товарів – від сировини до одержання напівфабрикатів і готових виробів.

Загальні правила за якими здійснюється класифікування товарів в УКТЗЕД такі:

1. Будь-яке посилання в назві товарної позиції на будь-який виріб стосується також некомплектного чи незавершеного виробу за умови, що він має основну властивість комплектного чи завершеного виробу.

2. Будь-яке посилання в назві товарної позиції на будь-який матеріал чи речовину стосується також сумішей або сполук цього матеріалу чи речовини з іншими матеріалами чи речовинами.

Класифікація товару, який складається більше ніж з одного матеріалу чи речовини, і на перший погляд може бути віднесений до двох чи більше товарних позицій, виконується таким чином:

3. Перевага надається тій товарній позиції, в якій товар описується конкретніше порівняно з товарними позиціями, де дається більш загальний його опис. Однак якщо кожна з двох або більше товарних позицій стосується лише частини матеріалів чи речовин, що входять до складу суміші чи багатокомпонентного товару, або лише частини товарів, що надходять у продаж у наборі для роздрібною торгівлі, то ці товарні позиції вважаються рівнозначними щодо цього товару, навіть якщо в одній з них подається повніший або точніший опис цього товару.

4. Суміші, багатокомпонентні товари, які складаються з різних матеріалів або вироблені з різних компонентів, товари, що надходять у продаж у наборах для роздрібною торгівлі, класифікація яких не може здійснюватися згідно з попереднім правилом, повинні класифікуватися за тим матеріалом чи компонентом, які визначають основні властивості цих товарів за умови, що цей критерій можна застосувати.

Товар, який не може бути класифікований згідно з вищенаведеними правилами, класифікується в товарній позиції, що відповідає товарам, які найбільш подібні до тих, що розглядаються.

Слід зазначити, що при роботі з будь-якими класифікаторами бувають випадки, коли не вдається однозначно віднести товар до певної групи або класу. У цьому разі рекомендується враховувати такі критерії:

1. Готові вироби класифікуються головним чином відповідно до їх функції або за призначенням; якщо такі вироби в розділі не передбачені, варто виходити з допоміжних критеріїв, таких як матеріал, з якого виготовлені вироби, або принципу дії.

2. Готові вироби, які мають складні елементи багатоцільового призначення (наприклад, годинники із вбудованим радіоприймачем) можуть бути віднесені до всіх класів, що відповідають кожній з виконуваних ними функцій або тим цілям, для яких вони призначені. Якщо це неможливо, то застосовуються допоміжні критерії: принцип дії і так далі.

3. Сировину, необроблену або частково оброблену, варто класифікувати за матеріалом.

4. Виріб, призначений для того, щоб стати складовою частиною іншого виробу, найчастіше класифікується в тому самому класі, що й виріб у цілому, за умови, що він зазвичай не використовується для інших цілей. У всіх інших випадках при віднесенні таких виробів до відповідних класів варто керуватися рекомендаціями, викладеними в пункті 1 даних критеріїв.

5. Якщо товари (готові вироби або напівфабрикати) класифікуються за матеріалом, з якого вони виготовлені, і якщо при цьому вони виготовлені з різних матеріалів, їх варто класифікувати за матеріалом, що переважає в їхньому складі.

6. Ємкості (контейнери, футляри, чохла тощо), призначені для впакування й зберігання товарів, класифікуються в тому самому класі, що й ці товари.

Додаткову інформацію про особливості роботи з класифікаторами зазвичай розміщують у преамбулі класифікатора, у кожному головному розділі, а також у примітках.

CPA 1996 – Статистична класифікація продукції за видами діяльності в ЄС;

CPA 2002 – Статистична класифікація продукції за видами діяльності в ЄС;

CPC – Міжнародна класифікація основних продуктів;

2.4. Міжнародне сімейство економічних класифікацій

Міжнародне сімейство економічних і соціальних класифікацій, які зареєстровані в Описі ООН, складається з трьох головних типів:

1. *Посилальні класифікації* – це економічні та соціальні класифікації, які є результатом міжнародних угод, схвалених UNSD (The United Nations Statistics Division) або такою іншою компетентною міжурядовою організацією, як міжнародний валютний фонд (МВФ), Рада митного співробітництва РМС, Всесвітня організація

охорони здоров'я, ЮНЕСКО тощо. Ці класифікації мають широке визнання та схвалення і можуть використовуватися як моделі для підготовки інших класифікацій.

2. *Похідні класифікації* базуються на посилальних класифікаціях. Похідні класифікації можуть бути розроблені або шляхом вибору структури та категорій посилальних класифікацій з подальшим додаванням деталей, або шляхом реорганізації чи об'єднання пунктів однієї або більше посилальних класифікацій. Похідні класифікації часто будуються для використання на національному або багатонаціональному рівнях.

3. *Зв'язані класифікації* – це класифікації, які частково звертаються до посилальних класифікацій або асоційовані з ними тільки на певних рівнях (табл. 2.2).

Основними економічними класифікаціями, прийнятими у світі, є:
 ANZSCC – Товарна класифікація Австралії і Нової Зеландії;
 ANZSIC – Промислова класифікація Австралії і Нової Зеландії;
 ВЕС – Класифікація за широкими економічними категоріями;
 СВNE – Класифікація галузей народного господарства держав – членів СМЕА;

CPA 1996 – Статистична класифікація продукції за видами діяльності в ЄС;

CPA 2002 – Статистична класифікація продукції за видами діяльності в ЄС;

CPC – Міжнародна класифікація основних продуктів;

ISIC – Міжнародна стандартна галузева класифікація;

NACE Rev. 1, NACE Rev. 1.1 – Статистична класифікація видів економічної діяльності в ЄС;

Таблиця 2.2

Міжнародне сімейство економічних класифікацій

Група	За видами економічної діяльності	За продукцією
Посилальні Похідні Зв'язані	ISIC NACE ANZSIC; NAICS	CPC; HS CPA; SITC Trade in Services

NACE 1970 – Спільна промислова (Статистична) класифікація видів економічної діяльності в Європейському економічному суспільстві (ЄЕС);

NST/R – Стандартна класифікація товарів для транспортної статистики;

PRODCOM – Список продукції ЄС.

Також існує велика кількість похідних класифікацій, які мають статус регіональних або національних.

2.4.1. Зв'язки між різними класифікаціями

Усі класифікації пов'язані між собою певними відносинами: одні класифікації повністю базуються на інших, другі погоджені між собою або взагалі використовують спільні частини власної будови. Виділяють три головних рівні підпорядкування класифікацій:

1. Світовий. До світового рівня відносяться класифікації: ISIC Rev. 1, CPC, HS, SITC Rev. 3.

2. Регіональний. До регіонального рівня відносяться класифікації: NACE Rev. 1, CPA, PRODCOM, CN, а також товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності країн СНД (ТНЗЕД СНД).

3. Національний. До національного рівня відносяться такі класифікації: національні версії NACE Rev. 1, національні версії CPA, Державний класифікатор продукції та послуг, УКТЗЕД.

Класифікації регіонального рівня будуються на базі світового рівня, а класифікації національного рівня підпорядковуються першим двом.

2.5. Єдина система міжнародних класифікацій ООН і пов'язані з нею регіональні й національні класифікації

Для того щоб статистичні дані були порівнянними на міжнародному рівні, необхідним є погодження використовуваних кла-

сифікацій. Наприкінці 90-х років ХХ ст. був закінчений повний перегляд міжнародних статистичних класифікацій, у результаті чого була створена об'єднана система статистичних класифікацій, за допомогою якої:

- були погоджені різні класифікації продукції;
- головні класифікації продукції були пов'язані з класифікаціями видів економічної діяльності відповідно до економічного критерію походження.

Класифікації ЄС були погоджені з глобальними класифікаціями. До групи гармонізованих міжнародних класифікацій і класифікацій ЄС входять:

- ISIC Rev. 3, CPC, HS, SITC Rev. 3 (глобальний рівень);
- NACE Rev. 1, CPA, CN, PRODCOM (європейський рівень).

Статистичні класифікації (номенклатури) належать до основних інструментів, без яких не можуть комп'юватися статистичні дані. Вони також є важливим фактором якості статистичної інформації й тому повинні час від часу переглядатися.

2.6. Класифікації видів економічної діяльності та продукції

Економічні класифікації можуть бути розділені на дві широкі категорії.

Класифікації видів економічної діяльності охоплюють всі види економічної діяльності – від сільського господарства до послуг – і використовуються, щоб класифікувати економічні об'єкти (підприємства й подібні статистичні одиниці). Такі класифікації формують підстави для комп'ювання статистики з продукції, факторів виробництва, які є складовою в процесі виробництва (праця, сировина й запаси, енергія тощо), з формування капіталу або фінансових угод.

Класифікатори продукції класифікують результат економічної діяльності – товари й послуги. При цьому традиційно класи-

фікації товарів були набагато важливішими, ніж класифікації послуг. Класифікатори продукції використовуються для статистики з дуже багатьох аспектів виробництва, споживання та грошового вимірювання продукції. Прикладами цього типу даних, пов'язаних із продукцією, є статистика зовнішньої торгівлі, статистика виробництва й споживання, статистика енергії тощо.

Класифікації продукції, особливо ті з них, які використовувалися в міжнародній торгівлі, мають давню традицію. На відміну від економічних класифікацій, вони були першими, погодженими на міжнародному рівні в процесі гармонізації.

2.6.1. Об'єднана система класифікацій видів економічної діяльності та продукції ISCAP

Рішення, прийняті на 17-й сесії UNSD (1972 р.) і 21-й сесії Конференції європейських статистиків (1973 р.), поклали початок створенню об'єднаної системи класифікацій видів діяльності та продукції. Було вирішено погодити міжнародні класифікації, які були складені протягом попередніх десятиліть. Приблизно в той самий час РМС вирішив кардинально переглянути митну класифікацію з метою одночасного використання її для статистики зовнішньої торгівлі й митних цілей. Цією новою класифікацією, що була прийнята РМС у червні 1983 р. і введена в дію в січні 1988 р., є Гармонізована система опису й кодування товарів (HS).

Статистичне бюро ООН також було залучене в складання HS. У 1976 р. UNSD прийняла програму з узгодження економічних класифікацій на глобальному рівні. Була створена робоча група, завдання якої полягало в тому, щоб скласти Об'єднану систему класифікацій видів економічної діяльності та продукції – ISCAP, що, по-перше, погодило б класифікації різних організацій, а по-друге, привело б класифікації продукції у відповідність із класифікаціями видів економічної діяльності. Оскільки HS, як найбільш детальна класифікація, відіграла в цьому процесі ключову роль, було необхідно, щоб вона ґрунтувалася, наскільки це можливо, на економічному критерії походження товарів.

Як тільки безпосередньо після прийняття HS (червень 1983 р.) була створена система ISCAP, почалася діяльність з розробки менш загальних класифікацій. У результаті цієї роботи на рівні ООН були підготовлені дві головні класифікації:

ISIC Rev. 3 – Міжнародна стандартна галузева класифікація;

CPC – Міжнародна класифікація основних продуктів.

Центральні економічні класифікації формують тільки ядро міжнародних, європейських і національних класифікацій. На європейському рівні цим головним класифікаціям відповідають:

NACE Rev. 1 – Класифікація видів економічної діяльності Європейського Співтовариства;

CPA – Статистична класифікація продукції за видами діяльності.

Європейські економічні класифікації повністю погоджені з глобальними.

2.7. Класифікації видів економічної діяльності

2.7.1. Міжнародна стандартна галузева класифікація – ISIC Rev. 3

Міжнародна стандартна галузева класифікація – ISIC Rev. 3 – це ієрархічно структурована класифікація видів економічної діяльності, складена ООН і рекомендована для використання в усьому світі. Переглянута втретє версія цієї системи була схвалена UNSD у лютому 1989 р. і видана через рік після цього. Вона є набагато більш детальною, ніж попередня.

Так, у секторі послуг актуальними є інновації, що відбивають зростання важливості деяких галузей:

– поділ таких сфер, як виробництво програмного забезпечення, обробка даних і баз даних, ремонт офісної техніки та пристроїв обробки даних;

– поділ оренди й лізингу;

– поділ сфер досліджень і розвитку.

У сфері галузей, пов'язаних з виробництвом продукції, більш адекватне трактування одержали динамічні технологічні галузі (наприклад, переробка).

ISIC Rev. 3 включає такі розділи:

- A – Сільське господарство, полювання й лісівництво;
- B – Риба та інші рибні продукти, послуги з лову риби;
- C – Вироби гірської промисловості й розробка кар'єрів;
- D – Промислові вироби;
- E – Електрична енергія, газ і водопостачання;
- F – Будівництво;
- G – Оптові й роздрібні торговельні послуги; послуги з ремонту автомобілів, мотоциклів, побутових приладів;
- H – Сервіс готелів і ресторанів;
- I – Транспорт, складське господарство та зв'язок;
- J – Фінансове посередництво й послуги;
- K – Нерухомість, оренда; діяльність дослідницька й комерційна;
- L – Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування;
- M – Освітні послуги;
- N – Охорона здоров'я й соціальні послуги;
- O – Інші комунальні, соціальні й персональні послуги;
- P – Діяльність з ведення приватних домашніх господарств із найманим обслуговуючим персоналом;
- Q – Діяльність екстериторіальних організацій та органів.

2.7.2. Статистична класифікація видів економічної діяльності в ЄС – NACE Rev. 1

Статистична класифікація видів економічної діяльності в ЄС – NACE Rev. 1 – це класифікація видів економічної діяльності, що відповідає ISIC Rev. 3 на європейському рівні (так би мовити, європейська копія ISIC). Вона набула чинності в 1990 р.

Європейська комісія призначила нову класифікацію NACE для компіляції та надання статистичних даних всіма державами-членами європейської статистичної системи.

2.8. Класифікації продукції

2.8.1. Міжнародна класифікація основних продуктів – СРС

Міжнародна класифікація основних продуктів, розроблена ООН, без сумніву, найбільш істотний результат роботи з розвитку об'єднаної системи класифікації видів економічної діяльності та продукції. Веде класифікацію UNSD. Одиницею класифікації є продукція (товари та послуги). До її появи міжнародне співтовариство не мало ніякої класифікації, що охоплювала б і товари, і послуги.

СРС забезпечує можливість для порівняння багатьох різних видів статистики товарів і послуг. Її мета не замінити інші класифікації продукції, а, скоріше, погодити останні таким чином, щоб дані могли бути переміщені у відповідні категорії СРС. СРС при цьому є засобом гармонізації на міжнародному й національному рівні.

Охоплення СРС не обмежується тільки виробами, а включає також землю, будинки й нематеріальні активи (наприклад, патенти, ліцензії, торговельні марки, авторські права), що походять з юридично обов'язкових контрактів. Мета такого охоплення СРС полягає в тому, щоб створити систему класифікації, категорії якої можуть використовуватися для реєстрації угод на національному й міжнародному рівнях. Ці категорії, що стосуються активів, чітко ідентифіковані й можуть досить легко бути диференційовані від «чистих» категорій виробів. Подальший опис СРС має відношення тільки до категорій виробів.

Критерій, відповідно до якого СРС класифікує вироби, – це їх «матеріальний склад і природа (властивості)». Під цим розуміють, наприклад, тип використовуваної сировини, процес виробництва, мету, для якої товари призначені, і т. ін. Поряд із сировинним принципом, СРС також використовує принцип кла-

сифікації за економічним походженням. Скажімо, певні зусилля були прикладені до того, щоб на найнижчому рівні так багато угруповань продукції, як тільки можливо, могли бути зіставлені з однією єдиною категорією ISIC Rev. 3. Що стосується товарів, СРС використовує товарні позиції й субпозиції HS як будівельні блоки, тобто кожен заголовок на найнижчому рівні СРС точно відповідає товарній позиції чи субпозиції HS або блоку з декількох товарних позицій чи субпозицій HS. Це, без сумніву, важливий крок у розвитку об'єднаної системи класифікацій. HS довгі роки використовувалася в багатьох країнах для митниці й цілей статистики зовнішньої торгівлі. Це означає, що HS є широко відомою системою, яка повинна зробити більш легким подання товарів у кодах СРС. Оскільки не всі заголовки HS відповідають критерію економічного походження, заголовки СРС можуть включати товари, економічне походження яких відрізняється.

СРС має свою власну систему кодування, що є незалежною від ISIC. Кодування СРС базується на десятковій системі; числовий код, що має максимум п'ять цифр, відповідає кожному з п'яти ієрархічних рівнів класифікації.

На найнижчому ієрархічному рівні СРС має 1811 заголовків. Частина транспортабельних товарів становить понад 60 %, а частка послуг трохи перевищує 30 %. Настільки мала кількість послуг ніяким чином не применшує важливості послуг. Справа в тому, що СРС базується на HS, а в ній послуги не класифікуються. Звичайно, недостатньо чітко визначені й диференційовані послуги створюють значні проблеми для статистики (на титульному аркуші публікації ООН відносно СРС заявлено, що СРС має поки ще тимчасовий характер, особливо щодо послуг).

Вищими класифікаційними угрупованнями СРС є такі:

1. Сільське господарство, лісівництво й продукти рибальства.
2. Руди й корисні копалини; електрика, газ і вода.
3. Продовольчі продукти, напої та тютюн; текстиль, одяг і шкіряні вироби.
4. Інші транспортабельні товари, крім металевих виробів, машин та устаткування.

5. Металеві вироби, машини та устаткування.
6. Будівельні роботи й будівлі; земля.
7. Торговельні послуги; готельний і ресторанный сервіс.
8. Транспортування, зберігання та комунікаційні послуги.
9. Ділові послуги; послуги сільського господарства, видобутку й виробництва.
10. Суспільні, соціальні та персональні послуги.

2.8.2. Статистична класифікація продукції за видами діяльності – СРА

Це європейська версія СРС, застосовувана для тих самих цілей, що й СРС. СРА встановлює класифікацію продукції за видами діяльності для забезпечення порівнянності статистичних даних між національними рівнями й рівнем ЄС. Однак якщо СРС – це класифікація, що просто рекомендується, то СРА юридично обов'язкова в ЄС. Одиницями класифікації є транспортабельні та нетранспортабельні товари й послуги. Веде класифікацію Євростат.

Хоча СРА – це європейська копія СРС, вона відрізняється більш глибокою деталізацією та структуруванням. З погляду європейського рівня центральна класифікація продукції повинна бути структурована відповідно до критерію економічного походження й базуватися на видах економічної діяльності, відбитих в НАСЕ. На найнижчому ієрархічному рівні СРА має 2303 заголовки.

Оскільки елементи СРА базуються на елементах СРС, між СРА й HS існує такий же зв'язок, як між СРС і HS. Так само як можливі національні версії НАСЕ, можливі й національні версії СРА.

2.8.3. Гармонізована система опису та кодування товарів – HS

Система HS відіграє важливу роль у розвитку й перегляді міжнародної системи економічних класифікацій, оскільки вона є основою для центральних класифікацій продукції.

Так само як і багато країн світу, ЄС із 1988 р. використовує HS з метою митної тарифікації й статистики зовнішньої торгівлі. HS – це ієрархічно структурована класифікація товарів. Вона розділена на 96 груп, кожна з яких ідентифікується кодом із двох цифр. Ці групи об'єднані в 21 розділ, закодований римськими цифрами. Групи поділяються на 4-значні товарні позиції, а товарні позиції – на 6-значні субпозиції.

Хоча HS охоплює переважно товари, тобто вироби, які мають матеріальне вираження, вона включає також і електрику. Її структура така, що будь-який товар може бути однозначно віднесений до певної субпозиції в межах системи. HS не охоплює послуги, але дуже виразно охоплює фізичні «прояви» послуг (наприклад, архітектурні плани, дискети з програмним забезпеченням тощо).

2.8.4. Комбінована номенклатура – CN

Ця класифікація використовується в межах ЄС для цілей зовнішньої торгівлі. Вона була розроблена в 1988 р. разом з HS, але забезпечує більш глибокий ступінь деталізації, ніж остання. Заголовки в CN ідентифіковані за допомогою числового коду з вісьмома цифрами.

Велика кількість субпозицій у межах CN обумовлена вимогами митниці та статистики зовнішньої торгівлі. CN переглядається щороку і є обов'язковою для застосування в державах-членах ЄС.

2.8.5. Стандартна міжнародна торговельна класифікація – SITC Rev. 3

SITC – це міжнародна торговельна класифікація, видана ООН. Веде класифікацію UNSD. Переглянута втретє версія SITC набула чинності в той самий час, коли була представлена HS (1986 р.). До прийняття HS єдиною торговельною класифікацією, що дозволяла здійснити порівняння у всесвітньому масштабі, залишалася SITC. Тепер, коли фактично увесь світ використовує HS, значимість SITC зменшилася.

Товарні угруповання SITC характеризують:

- a) матеріали, використовувані у виробництві;
- b) стадію обробки;
- c) практику маркетингу й використання виробів;
- d) значення товарів у світовій торгівлі;
- e) технологічні зміни.

Переглянута втретє версія використовує основні елементи HS як будівельні блоки. SITC має ієрархічну структуру з п'ятьма рівнями із числовим кодуванням.

Уся ієрархічна структура версії складається з 10 секцій, 67 розділів, 261 групи, 1033 підгруп, 3121 пункту.

Секції SITC:

SITC – 0 Продукти харчування й живі тварини.

SITC – 1 Напої та тютюн.

SITC – 2 Сирі матеріали, неїстівні, крім палива.

SITC – 3 Мінеральне паливо, мастила й аналогічні матеріали.

SITC – 4 Тваринні масла та рослинні олії, жири й воски.

SITC – 5 Хімічні й аналогічні продукти.

SITC – 6 Промислові товари, що класифікуються в основному за матеріалом.

SITC – 7 Машини та транспортне устаткування.

SITC – 8 Різні промислові вироби.

SITC – 9 Товари й угоди, що не класифікуються в іншому місці в SITC.

2.8.6. Класифікація за широкими економічними категоріями – ВЕС

Класифікація за широкими економічними категоріями визначена в термінах SITC Rev. 3.

Статус у сімействі міжнародних класифікацій – похідна.

Мета: класифікація призначена для об'єднання торговельної статистики у великі економічні класи предметів споживання й надання підсумкових даних, що компліуються на основі секцій SITC.

Одиниця класифікації – категорія транспортабельних товарів для кінцевого використання.

Структурними рівнями класифікації є:

- 1) категорії (з однією цифрою);
- 2) підкатегорії (із двома та з трьома цифрами).

UNSD, визнаючи зростаючу потребу в міжнародній торговельній статистиці, проаналізованій за широкими економічними категоріями, рекомендувала на своїй 13-й сесії, щоб дані про великі економічні класи предметів споживання, окремі види продовольства, промислових запасів, капітального устаткування, споживчих товарів тривалого й короткострокового користування компілювалися для кожної країни й для основних світових регіонів так, щоб скласти підсумкові дані, компільовані вже на основі угруповань SITC.

На основі цієї рекомендації Статистичне бюро Секретаріату ООН розробило проект Класифікації міжнародної торгівлі за широкими економічними категоріями, що забезпечує таку компіляцію.

Класифікація ВЕС була призначена стати засобом перетворення зовнішньоторговельних даних, компільованих на основі SITC, у кінцеві категорії використання, які є значущими в межах структури системи національних рахунків (SNA). Це об'єднання дозволяє використовувати зовнішньоторговельну статистику разом з іншими видами загальної економічної статистики (такими як статистика національних рахунків та індустріальна статистика) для економічного аналізу національного, регіонального або світового рівня.

Класифікація ВЕС включає 19 основних категорій. Категорії ВЕС утворені перестановкою й об'єднанням основних заголовків SITC Rev. 3, що відбивають кінцеве використання предметів, охоплених кожним основним заголовком SITC. Розподіл за категоріями здійснено на основі головного кінцевого використання предметів у кожному основному заголовку SITC, хоча визнано, що багато предметів, призначених для промислового або домашнього споживання, можуть використовуватися як для промислового, так і для домашнього споживання.

2.8.7. Список продукції ЄС – PRODCOM

Нова система статистики ЄС у сфері гірської промисловості та товарів (крім послуг) базується на єдиному списку виробів PRODCOM. Ця система була прийнята державами-членами ЄС. Список PRODCOM складається щороку Комітетом PRODCOM.

Заголовки списку PRODCOM отримані з HS або CN, що дозволяє здійснювати порівняння статистики виробництва та статистики зовнішньої торгівлі. Заголовки PRODCOM закодовані числовим кодом з вісьма цифрами, перші шість цифр якого ідентичні відповідному коду CPA, тому список PRODCOM пов'язаний і сполучений із центральною класифікацією продукції.

2.9. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності

2.9.1. Загальні відомості про українську товарну номенклатуру зовнішньоекономічної діяльності – УКТЗЕД

На базі гармонізованої системи кодування й класифікації товарів створені національні Номенклатури більшості країн світу (зараз це понад 150 країн, включаючи Україну). Українська система має назву УКТЗЕД – Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності. УКТЗЕД була створена на заміну товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності (ТНЗЕД) що існувала раніше.

Приєднання України до Міжнародної конвенції про HS відбулося за Указом Президента України від 17.05.02 № 466/2002 «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів».

УКТЗЕД, як і ТНЗЕД, є класифікатором товарів – систематизованим переліком товарів, що дозволяє знаходити місце кожному товару й після цього привласнювати товару певний код. На рівні перших шести знаків УКТЗЕД відповідає Гармонізованій системі HS.

Принципи розмежування різних типів товарів у системі є об'єктивними. Узагальненими критеріями при класифікації є матеріал або матеріали, з яких виготовлений товар (-и), і функції, які товар виконує. Важливими критеріями також є ступінь переробки товару, належність до тієї чи іншої галузі промисловості або призначення товару.

Для визначення товарного коду товару за УКТЗЕД необхідно мати чітку вихідну інформацію, тобто відповісти на такі питання:

- Що являє собою даний товар, власне що це?
- З чого він виготовлений?
- Для чого він використовується?
- У якому вигляді (якості) він використовується?
- Чи це єдине можливе місце даного товару в класифікаторі?

2.9.2. Класифікація товарів за правилами УКТЗЕД

В Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності товари систематизовані за розділами, групами (перші два знаки), товарними позиціями (перші чотири знаки), товарними підпозиціями (перші шість знаків), товарними категоріями (перші вісім знаків) і товарними підкатегоріями (десять знаків), найменування й цифрові коди яких уніфіковані з HS.

Розділи класифікації УКТЗЕД нумеруються римськими цифрами (2 знаки) і не відображаються в товарному коді. Номер розділу збігається з HS (табл. 2.3).

2.9.3. Основні правила інтерпретації класифікації товарів

Класифікація товарів в Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності повинна здійснюватися за такими правилами.

Таблиця 2.3

**Структура коду товарної номенклатури
зовнішньоекономічної діяльності УКТЗЕД**

Кількість знаків коду УКТЗЕД		Найменування групи товарної номенклатури	Примітки
XX	2 знаки	Група	Збігається з HS
XXXX	4 знаки	Товарна позиція	Збігається з HS
XXXX XX	6 знаків	Товарна підпозиція	Збігається з HS
XXXX XX XX	8 знаків	Товарна категорія	Збігається з Комбінованою номенклатурою Європейського Співтовариства (КН ЄС), перші 6 знаків відповідають HS
XXXX XX XX XX	10 знаків	Товарна підкатегорія	Перші 6 знаків відповідають HS, 7 й 8 знаки збігаються з КН ЄС

ПРАВИЛО 1

Назви розділів, груп та підгруп наводяться лише для зручності користування. Для юридичних цілей класифікація товарів проводиться виходячи з найменувань товарних позицій і відповідних приміток до розділів чи груп і, якщо такі тексти назв та примітки не вимагають іншого, відповідно до таких положень.

Пояснення

I. УКТЗЕД являє собою систематизований перелік товарів міжнародної торгівлі. Ці товари згруповані в ній у розділи, групи і підгрупи, які мають назви, що вказують у гранично стислій формі категорії чи типи охоплюваних товарів. Проте в багатьох випадках у розділі чи групі класифікується така різноманітність і кількість товарів, що всіх їх неможливо охопити чи перелічити конкретно в назвах.

II. Правило 1 тому починається зі застереження, що ці назви наводяться «лише для зручності використання в роботі». Отже, вони не надають класифікації юридичної сили.

III. Друга частина цього Правила говорить про те, що класифікацію слід проводити:

а) відповідно до назв товарних позицій і відповідних приміток до розділів чи груп,

б) якщо в цих назвах чи Примітках не застережене інше, то відповідно до положень Правил 2, 3, 4 і 5, де це прийнятно.

IV. Положення III а) є очевидним, і багато товарів класифікуються в УКТЗЕД без подальшого звернення до Правил інтерпретації (наприклад, живі коні (товарна позиція 0101), фармацевтичні товари, застережені в Примітці 4 до групи 30 (товарна позиція 3006)).

V. У положенні III б) вираз «якщо в цих назвах чи Примітках не застережене інше» цілком недвозначно означає, що тексти назв товарних позицій і Примітки до розділів чи груп є пріоритетними, тобто враховуються в першу чергу для класифікації товару. Наприклад, у Примітках до групи 31 ставиться умова, що до певних товарних позицій відносяться лише визначені товари. Отже, ці товарні позиції не можуть бути розширені для того, щоб включити в них товари, які інакше могли б потрапити до них відповідно до Правила 2 б).

ПРАВИЛО 2

а) будь-яке посилання у найменуванні товарної позиції на будь-який товар стосується також некомплектних чи незавершених товарів, за умови, що вони мають основні характеристики комплектних чи завершених товарів. Це Правило застосовується при посиланні на комплектний чи завершений товар (чи такий, що класифікується як комплектний чи завершений згідно з цим Правилком), поданий незібраним чи розібраним;

б) будь-яке посилання у найменуванні товарної позиції на будь-який матеріал чи речовину стосується також сумішей або сполучень цього матеріалу чи речовини з іншими матеріа-

лами чи речовинами. Будь-яке посилання на товар з певного матеріалу чи речовини розглядається як посилання на товари, які повністю або частково складаються з цього матеріалу чи речовини. Класифікація товарів, які складаються більше ніж з одного матеріалу чи речовини, проводиться відповідно до Правила 3.

Пояснення

ПРАВИЛО 2 а)

(некомплектні чи незавершені товари)

I. Перша частина Правила 2 а) розширює зміст будь-якої товарної позиції, до якої відноситься конкретний товар, для включення в неї не тільки комплектного виробу, але і некомплектного чи незавершеного виробу, за умови, що в поданому вигляді цей виріб має основні властивості комплектного чи готового виробу.

II. Положення цього Правила також поширюються на заготовки, якщо вони не виділені в конкретну товарну позицію. Термін «заготовка» означає виріб, не готовий для безпосереднього використання, що має приблизну форму або контури готового виробу чи частини, і який може бути використаний, крім виняткових випадків, лише для дороблення в готовий виріб чи частину.

Напівфабрикати, що ще не мають властивої форми готових виробів (такі як прутки, диски, труби і т.д.), не розглядаються як «заготовки».

III. Беручи до уваги зміст товарних позицій розділів I–IV, цю частину Правила, звичайно, не застосовують до товарів цих розділів.

Деякі випадки, що підпадають під це Правило, згадуються в Загальних положеннях до розділів чи груп (наприклад, розділ XVI та групи 61, 62, 86, 87 і 90).

ПРАВИЛО 2 а)

(товари, подані нескладеними чи розібраними)

V. Друга частина Правила 2 а) передбачає, що комплектні чи завершені (готові) вироби, подані нескладеними чи розібра-

ними, класифікуються в тих же товарних позиціях, що і складені вироби. Таке подання товарів, звичайно, пов'язане з вимогами пакування, вантажно-розвантажувальних робіт (операцій) чи транспортування.

VI. Це Правило також стосується некомплектних чи незавершених виробів, поданих розібраними чи нескладеними, за умови, що вони розглядаються як комплектні чи завершені виробництвом виробу згідно з першою частиною цього Правила.

VII. Відповідно до цього Правила, термін «товари, подані нескладеними чи розібраними» означає вироби, компоненти яких повинні складатися за допомогою простих кріпильних виробів (гвинтів, гайок, болтів та ін.) або, наприклад, клепаанням чи зварюванням, за умови, що для цього потрібні лише прості складальні операції.

Нескладені компоненти виробу, що перевищують ту кількість, яка потрібна для складання цього виробу, потрібно класифікувати окремо.

VIII. Випадки, що підпадають під дію цього Правила, згадані в Загальних положеннях до розділів чи груп (наприклад, розділ XVI та групи 44, 86, 87 і 89).

IX. Беручи до уваги зміст товарних позицій розділів I–VI, цю частину Правила, звичайно, не застосовують до товарів цих розділів.

ПРАВИЛО 2 б)

(суміші та сполучення матеріалів чи речовин)

X. Правило 2 б) стосується сумішей і сполучень матеріалів чи речовин та товарів, виготовлених із двох або більше матеріалів чи речовин. Воно стосується товарних позицій, в яких вказується матеріал чи речовина (наприклад, товарна позиція 0503 – кінський волос), та товарних позицій, в яких вказується товар з конкретного матеріалу чи речовини (наприклад, товарна позиція 4503 – вироби з натуральної пробки). Слід зазначити, що це Правило застосовується лише в тому випадку, якщо в цих товарних позиціях чи Примітках до розділів чи груп не застережене інше (наприклад, товарна позиція 1503 – ляд-стеарин, незмішаний).

Готові суміші, описані як такі в Примітках до розділів чи груп або в товарній позиції, слід класифікувати відповідно до Правила 1.

XI. Суть цього Правила є в розширенні будь-якої товарної позиції стосовно матеріалу чи речовини, включаючи суміші або сполучення цього матеріалу чи речовини з іншими матеріалами чи речовинами. Дія цього Правила також у розширенні будь-якої товарної позиції стосовно товарів, виготовлених з цього матеріалу чи речовини, включаючи товари, виготовлені частково з цього матеріалу чи речовини.

XII. Це однак розширює товарну позицію не настільки, щоб включати в неї товари, які відповідно до Правила 1 не можна розглядати як такі, що відповідають опису в цій товарній позиції; це відбувається тоді, коли добавка іншого матеріалу чи речовини позбавляє ці товари розпізнавальної ознаки тих видів товарів, що згадані в цій товарній позиції.

XIII. Як наслідок з цього Правила, суміші і сполучення матеріалів чи речовин та товари, виготовлені з більше ніж одного матеріалу чи речовини, якщо вони, на перший погляд, можуть бути віднесені до двох чи більше товарних позицій, повинні класифікуватися згідно з принципами Правила 3.

ПРАВИЛО 3

У разі коли згідно з Правилком 2 б) або з будь-яких інших причин товари на перший погляд можна віднести до двох або більше товарних позицій, класифікація таких товарів проводиться таким чином:

а) перевага надається тій товарній позиції, яка більш конкретно описує товар у порівнянні з найменуваннями товарних позицій, що дають більш загальний опис. Однак, коли кожна з двох або більше товарних позицій стосується лише частини матеріалів чи речовин, які входять до складу суміші чи багатокomпонентного товару, або лише до окремих частин товарів, що надходять у продаж у наборі, призначеному для роздрібної торгівлі, тоді ці товарні позиції розглядаються рівнозначними щодо цього товару, навіть якщо одна з них має повніший або більш точний опис товару;

б) суміші, багатокомпонентні вироби, які складаються з різних матеріалів або вироблені з різних компонентів, і товари, що надходять у продаж у наборах для роздрібно́ї торгівлі, класифікація яких не може проводитися відповідно до Правил 3 а), класифікуються відповідно до матеріалу чи складових, які визначають основний характер цих товарів, за умови, що цей критерій можна застосувати;

в) товари, класифікацію яких не можна провести відповідно до Правил 3 а) або 3 б), класифікуються у товарній позиції з найбільшим порядковим номером серед товарних позицій, які розглядаються.

Пояснення

I. Це Правило передбачає три методи класифікації товарів, які, на перший погляд, можуть бути віднесені до двох чи більше товарних позицій, або згідно з умовами Правил 2 б), або за будь-якої іншої причини. Ці методи застосовуються в тій послідовності, в якій вони наведені в цьому Правилі. Отже, Правило 3 б) застосовується лише тоді, коли Правило 3 а) не підходить для класифікації, а якщо й Правила 3 а) та 3 б) не підходять, то застосовується Правило 3 в).

Отже, черговість застосування методів класифікації така:

- а) точний опис товару;
- б) розпізнавальна ознака;
- в) товарна позиція, що йде останньою в порядку зростання кодів.

II. Це Правило може застосовуватися лише за умови, що в текстах товарних позицій або в Примітках до розділів чи груп не зазначене інше. Наприклад, Примітка 4 б) до групи 97 вимагає, щоб товари, що підходять за описом як до товарних позицій 9701–9705, так і до товарної позиції 9706, класифікувалися в одній з попередніх товарних позицій. Такі товари повинні класифікуватися відповідно до Примітки 4 б) до групи 97, а не відповідно до цього Правилу.

ПРАВИЛО 3 а)

III. Перший метод класифікації наводиться в Правилі 3 а), відповідно до якого товарній позиції, що забезпечує найбільш конкретний опис товарів, надається перевага перед товарною позицією, що дає більш загальний опис.

IV. Недоцільно встановлювати жорсткі правила, відповідно до яких можна визначити, чи дає одна товарна позиція більш конкретний опис товару, ніж інша, але в цілому слід зазначити, що:

а) товар більш конкретно характеризується за його назвою, ніж за назвою групи товарів (наприклад, електробритви і машинки для стрижки волосся з умонтованим електродвигуном включені в товарну позицію 8510, а не в товарну позицію 8508 як ручні електромеханічні інструменти чи в товарну позицію 8509 як електромеханічні побутові апарати з умонтованим електродвигуном);

б) якщо товари відповідають опису, що більш чітко ідентифікує їх, то цей опис є конкретнішим ніж той, за яким ідентифікація менш повна.

Прикладами останньої категорії товарів є:

1) текстильні килимки для салону автомобіля слід класифікувати не як частини та пристрої для автомобіля в товарній позиції 8708, а в товарній позиції 5703, де вони більш точно описані як килими;

2) не укладене в раму безпечне скло зі зміцненого (загартованого) чи багат шарового скла певної форми для застосування в літаках слід класифікувати не в товарній позиції 8803 як частину виробів товарної позиції 8801 чи 8802, а в товарній позиції 7007, де воно більш точно описано як безпечне скло.

V. Але якщо в двох чи більше товарних позиціях згадується лише частина матеріалів чи речовин, що входять до складу сумішей чи багатокomпонентних виробів, або лише частина виробів у наборі для роздрібно́ї торгівлі, то ці товарні позиції слід розглядати як рівнозначні конкретні описи цих товарів, навіть якщо одна з них дає більш повний і конкретний опис, ніж інші. У таких випадках класифікація товарів повинна здійснюватися за Правилем 3 б) чи 3 в).

ПРАВИЛО 3 б)

VI. Другий метод стосується тільки:

- i) сумішей;
- ii) багатокомпонентних товарів, складених з різних матеріалів;
- iii) багатокомпонентних товарів, складених з різних компонентів;
- iv) товарів, що входять у набір для роздрібної торгівлі.

Він використовується лише в тому разі, якщо Правило 3 а) не прийнятно.

VII. У всіх цих випадках товари повинні класифікуватися так, начебто вони складаються лише з матеріалу чи компонента, що надає їм основної розпізнавальної ознаки в тій мірі, в якій цей критерій застосовний.

VIII. Основна розпізнавальна ознака (критерій) може визначитися різними чинниками залежно від виду товару. Вона може, наприклад, визначитися природою матеріалу чи компонента, його об'ємом, кількістю, масою, вартістю або роллю, що відіграє цей матеріал чи компонент у використанні товару.

IX. Застосовуючи це Правило до багатокомпонентних товарів, виготовлених з різних компонентів, слід брати до уваги не тільки ті товари, в яких ці компоненти приєднані один до одного, утворюючи практично нерозривне ціле, але і товари з роздільними компонентами, за умови, що ці компоненти пристосовані один до одного, доповнюють один одного та узяті разом утворюють одне ціле, що звичайно не дозволяє виставляти їх для продажу як окремі частини.

Прикладами останньої категорії товарів є:

1) попільнички, які складаються з підставки, що включає змінну чашу для попелу;

2) стелажі для домашнього зберігання спецій, які складаються зі спеціальної рами (звичайно дерев'яної) і відповідної кількості порожніх місткостей для спецій визначеної форми і розміру.

Компоненти таких багатокомпонентних товарів, як правило, укладаються в загальне упакування.

X. Застосовуючи це Правило, слід враховувати, що термін «товари, що надходять у продаж у наборах для роздрібної торгівлі» стосується товарів, які:

а) складаються принаймні з двох різних виробів, які, на перший погляд, класифікуються у різних товарних позиціях. З цієї причини, наприклад, шість виделок для фанд'ю не можуть розглядатися як набір з погляду застосування цього Правила;

б) складаються з компонентів, зібраних разом з метою задовольнити конкретну потребу чи виконати певну роботу;

в) паковані так, що не вимагають перепакування для продажу споживачеві (наприклад, у коробках чи ящиках).

Цей термін, отже, означає набори, що складаються, наприклад, з різних харчових продуктів, призначених для використання разом під час приготування готової до вживання страви.

Приклади наборів, що можуть класифікуватися відповідно до Правила 3 б):

1. а. Набори, що складаються з бутерброда з яловичиною, з сиром чи без нього в здобній булочці (товарна позиція 1602), упаковані з картопляними чіпсами (смаженими у фритюрі) (товарна позиція 2004): класифікуються в товарній позиції 1602.

1. б. Набори, компоненти яких призначені для спільного використання під час приготування спагеті, що містять пакет сирих спагеті (товарна позиція 1902), маленький пакет тертого сиру (товарна позиція 0406) і маленьку консервну баночку томатного соусу (товарна позиція 2103), упаковані в картонну коробку: класифікуються в товарній позиції 1902.

Правило, проте, не поширюється на набори продуктів, упакованих разом, і які складаються, наприклад, з:

– банки креветок (товарна позиція 1605), банки гусячої печінки (товарна позиція 1602), банки сиру (товарна позиція 0406), банки бекону скибочками (товарна позиція 1602) і банки ковбасок (товарна позиція 1601);

– пляшки спиртного напою товарної позиції 2208 і пляшки вина товарної позиції 2204.

Для цих двох прикладів, а також для подібних до них продовольчих наборів кожен продукт слід класифікувати окремо у відповідній йому товарній позиції.

2. Набори для перукаря, що складаються з електричної машинки для стрижки (товарна позиція 8510), гребінця (товарна позиція 9615), пари ножиць (товарна позиція 8213), щітки (товарна позиція 9603) і рушника з тканини (товарна позиція 6302), покладені в шкіряний футляр (товарна позиція 4202), класифікуються в товарній позиції 8510.

3. Креслярські набори, що складаються з лінійки (товарна позиція 9017), дискового калькулятора (товарна позиція 9017), транспортира (товарна позиція 9017), олівця (товарна позиція 9609) і стругачки для олівців (товарна позиція 8214), покладені в пластмасовий пенал (товарна позиція 4202): класифікуються в товарній позиції 9017.

Для згаданих вище наборів класифікація проводиться за одним чи декількома разом узятих компонентів, які можуть розглядатися як такі, що надають набору в цілому його основну розпізнавальну ознаку.

XI. Це Правило не застосовується до товарів, що складаються з окремо упакованих складових частин, поданих разом, необов'язково в одному загальному упакуванні, у визначених кількісних співвідношеннях для промислового виробництва, наприклад, напоїв.

ПРАВИЛО 3 в)

XII. Коли товари неможливо класифікувати відповідно до Правил 3 а) чи 3 б), їх слід класифікувати в останньої за зростанням кодів товарній позиції, серед тих, які в однаковій мірі прийнятні для розгляду під час класифікації цих товарів.

ПРАВИЛО 4

Товари, які не можуть бути класифіковані згідно з наведеними вище Правилами, класифікуються у товарній позиції, яка відповідає найбільш подібним товарам, що розглядаються.

Пояснення

I. Це Правило поширюється на товари, які не можуть бути класифіковані за Правилами 1–3. Воно передбачає класифікацію цих товарів у товарній позиції, до якої відносяться найбільш подібні до них товари.

II. Під час класифікації за Правилем 4, подані товари потрібно зіставити з схожими (аналогічними) товарами для того, щоб визначити ті товари, до яких перші найбільш подібні. Подані товари класифікуються в тій же товарній позиції, що й товари, до яких вони найбільш подібні.

III. Схожість (подібність) товарів може залежати від багатьох чинників, таких як вигляд, властива особливість, призначення.

ПРАВИЛО 5

На додаток до наведених Правил для зазначених нижче товарів застосовуються такі правила:

а) футляри для фотоапаратів, музичних інструментів, зброї, креслярського приладдя, прикрас, а також подібна тара (упаковка), яка має особливу форму і призначена для зберігання відповідних виробів або наборів виробів, придатних для довготермінового використання, і подана разом з виробами, для яких вона призначена, класифікуються разом з упакованими у них виробами. Однак ця вимога не поширюється на тару (упаковку), яка становить разом з виробами одне ціле і надає останньому істотно інший характер;

б) відповідно до зазначеного вище Правила 5 а) пакувальний матеріал та пакувальні контейнери, що поставляються разом з товарами, слід класифікувати разом, якщо вони відносяться до такого типу упаковки, яка використовується для упакування цих товарів. Однак це положення є необов'язковим у разі, коли ці пакувальні матеріали або контейнери придатні для повторного використання.

Пояснення

ПРАВИЛО 5 а)

(футляри, коробки та аналогічні контейнери)

I. Це Правило поширюється лише на такі контейнери, які:

1) мають особливу форму або підігнані так, щоб містити конкретний виріб чи набір виробів, тобто вони сконструйовані спеціально для конкретного виду виробу. Деякі з контейнерів повторюють форму виробу, який вони містять;

2) придатні для тривалого використання, тобто вони мають таку ж довговічність, як і самі вироби, для яких вони призначені. Ці контейнери служать також для забезпечення збереженості виробів, коли вони не використовуються (наприклад, під час перевезення чи зберігання). Ці критерії відрізняють їх від звичайного упакування;

3) подані разом з виробами, для яких вони призначені, незалежно від того, що самі вироби можуть бути упаковані окремо для зручності транспортування. Подані окремо, ці контейнери класифікують у відповідних їм товарних позиціях;

4) являють собою контейнери такого виду, що звичайно продаються разом з відповідним виробом;

5) не додають цілому основної властивості.

II. Прикладами контейнерів, поданих разом з призначеними для них виробами, які слід класифікувати відповідно до цього Правила, є:

1) футляри і коробочки для ювелірних виробів (товарна позиція 7113);

2) футляри для електробритв (товарна позиція 8510);

3) футляри для біноклів і телескопів (товарна позиція 9005);

4) футляри та чохла для музичних інструментів (наприклад, товарна позиція 9202);

5) футляри та чохла для зброї (наприклад, товарна позиція 9303).

III. Прикладами контейнерів, що не підпадають під це Правило, є такі контейнери як срібна чайниця з вмістом чи декоративна керамічна вазочка, що містить солодощі.

ПРАВИЛО 5 б)

(пакувальні матеріали і пакувальні контейнери)

IV. Це Правило регулює класифікацію пакувальних матеріалів і пакувальних контейнерів, звичайно використовуваних для пакування товарів, до яких вони відносяться. Однак це положення не діє в тих випадках, коли ці пакувальні матеріали або пакувальні контейнери явно можуть бути використані повторно, наприклад, деякі сталі чи залізни балони, цистерни для стиснутого чи скрапленого газу.

V. Це Правило другорядне щодо Правила 5 а), тому класифікацію чохлаїв, футлярів та їм подібних контейнерів, згаданих у Правилі 5 а), слід проводити відповідно до цього Правила.

ПРАВИЛО 6

Для юридичних цілей класифікація товарів у підпозиціях будь-якої товарної позиції проводиться відповідно до назви підпозицій і приміток, які стосуються підпозицій, а також вищезазначених Правил, за умови, що порівнювати можна лише підпозиції одного рівня. У цілях цього Правила також можуть застосовуватися відповідні примітки до розділів та груп, якщо не обумовлено інше.

Пояснення

I. Правила 1–5, згадані вище, застосовні з відповідними змінами і для класифікації на рівні підпозицій у межах однієї і тієї ж товарної позиції.

II. У Правилі 6 нижчезазначені вирази мають такі закріплені за ними значення:

а) «підпозиції одного рівня» – підпозиції з одним дефісом (рівень 1) чи підпозиції з двома дефісами (рівень 2).

Так, під час порівняльного аналізу двох чи більше підпозицій з одним дефісом у межах однієї товарної позиції за Правилем 3 а), можливість віднесення товару до однієї з них повинна визначатися лише за описом товару в цих підпозиціях з одним дефісом. Після того як підпозиція з одним дефісом, що дає найбільш конкретний опис товару, обрана і якщо сама підпозиція поділяється, тоді і тільки тоді береться до уваги опис на рівні підпозицій з двома дефісами і вибирається одна з них;

б) «якщо не зазначено інше» – крім випадків, коли Примітки до розділу чи групи несумісні з текстом підпозицій чи Примітками до підпозицій.

Це має місце, наприклад, у групі 71, де значення терміна «платина» в Примітці 4 б) до групи відрізняється від значення терміна «платина» в Примітці 2 до підпозицій. Тому у випадку інтерпретації підпозицій 7110 11 та 7110 19 застосовується Примітка 2 до підпозицій, а не Примітка 4 б) до групи.

III. Зміст підпозиції з двома дефісами не повинен виходити за межі тієї підпозиції з одним дефісом, до якої належить ця підпозиція з двома дефісами; а зміст підпозиції з одним дефісом не повинен виходити за межі тієї товарної позиції, до якої належить ця підпозиція з одним дефісом.

2.9.4. Класифікація багатокomпонентних товарів

Багатокomпонентний товар у товарній номенклатурі HS (та УКТЗЕД) класифікується за тим компонентом, який:

– визначений як пріоритетний у текстах товарних позицій або примітках. Відносно м'ясних продуктів, текстильних і деяких інших товарів прийняте положення про те, що основна властивість товару визначається компонентом, який переважає за масою;

– складає товар повністю або частково так, що конкуренція з іншим компонентом або матеріалом відсутня відповідно до ОПІ 2 (b);

– складає товар частково поряд з іншим компонентом і визначає основну властивість товару відповідно до ОПІ 3 (b);

– складає товар частково й рівною мірою з іншими компонентами визначає властивості товару, але перебуває в товарному угрупованні, більшому за номером, ніж товарні угруповання інших компонентів, відповідно до ОПІ 3 (c).

З метою тарифної класифікації (наприклад, митний тариф США), якщо контекст не потребує іншого, терміни «повністю», «частково» та «вмісний», використовувані для опису виробів і матеріалів (наприклад, «тканини, виконані повністю з бавовни»), мають такі значення:

– «повністю» означає, що товари, за винятком незначних або несуттєвих кількостей деякого іншого матеріалу або матеріалів, складаються повністю з названого матеріалу;

– «частково» або «вмісний» означає, що товари містять істотну кількість названого матеріалу.

Товарне угруповання матеріалу може прямо називати розглянутий матеріал (наприклад, «3 бавовни») або включати його за залишковим принципом (наприклад, «3 інших матеріалів»). Значення товарного угруповання «Інші» може змінюватися від групи до групи.

3. МИТНА ЕКСПЕРТИЗА ТОВАРІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

3.1. Вимоги країн до якості та безпеки товарів

Одним із головних завдань української митної системи є захист громадян України від недоброякісних, шкідливих та небезпечних товарів, захист моральності суспільства, захист національного виробника та екології держави. Зважаючи на це, до об'єктів, що перетинають державний кордон, висуваються певні вимоги стосовно їхньої безпеки.

Вимогами безпеки передбачено, що товар тваринного або рослинного походження, який постачається з-за кордону, має бути в здоровому стані і повинен мати відповідні дозвільні свідоцтва. Ветеринарне свідоцтво засвідчує, що жива худоба або птиця не заражені паразитами й хворобами, а також містить відомості щодо їхнього походження, вакцинації та іншої обробки, якій вони піддавалися. Санітарне свідоцтво засвідчує, що харчові продукти й продукти тваринництва, включаючи м'ясопродукти, придатні для споживання людьми, із зазначенням у разі потреби відомостей про проведений контроль. Фітосанітарне свідоцтво засвідчує відсутність зараженості рослин, плодів або овочів і придатність їх для споживання із зазначенням відомостей щодо дезінфекції чи іншої обробки, якій вони, можливо, піддавалися. Карантинні свідоцтва засвідчують, що відповідні матеріали не заражені шкідниками та хворобами й що вони походять із благополучних у карантинному відношенні районів.

Вимоги з безпеки вантажів й інші подібні вимоги, які використовує Україна, а разом з нею і більшість світових держав,

відображені у двох угодах Світової організації торгівлі (СОТ) – про технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ) і про санітарні та фітосанітарні заходи (СФЗ).

3.1.1. Угода про технічні бар'єри в торгівлі

Угода про ТБТ спрямована на те, щоб технічні норми й стандарти, а також процедури, які регламентують проведення випробувань і сертифікацію, не створювали непотрібних перешкод на шляху торгівлі.

Угода визнає право країн-членів вживати заходів з охорони здоров'я й життя людини, контролю над хворобами тварин і рослин, охорони навколишнього середовища або із захисту інтересів споживачів. Більш того, країнам, які є членами СОТ, не забороняється вживати заходів, необхідних для дотримання встановлених норм і стандартів. Угода заохочує країни використовувати міжнародні стандарти, але не потребує від них внесення яких-небудь змін у національні рівні захисту й безпеки в результаті такої стандартизації.

Відповідно до Угоди ТБТ процедури з визначення відповідності виробів національним стандартам повинні бути справедливими й ґрунтуватися на принципах рівноправності товарів національного виробництва та аналогічних імпортованих товарів (принцип «національного режиму»). Угода також заохочує взаємне визнання результатів випробувань на відповідність стандартам.

3.1.2. Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів

Угода підтверджує право країн-членів застосовувати заходи, необхідні для охорони життя та здоров'я людей, тварин або рослин, за умови, що спосіб їхнього застосування не є засобом довільної чи невикорданної дискримінації між членами або прихованим обмеженням міжнародної торгівлі. Угода спря-

мована на поліпшення здоров'я людей та тварин і фітосанітарної ситуації в усіх країнах-членах.

Угода застосовується до всіх СФЗ-заходів, які можуть прямо або побічно впливати на міжнародну торгівлю.

СФЗ-захід визначається як будь-який захід, застосовуваний для захисту життя чи здоров'я тварин або рослин у межах території країни від ризиків, що виникають:

- у зв'язку із проникненням, укоріненням або поширенням шкідників, захворювань, хвороботворних мікроорганізмів чи переносників хвороб;

- від добавок, забруднюючих речовин, токсинів або хвороботворних мікроорганізмів у харчових продуктах, напоях чи кормах;

- у зв'язку із хворобами, що переносяться тваринами, рослинами або продукцією з них, чи у зв'язку із проникненням, укоріненням або поширенням шкідників.

СФЗ-заходом також є будь-який захід, застосовуваний у межах території країни-члена Угоди для запобігання чи обмеження іншого збитку, заподіюваного проникненням, укоріненням або поширенням шкідників.

3.1.3. Порівняльна характеристика угод про СФЗ і ТБТ

Сфери дії цих двох угод різні. Угода про СФЗ охоплює всі заходи, мета яких полягає в тому, щоб захистити:

- здоров'я людей і тварин від ризиків, що переносяться продуктами харчування;

- здоров'я людей від хвороб рослин і тварин;

- рослини та тварин від пестицидів і хвороб незалежно від того, є ці вимоги технічними чи ні.

Угода про ТБТ охоплює всі технічні інструкції, добровільні стандарти та процедури підтвердження їхнього виконання, але не охоплює об'єкти угоди про СФЗ.

Заходи ТБТ можуть охоплювати будь-який об'єкт, починаючи з енергозбереження автомобіля й закінчуючи картонною короб-

кою для впакування їжі. Наприклад, стосовно здоров'я людини ці заходи можуть включати обмеження для фармацевтичної продукції або маркування сигарет. Більшість заходів, пов'язаних з контролем хвороб людини, підпадає під Угоду про ТБТ, якщо вони не стосуються хвороб, які переносять рослини або тварини. Стосовно продуктів харчування як заходи СФЗ звичайно не розглядають вимоги до маркування, живильної цінності, якості, позначки на упаковці – ці вимоги зазвичай підпорядковуються Угоді про ТБТ.

З іншого боку, згідно з визначенням, інструкції, які відносяться до мікробіологічного забруднення продовольства або встановлюють припустимі рівні пестицидів чи залишків ветеринарних препаратів, а також ідентифікують дозволені харчові добавки, підпадають під Угоду про СФЗ. Деякі вимоги до пакування й маркування, якщо вони мають пряме відношення до безпеки продовольчих товарів, також підпадають під Угоду про СФЗ.

Ці дві угоди мають деякі загальні елементи, включаючи основні зобов'язання з недискримінації й подібні вимоги попереднього повідомлення про заплановані заходи, створення інформаційних центрів. Однак між правилами, викладеними в даних угодах, існує багато відмінностей. Наприклад, обидві угоди заохочують до використання міжнародних стандартів. Проте відповідно до Угоди про СФЗ єдиним виправданням для невикористання таких стандартів є наукові аргументи, що впливають з оцінки потенційних ризиків для здоров'я. Згідно з Угодою про ТБТ, навпаки, уряди можуть вирішити, що міжнародні стандарти непридатні з інших причин, включаючи фундаментальні технологічні проблеми або географічні фактори.

Крім того, СФЗ-заходи можуть бути застосовані тільки в мірі, необхідній для захисту життя людей, рослин або тварин на основі наукової інформації. Інструкції з ТБТ уряди можуть видавати тоді, коли необхідно досягти безлічі різних цілей, включаючи національну безпеку. Оскільки зобов'язання, які уряди приймали за цими двома угодами, різні, важливо знати, чи є даний захід СФЗ- або ТБТ-заходом.

3.2. Роль експертизи в митній справі

У митних цілях здійснюється велика кількість різних експертиз, необхідних для забезпечення ввезення товарів належної якості, забезпечення безпеки ввезеного товару та інших вимог.

Експертиза є особливим видом науково-практичного дослідження, проведеного експертами з метою одержання достовірного, кваліфікованого, об'єктивного й незалежного висновку щодо достовірності наданої інформації та відповідності документам об'єктів митного контролю.

Експертиза проводиться у разі, коли для вирішення питань, що мають значення для здійснення митного та податкового контролю, необхідні спеціальні знання у галузі науки, мистецтва, техніки, економіки та в інших галузях.

Митна експертиза може призначатися під час митного оформлення й контролю, у досудовому розгляді, у процесі виробництва й розгляду справ про адміністративні правопорушення, кримінальних справ про контрабанду, у судовому й арбітражному процесі, а також у позасудовому розгляді.

Метою митної експертизи є визначення істинного, прихованого, фальсифікованого в об'єктах експертного дослідження.

Предметом експертизи є властивості, зв'язки й відносини, які характеризують товари з погляду митного законодавства.

Митні експертизи здійснюються *Спеціалізованою лабораторією з питань експертизи та досліджень Державної фіскальної служби України (СЛЕД ДФС)* Департаменту податкових та митних експертиз ДФС та її структурними підрозділами.

СЛЕД ДФС відповідно до покладених на неї завдань здійснює роботу щодо проведення експертиз (досліджень, аналізів) у податковій та митній сферах. СЛЕД ДФС здійснює дослідження (експертизи) проб (зразків) товарів у рамках процедур митного контролю та оформлення з метою встановлення характеристик, визначальних для:

- ідентифікації товарів (визначення складу, фізичних, фізико-хімічних характеристик тощо);
- класифікації товарів згідно з УКТЗЕД;
- перевірки задекларованої митної вартості товарів;
- встановлення країни походження товарів;
- встановлення належності товарів до таких, що містять наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги, прекурсори, сильнодіючі чи отруйні речовини;
- встановлення (перевірки) достовірності даних, зазначених у сертифікаті про походження товару з України.

До об'єктів митної експертизи відносяться товари, транспортні засоби а також документи, що містять відомості про товари й транспортні засоби або про здійснення операцій по відношенню до них.

Підрозділи СЛЕД ДФСУ здійснюють широкий спектр лабораторних досліджень, серед яких основними є:

- 1) товарознавча експертиза;
- 2) експертиза наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, лікарських засобів і препаратів;
- 3) почеркознавча експертиза;
- 4) комплексне дослідження транспортних засобів і документів, які їх супроводжують;
- 5) дослідження харчових продуктів, хімічних речовин і матеріалів, паливно-мастильних матеріалів, металів, сплавів і виробів з них.

Методи дослідження, які реалізуються під час митних експертиз, можна класифікувати на небіологічні, біологічні, інформаційно-аналітичні. Небіологічні методи поділяють на оптичні, фізико-хімічні та електромеханічні.

Експертизи пов'язані з трьома видами діяльності митних спеціалістів:

- митне оформлення й митний контроль;
- розслідування й розгляд справ про порушення та злочини в митній справі;
- реалізація конфіскованих та повернутих іншими способами в державну власність товарів.

Розрізняють такі види митних експертиз: ідентифікаційна, хімічна, сортифікаційна, матеріалознавча, товарознавча, екологічна й оцінна.

1. *Ідентифікаційна експертиза* проводиться з метою визначення приналежності товару до однорідної групи товарів або до контрольованого переліку товарів, встановлення індивідуальних ознак товару, відповідності товару зазначеним якісним характеристикам і технічному опису і повинна відповісти на питання:

- з'ясувати до якого класу або групи однорідних товарів відноситься товар;
- визначити найменування й належність товару до виробів (речовин), ввезення/вивезення яких обмежене або заборонене;
- установити відповідність товару якісним характеристикам і технічному опису на нього.

2. *Хімічна експертиза* проводиться з метою визначення хімічного складу, кількісного співвідношення різних хімічних сполук, спрямованого на дослідження об'єкта і повинна відповісти на питання:

- визначити хімічний склад об'єкта;
- установити, наявність в зразку речовин, що вказують на належність до товарів, які підлягають особливому контролю (спирт етиловий);
- визначити вміст компонентів у об'єкті;
- ідентифікувати речовину за хімічним складом і співвідношенням компонентів у ній.

3. *Сортифікаційна експертиза* проводиться з метою визначення якісних характеристик товару і має відповісти на питання:

- визначити марку, сорт, вид, натуральність взятого для дослідження товару;
- з'ясувати, чи відповідає досліджуваний об'єкт конкретному нормативно-технічному документу;
- визначити, чи відповідає досліджуваний товар чинним стандартам;
- з'ясувати, чи відповідає якість товару наданій технічній документації;
- визначити належність окремої одиниці до певної групи товарів.

4. *Матеріалознавча експертиза* проводиться з метою визначення належності товару до конкретного класу речовин, виробів або матеріалів і відповідає на питання:

- з'ясувати, з якого матеріалу виготовлений виріб;
- визначити фізичні, хімічні й механічні властивості матеріалу;
- визначити технологічні критерії, які впливають на класифікацію досліджуваного матеріалу.

5. *Технологічна експертиза* проводиться з метою визначення можливості надання товару митного режиму переробки на (поза) митній території України і під митним контролем і має відповідати на питання:

- визначення норм виходу продуктів переробки під час переробки конкретного виду сировини;
- визначення витрат сировини під час одержання конкретного продукту;
- ідентифікації сировини у продукті переробки;
- чи є процес переробки безперервним технологічним процесом;
- визначення країни походження товару;
- визначення (уточнення або підтвердження) технології виробництва, наданого для дослідження товару;
- визначення повноти використання сировини під час виготовлення конкретного товару.

6. *Товарознавча експертиза* проводиться з метою визначення вартості товару на підставі його якісних показників, основних властивостей та факторів і відповідає на питання:

- визначити митне найменування товару згідно з товарною номенклатурою УКТЗЕД;
- визначити якісні характеристики товару, що впливають на його вартість;
- установити оптову ринкову вартість товару.

7. *Оцінна експертиза* проводиться з метою визначення споживчої вартості товарів, повернутих у державну власність. Вона повинна:

- з'ясувати призначення та визначити споживчі властивості товару;

– визначити властивості товару відповідно до нормативно-технічних документів;

– установити оптову ринкову вартість товару.

8. *Екологічна експертиза* проводиться з метою оцінки можливості ввезення, вивезення товару або переміщення під конкретний митний режим. Вона повинна визначати:

– екологічну або експлуатаційну безпеку товару;

– відповідність якості товару вимогам стандартів і медико-біологічних нормативів;

– наявність руйнуючих озон речовин;

– належність товару (речовини) до небезпечних відходів.

9. *Мінералогічна (гемологічна) експертиза* проводиться з метою визначення природи дорогоцінного каміння, категорії його якості і вартості й відповідає на питання:

– чи є об'єкт дослідження природним, штучним, реконструйованим, ограненим або не ограненим, дорогоцінним, напівдорогоцінним або кольоровим камінням;

– яка ринкова вартість досліджуваного каміння.

10. *Криміналістична експертиза* проводиться з метою визначення автентичності митних та інших документів, що мають значення під час проведення митного контролю, цінних паперів, а також митних засобів ідентифікації.

11. *Мистецтвознавча експертиза* проводиться з метою визначення історичної, художньо-культурної, наукової значущості витворів мистецтва і предметів антикваріату.

Якщо висновок експерта є недостатньо ясним або неповним призначається *додаткова експертиза*. Вона доручається тому самому або іншому експертові.

Повторна експертиза призначається, якщо висновок експерта є необґрунтованим або є сумнів у його правильності. Вона доручається іншому експертові.

Якщо експертизу проводить невелика кількість експертів в одній галузі знань, вона називається *комісійною*.

Якщо експертизу проводять експерти різних галузей, вона називається *комплексною*.

3.3. Митна експертиза під час проведення митного контролю

Завдання митної експертизи полягають в одержанні відповідей на питання, що виникають під час здійснення митного контролю. Експертиза проводиться відносно товарів, транспортних засобів і документів, у яких міститься інформація про товар чи транспортний засіб, а також відносно дій, що виконуються стосовно товару або транспортного засобу.

Необхідність проведення експертизи може зумовлюватися державними вимогами, або договірними відношеннями. Вимоги держави пов'язані з проведенням митного контролю та оформлення (ідентифікаційна, технологічна, оцінна експертизи, експертиза країни походження), а також з нетарифними заходами обмеження зовнішньоекономічної діяльності (фітосанітарний або ветеринарний контроль).

Експертизи, що зумовлені договірними відношеннями – це лабораторні дослідження якості товарів, експертиза біржових товарів, експертизи, пов'язані із страхуванням перевезень та із взаємними претензіями сторін у межах купівлі-продажу.

Митні експертизи (досліди, аналізи зразків) проводяться штатними експертами СЛЕД ДФСУ у спеціально обладнаних лабораторіях органів доходів і зборів.

Дослідження (аналізи, експертизи) під час здійснення митного контролю та митного оформлення, у справах про порушення митних правил призначаються, якщо виникла потреба у послугах фахівців, які володіють спеціальними знаннями у галузях науки, мистецтва, техніки, економіки тощо.

Експертиза призначається у випадках, передбачених Податковим та Митним кодексами України.

Рішення про призначення експертизи у межах проведення дослідження (аналізу, експертизи) під час здійснення митного контролю та митного оформлення оформлюється уповноваженою посадовою особою органу ДФСУ у вигляді запиту.

Рішення про призначення експертизи у справі про порушення митних правил оформлюється посадовою особою органу ДФСУ, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил, у вигляді постанови.

Проведення експертизи із визначення вартості товарів здійснюється на підставі постанови про призначення експертизи у справі про порушення митних правил або запиту у межах здійснення податкового контролю.

3.3.1 Формування документації для проведення експертиз

У разі необхідності проведення спеціальних досліджень у митних цілях (митної експертизи) повноважною посадовою особою органу ДФСУ готується Запит за встановленою формою про проведення дослідження (аналізу, експертизи).

У запиті в обов'язковому порядку зазначаються підстава та мета направлення запиту, визначаються завдання для дослідження (аналізу, експертизи), а саме які характеристики товару (склад, фізичні, фізико-хімічні властивості тощо) необхідно перевірити або встановити.

Визначені у запиті завдання для дослідження (аналізу, експертизи) повинні відповідати меті направлення запиту.

До запиту додаються:

- оригінал акта про взяття проб (зразків) товарів (у разі взяття проб (зразків) товарів);
- копія акта про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу (у разі проведення);
- копії інших супровідних документів, які подаються при здійсненні податкового або митного контролю (митна декларація, зовнішньоекономічний договір (контракт), інвойси, рахунки-фактури, накладні, сертифікати (висновки, реєстраційні посвідчення уповноважених державних органів, якщо такі видавались);

– техніко-технологічна документація про склад, фізико-хімічні властивості товарів, інформація про основні технологічні стадії їх виробництва та призначення.

Достовірною техніко-технологічною документацією вважаються офіційно видані книги, стандарти, технічні умови, специфікації, каталоги, креслення, паспортні дані на виріб виробника.

До постанови про призначення експертизи у справі про порушення митних правил додаються завірені копії матеріалів справи, які стосуються предмета експертизи, та протокол про одержання проб і зразків для проведення експертизи у справі про порушення митних правил.

Питання, поставлені перед експертом у запиті про проведення дослідження (аналізу, експертизи) або постанові про призначення експертизи у справі про порушення митних правил, не повинні виходити за межі компетенції та спеціальних знань експерта.

Запит про проведення дослідження (аналізу, експертизи) або постанова про призначення експертизи у справі про порушення митних правил органу ДФСУ разом із супровідною документацією (матеріалами, що передаються у розпорядження експерта), пробами (зразками) товарів доставляються до СЛЕД ДФСУ посадовою особою органу ДФСУ або поштою.

Уповноважена посадова особа органу ДФС доставляє до СЛЕД ДФСУ проби (зразки) товарів, які заборонені до пересилання у поштових відправленнях.

3.3.2. Взяття проб (зразків) товарів

Взяття проб (зразків) товарів (стаття 356 МКУ) здійснюється посадовими особами органу доходів і зборів в рамках процедур митного контролю та митного оформлення з метою встановлення характеристик, визначальних для:

- 1) класифікації товарів згідно з УКТЗЕД;
- 2) перевірки задекларованої митної вартості товарів;
- 3) встановлення країни походження товарів;

4) встановлення належності товарів до наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, сильнодіючих чи отруйних речовин;

5) встановлення належності товарів до предметів, що мають художню, історичну чи археологічну цінність;

6) встановлення належності товарів до таких, що виготовлені з використанням об'єктів права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

Взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи) проводиться уповноваженими посадовими особами органу ДФСУ на підставі вмотивованого рішення керівника цього органу або особи, яка виконує його обов'язки, або постанови про взяття проб і зразків у справі про порушення митних правил.

З дозволу органу доходів і зборів можуть також братися проби (зразки) товарів, що зберігаються на митному складі, складі тимчасового зберігання.

При вивезенні товарів з митної території України взяття проб (зразків) товарів може здійснюватися тільки в органі доходів і зборів відправлення. При цьому проби (зразки) можуть братися до завантаження товарів у транспортний засіб, за умови забезпечення надійної ідентифікації всіх товарів, призначених для завантаження.

Взяття проб (зразків) товарів, що перебувають під митним контролем, посадовими особами інших державних органів, а також декларантами або уповноваженими ними особами здійснюється спільно з посадовими особами відповідного органу доходів і зборів.

Декларанти або уповноважені ними особи мають право бути присутніми під час взяття проб (зразків) товарів посадовими особами органу доходів і зборів та інших державних органів.

Для проведення аналізу великогабаритних і технічно складних товарів (машини, технологічні лінії, промислові конструкції тощо) може надаватись тільки техніко-технологічна документація.

Достовірною техніко-технологічною документацією вважаються офіційно видані книги, державні та галузеві стандарти, технічні умови, специфікації, каталоги, креслення і паспортні дані на виріб виробника.

Проби (зразки) товарів, крім великогабаритних і технічно складних (машини, технологічні лінії, промислові конструкції тощо), беруться в мінімальній кількості у двох примірниках (досліджуваний та контрольний), кожен з яких є достатнім для проведення дослідження.

У разі якщо взяття контрольних проб (зразків) товарів з об'єктивних причин не видається можливим (одиничний товар, обмежена кількість, вміст поштового відправлення тощо), проби (зразки) товарів беруться в одному примірнику (досліджуваному).

Нормативи взяття проб (зразків) товарів устанавлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (стаття 356 п. 15 МКУ).

Кожен із примірників (досліджуваний та контрольний) проби (зразка) товару упаковується та опломбовується (опечатується) окремо, обов'язково маркується маркувальною етикеткою за встановленою формою.

У випадках взяття проб (зразків) одного найменування товару, але різних номерів артикулів, партій, серій, ці номери обов'язково зазначаються на маркувальних етикетках відібраних проб (зразків) товарів.

Взяття проб (зразків) товарів здійснюється з обов'язковим додержанням вимог міжнародних та національних стандартів, іншої нормативно-технічної документації, правил техніки безпеки та пожежної безпеки.

Про взяття проб (зразків) товарів складається акт за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (стаття 356 п. 17 МКУ).

Посадова особа органу ДФСУ, яка вповноважена проводити взяття проб (зразків) товарів, повинна бути ознайомлена

із вимогами міжнародних та національних стандартів, іншої нормативно-технічної документації щодо здійснення взяття проб (зразків) товарів.

Відомості про проби (зразки) товарів кожного відібраного найменування або виду, артикулу, серії товару наводяться в акті під окремим порядковим номером.

Мета взяття проб (зразків) товарів в акті повинна відповідати меті подання запиту.

Один примірник акта передається разом з відібраними пробами (зразками) товарів до СЛЕД ДФСУ, другий – залишається у справах органу ДФСУ, третій – у декларанта або уповноваженої ним особи, стосовно якого здійснюється митний контроль.

У разі взяття проб (зразків) товарів складається протокол про одержання проб і зразків, копія якого надається до СЛЕД ДФСУ разом із постановою про призначення експертизи у справі про порушення митних правил.

Відібрані проби (зразки) товарів повинні зберігатися та транспортуватися в умовах, що унеможливають доступ до них, забезпечують їх цілісність (збереження герметичності) та незмінність характеристик, за якими буде проводитися їх дослідження (експертиза).

У разі потреби посадові особи органу ДФСУ забезпечують експертам СЛЕД ДФСУ доступ до товарів, транспортних засобів та можливість їх огляду за місцем їх зберігання.

3.3.2. Взяття проб (зразків) товарів

Згідно із статтею 357 п. 2 МКУ, митні дослідження (аналізи, експертизи) проводяться з метою забезпечення здійснення митного контролю та митного оформлення і не є судовими експертизами.

Запит про проведення дослідження (аналізу, експертизи), постанова про призначення експертизи у справі про порушення митних правил разом із супровідними документами приймаються уповноваженими посадовими особами СЛЕД ДФСУ і реєструються в установленому порядку.

Дослідження (аналізи, експертизи) проводяться експертом (експертами) СЛЕД ДФСУ на підставі письмового доручення керівництва СЛЕД ДФСУ або керівника її відокремленого підрозділу.

Експерт має право:

- ознайомлюватися з матеріалами, які стосуються предмета експертизи;
- заявляти клопотання перед органом ДФСУ про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для виконання завдань, поставлених у запиті про проведення дослідження (аналізу, експертизи) або постанові про призначення експертизи у справі про порушення митних правил;
- відмовитися від надання висновку або відповіді на окреме (окремі) питання, якщо поданих матеріалів недостатньо або він не володіє необхідними знаннями для проведення дослідження (аналізу, експертизи).

При проведенні експертизи з метою визначення вартості товару чи транспортного засобу у справі про порушення митних правил експерт за потреби проводить огляд товару або транспортного засобу за місцем їх зберігання.

Надання вільного доступу та забезпечення належних умов огляду таких товарів, транспортних засобів покладається на орган ДФСУ, який призначив проведення експертизи.

Виїзд експерта до місця зберігання таких товарів, транспортних засобів забезпечується органом ДФСУ, який призначив проведення експертизи, протягом 3 робочих днів з дня надходження до СЛЕД ДФСУ запиту або постанови.

Після огляду товарів, транспортних засобів за місцем їх зберігання орган ДФСУ, який призначив проведення експертизи, в той самий день забезпечує прибуття експерта на своє робоче місце.

Якщо при проведенні експертизи виникає потреба у визначенні характеристик товару (склад, фізичні, фізико-хімічні властивості тощо) шляхом проведення досліджень, посадова особа органу ДФСУ, у провадженні якої знаходиться справа про пору-

шення митних правил, забезпечує взяття проб (зразків) товарів, необхідних для проведення досліджень.

У разі виявлення експертом під час огляду проб (зразків) товарів порушень у частині цілісності (збереження герметичності) упакування, неправильного оформлення супровідної документації, СЛЕД ДФСУ протягом 3 робочих днів повідомляє орган ДФС про виявлені порушення.

Орган ДФСУ усуває виявлені порушення у строк, що не перевищує 3 робочих днів з дня реєстрації листа СЛЕД ДФСУ, та повторно подає до СЛЕД ДФСУ необхідні матеріали (супровідну документацію, проби (зразки) товару).

У разі невжиття заходів щодо усунення виявлених порушень, у зазначений строк СЛЕД ДФСУ протягом 3 робочих днів повідомляє орган ДФСУ про проведення часткового дослідження (аналізу, експертизи) або про відмову у його проведенні.

Дослідження (аналіз, експертиза) проб (зразків) товарів під час здійснення митного контролю та митного оформлення проводиться протягом 10 днів з дня їх надходження до СЛЕД ДФСУ. У разі потреби цей строк може бути продовжено за рішенням керівника СЛЕД ДФСУ, але не більше ніж на 20 днів.

Для продовження строку проведення дослідження (аналізу, експертизи) керівник самостійного структурного підрозділу з питань експертизи та досліджень готує клопотання на ім'я керівника СЛЕД ДФСУ, в якому обґрунтовує причину необхідності продовження строку проведення дослідження (аналізу, експертизи).

Рішення керівника СЛЕД ДФСУ за результатами розгляду клопотання керівника самостійного структурного підрозділу з питань експертизи та досліджень оформлюється шляхом проставлення на клопотанні резолюції «погоджено» або «не погоджено».

Про продовження строку проведення дослідження (аналізу, експертизи) СЛЕД ДФСУ повідомляється орган ДФСУ, який призначив таке дослідження (аналіз, експертизу) не пізніше наступного робочого дня після прийняття відповідного рішення керівником СЛЕД ДФСУ.

Експертиза у справі про порушення митних правил проводиться протягом 10 робочих днів з дня надходження до СЛЕД ДФСУ постанови про призначення експертизи у справі про порушення митних правил або запиту про проведення дослідження (аналізу, експертизи).

До цього строку не включається час проведення досліджень фізико-хімічних властивостей або інших характеристик проб (зразків) товарів та надання органом ДФСУ додаткових матеріалів (проб (зразків) товарів, супровідної документації).

Дослідження фізико-хімічних властивостей або інших характеристик проб (зразків) товарів проводиться протягом 10 днів з дня їх надходження до СЛЕД ДФСУ.

Дослідження (аналіз, експертиза) товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, проводяться невідкладно.

Строк проведення досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) призупиняється у разі наявності клопотання експерта перед органом ДФСУ, який призначив дослідження (аналіз, експертизу), про надання йому додаткових матеріалів.

Додаткові матеріали повинні бути надані у строк, що не перевищує 10 днів з дня отримання такого клопотання.

У разі ненадання додаткових матеріалів у зазначений строк керівник СЛЕД ДФСУ або особа, яка виконує його обов'язки, приймає рішення про проведення часткового дослідження (аналізу, експертизи) або про відмову у його проведенні.

Рішення керівника СЛЕД ДФСУ або особи, яка виконує його обов'язки, про відмову у проведенні дослідження (аналізу, експертизи) оформлюється шляхом направлення відповідного повідомлення органу ДФСУ, який призначив таке дослідження (аналіз, експертизу).

У разі наявності об'єктивних обставин, що унеможливають проведення дослідження (аналізу, експертизи), СЛЕД ДФСУ протягом 3 робочих днів з дня надходження запиту про проведення дослідження (аналізу, експертизи) або постанови про призначення експертизи у справі про порушення митних правил пові-

домляє орган ДФСУ із зазначенням причини відмови у проведенні дослідження (аналізу, експертизи).

У разі прийняття рішення про призначення додаткового або повторного дослідження (аналізу, експертизи) в іншій експертній установі (організації) орган ДФСУ повідомляє про це СЛЕД ДФСУ, зазначивши при цьому причини, що зумовлюють необхідність проведення такого дослідження (аналізу, експертизи), та найменування експертної установи (організації), яка буде його проводити.

Орган ДФСУ, який призначив проведення додаткового або повторного дослідження (аналізу, експертизи), інформує СЛЕД ДФСУ про результати такого дослідження (аналізу, експертизи) шляхом надання примірника копії висновку.

Під час проведення досліджень (аналізів, експертиз) експертами застосовуються методи досліджень та методики проведення експертиз, які визначені в нормативно-правових актах та нормативно-технічних документах (міжнародні та національні стандарти, технічні умови, правила, норми, положення, інструкції, рекомендації, переліки, науково-технічна та довідкова література, програмні продукти тощо).

Обрання методу (методики) проведення досліджень (експертиз) належить до компетенції експерта.

Частиною митної експертизи (аналізу, дослідження) товарів є дослідження супровідних документів для встановлення їхньої дійсності. При цьому:

- здійснюється дослідження відповідності захисних елементів документа;
- відновлюється первісний зміст документа в разі ушкодження записів у ньому;
- визначається дійсність використаних об'єктів і засобів написання, за допомогою яких були виготовлені документи. Експерт ідентифікує підписи, печатки, текст, різноманітні знаки;
- визначається відповідність реквізитів документів, способів їх виготовлення, послідовність документа, виявляються факти підробки або зміни реквізитів.

3.3.4. Надання СЛЕД ДФСУ висновків за результатами проведених експертиз

За результатами проведених досліджень (аналізів, експертиз) експерт готує висновок за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

У висновку про результати дослідження (аналізу, експертизи) зазначаються:

- 1) місце і дата проведення дослідження (аналізу, експертизи);
- 2) ким і на підставі якого документа проводилося дослідження (аналіз, експертиза);
- 3) запитання, поставлені перед експертом;
- 4) об'єкти дослідження (аналізу, експертизи);
- 5) матеріали і документи, надані експерту;
- 6) зміст та результати дослідження (аналізу, експертизи) із зазначенням методів їх проведення;
- 7) оцінка результатів дослідження (аналізу, експертизи), висновки та їх обґрунтування.

Проект висновку експерта (повідомлення про неможливість надання висновку) розглядається керівником самостійного структурного підрозділу з питань експертизи та досліджень і керівником СЛЕД ДФСУ (або його заступником).

Якщо при розгляді проекту висновку експерта буде встановлено, що дослідження (аналіз, експертиза) проведені з недотриманням методики проведення дослідження (аналізу, експертизи) або допущені технічні помилки, керівник самостійного структурного підрозділу з питань експертизи та досліджень, керівник СЛЕД ДФСУ (або його заступник) повертає проект висновку на доопрацювання.

За результатами дослідження (аналізу, експертизи) експерт готує письмовий висновок за встановленою формою (Наказ Міністерства фінансів України № 1058 від 02 грудня 2016 р.).

У разі проведення досліджень (аналізу, експертизи) під час здійснення митного контролю та митного оформлення висновок складається у двох примірниках.

Результати дослідження (експертизи) вважаються чинними тільки для наданих проб (зразків) товарів.

Якщо експерт під час дослідження (аналізу, експертизи) виявить обставини, що мають значення для митного контролю та митного оформлення, справи про порушення митних правил, з приводу яких йому не було поставлено запитань, він має право включити їх до висновку.

Неврахування висновку, оформленого за запитом про проведення дослідження (аналізу, експертизи), або незгода з висновком, оформленим за постановою про призначення експертизи у справі про порушення митних правил, повинні бути обґрунтовані посадовою особою органу ДФСУ при прийнятті рішення.

Якщо при розгляді висновку експерта виникла потреба в отриманні додаткових відомостей щодо досліджуваної проби (зразка) товару, може бути призначено додаткове дослідження (аналіз, експертиза), яке доручається тому самому або іншому експерту.

У разі наявності підстав вважати висновок необґрунтованим або виникнення сумнівів у його правильності може бути призначено повторне дослідження (аналіз, експертиза), проведення якого доручається іншому експерту.

Для проведення додаткових або повторних досліджень (експертиз) використовуються залишки досліджених проб (зразків) товарів, які надавались для первинного дослідження (експертизи) (за наявності та достатньої для цього кількості).

У висновку, підготовленому за результатами повторного дослідження (аналізу, експертизи), зазначаються відомості про результати первинного дослідження (аналізу, експертизи), вказуються причини розбіжностей із висновками первинного дослідження (аналізу, експертизи), якщо такі розбіжності мали місце.

Висновок експерта СЛЕД ДФСУ доставляється до органу ДФСУ посадовою особою органу ДФСУ, яка отримує його в СЛЕД ДФСУ, з обов'язковою відміткою в реєстрі висновків, виданих за запитом про проведення дослідження (аналізу, експертизи)/постановами про призначення експертизи у справі про порушення митних правил органів ДФСУ, поштою або іншими засобами інформаційних технологій.

Орган ДФСУ, який призначив проведення дослідження (аналізу, експертизи), зобов'язаний повідомити декларанта, стосовно якого здійснюється митний контроль та митне оформлення, або уповноважену ними особу про результати дослідження (аналізу, експертизи) шляхом надання примірника висновку.

Контрольні проби (зразки), а також залишки досліджених проб та пошкоджені під час проведення досліджень (аналізів, експертиз) зразки зберігаються у спеціалізованому органі з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (його відокремленому підрозділі) протягом 60 днів з дня їх надходження (стаття 357 п. 14 МКУ). Протягом цього строку декларант або уповноважена ним особа має право оскаржити рішення органу доходів і зборів, прийняте на підставі результатів проведеного дослідження (аналізу, експертизи), в установленому МКУ порядку.

Проби (зразки) товарів, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, зберігаються протягом строку їх зберігання.

Проби (зразки) товарів, у складі яких за результатами їх дослідження (аналізу, експертизи) виявлено наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори, сильнодіючі або отруйні речовини, а також проби (зразки) товарів, взяті в одному примірнику, одразу після проведення їх дослідження (аналізу, експертизи) та надання висновку передаються органу доходів і зборів, який призначив таке дослідження (аналіз, експертизу), за актом, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (стаття 357 п. 16 МКУ).

Проби (зразки) товарів, у тому числі пошкоджені, і техніко-технологічна документація належать їх власникам. Після закінчення дослідження (аналізу, експертизи) проби (зразки) з урахуванням встановленого строку зберігання повертаються декларанту або уповноваженій ним особі на їх письмову вимогу з оформленням відповідного акта.

Проби (зразки) товарів, не затребувані власником або уповноваженою ним особою протягом встановленого строку зберігання, знищуються з оформленням відповідного акта. При цьому вартість зазначених проб (зразків) власникові або уповноваженій ним особі не відшкодовується.

Техніко-технологічна документація та інші документи з інформацією про характеристики товару, проби (зразки) якого відбиралися для проведення досліджень (аналізів, експертиз), повертаються власнику товарів або уповноваженій ним особі після закінчення митного оформлення цих товарів або після надання органу доходів і зборів засвідчених в установленому порядку копій зазначених документів, які залишаються у справах органу доходів і зборів.

Оплата проведення досліджень (аналізів, експертиз) проб (зразків) товарів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

4. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ПЕРЕМІЩЕННЯМ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

4.1. Здійснення митного контролю й митної перевірки

Митний контроль – це сукупність заходів, що здійснюються органами доходів і зборів в межах своєї компетенції з метою забезпечення дотриманням норм МКУ, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи та міжнародних договорів України.

Митний контроль є частиною митних процедур – операцій, що пов'язані із здійсненням власне митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, здійсненням митного оформлення цих товарів і транспортних засобів, а також із справлянням передбачених законом податків і зборів.

Митний контроль здійснюють службові особи органів доходів і зборів з метою забезпечення законного переміщення через митний кордон України товарів, майна та інших предметів, а також для забезпечення дотримання державними органами, підприємствами та їх посадовими особами, громадянами країни порядку переміщення через митний кордон товарів, майна та інших предметів.

Митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. Митний контроль у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється відповідно до типових технологічних схем митного контролю, що затверджуються КМУ. На підставі міжнародних договорів України у пунктах про-

пуску через її державний кордон може здійснюватися спільний контроль з митними органами суміжних держав.

Митний контроль передбачає виконання органами доходів і зборів мінімуму формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи. Форми та обсяг контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства України з питань державної митної справи та міжнародних договорів України під час митного оформлення, обираються на підставі результатів системи управління ризиками.

Для забезпечення здійснення митного контролю органами доходів і зборів використовується єдина автоматизована інформаційна система органів доходів і зборів України.

Користування та/або розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення, які перебувають під митним контролем, забороняється, крім випадків, передбачених МКУ та іншими законами України.

Граничний термін перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем не може перевищувати 180 календарних днів, крім митних режимів, які передбачають перебування під цим контролем протягом усього часу дії митного режиму. Зазначені товари та засоби, які перебувають під митним контролем і за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення граничного терміну, набувають статусу таких, що зберігаються на складі органу доходів і зборів.

Митний контроль розпочинається:

– у разі ввезення на митну територію України – з моменту перетинання товарами, транспортними засобами комерційного призначення митного кордону України;

– у разі вивезення за межі митної території України – з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного оформлення та їх декларування.

Митний контроль закінчується:

– у разі ввезення на митну територію України – після закінчення митного оформлення товарів, транспортних засобів

комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму;

– у разі вивезення за межі митної території України – після здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, разом з їх упаковкою та маркуванням, транспортні засоби комерційного призначення, якими вони переміщуються, пред'являються для митного контролю у незмінному стані, а документи на ці товари, транспортні засоби подаються митним органам у пунктах пропуску через державний кордон України та в інших місцях на її митній території, встановлених органами доходів і зборів для здійснення митного контролю та митного оформлення, не пізніше ніж через три години після прибуття зазначених товарів у пункт пропуску або інше визначене місце.

Посадові особи органів доходів і зборів у випадках, передбачених МКУ та іншими законами України, з метою здійснення митного контролю мають право безперешкодного доступу на територію чи у приміщення будь-якого підприємства незалежно від форми власності та сфери управління, де знаходяться або можуть знаходитися товари, що підлягають митному контролю.

Операції з товарами, транспортними засобами комерційного призначення, митне оформлення яких не закінчено, обмежуються. За письмовою заявою власника товарів або уповноваженої ним особи та з дозволу органу доходів і зборів можуть здійснюватися:

- навантаження, вивантаження, перевантаження;
- усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепаккування;
- зважування та визначення інших істотних характеристик товарів;

- взяття проб та зразків;
- зміна ідентифікаційних знаків чи маркування;
- заміна транспортного засобу комерційного призначення.

Зазначені операції здійснюються за рахунок власника товарів, що переміщуються через митний кордон України, або уповноваженої ним особи. У встановлених МКУ випадках органи доходів і зборів з власної ініціативи або з ініціативи правоохоронних органів мають право у письмовій формі вимагати від осіб, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України, проведення зазначених вище операцій. У такому разі витрати відшкодовуються органом, з ініціативи якого вони проводилися. Якщо у результаті проведення таких операцій виявлено порушення законодавства України, витрати на проведення зазначених операцій відшкодовуються власником товарів, транспортних засобів комерційного призначення або уповноваженими ними особами.

З метою виключення несанкціонованого доступу до товарів й транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, приміщень, де знаходяться такі товари, або провадиться діяльність, контроль за якою покладено на органи доходів і зборів, а також до приладів обліку енергоносіїв, електричної, теплової та інших видів енергії посадовими особами органів доходів і зборів можуть застосовуватися засоби забезпечення ідентифікації.

Забезпечення ідентифікації здійснюється накладенням митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставляння штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів та транспортних засобів комерційного призначення, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо. При цьому накладення одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток на транспортні засоби комерційного призначення може здійснюватися без проведення митного огляду

товарів, що переміщуються зазначеними транспортними засобами через митний кордон України, про що робиться відповідна відмітка у товаросупровідних документах.

Крім зазначених засобів для забезпечення ідентифікації товарів, що поміщуються у митний режим, можуть використовуватися маркування, у тому числі у вигляді мікро- або інших електронних пристроїв, або серійні номери, проставлені на товарах або їх частинах виробником, інші комерційні способи ідентифікації; експортні (імпортні) сертифікати; копії документів, на підставі яких митним органом було здійснено випуск товарів у попередній митний режим і які дають можливість однозначно ідентифікувати товари; інші подібні документи.

Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами органів доходів і зборів шляхом:

1) перевірки документів та відомостей, які відповідно до статті 335 МКУ надаються органам доходів і зборів під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

2) митного огляду (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян);

3) обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;

4) усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;

5) огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до МКУ та інших законів України покладено на органи доходів і зборів;

6) перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;

7) проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи,

у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

8) направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих органу доходів і зборів.

Перевірка документів та відомостей, які відповідно до статті 335 МКУ подаються органам доходів і зборів під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, здійснюється візуально, із застосуванням інформаційних технологій (шляхом проведення формато-логічного контролю, контролю співставлення, контролю із застосуванням системи управління ризиками) та в інші способи, передбачені цим Кодексом.

Формато-логічний контроль – це автоматизована перевірка правильності заповнення даних митних декларацій та повернення результатів перевірки; перевірка митних декларацій та інших документів на достовірність та законність; здійснення статистичного, валютного контролю, контролю нарахованих митних платежів, контролю правильності застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Контроль співставлення – це автоматизоване порівняння даних, які містяться в митних деклараціях або інших документах, поданих для митного контролю або митного оформлення, з даними, які містяться в електронних копіях митних декларацій та інших документах, що надходять з митних та правоохоронних органів суміжних держав; в уніфікованих електронних дозвільних документах, що надходять з інших державних органів, інших електронних документах, пов'язаних з перевіркою достовірності даних, що перевіряються.

Контроль із застосуванням системи управління ризиками – це оцінка ризику шляхом аналізу (у тому числі з використанням інформаційних технологій) поданих документів у конкретному випадку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України з метою

обрання форм та обсягу митного контролю, достатніх для забезпечення додержання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред'явлених органу доходів і зборів (у тому числі для перерахунку та зважування), проводиться в можливо короткий строк після прийняття рішення про його проведення.

За результатами застосування системи управління ризиками огляд товарів й транспортних засобів комерційного призначення може бути:

- ідентифікаційним – без розкриття пакувальних місць і без обстеження транспортного засобу;
- частковим – з розкриттям до 20 % пакувальних місць і вибіркоvim обстеженням транспортного засобу;
- повним – з розкриттям до 100 % пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу.

За письмовим рішенням керівника органу доходів і зборів або особи, яка виконує його обов'язки, огляд товарів й транспортних засобів комерційного призначення може також проводитися, якщо:

- 1) митна декларація не подана декларантом протягом строку, встановленого статтею 263 МКУ, за наявності достатніх підстав вважати, що ці товари переміщуються через митний кордон України з порушенням норм МКУ та інших законів з питань державної митної справи;
- 2) товари виявлено (знайдено) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і їх власник невідомий;
- 3) декларантом не виконуються обов'язки, встановлені статтею 266 МКУ (стаття 266: Обов'язки, права та відповідальність декларанта та уповноваженої ним особи).

Переогляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення проводиться у разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, накладеного на зазначені товари, транспортні засоби, чи за наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають

під митним контролем. Витрати, пов'язані з проведенням такого переогляду, несе власник зазначених товарів, транспортних засобів або уповноважена ним особа.

Також огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення може проводитися за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, у тому числі в разі отримання відповідної офіційної інформації від правоохоронних органів. Вичерпний перелік відповідних підстав визначається КМУ. З метою проведення огляду (переогляду) товарів посадові особи органів доходів і зборів самостійно вживають заходів, передбачених МКУ, на всій митній території України, включаючи зупинення транспортних засобів для проведення їх огляду (переогляду), в межах контрольованого прикордонного району та прикордонної смуги. Такий огляд (переогляд) проводиться за рахунок органу, з ініціативи або на підставі інформації якого прийнято рішення про його проведення. Якщо в результаті проведення огляду (переогляду) виявлено факт незаконного переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, витрати, пов'язані з проведенням огляду (переогляду), відшкодовуються власником зазначених товарів, транспортних засобів або уповноваженою ним особою.

Огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється у присутності особи, яка переміщує ці товари, транспортні засоби через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем, а у разі її відсутності – за умови залучення не менше ніж двох понятих. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у результатах огляду (переогляду). Працівники органів доходів і зборів не можуть бути понятими.

Порядок проведення огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

За результатами митного огляду (переогляду) складається акт огляду (переогляду) у двох примірниках, в якому зазначаються відомості про:

1) посадових осіб органу доходів і зборів, які здійснювали огляд (переогляд), та осіб, які були присутні під час його проведення;

2) підстави проведення огляду (переогляду) за відсутності особи, яка переміщує товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем;

3) обсяг здійснення огляду (переогляду) та результати його проведення;

4) інші відомості, що стосуються товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляд (переогляд) яких проводився.

Акт огляду (переогляду) засвідчується відбитком особистої номерної печатки посадової особи органу доходів і зборів, яка проводила огляд (переогляд).

Один примірник акта передається (надсилається) особі, яка переміщує товари через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем.

Якщо є підстави вважати, що в ручній поклажі або багажі громадянина переміщуються через митний кордон України, у тому числі транзитом, товари, які підлягають обліку і заходам офіційного контролю, чи товари, при митному оформленні яких справляються митні платежі, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено, орган доходів і зборів має право провести огляд, а в разі необхідності – і переогляд ручної поклажі та багажу з їх розпакуванням.

Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу громадянина здійснюються у відповідності до положень статті 339 МКУ.

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться – у відповідності до положень статті 340 МКУ.

Особистий огляд проводиться за письмовим рішенням керівника органу доходів і зборів або особи, яка виконує його обов'язки, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні

митного контролю або у транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України.

Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється органом доходів і зборів з метою проведення їх митного контролю.

Облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється на підставі митних декларацій на товари та національних реєстраційних документів транспортних засобів.

Облік товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, здійснюється з використанням відповідних приладів обліку.

Порядок здійснення органами доходів і зборів обліку товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та форми документів для здійснення такого обліку, у тому числі в електронній формі, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Для забезпечення митного контролю посадовими особами органу доходів і зборів може проводитися усне опитування громадян та посадових осіб підприємств.

Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств під час здійснення митного контролю – це отримання посадовою особою органу доходів і зборів інформації, що має значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією.

Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на органи доходів і зборів (крім житла громадян),

може здійснюватися посадовими особами органу доходів і зборів за письмовим рішенням керівника цього органу або особи, яка виконує його обов'язки, з метою:

- перевірки законності ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності нарахування та повноти сплати митних платежів;

- перевірки відповідності фактичної кількості ввезених товарів, транспортних засобів комерційного призначення відомостям, заявленим у митній декларації;

- перевірки дотримання встановлених МКУ та іншими законами України правил провадження діяльності, контроль за якою покладено на органи доходів і зборів.

Однією з форм митного контролю є направлення органами доходів і зборів запитів до правоохоронних органів, інших державних органів, установ та організацій, фінансових установ, уповноважених органів іноземних держав для:

- одержання відомостей, необхідних для здійснення митного контролю;

- встановлення автентичності документів, поданих органу доходів і зборів.

З метою здійснення митного контролю після випуску товарів органи доходів і зборів мають право направляти письмові запити та отримувати документи або їх засвідчені копії, інформацію (у тому числі в електронній формі), що стосуються переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, випуску товарів та їх використання на митній території України або за її межами.

4.2. Зони митного контролю

З метою забезпечення здійснення органами доходів і зборів митного контролю товарів, транспортних засобів, що перемі-

щуються через митний кордон України, проведення заходів, пов'язаних з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди і порушень митних правил, у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до МКУ, створюються *зони митного контролю*.

Порядок створення зони митного контролю визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (стаття 330 МКУ).

Межі зон митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України визначаються органами доходів і зборів за погодженням з відповідними органами охорони державного кордону та адміністраціями морських (річкових) портів, аеропортів, залізничних станцій. В інших місцях на митній території України органи доходів і зборів у зонах своєї діяльності самостійно визначають межі зон митного контролю.

Зони митного контролю можуть бути постійними, у разі регулярного розміщення на їх території товарів, що підлягають митному контролю, або тимчасовими, які утворюються на час здійснення митного контролю.

Споруди та об'єкти, що належать державним органам, уповноваженим проводити заходи офіційного контролю, розміщуються у зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску через державний кордон України, з дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Режим зони митного контролю – це встановлені законодавством України з питань державної митної справи приписи, забо-

рони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об'єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт.

Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, громадян, які не перетинають митний кордон України, посадових осіб інших, крім митниць, територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, а також посадових осіб державних органів, які не проводять заходи офіційного контролю, відбуваються з дотриманням режиму зони митного контролю і допускаються тільки з письмового дозволу керівника відповідної митниці (митного поста) або особи, яка виконує його обов'язки, а в зонах митного контролю, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України, – крім того, за погодженням з начальником відповідного органу охорони державного кордону. Особам, допущеним у зону митного контролю, забороняється втручатися у дії посадових осіб митниці (митного поста), які здійснюють митний контроль та митне оформлення, а також вчиняти будь-які дії щодо товарів, транспортних засобів, а також інших осіб, які знаходяться у зоні митного контролю, якщо інше не передбачено законом.

Посадові особи митниці (митного поста), яким надається доступ у зону митного контролю, можуть перебувати у ній лише у межах, необхідних для виконання своїх прямих службових обов'язків. Такі посадові особи не повинні мати при собі товарів, вивезення або ввезення яких на митну територію України заборонено чи обмежено законодавством України.

Забезпечення схоронності товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму зони митного контролю, забезпечення безпеки громадян, законності та правопорядку у зоні митного контролю покладаються на відповідні митниці (митні пости).

Органи доходів і зборів мають право у примусовому порядку зупиняти і повертати в зони митного контролю транспортні засоби та громадян, які без дозволу органів доходів і зборів увійшли із зони митного контролю на митну територію України, а також морські та річкові судна, які без дозволу органів доходів і зборів вийшли із зони митного контролю за межі митної території України і не перебувають у територіальних водах інших держав.

5. МИТО ЯК ПОДАТОК НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

5.1. Характеристика видів мита

Мито – це загальнодержавний податок на товари та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України.

Мито як податок та види мита встановлюються тільки законом. Мито треба розглядати як обов'язковий внесок, платіж, плату, що доручено збирати органам доходів і зборів під час ввезення (пересилання) товару на митну територію чи вивезення товару з митної території України. Цей внесок є невід'ємною складовою частиною такої процедури.

Мито – це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та МКУ, який нараховується та сплачується відповідно до МКУ, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

В Україні застосовуються такі види мита:

- 1) ввізне мито;
- 2) вивізне мито;
- 3) сезонне мито;

4) особливі види мита (спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додатковий імпорتنний збір).

Ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України.

Вивізне мито встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України.

На окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.

У випадках, передбачених законами України (якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, можуть застосовуватися особливі види мита:

- 1) спеціальне мито;
- 2) антидемпінгове мито;
- 3) компенсаційне мито;
- 4) додатковий імпортний збір.

Спеціальне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну»:

– як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;

– як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Додатковий імпортний збір встановлюється законом відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 ро-

ку та Домовленості про положення цієї угоди щодо платіжного балансу у разі значного погіршення стану платіжного балансу або істотного скорочення золотовалютних резервів, або досягнення ними мінімального розміру з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу та збільшення розміру золотовалютних резервів.

Платниками мита є:

1) особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з митної території України у порядку та на умовах, встановлених МКУ;

2) особа, на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях;

3) особа, на яку покладається обов'язок дотримання вимог митних режимів, які передбачають звільнення від оподаткування митом, у разі порушення таких вимог;

4) особа, яка використовує товари, митне оформлення яких було здійснено з умовним звільненням від оподаткування, не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям такого звільнення згідно з МКУ, іншими законами України, а також будь-які інші особи, які безпідставно використовують звільнення від оподаткування митом (податкову пільгу);

5) особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України із звільненням від оподаткування митними платежами, до закінчення строку, визначеного законом;

6) особа, яка реалізує товари, транспортні засоби відповідно до статті 243 МКУ (не декларант чи уповноважена ним особа).

Об'єктами оподаткування митом є:

1) товари, митна вартість яких перевищує еквівалент 150 євро, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України підприємствами;

2) товари, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами відповідно до розділу XII МКУ, а також розділів V

та VI Податкового кодексу України (Закон України № 1201-VII від 10.04.2014);

3) товари, транспортні засоби, що реалізуються відповідно до статті 243 МКУ.

Базою оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України, є:

– для товарів, на які законом встановлено адвалорні ставки мита, – митна вартість товарів. Адвалорне мито (лат. *Ad valorem* – порівняє до ціни) – мито, що нараховується у відсотках до митної вартості товару;

– для товарів, на які законом встановлено специфічні ставки мита, – кількість таких товарів у встановлених законом одиницях виміру. Специфічне – нараховується в установленому грошовому розмірі на одиницю товару.

Для товарів, на які законом встановлено комбіновані ставки мита, база оподаткування визначається як поєднання адвалорного мита та специфічного.

5.2. Декларування митної вартості товарів

Митна вартість є основною базою для розрахунку усіх платежів, що здійснюються на митниці.

Порядок визначення митної вартості товарів установлюється КМУ.

Митна вартість заявляється (декларується) органу доходів і зборів при переміщенні товару через митний кордон.

Митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари.

Відомості про митну вартість товарів використовуються для:

- нарахування митних платежів;
- застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України;
- ведення митної статистики;

– розрахунку податкового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки.

Митна вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом відповідно до норм МКУ.

Під час визначення митної вартості носіїв інформації, які імпортуються, що містять програмне забезпечення для обладнання з обробки даних, ураховується лише вартість носія інформації за умови виділення з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, вартості програмного забезпечення та/або вартості носія. Відомості щодо вартості програмного забезпечення та/або вартості носія повинні базуватися на документально підтверджених даних.

При цьому слід ураховувати, що:

– термін «носій інформації» не стосується інтегральних мікросхем, напівпровідників та інших подібних пристроїв чи виробів, в які інкорпоровані такі інтегральні мікросхеми чи пристрої;

– термін «програмне забезпечення» не стосується звукових, кіно- та відеозаписів.

Проценти, що нараховуються за фінансовими угодами (наприклад, угодою фінансового лізингу), які укладені покупцем і стосуються купівлі імпортованих товарів, не будуть розглядатися як частина митної вартості за умовами, що наведені у статті 51 п. 5 МКУ.

Заявлення митної вартості товарів здійснюється декларантом або уповноваженою ним особою під час декларування товарів у порядку, встановленому розділом VIII МКУ.

Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, зобов'язані:

1) заявляти митну вартість, визначену ними самостійно, у тому числі за результатами консультацій з органом доходів і зборів;

2) подавати органу доходів і зборів достовірні відомості про визначення митної вартості, які повинні базуватися на об'єктивних, документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню;

3) нести всі додаткові витрати, пов'язані з коригуванням митної вартості або наданням органу доходів і зборів додаткової інформації.

Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, мають право:

1) надавати органу доходів і зборів (за наявності) додаткові відомості у разі потреби уточнення інформації;

2) на випуск у вільний обіг товарів, що декларуються:

– у разі визнання органом доходів і зборів заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю;

– у разі згоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням органу доходів і зборів про коригування митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною органом доходів і зборів;

– у разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням органу доходів і зборів про коригування заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання гарантій відповідно до МКУ в розмірі, визначеному органом доходів і зборів відповідно до частини сьомої статті 55 МКУ;

3) проводити цінову експертизу договору (контракту) шляхом залучення експертів за власні кошти;

4) оскаржувати у порядку, визначеному главою 4 МКУ, рішення органу доходів і зборів щодо коригування митної вартості оцінюваних товарів та бездіяльність органу доходів і зборів щодо неприйняття протягом строків, встановлених статтею 255 МКУ для завершення митного оформлення, рішення про визнання митної вартості оцінюваних товарів;

5) приймати самостійне рішення про необхідність коригування митної вартості після випуску товарів;

6) отримувати від органу доходів і зборів інформацію щодо підстав, з яких орган доходів і зборів вважає, що взаємозв'язок продавця і покупця вплинув на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари;

7) у випадках та в порядку, визначених МКУ, вимагати від органу доходів і зборів надання письмової інформації про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана;

8) у випадках та в порядку, визначених МКУ, вимагати від органу доходів і зборів надання письмової інформації щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих при коригуванні заявленої митної вартості, а також щодо підстав для здійснення такого коригування.

У випадках, визначених МКУ, для заявлення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту, органу доходів і зборів, який проводить митне оформлення цих товарів, разом з митною декларацією та іншими необхідними для митного оформлення зазначених товарів документами в установленому порядку подається декларація митної вартості.

Декларація митної вартості подається у разі:

1) якщо до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються витрати, зазначені у частині десятій статті 58 МКУ, і якщо вони не включалися до ціни (комісійні та брокерська винагорода, за винятком комісійних за закупівлю; вартість ящиків тари (контейнерів), в яку упаковано товар, або іншої упаковки; вартість упаковки або вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов'язаних із пакуванням й тому подібне);

2) якщо з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, виділено витрати, зазначені у частині одинадцятій статті 58 МКУ (плата за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійснені після ввезення імпортованих товарів, таких як промислова установка, машини або обладнання; витрати на транспортування після ввезення; податки, які справляються в Україні);

3) якщо покупець та продавець пов'язані між собою.

В інших випадках декларація митної вартості подається за власним бажанням декларанта або уповноваженої ним особи.

Декларація митної вартості не подається у разі декларування партій товарів, митна вартість яких не перевищує 5000 євро.

У декларації митної вартості наводяться відомості про метод визначення митної вартості товарів, числове значення митної вартості товарів та її складових, умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів, та надані документи, що підтверджують зазначене.

Форма декларації митної вартості та правила її заповнення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Заявлення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України в режимах, відмінних від режиму імпорту, здійснюється при декларуванні цих товарів шляхом заявлення в митній декларації відомостей про числове значення їх митної вартості та про документи, що його підтверджують.

Одночасно з митною декларацією декларант подає органу доходів і зборів документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення.

Документами, які підтверджують митну вартість товарів, крім декларації митної вартості, є:

- зовнішньоекономічний договір (контракт) або документ, який його замінює, та додатки до нього у разі їх наявності;
- рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа (якщо товар не є об'єктом купівлі-продажу);
- якщо рахунок сплачено, – банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару;
- інші платіжні та/або бухгалтерські документи (за наявності), що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;
- транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати на транспортування не включені у вартість товару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів;
- ліцензія на імпорт товару, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню;

– якщо здійснювалося страхування, – страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування.

У разі якщо зазначені документи містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу органу доходів і зборів зобов'язані протягом 10 календарних днів надати (за наявності) такі додаткові документи:

– договір (угоду, контракт) із третіми особами, пов'язаний з договором (угодою, контрактом) про поставку товарів, митна вартість яких визначається;

– рахунки про здійснення платежів третім особам на користь продавця, якщо такі платежі здійснюються за умовами, визначеними договором (угодою, контрактом);

– рахунки про сплату комісійних, посередницьких послуг, пов'язаних із виконанням умов договору (угоди, контракту);

– виписку з бухгалтерської документації;

– ліцензійний чи авторський договір покупця, що стосується оцінюваних товарів та є умовою продажу оцінюваних товарів;

– каталоги, специфікації, прейскуранти (прайс-листи) виробника товару;

– копію митної декларації країни відправлення;

– висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями, та/або інформація біржових організацій про вартість товару або сировини.

У разі якщо орган доходів і зборів має обґрунтовані підстави вважати, що існуючий взаємозв'язок між продавцем і покупцем вплинув на заявлену декларантом митну вартість, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу органу доходів і зборів, крім документів, зазначених у частинах другій та третій цієї статті, подає (за наявності) такі документи:

– виписку з бухгалтерських та банківських документів покупця, що стосуються відчуження оцінюваних товарів, ідентичних та/або подібних (аналогічних) товарів на території України;

– довідкову інформацію щодо вартості у країні-експортері товарів, що є ідентичними та/або подібними (аналогічними) оцінюваним товарам;

– розрахунок ціни (калькуляцію).

Декларант або уповноважена ним особа за власним бажанням може подати додаткові наявні у них документи для підтвердження заявленої ними митної вартості товару.

Контроль правильності визначення митної вартості товарів здійснюється органом доходів і зборів під час проведення митного контролю і митного оформлення шляхом перевірки числового значення заявленої митної вартості.

Контроль правильності визначення митної вартості товарів за основним методом – за ціною договору (контракту) щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту (вартість операції), здійснюється органом доходів і зборів шляхом перевірки розрахунку, здійсненого декларантом.

За результатами здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів орган доходів і зборів визнає заявлену декларантом або уповноваженою ним особою митну вартість чи приймає письмове рішення про її коригування відповідно до МКУ.

Орган доходів і зборів з метою здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів має право (окрім зазначеного у статті 54 МКУ) звертатися до органів доходів і зборів (митних органів) інших країн із запитом щодо надання відомостей, необхідних для підтвердження достовірності заявленої митної вартості.

Орган доходів і зборів може відмовити у митному оформленні товарів за заявленою декларантом або уповноваженою ним особою митною вартістю виключно за наявності обґрунтованих під-

став вважати, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі невірно визначено митну вартість товарів.

На вимогу органу доходів і зборів, у відповідності із статтею 55 МКУ, митна вартість товарів може бути відкоригована. Порядок коригування митної вартості товарів наведений у зазначеній статті МКУ.

Інформація, що стосується митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, не може без спеціального дозволу особи чи органу, які подають таку інформацію, розголошуватися або передаватися третім особам, включаючи інші органи державної влади, крім подання її в порядку, визначеному МКУ та іншими законами України.

5.3. Методи визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту

Визначення митної вартості товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту, здійснюється за такими методами:

1) основний – за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);

2) другорядні:

- за ціною договору щодо ідентичних товарів;
- за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів;
- на основі віднімання вартості;
- на основі додавання вартості (обчислена вартість);
- резервний.

Основним методом визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є перший метод – за ціною договору (вартість операції).

Кожний наступний метод застосовується лише у разі, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу відповідно до норм МКУ.

Застосуванню другорядних методів передують процедура консультацій між органом доходів і зборів та декларантом з метою визначення основи вартості згідно з МКУ. Під час таких консультацій орган доходів і зборів та декларант можуть здійснити обмін наявною у кожного з них інформацією за умови додержання вимог щодо її конфіденційності.

У разі неможливості визначення митної вартості товарів згідно з основним методом за основу для її визначення може братися або ціна, за якою ідентичні або подібні (аналогічні) товари були продані в Україні не пов'язаному із продавцем покупцю, або вартість товарів, обчислена відповідно до статті 63 МКУ (Метод визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості).

При цьому кожний наступний метод застосовується, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу.

Методи на основі віднімання та додавання вартості (обчислена вартість) можуть застосовуватися у будь-якій послідовності на прохання декларанта або уповноваженої ним особи.

У разі якщо неможливо застосувати жоден із зазначених методів, митна вартість визначається за резервним методом.

Метод визначення митної вартості за ціною договору чи контракту (метод 1) щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, застосовується у разі, якщо:

1) немає жодних обмежень щодо прав покупця (імпортера) на використання оцінюваних товарів, за винятком тих, що:

- встановлюються законом чи запроваджуються органами державної влади в Україні;
- обмежують географічний регіон, у якому товари можуть бути перепродані (відчужені повторно);
- не впливають значною мірою на вартість товару;

2) щодо продажу оцінюваних товарів або їх ціни відсутні будь-які умови або застереження, які унеможливають визначення вартості цих товарів;

3) жодна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, розпорядження або використання товарів покупцем не надійде прямо чи опосередковано продавцеві, якщо тільки не буде зроблено відповідне коригування з урахуванням положень частини десятої цієї статті;

4) покупець і продавець не пов'язані між собою особи або хоч і пов'язані між собою особи, однак ці відносини не вплинули на ціну товарів.

Метод визначення митної вартості товарів за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються, не застосовується, якщо використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості не підтверджені документально або не визначені кількісно і достовірно та/або відсутня хоча б одна із складових митної вартості, яка є обов'язковою при її обчисленні.

Митною вартістю товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт в Україну, скоригована в разі потреби з урахуванням положень МКУ.

Ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, – це загальна сума всіх платежів, які були здійснені або повинні бути здійснені покупцем оцінюваних товарів продавцю або на користь продавця через третіх осіб та/або на пов'язаних із продавцем осіб для виконання зобов'язань продавця.

Термін «ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті» стосується лише ціни оцінюваних товарів. Дивіденди або інші платежі покупця на користь продавця, не пов'язані з оцінюваними товарами, не є частиною митної вартості. Додавання, якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, робляться лише на основі об'єктивних даних, що підтверджуються документально та піддаються обчисленню.

При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються такі витрати (складові митної вартості), якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

1) витрати, понесені покупцем:

– комісійні та брокерська винагорода, за винятком комісійних за закупівлю, що є платою покупця своєму агентові за надання послуг, пов'язаних із представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі оцінюваних товарів;

– вартість ящиків тари (контейнерів), в яку упаковано товар, або іншої упаковки, що для митних цілей вважаються єдиним цілим з відповідними товарами;

– вартість упаковки або вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов'язаних із пакуванням;

2) належним чином розподілена вартість нижчезазначених товарів та послуг, якщо вони поставляються прямо чи опосередковано покупцем безоплатно або за зниженими цінами для використання у зв'язку з виробництвом та продажем на експорт в Україну оцінюваних товарів, якщо така вартість не включена до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

– сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів, комплектувальних виробів тощо, які увійшли до складу оцінюваних товарів;

– інструментів, штампів, шаблонів та аналогічних предметів, використаних у процесі виробництва оцінюваних товарів;

– матеріалів, витрачених у процесі виробництва оцінюваних товарів (мастильні матеріали, паливо тощо);

– інженерних та дослідно-конструкторських робіт, дизайну, художнього оформлення, ескізів та креслень, виконаних за межами України і безпосередньо необхідних для виробництва оцінюваних товарів;

3) роялті та інші ліцензійні платежі, що стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті.

Роялті – будь-який платіж, отриманий як винагорода за використання або за надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Зазначені платежі можуть включати платежі, які стосуються прав на літературні та художні твори, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки та інші об'єкти права інтелектуальної власності.

Витрати на право відтворення (тиражування) оцінюваних товарів в Україні не повинні додаватися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари.

4) відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу товарів, що оцінюються, їх використання або розпорядження ними на митній території України, яка прямо чи опосередковано йде на користь продавця;

5) витрати на транспортування оцінюваних товарів до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

6) витрати на навантаження, вивантаження та обробку оцінюваних товарів, пов'язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;

7) витрати на страхування цих товарів.

До митної вартості не включаються нижчезазначені витрати або кошти за умови виділення їх з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, що документально підтверджені та які піддаються обчисленню:

– плата за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійснені після ввезення імпортованих товарів, таких як промислова установка, машини або обладнання;

– витрати на транспортування після ввезення;

– податки, які справляються в Україні.

Право на автоматичне застосування методу визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), мають уповноважені економічні оператори.

Для підтвердження у таких випадках заявлених відомостей про митну вартість товарів подаються лише:

- 1) декларація митної вартості;
- 2) зовнішньоекономічний договір (контракт) і додатки до нього;
- 3) рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа;
- 4) банківські платіжні документи (якщо рахунок сплачено), а також інші платіжні та/або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;
- 5) документи для підтвердження витрат на ввезення та страхування, якщо за умовами поставки такі витрати не включено у вартість товару.

Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо ідентичних товарів (метод 2) застосовується у разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена згідно з попереднім методом. За основу визначення митної вартості береться вартість операції з ідентичними товарами, що продаються на експорт в Україну з тієї ж країни і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

При застосуванні цього методу визначення митної вартості за основу береться прийнята органом доходів і зборів вартість операції з ідентичними товарами. При цьому під ідентичними розуміються товари, однакові за всіма ознаками з оцінюваними товарами, у тому числі за такими, як:

- 1) фізичні характеристики;
- 2) якість та репутація на ринку;
- 3) країна виробництва;
- 4) виробник.

Незначні зовнішні відмінності не можуть бути підставою для відмови у розгляді товарів як ідентичних, якщо в цілому такі товари відповідають вимогам частини другої цієї статті.

Ціна договору щодо ідентичних товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості та на тих же комерційних рівнях, що й оцінювані товари.

У разі відсутності такого продажу використовується вартість операції з ідентичними товарами, що продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних рівнях. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів (метод 3) застосовується у разі неможливості визначення митної вартості за попередніми методами. За митну вартість береться прийнята органом доходів і зборів вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продано на експорт в Україну і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

Під подібними (аналогічними) розуміються товари, які хоч і не однакові за всіма ознаками, але мають схожі характеристики і складаються зі схожих компонентів, завдяки чому виконують однакові функції порівняно з товарами, що оцінюються, та вважаються комерційно взаємозамінними.

Для визначення, чи є товари подібними (аналогічними), враховуються якість товарів, наявність торгової марки та репутація цих товарів на ринку.

Ціна договору щодо подібних (аналогічних) товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості і на тих же комерційних рівнях, що й оцінювані товари.

У разі якщо такого продажу не виявлено, використовується вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних рівнях. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більш як одна вартість договору щодо подібних (аналогічних) товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Товари не вважаються ідентичними або подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо вони не вироблені в тій же країні, що і товари, які оцінюються.

Товари, виготовлені не виробником оцінюваних товарів, а іншою особою, беруться до уваги лише у разі, якщо немає ні ідентичних, ні подібних (аналогічних) товарів, виготовлених особою – виробником товарів, що оцінюються.

Товари не вважаються ідентичними чи подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо їх проектування, дослідно-конструкторські роботи, художнє оформлення, дизайн, ескізи, креслення, а також інші аналогічні роботи виконані в Україні.

У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена відповідно до попередніх методів (стаття 62 МКУ), їх *митна вартість визначається на основі віднімання вартості* (метод 4), крім випадків, коли на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи послідовність застосування статті 63 МКУ може бути зворотною.

У разі якщо оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються (відчужуються) на митній території України у незмінному стані, для визначення митної вартості товарів за цим методом за основу береться ціна одиниці товару, за якою оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються на території України у найбільших загальних кількостях покупцю, який не є пов'язаною з продавцем особою, одночасно або час, наблизений до дати ввезення оцінюваних товарів, за умови вирахування, якщо вони можуть бути виділені, таких компонентів:

1) витрат на виплату комісійних, що звичайно сплачуються або підлягають сплаті, чи звичайних торговельних надбавок, які робляться для одержання прибутку та покриття загаль-

них витрат у зв'язку з продажем на митній території України товарів того ж класу та виду. Товарами одного класу та виду є товари, які підпадають під групу або спектр товарів, що виробляються конкретною галуззю чи сектором промисловості та включають ідентичні або подібні (аналогічні) товари. Термін «товари того ж класу або виду» включає товари, імпортовані з тієї ж країни, що й оцінювані товари, а також товари, імпортовані з інших країн.

Сума прибутку та загальних витрат, до яких належать прямі та непрямі витрати, пов'язані із збутом зазначених товарів, повинна братися в цілому. Числове значення витрат для цілей вирахування цієї суми визначається на основі інформації, поданої декларантом або уповноваженою ним особою, якщо тільки ця інформація не є несумісною з даними, одержаними при продажу в Україні ввезених (імпортованих) товарів того ж класу або виду. У разі якщо інформація, надана декларантом або уповноваженою ним особою, є несумісною з такими даними, сума для обчислення прибутку та загальних витрат може ґрунтуватися на іншій відповідній інформації, а не тій, що надана декларантом або уповноваженою ним особою.

При визначенні комісійних або звичайних прибутків та загальних витрат віднесення товарів до «товарів того ж класу або виду» повинно здійснюватися у кожному конкретному випадку з посиланням на відповідні обставини;

2) звичайних витрат, понесених в Україні на навантаження, вивантаження, транспортування, страхування, та інших пов'язаних з такими операціями витрат;

3) сум податків, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з ввезенням (імпортом) чи продажем (відчуженням) товарів.

У разі якщо ні оцінювані, ні ідентичні чи подібні (аналогічні) товари не продаються в Україні одночасно або в час, максимально наближений до дати ввезення оцінюваних товарів в Україну, митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою відповідно оцінювані або іден-

тичні чи подібні (аналогічні) з оцінюваними товари продаються в Україні в кількості, достатній для встановлення ціни за одиницю такого товару, у такому ж стані, в якому вони були ввезені, на найбільш ранню дату після ввезення товарів, які оцінюються, але до сплину 90-денного строку.

У разі відсутності випадків продажу оцінюваних, ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів у такому ж стані, в якому вони перебували на день ввезення в Україну, на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою зазначені товари продаються в Україні після подальшої обробки (переробки) найбільшою партією особам, не пов'язаним з особами, у яких вони купують такі товари. При цьому робляться відповідні поправки на вартість, додану такою обробкою (переробкою), та вирахування, передбачені МКУ.

Вирахування вартості, доданої подальшою обробкою (переробкою), повинні ґрунтуватися на даних, які є об'єктивними, підтверджуються документально, піддаються обчисленню та належать до вартості такої роботи. За основу для обчислень беруться прийняті промислові формули, рецепти, методи будівництва та інша галузева практика.

Метод визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (метод 5) полягає у тому, що за основу береться надана виробником товарів, що оцінюються, або від його імені інформація про їх вартість, яка повинна складатися із сум:

1) вартості матеріалів та витрат, понесених виробником при виробництві оцінюваних товарів. Така інформація повинна базуватися на комерційних рахунках виробника за умови, що такі рахунки сумісні із загальноновизнаними принципами бухгалтерського обліку, які застосовуються в країні, де ці товари виробляються;

2) обсягу прибутку та загальних витрат, що дорівнює сумі, яка звичайно відображається при продажу товарів того ж класу або виду, що й оцінювані товари, які виготовляються виробниками у країні експорту для експорту в Україну;

3) загальних витрат при продажу в Україну з країни вивезення товарів того ж класу або виду, тобто витрат на завантаження, розвантаження та обробку оцінюваних товарів, їх транспортування до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України, витрат на страхування цих товарів.

Посадова особа органу доходів і зборів не може вимагати або примушувати будь-яку особу, яка не є резидентом, надавати для вивчення або дозволяти доступ до будь-якого рахунка чи інших записів для цілей визначення обчисленої вартості. Інформація, подана виробником товарів для цілей визначення митної вартості згідно з положеннями цієї статті, може бути перевірена в країні – виробникові товарів уповноваженими органами України за згодою виробника і за умови повідомлення заздалегідь уряду країни – виробника товарів та за відсутності заперечень проти такої перевірки.

У разі якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом послідовного використання методів, зазначених вище (статті 58-63 МКУ), митна вартість оцінюваних товарів визначається з використанням способів, які не суперечать законам України і є сумісними з відповідними принципами і положеннями ГАТТ. Такі способи об'єднані у *резервний метод визначення митної вартості товарів* (метод 6).

Визначення митної вартості за резервним методом здебільшого здійснюється спеціально створеною комісією, яка надає експертну оцінку об'єкту, що перетинає кордон. При використанні даного методу припускається більша порівняно з іншими методами гнучкість, тобто використання цінових довідників, що містять повний опис товарів на асортиментному рівні; каталогів і подібних видань, даних про біржові котирування цін; використання статистичних даних про звичайні рівні комісійних, знижок, прибутку, тарифів на транспорт тощо.

За резервним методом митна вартість імпортованих товарів не визначається на підставі:

1) ціни товарів українського походження на внутрішньому ринку України;

2) системи, яка передбачає прийняття для митних цілей вищої з двох альтернативних вартостей;

3) ціни товарів на внутрішньому ринку країни-експортера;

4) вартості виробництва, іншої, ніж обчислена вартість, визначена для ідентичних або подібних (аналогічних) товарів відповідно до положень статті 63 МКУ;

5) ціни товарів, що поставляються з країни-експортера до третіх країн;

6) мінімальної митної вартості;

7) довільної чи фіктивної вартості.

Наведені вище методи визначення митної вартості застосовуються таким чином:

Якщо митна вартість не може бути визначена за методом 1, проводиться процедура консультацій між органом доходів і зборів та декларантом з метою обґрунтованого вибору підстав для визначення митної вартості відповідно до методу 2 і 3.

У ході таких консультацій орган доходів і зборів та декларант можуть здійснити обмін наявною у кожного з них інформацією за умови додержання вимог щодо її конфіденційності.

У разі неможливості визначення митної вартості товарів, які імпортуються в Україну, відповідно до методу 2 і 3 за основу може братися або ціна, за якою оцінювані ідентичні або подібні (аналогічні) товари були продані в Україні не пов'язаному з продавцем покупцю відповідно до методу 4, або обчислена відповідно до методу 5 вартість товарів.

При цьому кожний наступний метод застосовується, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу.

Методи на основі віднімання (метод 4) та додавання вартості (метод 5) можуть застосовуватися у будь-якій послідовності на розсуд декларанта. У разі якщо неможливо застосувати жоден із зазначених методів, митна вартість визначається за резервним методом (метод 6).

5.4. Митні платежі

Митні платежі – податки, що відповідно до митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на органи доходів і зборів.

Поняття митні платежі включає в себе:

- мито;
- акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом, крім особливих видів мита, встановлюються МКУ та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Платник податків – особа, на яку відповідно до МКУ та Податкового кодексу України а також інших законів України покладено обов'язок зі сплати митних платежів.

Платником податків зазвичай є *декларант* – особа, яка самостійно здійснює декларування товарів або від імені якої здійснюється декларування.

Якщо декларування здійснюється від імені декларанта уповноваженою особою, на таку особу покладається обов'язок із сплати митних платежів солідарно з декларантом. Це означає, що сплачувати митні платежі можуть обидва у будь-яких пропорціях. При цьому декларант відшкодовує уповноваженій особі сплачені нею суми митних платежів.

Коло осіб, на яких покладається обов'язок із сплати митних платежів у разі порушень вимог митного законодавства, визначене МКУ.

Крім випадків, передбачених податковим законодавством, платник податків самостійно обчислює суму податкового зобов'я-

зання (митних платежів), яку зазначає у митній декларації, що подається органу доходів і зборів у терміни, встановлені МКУ. Така сума податкового зобов'язання вважається узгодженою.

Нарахування митних платежів здійснюється за ставками, що діють на день подання органу доходів і зборів митної декларації на товари, а якщо митне оформлення здійснюється без подання митної декларації, – на день здійснення митного оформлення.

Нарахування сум митних платежів здійснюється у валюті України. Якщо для цілей обчислення митних платежів, у тому числі визначення бази оподаткування, потрібно зробити перерахування іноземної валюти, застосовується курс валюти, встановлений Національним банком України (НБУ) на день нарахування митних платежів.

Особливості застосування ставок митних платежів під час незаконного переміщення товарів через митний кордон України та незаконного використання товарів встановлені МКУ.

Митні платежі не сплачуються у разі, якщо відповідно до Податкового кодексу, МКУ, інших законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України:

- товари не є об'єктом оподаткування митними платежами;
- товари оподатковуються за нульовою ставкою;
- щодо товарів надано звільнення від сплати митних платежів;
- щодо товарів надано повне умовне звільнення від сплати митних платежів. Умовне звільнення від оподаткування вимагає дотримання певних умов та обмежень під час використання товарів і транспортних засобів комерційного призначення, розпорядження ними після їх випуску.

Датою виникнення податкових зобов'язань із сплати мита у разі ввезення товарів на митну територію України чи вивезення товарів з її митної території є дата подання органу доходів і зборів митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов'язання органом доходів і зборів у випадках, визначених МКУ та законами України.

Ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України. Воно нараховується за ставками, встановленими Законом України «Про Митний тариф України».

Митний тариф України – це систематизований згідно з УКТЗЕД перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України.

Ввізне мито є диференційованим:

– до товарів, що походять з держав, які спільно з Україною входять до митних союзів або утворюють з нею зони вільної торгівлі, а також у разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, застосовуються *преференційні* ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України;

– до товарів, що походять з України або держав – членів СОТ, або держав, із якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються *пільгові* ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України;

– до решти товарів застосовуються *повні* ставки ввізного мита.

Вивізне мито встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України.

Вивізне мито нараховується за ставками, встановленими законами України:

– «Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину»;

– «Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур»;

– «Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів»;

– «Про ставки вивізного (експортного) мита на брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикати з їх використанням»;

– «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо експортного мита на газ);

– «Про внесення змін до Податкового кодексу України та про ставки вивізного (експортного) мита на деякі види зернових культур».

Сезонне мито. На окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на термін не менше 60 але не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.

Сезонне мито нараховується за ставками, встановленими Законом України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції».

Сезонні мита встановлюються стосовно товарів, які підпадають під визначення таких кодів УКТЗЕД: 07.01-07.08, 08.06.10, 08.07.10, 08.08.10, 08.08.20, 08.09.10000, 08.09.20, 10.01-10.05, 10.08, 12.06-12.08, 12.10, 12.12.91, 12.12.92, 12.13, 12.14 та при цьому оподатковуються за пільговою ставкою, яка дорівнює або перевищує 30 % згідно з Митним тарифом України.

Сезонні мита запроваджуються у подвійному розмірі до розміру пільгових ставок ввізного мита та протягом часу їх дії заміщують ввізні мита.

Кабінет Міністрів України (КМУ) встановлює терміни дії сезонних мит на сільськогосподарську продукцію та оприлюднює своє рішення за 45 днів до дня їх запровадження.

Нарахування мита за специфічними ставками здійснюється за формулою:

$$C_{\text{сп}} = H \cdot M_{\text{сп}} \cdot K,$$

де $C_{\text{сп}}$ – сума мита, грн.;

H – кількість товару у відповідній до специфічної ставки одиниці виміру;

$M_{\text{сп}}$ – специфічна ставка мита;

K – валютний (обмінний) курс НБУ.

Нарахування мита за адвалорними ставками здійснюється за формулою:

$$C_{\text{адв}} = V \cdot M_{\text{адв}} / 100,$$

де $C_{\text{адв}}$ – сума мита, грн.;

V – митна вартість товару, грн.;

$M_{\text{адв}}$ – ставка мита, %.

Нарахування мита щодо товарів, які обкладаються митом за комбінованими ставками, здійснюється в три етапи:

- обчислюється сума мита за адвалорною ставкою;
- обчислюється сума мита за специфічною ставкою;
- для визначення суми мита, що підлягає сплаті, з двох результатів обирається той, який відповідає характеру комбінованої ставки. Зазвичай, це найбільша сума (наприклад: 30 %, але не менш як 3,5 євро за 1 м²).

Допускається встановлення тарифних пільг (тарифних преференцій) щодо ставок Митного тарифу України у вигляді звільнення від оподаткування ввізним митом, зниження ставок ввізного мита або встановлення тарифних квот відповідно до законодавства України та для ввезення товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори.

Тарифні квоти у вигляді встановлення обсягів окремих товарів, призначених для ввезення на митну територію України у визначений період зі зниженням ставки ввізного мита, встановлюються окремими законами. Ввезення товарів на митну територію України поза тарифними квотами здійснюється з оподаткуванням митом на загальних підставах.

Якщо імпорт товару є об'єктом антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, тарифні пільги (тарифні преференції) не встановлюються або зупиняються чи призупиняються, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Від оподаткування митом звільняються:

- транспортні засоби комерційного призначення, що здійснюють регулярні міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів, а також предмети матеріально-технічного постачання і спорядження, паливо, продовольство та інше майно, необхідні для їх нормальної експлуатації на час перебування в дорозі, пунктах проміжної зупинки, або придбані за кордоном у зв'язку з ліквідацією наслідків аварії (поломки) цих транспортних засобів;

– предмети матеріально-технічного постачання та спорядження, паливо, сировина для промислової переробки, продовольство та інше майно, що вивозяться за межі митної території України для забезпечення виробничої діяльності українських та орендованих (зафрахтованих) українськими підприємствами і організаціями суден, які ведуть морський промисел, а також продукція їх промислу, що ввозиться на митну територію України;

– валюта України, іноземна валюта, цінні папери та банківські метали;

– товари, право власності на які набувається державою у випадках, передбачених МКУ та іншими законами України;

– документи та видання, які надсилаються в рамках міжнародного обміну до освітніх, наукових або культурних закладів, у тому числі бібліотек. Перелік цих закладів визначається КМУ;

– товари, які не виробляються в Україні, що ввозяться для використання у власній виробничій діяльності з виготовлення книжкової продукції;

– протягом одного року, що передує дню початку кожних Олімпійських та Параолімпійських ігор, – товари, включаючи інвентар, обладнання, екіпіровку, медико-біологічні засоби, що ввозяться в Україну в порядку, визначеному Законом України «Про підтримку олімпійського, параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні», з метою використання для підготовки та участі членів збірних команд України в Олімпійських та Параолімпійських іграх;

– техніка, устаткування, майно і матеріали, що ввозяться на митну територію України та вивозяться за межі цієї території, призначені для власного використання розвідувальними органами України;

– архівні документи, придбані з метою внесення їх до Національного архівного фонду;

– товари, що ввозяться на митну територію України в рамках міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, а також гуманітарна допомога згідно з нормами Закону України «Про гуманітарну допомогу»;

– гуманітарна допомога, що надається Україною, при її вивезенні за межі митної території України;

– товари, що ввозяться в Україну або вивозяться з України для офіційного й особистого користування особами, які відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і законів України користуються правом ввезення в Україну та вивезення з її території таких товарів зі звільненням від сплати мита;

– фармацевтична продукція, сполуки, що використовуються для її виготовлення, які не виробляються в Україні та класифікуються за товарними групами 28, 29, 30 УКТЗЕД, перелік яких затверджується КМУ;

– устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання і матеріали, засоби виміру, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріали для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії за умови, що ці товари застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТЗЕД встановлюється КМУ;

– матеріали, устаткування та комплектуючі, що використовуються для виробництва:

– устаткування, що працює на відновлюваних джерелах енергії;

– матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, що будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії;

– енергозберігаючого обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;

– засобів виміру, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів;

– матеріалів, сировини та устаткування, що будуть використовуватися у нанотехнологічних виробництвах або пра-

цювати з використанням нанотехнологій (звільняються від оподаткування за умови, що вони застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні).

– техніка, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалив і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалив, які класифікуються за кодами УКТЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України «Про альтернативні види палива», якщо такі товари не виробляються та не мають аналогів в Україні. Порядок ввезення зазначених товарів визначається КМУ;

– технічні та транспортні засоби, у тому числі самохідні сільськогосподарські машини, що працюють на біопаливі та класифікуються за кодами згідно з УКТЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України «Про альтернативні види палива», якщо такі товари не виробляються в Україні. Порядок ввезення зазначених технічних та транспортних засобів, у тому числі самохідних сільськогосподарських машин, визначається КМУ;

– товари, що походять з іншої території, за які було сплачено мито під час первісного ввезення на митну територію України, тимчасово, у тому числі з метою ремонту, вивозилися за її межі та знову ввозяться на митну територію України;

– товари, що походять з митної території України, за які було сплачено мито під час первісного вивезення за межі цієї території, тимчасово ввозилися на цю територію та знову вивозяться за її межі;

– наукове, лабораторне і дослідне обладнання, а також комплектуючі та матеріали, передбачені проектом наукового парку, зареєстрованого згідно із Законом України «Про наукові парки», що ввозяться на митну територію України науковим парком та його партнерами у межах реалізації такого проекту;

– товари (крім підакцизних), що ввозяться в Україну суб'єктами літакобудування, які підпадають під дію Закону України

«Про розвиток літакобудівної промисловості», для потреб цієї промисловості. Порядок та обсяги ввезення зазначених товарів визначаються КМУ;

– товари (крім товарів для реалізації або використання з метою, безпосередньо не пов'язаною з провадженням підприємницької діяльності), що ввозяться на митну територію України на термін не менше трьох років іноземними інвесторами відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» з метою інвестуванні на підставі зареєстрованих договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями, звільняються від сплати ввізного мита. За відчуження таких товарів раніше трьох років з часу зарахування їх на баланс ввізне мито сплачується на загальних підставах;

– матеріали, вузли, агрегати та/або комплектуючі вироби, що ввозяться на митну територію України підприємствами вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу, якщо такі товари не виробляються в Україні. Зазначені товари звільняються від оподаткування за умови, що вони використовуються платниками податку для виробництва техніки та/або обладнання для агропромислового комплексу, визначених у параграфі 1 частині 1 статті 1 Закону України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу». Порядок ввезення, перелік зазначених підприємств та товарів з визначенням їх кодів згідно з УКТЗЕД встановлюються КМУ;

– устаткування, обладнання та комплектуючі, що не виробляються в Україні і ввозяться на її митну територію вітчизняними підприємствами суднобудівної промисловості для використання у господарській діяльності.

– устаткування, обладнання та комплектуючі до них, матеріали, що не виробляються в Україні, які не є підакцизними товарами та ввозяться ініціаторами створення – суб'єктами господарювання, керуючими компаніями індустріальних парків для облаштування цих парків;

– устаткування, обладнання та комплектуючі до них, що не виробляються в Україні та не є підакцизними товарами, які ввозяться учасниками індустріальних парків для здійснення господарської діяльності у межах цих парків;

– товари, що ввозяться та поміщуються у митний режим реімпорту або відмови на користь держави;

– товари, що вивозяться у митному режимі реекспорту;

– товари, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України у випадках, встановлених митним законодавством;

– товари, що переміщуються відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, якщо звільнення від оподаткування передбачено такими договорами;

– інші товари, щодо яких законодавством встановлюються пільги в обкладенні митом.

Умове повне звільнення від оподаткування ввізним митом застосовується до товарів, поміщених у митні режими:

– транзиту;

– тимчасового ввезення на умовах, визначених МКУ;

– митного складу;

– вільної митної зони;

– безмитної торгівлі;

– переробки на митній території України;

– знищення або руйнування.

Умове повне звільнення від оподаткування вивізним митом застосовується до товарів, поміщених у митні режими:

– транзиту;

– тимчасового вивезення.

Умове часткове звільнення від оподаткування ввізним митом застосовується до товарів (за винятком підакцизних та таких, до яких застосовується умове повне звільнення) відповідно до положень МКУ.

Податок на додачу вартість (ПДВ) – загальнодержавний непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до Податкового кодексу України.

Об'єктом оподаткування є операції платників податку з:

- ввезення товарів на митну територію України;
- вивезення товарів за межі митної території України.

З метою оподаткування цим податком до операцій з ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів за межі цієї території прирівнюється поміщення товарів у будь-який митний режим, визначений МКУ.

Не є об'єктом оподаткування операції з:

- ввезення на митну територію України, вивезення за межі цієї території незалежно від обраного митного режиму товарів, митна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро;
- ввезення на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро у несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових відправленнях на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одній депеші від одного відправника, міжнародних експрес-відправленнях на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника;
- ввезення на митну територію України товарів фізичними особами в обсягах, що не підлягають оподаткуванню, відповідно до МКУ;
- ввезення на митну територію України валютних цінностей (у тому числі національної та іноземної валюти), банківських металів, банкнот та монет НБУ, за винятком тих, що використовуються для нумізматичних цілей, базою оподаткування яких є продажна вартість.

Базою оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, є договірна (контрактна) вартість, але не нижче митної вартості цих товарів, визначеної відповідно до МКУ, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті і включаються до ціни товарів.

База оподаткування для товарів, що вивозяться, визначається, виходячи з їх договірної (контрактної) вартості, але не нижче звичайних цін, визначених відповідно до Податкового кодексу.

За основною ставкою 20 % оподатковуються операції з ввезення товарів на митну територію України, крім операцій, що не є об'єктом оподаткування, звільнених від оподаткування, та операцій, до яких застосовується нульова ставка та 7 %.

За ставкою 7 % оподатковуються операції з ввезення:

– лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів, а також медичних виробів за переліком, затвердженим КМУ;

– лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

За ставкою 0 % оподатковуються операції з вивезення товарів за межі митної території України:

- у митному режимі експорту;
- у митному режимі реекспорту, якщо такому режиму передував режим імпорту;
- у митному режимі безмитної торгівлі;
- у митному режимі вільної митної зони.

Під час вивезення товарів податок на додану вартість у митній декларації не нараховується.

Сума ПДВ обчислюється за формулою:

$$\text{ПДВ} = (B + C + C_{\text{акц}}) \cdot P / 100,$$

де ПДВ – сума ПДВ, грн.;

B – договірна (контрактна) вартість, але не менша митної вартості, грн.;

C – сума мита (ввізне, спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, сезонне), грн.;

$C_{\text{акц}}$ – сума акцизного податку, грн.;

P – ставка ПДВ, %.

Під час нарахування ПДВ, що підлягає сплаті, до бази оподаткування не включаються суми мита та акцизного податку,

які не підлягають сплаті (нараховані умовно) унаслідок застосування податкових пільг.

Якщо ПДВ нараховується умовно, то до бази оподаткування включаються всі суми мита та акцизного податку, у тому числі нараховані умовно.

Звільняються від оподаткування операції з ввезення окремих товарів (крім підакцизних):

- продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят за переліком, затвердженим КМУ;

- технічних та інших засобів реабілітації, товарів спеціального призначення для інвалідів та інших – пільгових категорій населення за переліком, затвердженим КМУ;

- легкових автомобілів для інвалідів уповноваженому органу виконавчої влади з їх оплатою за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та коштів фондів загальнообов'язкового державного страхування;

- предметів культового призначення, богослужбової літератури;

- приладів, обладнання, матеріалів науковим установам та науковим організаціям, вищим навчальним закладам III–IV рівнів акредитації, внесеним до Державного реєстру наукових організацій, яким надається підтримка держави;

- періодичних видань друкованих засобів масової інформації та книжок (крім видань еротичного характеру), учнівських зошитів, підручників та навчальних посібників вітчизняного виробництва, словників українсько-іноземної або іноземно-української мови;

- трамвайних вагонів, тролейбусів, автобусів у державну або комунальну власність відповідних територіальних громад;

- товарів, що використовуються для потреб літакобудівної промисловості.

Також звільняються від оподаткування операції з ввезення:

- товарів, передбачених для власних потреб дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав і представництв міжнародних організацій в Україні, а також для використання особами з числа дипломатичного персоналу;

– товарів морського промислу видобутих (виловлених, вироблених) українськими суднами;

– культурних цінностей, виготовлених 50 і більше років тому;

– майна як міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, а також як гуманітарної допомоги, наданої згідно з нормами Закону України «Про гуманітарну допомогу»;

– устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаючого обладнання і матеріалів, засобів виміру, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріалів для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії;

– племінних чистопородних тварин, племінних (генетичних) ресурсів суб'єктами спеціального режиму оподаткування;

– дорогоцінних металів, які надходять НБУ;

– природного газу, який надходить ПАТ «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»;

– відходів та брухту чорних і кольорових металів, а також паперу та картону для утилізації (макулатури та відходів) товарної позиції 4707 згідно з УКТЗЕД. Переліки таких відходів та брухту чорних і кольорових металів затверджуються КМУ;

– товарів, які не виробляються в Україні, для використання у власній виробничій діяльності з виготовлення книжкової продукції;

– техніки, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалива і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалива, якщо такі товари не виробляються та не мають аналогів в Україні, а також технічних та транспортних засобів, у тому числі самохідних сільськогосподарських машин, що працюють на біопаливі, якщо такі товари не виробляються в Україні;

– необроблених шкур та чиненої шкіри без подальшої обробки (товарні позиції 4101–4103, 4301);

– автомобілів швидкої медичної допомоги товарної позиції 8703, які призначені для використання закладами охорони здоров'я;

– інших товарів відповідно до Податкового кодексу та міжнародних договорів України.

Акцизний податок – загальнодержавний непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених Податковим кодексом України як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції).

Об'єктами оподаткування акцизним податком є операції з:

– ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;

– реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), за якими не звернувся власник до кінця терміну зберігання, та підакцизних товарів (продукції), що на законних підставах переходять у власність держави;

– реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення терміну, визначеного законом.

Перелік підакцизних товарів визначається Податковим кодексом України. До таких товарів належать:

– спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;

– тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну;

– нафтопродукти, скраплений газ;

– автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли.

Операції, які не підлягають оподаткуванню:

– вивезення (експорту) підакцизних товарів (продукції) за межі митної території України. Товари (продукція) вважаються вивезеними (експортованими) платником податку за межі митної території України, якщо їх вивезення (експортування) засвідчене належно оформленою митною декларацією;

– ввезення на митну територію України раніше експортованих підакцизних товарів (продукції), у яких виявлено недоліки, що перешкоджають реалізації цих товарів на митній території країни імпортера, для їх повернення експортеру.

Такі підакцизні товари (продукція) ввозяться їх продавцем (експортером) без подальшої реалізації на митній території України.

Ставки акцизного податку встановлюються Податковим кодексом України:

- специфічні – у грошовому розмірі за одиницю виміру товару;
- адвалорні – у відсотках до бази оподаткування;
- специфічні та адвалорні одночасно.

Базою оподаткування акцизним податком є:

– У разі обчислення податку із застосуванням специфічних ставок – величина товарів, визначена в одиницях виміру ваги, об'єму, кількості товару (продукції), об'єму циліндрів двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках.

– У разі обчислення податку із застосуванням адвалорних ставок – вартість товарів (продукції) за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товари (продукцію), які він імпортує, без податку на додану вартість та з урахуванням акцизного податку.

– У разі обчислення податку із застосуванням одночасно специфічних та адвалорних ставок – база, визначена відповідно до попередніх двох пунктів.

Акцизний податок за специфічною ставкою розраховується за формулою:

$$C_{\text{акц,сп}} = H \cdot A \cdot K_{\text{в}}$$

де $C_{\text{акц,сп}}$ – сума акцизного податку, грн.;

H – кількість товару у фізичних одиницях виміру, встановлених Податковим кодексом України;

A – специфічна ставка акцизного податку;

$K_{\text{в}}$ – валютний (обмінний) курс НБУ. Якщо специфічна ставка акцизного податку встановлена в гривні, $K_{\text{в}} = 1$.

Акцизний податок за адвалерною ставкою розраховується за формулою:

$$C_{\text{акц.адв}} = B \cdot K \cdot A / 100,$$

де $C_{\text{акц.адв}}$ – сума акцизного податку, грн.;

B – вартість одиниці товару (продукції) за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товар (продукцію), яку він імпортує, без податку на додану вартість та з урахуванням акцизного податку;

K – кількість ввезеного товару в одиницях виміру, на які встановлено максимальну роздрібну ціну;

A – ставка акцизного податку, %.

Максимальна роздрібна ціна (МРЦ) встановлюється імпортером на товари (продукцію), які він імпортує, у спосіб декларування. Декларація про максимальні роздрібні ціни подається до центрального органу виконавчої влади з питань державної митної справи та доводиться ним до органів доходів і зборів.

МРЦ встановлюється імпортером за одиницю виміру товару.

У складі МРЦ є всі належні податки, у тому числі ПДВ. Тобто:

$$\text{МРЦ} = B + \text{ПДВ}.$$

За встановлення специфічної та адвалорної ставки одночасно сума податкового зобов'язання обчислюється додаванням сум, обчислених окремо за кожною ставкою.

6. ВИЗНАЧЕННЯ КРАЇНИ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ З МЕТОЮ ПОДАЛЬШОГО МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

6.1. Диференціація митних ставок залежно від країни походження товару

Найбільш дієвим регулятором у тарифній системі є функціонування митних ставок, тобто диференціація мита залежно від країни походження товару.

За способом застосування митних ставок митний тариф поділяється на два види: простий та складний. Простий митний тариф базується на одній ставці митного оподаткування, тобто передбачає одну ставку мита для кожного товару незалежно від країни походження. Такий тариф є універсальним, але він не забезпечує достатньої маневреності в митній політиці, не передбачає пільгового або дискримінаційного мита і порівняно мало розповсюджений (Мексика, Болівія, Панама).

Складні митні тарифи базуються на двох, трьох і більше ставках митного оподаткування для конкретного товару. Кожна митна ставка застосовується до товарів певних країн або груп країн. Такі тарифи з різним рівнем митного оподаткування дають можливість державам провадити різну митну політику відносно тих чи інших країн. Митний тариф тисне на одні країни, оподатковуючи їх товари більш високими ставками мита, при цьому домагаючись від них різних поступок (США, Німеччина, Японія, Канада, Італія та ін.), або надає пільги іншим країнам, прив'язуючи їх до свого ринку.

Розвиток митного тарифу більшості країн відбувався шляхом збільшення кількості товарів, які обкладалися митом, і встанов-

лення на кожний товар декількох ставок мита (дві або більше), тобто мало місце застосування складного митного тарифу. Деякі країни застосовують митні тарифи з великою кількістю ставок.

Як правило, найвища ставка складного митного тарифу є автономною, її називають максимальною або генеральною. Застосовують її до товарів з тих країн, з якими немає торговельних угод. Мінімальні ставки використовуються для товарів з країн, на які поширюється «режим найбільшого сприяння». Такі ставки значно нижчі за максимальні. У митному тарифі ЄС, наприклад, різниця між ними становить 1,5–2,0 рази. У США й Японії цей розрив ще більший. Складний митний тариф передбачає також особливо низьке преференційне мито. Воно використовується країнами для створення замкнених економічних угруповань, режимів асоціацій, а також у відносинах з країнами, що розвиваються.

Отже, простий митний тариф за походженням завжди є автономним, тобто приймається країною без домовленостей з іншими державами у сфері застосування митного тарифу. Складний митний тариф за своєю природою, навпаки, завжди є конвенційним, тобто він формується на підставі певних домовленостей з іншими країнами.

Від країни походження товару залежить розмір ставки митного податку. Визначення країни походження товару необхідне для застосування до нього заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, заборон та/або обмежень щодо переміщення через митний кордон України, а також забезпечення обліку цих товарів у статистиці зовнішньої торгівлі.

Країна походження є однією з трьох основних, поряд із класифікацією товару і митною вартістю товару, характеристик, на яких базується застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Визначення країни походження є визначальним фактором при застосуванні заходів Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі відповідно до законів України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22.12.1998 № 330-XIV,

«Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» від 22.12.1998 № 331-XIV, «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22.12.1998 № 332-XIV.

Залежно від країни походження товарів та на підставі укладених Україною угод здійснюється встановлення ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій.

Країною походження товару вважається країна, в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці відповідно до критеріїв, встановлених МКУ.

Під країною походження товару можуть розумітися група країн, митні союзи країн, регіон чи частина країни, якщо є необхідність їх виділення з метою визначення походження товару (наприклад, країни СНД, що входять до зони вільної торгівлі, або Європейське Співтовариство).

У визначенні країни походження товару не враховується походження енергії, машин та інструментів, що використовуються для його виробництва або переробки.

Приладдя, запасні частини та інструменти, використовувані в машинах, пристроях, агрегатах або транспортних засобах, вважаються такими, що походять з тієї самої країни, що і ці машини, пристрої, агрегати або транспортні засоби, за умови їх ввезення та продажу разом із зазначеними машинами, пристроями, агрегатами або транспортними засобами і відповідності їх комплектації та кількості звичайно використовуваним приладдю, запасним частинам та інструментам.

Для цілей тарифного й нетарифного регулювання імпорту товарами, повністю виробленими у даній країні, вважаються:

- 1) корисні копалини, добуті з надр цієї країни, в її територіальних водах або на її морському дні;
- 2) продукція рослинного походження, вирощена або зібрана в цій країні;
- 3) живі тварини, що народилися та вирощені в цій країні;
- 4) продукція, одержана від живих тварин у цій країні;
- 5) продукція, одержана в результаті мисливського або рибальського промислу в цій країні;

6) продукція морського рибальського промислу та інша продукція морського промислу, одержана судном цієї країни або судном, що орендоване (зафрахтоване) цією країною;

7) продукція, одержана на борту переробного судна цієї країни виключно з продукції, зазначеної у пункті 6 цієї статті;

8) продукція, одержана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод цієї країни, за умови, що ця країна має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр;

9) брухт та відходи, одержані в результаті виробничих або інших операцій з переробки в цій країні, а також вироби, що були у вжитку, зібрані в цій країні та придатні лише для переробки на сировину (утилізації);

10) електроенергія, вироблена в цій країні;

11) товари, вироблені в цій країні виключно з продукції, зазначеної у пунктах 1–10.

Товарами, повністю виробленими у *вільних митних зонах* на території України, вважаються товари, визначені у попередніх пунктах 1–10.

Спеціальна (вільна) митна зона є частиною території України, на якій встановлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування і дії законодавства України. На території спеціальної (вільної) економічної зони запроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові й інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб. Метою створення вільних митних зон є залучення іноземних інвестицій та сприяння їм, активізація спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності для нарощування експорту товарів і послуг, поставок на внутрішній ринок високоякісної продукції та послуг, залучення і впровадження нових технологій, ринкових методів господарювання, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання природних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку України.

Товари вважаються достатньо переробленими у вільних митних зонах, якщо:

– товари, що декларуються, класифікуються в тарифній позиції іншій, ніж матеріали чи вироби, що походять з третіх країн і були використані для їх виготовлення;

– у вартості товарів, що декларуються, частка доданої вартості становить не менш як 50 %.

Критерієм достатньої переробки наземних (дорожніх) транспортних засобів, що класифікуються за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 згідно з УКТЗЕД, є обов'язкове виконання таких виробничих та технологічних операцій:

1) виготовлення кузова (кабіни) транспортного засобу, коли з окремих елементів, деталей або вузлів методами нероз'ємного з'єднання виготовляється кузов (кабіна), призначений для подальшого фарбування і складання. При цьому у процесі виготовлення кузова (кабіни) складається в єдине ціле не менш як шість основних елементів кузова (кабіни), серед яких повинні бути дах, боковина ліва, боковина права, підлога;

2) фарбування кузова (кабіни);

3) спорядження кузова (кабіни);

4) складання транспортного засобу.

У разі якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн, країною походження товару вважається країна, в якій були здійснені останні операції з переробки, достатні для того, щоб товар отримав основні характерні риси повністю виготовленого товару, що відповідають критеріям достатньої переробки.

Критеріями достатньої переробки є:

1) виконання виробничих або технологічних операцій, за результатами яких змінюється класифікаційний код товару згідно з УКТЗЕД на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків;

2) зміна вартості товару в результаті його переробки, коли відсоткова частка вартості використаних матеріалів або доданої вартості досягає фіксованої частки у вартості кінцевого товару (правило адвалорної частки);

3) виконання виробничих та/або технологічних операцій, які в результаті переробки товару не ведуть до зміни його класифікаційного коду згідно з УКТЗЕД або вартості згідно з правилом

адвалорної частки, але з дотриманням певних умов вважаються достатніми для визнання товару походженням із тієї країни, де такі операції мали місце.

Якщо стосовно конкретного товару такі критерії достатньої переробки, як правило адвалорної частки та виконання виробничих і технологічних операцій, не встановлено, то застосовується правило, згідно з яким товар вважається підданим достатній переробці, якщо в результаті його переробки змінено класифікаційний код товару згідно з УКТЗЕД на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків.

У разі застосування правила адвалорної частки вартість товару, одержаного в результаті переробки в цій країні, визначається на базі ціни франко-завод виробника товару. Вартість складових цього товару, що походять з інших країн, визначається за їх митною вартістю, а тих складових, походження яких не визначено, – за встановленою ціною першого їх продажу в цій країні.

Критерію достатньої переробки не відповідають:

1) операції, пов'язані із забезпеченням збереження товарів під час зберігання чи транспортування;

2) операції щодо підготовки товарів до продажу та транспортування (роздрібнення партії, формування відправлень, сортування, перепакування);

3) прості складальні операції – операції, які здійснюються шляхом складання виробів за допомогою простого кріпильного матеріалу (гвинтів, гайок, болтів тощо) чи клепаання, склеювання або монтажу готових вузлів за допомогою зварювання (за винятком виготовлення складних виробів шляхом зварювання), а також інші операції (регулювання, контроль, заправка робочою рідиною тощо), необхідні у процесі складання і не пов'язані з переробкою (обробкою) товарів, незалежно від кількості та складності таких операцій;

4) змішування товарів, які походять з різних країн, якщо характеристики кінцевої продукції суттєво не відрізняються від характеристик товарів, що змішуються;

5) забій тварин;

б) комбінація двох чи більше вищезазначених операцій.

Товари у розібраному чи незібраному вигляді, що поставляються кількома партіями, у разі якщо за виробничими чи транспортними умовами неможливе їх відвантаження однією партією, а також у випадках, коли партія товару роздрібнена на кілька партій в результаті помилки, повинні розглядатися за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи як єдиний товар для цілей визначення країни походження товару.

Умовою застосування цього правила є:

1) попереднє повідомлення органу доходів і зборів про роздрібнення партії розібраного чи незібраного товару на кілька партій із зазначенням причин такого роздрібнення, наявність докладної специфікації кожної партії із зазначенням кодів товарів згідно з УКТЗЕД, вартості і країни походження товарів, що входять до кожної партії;

2) документальне підтвердження помилковості роздрібнення однієї партії товару на кілька партій;

3) поставка всіх партій товарів з однієї країни одним поставальником;

4) митне оформлення всіх партій товарів в одному органі доходів і зборів.

Вважається, що товар походить із країни експорту, якщо він не тільки відповідає критеріям походження, але й виконуються такі умови: безпосередня закупівля та пряма поставка. Безпосередньою закупівлею вважається операція, коли товар закупається безпосередньо у підприємств, зареєстрованих у встановленому порядку в країні експорту, та імпортується шляхом прямого відвантаження з цієї країни до країни імпорту.

Вимозі прямого відвантаження відповідають також товари, що транспортуються через територію однієї або декількох країн внаслідок географічних, транспортних або економічних причин та при тимчасовому складуванні їх на території цих країн за умови, що товари весь час перебувають під митним контролем країн транзиту. Правилам прямого відвантаження відповідають товари, закуплені імпортером на виставках чи ярмарках,

за умов, що ці товари не використовуються з іншими, крім виставкових, цілями після відправлення на виставку чи ярмарок і залишаються під митним контролем під час виставки.

6.2. Оформлення сертифікатів походження товарів

Документами, що підтверджують країну походження товару, є сертифікат про походження товару, засвідчена декларація про походження товару, декларація про походження товару, сертифікат про регіональне найменування товару.

Для підтвердження країни походження товару орган доходів і зборів у передбачених законом випадках має право вимагати та отримувати документи про походження такого товару.

Країна походження товару заявляється декларантом або уповноваженою ним особою органу доходів і зборів шляхом подання оригіналів документів про походження товару.

Сертифікат про походження товару – це документ, який однозначно свідчить про країну походження товару і виданий компетентним органом даної країни або країни вивезення, якщо у країні вивезення сертифікат видається на підставі сертифіката, виданого компетентним органом у країні походження товару.

У разі втрати сертифіката приймається його офіційно завірений дублікат.

Засвідчена декларація про походження товару – це декларація про походження товару, засвідчена державною організацією або компетентним органом, наділеним відповідними повноваженнями.

Декларація про походження товару – це письмова заява про країну походження товару, зроблена у зв'язку з вивезенням товару виробником, продавцем, експортером (постачальником) або іншою компетентною особою на комерційному рахунку чи будь-якому іншому документі, який стосується товару.

Сертифікат про регіональне найменування товару – це документ, який підтверджує, що товари відповідають визначенню, характерному для відповідного регіону країни, та виданий ком-

петентним органом відповідно до законодавства країни вивезення товару.

У разі якщо в документах про походження товару є розбіжності у відомостях про країну походження товару або органом доходів і зборів встановлено інші відомості про країну походження товару, ніж ті, що зазначені у документах, декларант або уповноважена ним особа має право надати органу доходів і зборів для підтвердження відомостей про заявлену країну походження товару додаткові відомості.

Додатковими відомостями про країну походження товару є відомості, що містяться в товарних накладних, пакувальних листах, відвантажувальних специфікаціях, сертифікатах (відповідності, якості, фітосанітарних, ветеринарних тощо), митній декларації країни експорту, паспортах, технічній документації, висновках-експертизах відповідних органів, інших матеріалах, що можуть бути використані для підтвердження країни походження товару.

Обов'язково документ, підтверджуючий країну походження товару що ввозиться, подається лише у разі, якщо це необхідно для застосування митно-тарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, кількісних обмежень (квот), інших заходів економічного або торговельного характеру, що здійснюються в односторонньому порядку або відповідно до двосторонніх чи багатосторонніх міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, або заходів, що здійснюються відповідно до закону для забезпечення здоров'я населення чи суспільного порядку.

Також документ, підтверджуючий країну походження товару що ввозиться, подається у разі, якщо в органу доходів і зборів є підстави для підозри в тому, що товар походить з країни, товари якої заборонені до переміщення через митний кордон України згідно із законодавством України.

У разі ввезення товару на митну територію України сертифікат про походження товару подається обов'язково (стаття 44 МКУ):

1) на товари, до яких застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України;

2) на товари, щодо ввезення яких в Україну застосовуються кількісні обмеження (квоти) або заходи, вжиті органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в межах повноважень, визначених законами України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», «Про зовнішньоекономічну діяльність»;

3) якщо це передбачено законами України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Документи, які підтверджують країну походження товару, не вимагаються у разі, якщо:

– товари, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають письмовому декларуванню відповідно до МКУ (стаття 44 МКУ);

– товари ввозяться громадянами та оподатковуються за єдиною ставкою мита відповідно до розділу XII МКУ;

– товари ввозяться на митну територію України в режимі тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування;

– товари переміщуються митною територією України в режимі транзиту;

– це передбачено міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України;

– через митний кордон України переміщуються зразки флори, фауни, ґрунтів, каміння тощо для наукових досліджень, відібрані на об'єктах України, які розташовані в полярних регіонах або на островах у нейтральних водах Світового океану, що знаходяться у сфері наукових інтересів України.

Підтверджувати походження українських товарів і видавати сертифікати походження, у тому числі міжнародної форми, на підставі Закону України «Про торгово-промислові палати»

і Постанови КМУ «Про визнання торгово-промислової палати уповноваженим органом з видачі сертифікатів походження товарів» № 255 від 25.02.03, мають право Торгово-промислова палата України та її регіональні палати.

Для підтвердження походження товарів, вироблених в Україні, використовуються такі види сертифікатів:

Сертифікат Форми «А» (FORM A) – єдина модель сертифікату походження в рамках Генеральної системи преференцій, розроблена CNUCED (Конференція ООН з торгівлі та розвитку), видається на товари, які підпадають під преференційний режим при експорті на ринки країн Японії та США.

Сертифікат походження форми СТ-1 – преференційний (пільговий) документ, який видається при експорті українських товарів в країни СНД в рамках Угоди з країнами СНД.

Сертифікат походження форми Eur-1 серія М – преференційний документ, який видається при експорті українських товарів в Республіку Македонія на підставі Угоди про вільну торгівлю між Україною і Республікою Македонія.

Сертифікат походження для засвідчення товарів, що експортуються до Мексиканських Сполучених Штатів – преференційний документ, який застосовується для підтвердження українського походження товарів, що експортуються до Мексиканських Сполучених Штатів.

Сертифікат форми У-1 – застосовується в межах митної території України у разі потреби підтвердження українського походження товарів, які знаходяться в обігу в межах митної території України.

Сертифікат загальної форми англійською мовою – звичайна форма сертифіката, яку видають на всі товари при експорті в країни, з якими не обумовлені правила визначення країни походження товарів; а також у разі, коли товар не має преференційного доступу на ринок країни імпорту та при відсутності або тимчасовому припиненні дії пільг на українські товари.

Сертифікат походження послуг – документ, який підтверджує українське походження послуг, що надаються резидентом України на митній території України або за її межами.

Сертифікат загальної форми російською мовою – видається на українську продукцію в тих випадках, коли товар, що експортується в країни СНД, не відповідає Правилам визначення країни походження або експортується за дорученням іноземної фірми.

Сертифікат вільного продажу (FREE SALE CERTIFICATE) – сертифікат, який підтверджує, що продукт вільно без обмежень продається на території країни – експортера.

Сертифікат про походження товару оформлюється, як правило, на кожен окрему поставку товару, що здійснюється одним або декількома транспортними засобами одному вантажоодержувачеві від одного відправника вантажу.

Якщо товар походить з країни, товари якої заборонені до переміщення через митний кордон України згідно із законодавством України, органи доходів і зборів можуть відмовити у випуску товару на митну територію України.

Товари, походження яких достовірно не встановлено, випускаються органом доходів і зборів у вільний обіг на митній території України за умови сплати ввізного мита за повними ставками Митного тарифу України.

У разі неможливості достовірно встановити країну походження товарів, щодо яких застосовуються особливі види мита (антидемпінгове, компенсаційне, спеціальне або додатковий імпорتنний збір), такі товари випускаються у вільний обіг на митній території України за умови сплати особливих видів мита.

До товарів застосовується (відновлюється) режим найбільшого сприяння за умови одержання органом доходів і зборів не пізніше ніж через 365 днів від дня здійснення митного оформлення цих товарів належним чином оформленого відповідного документа про їх походження.

7. ТОВАРНА УПАКОВКА, ТАРА Й ТРАНСПОРТНЕ ОБЛАДНАННЯ У МИТНОМУ РОЗГЛЯДІ

Первинна (споживча) тара (упаковка) – це тара (упаковка), що невіддільна від товару до його споживання й у якій товар надходить для роздрібного продажу.

Транспортна тара – це зовнішня тара, що утворює самостійну транспортну одиницю. Тара, що виконує функції споживчої й транспортної тари, відноситься до транспортної.

Товари в індивідуальній упаковці класифікуються з урахуванням Основних правил інтерпретації (ОПІ) УКТЗЕД.

Згідно з ОПІ, упаковка, яка являє собою звичайний футляр або чохол та за властивостями й формою відповідає особливостям товару, призначена для його зберігання, а довговічність її порівнянна з терміном придатності товару. Вона надходить у продаж разом із товаром і класифікується в товарній позиції разом з товаром.

Якщо упаковка, утворюючи єдине ціле з товаром, не відповідає традиційним уявленням про упаковку даного товару (надає товару істотно іншого характеру), вона класифікується у власній товарній позиції. У цьому випадку навіть товар, який невіддільний від упаковки (наприклад, солодощі, упаковані в іграшку-дозатор) з метою митної тарифікації варто класифікувати двома кодами.

Тара «звичайного виду» класифікується разом з товаром, однак це положення не є обов'язковим, якщо тара з усією очевидністю придатна для повторного використання. Законодавство тієї або іншої країни може встановлювати правила класифікації багатооборотної транспортної тари. В окремих випадках, коли тара «непридатна з усією очевидністю для повторного використання», вона класифікується разом з товаром.

Таким чином, окремо від вкладеного товару з метою митної тарифікації класифікуються:

- тара (упаковка), що надає впакованому виробу істотно іншого характеру;
- у деяких випадках, установлених законодавством країни, багатооборотна тара.

Якщо багатооборотна тара не визначається як самостійний товар, а оформлюється її тимчасове ввезення, варто враховувати, що однією з умов тимчасового ввезення є надійна ідентифікація тари з метою подальшого вивезення. Митний інспектор повинен бути впевнений, що вивозиться саме та тара, яка була ввезена разом з товаром.

Підприємство відповідно до норм обліку фінансово-господарської діяльності може відносити тару й тарні матеріали до витратних матеріалів. Якщо експлуатація таких товарів призводить до фактичної зміни їхньої форми та якостей, то розміщення їх під митний режим тимчасового ввезення неможливо.

Тару варто відрізнити від транспортних засобів, транспортно-обладнання й засобів пакування. МКУ визначає транспортні засоби як будь-яке морське (річкове) судно, судно на повітряній подушці, літальний апарат, автотransпортний засіб або одиницю залізничного рухомого состава, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного перевезення осіб чи для платного або безкоштовного промислового чи комерційного перевезення товарів, а також їх штатні запасні частини, приладдя й обладнання, паливно-мастильні матеріали й паливо, які містяться в їхніх штатних баках, якщо вони перевозяться разом із транспортними засобами.

МКУ передбачено повне звільнення від мит і податків транспортних засобів, які поміщають під митний режим тимчасового ввезення (вивезення), що використовуються для міжнародних перевезень пасажирів і товарів, включаючи запасні частини, звичайне приладдя, контейнери та інше транспортне устаткування, які ввозять (вивозять) із транспортними засобами.

Контейнер – це транспортне обладнання (клітка, знімна цистерна або інший подібний пристрій), яке:

- являє собою повністю або частково закриту ємність, призначену для укладання в неї товарів;

- має незмінні характеристики та є досить міцним, щоб бути придатним для багаторазового використання;

- спеціально сконструйоване для полегшення перевезення товарів одним або декількома видами транспорту без проміжного перевантажування, для полегшення вантажних операцій, зокрема перевантажування товарів з одного виду транспорту на інший;

- сконструйоване таким чином, щоб його легко можна було завантажувати й розвантажувати;

- має внутрішній об'єм не менше ніж 1 м³.

Транспортні засоби, приладдя й запасні частини до транспортних засобів, упаковка й піддони не відносяться до контейнерів. Знімні кузови розглядаються як контейнери.

Режим тимчасового ввезення (вивезення) передбачений для контейнерів, включаючи необхідні для даного контейнера приладдя й обладнання, а також запасні частини, призначені для ремонту тимчасово завезених (вивезених) контейнерів. Приладдя й обладнання можуть ввозитися з контейнером і повертатися разом з ним, ввозитися окремо або разом з іншим контейнером чи ввозитися окремо й повертатися разом з контейнером.

Піддони (палети) є пристроєм для вантажно-розвантажувальних операцій, а не пакувальними матеріалами або ємностями. Під час митного оформлення товарів на палетах останні варто декларувати залежно від таких умов:

- якщо піддони (палети) є предметом зовнішньоторговельного договору купівлі-продажу або міни чи іншого договору, що передбачає передавання піддонів у власність українській особі при їхньому ввезенні або іноземній особі при вивезенні, то ці палети для митних цілей розглядаються як товари. При цьому піддони класифікуються залежно від матеріалу, з якого вони виготовлені;

– у деяких випадках відносно піддонів (палет) надається митний режим тимчасового ввезення (вивезення) з повним звільненням від сплати мит і податків.

До контейнерів і пакувальних матеріалів, які випускають у вільний обіг разом з товарами, що в них містяться або з якими вони представлені, застосовуються такі правила:

1. Якщо контейнери й пакувальні матеріали класифікуються разом з товарами, вони повинні:

– підлягати оплаті за тією самою ставкою мита, що й товари, якщо дані товари підлягають обкладанню адвалорним (з оголошенням ціни) митом або якщо вони (контейнери) включені в оподатковувану масу товарів;

– визнаватися вільними від мита, якщо товари вільні від мита, або товари обкладають митом не за масою чи вартістю, або маса контейнерів і пакувальних матеріалів не повинна бути включена в оподатковувану масу товарів.

2. Якщо контейнери й пакувальні матеріали, що підпадають під умови попереднього пункту, містять товари або представлені разом з товарами різних тарифних описів та маса й вартість контейнерів і пакувальних матеріалів для цілей визначення їхньої оподаткованої маси або вартості повинні бути пропорційно розподілені серед всіх товарів, що містяться в них, відповідно до маси або вартості даних товарів.

Відповідно до Закону України «Про Єдиний митний тариф України» при визначенні митної вартості товару за ціною угоди до ціни імпортованих товарів, яка фактично заплачена або підлягає сплаті, додаються нижченаведені витрати в тій мірі, в якій вони були понесені покупцем, але не включені в ціну, що фактично заплачена або підлягає сплаті за товари:

– вартість контейнерів, які для митних цілей розглядаються як складове єдине ціле з відповідними товарами;

– вартість упаковки, що включає вартість як робочої сили, так і матеріалів.

У цілях тарифного та нетарифного регулювання ввезення товарів в упаковці за критерієм походження товару вважається, що:

– упаковка, в якій товар ввозиться на митну територію, трактується похідною з тієї ж країни, що й сам товар, за винятком випадків, коли упаковка підлягає декларуванню окремо від товару. У цьому випадку країна походження упаковки визначається окремо;

– якщо упаковка, в якій товар ввозиться на митну територію, вважається похідною з тієї ж країни, що й сам товар, то під час визначення країни походження товару враховується тільки та упаковка, в якій товар зазвичай реалізується в роздрібній торгівлі.

8. ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

8.1. Типова технологічна схема пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними

Типова технологічна схема пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників (транспортних засобів) і товарів, у тому числі вантажів, що переміщуються ними через державний кордон (товарів), а також послідовність здійснення прикордонного і митного контролю та інших видів контролю під час пропуску через державний кордон визначені відповідно до МКУ, Законів України «Про прикордонний контроль», «Про державний кордон України» та «Про Державну прикордонну службу України».

Пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів і товарів здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон. Пропуск через державний кордон особистих речей осіб здійснюється відповідно до МКУ (Розділ XII МКУ).

Про в'їзд (прибуття) у пункт пропуску осіб, транспортних засобів інформація подається органу охорони державного кордону і органу доходів і зборів уповноваженими представниками адміністрації порту, аеропорту (аеродрому), прикордонної залізничної станції (залежно від виду сполучення та характеру транспортних перевезень) чи перевізників (авіакомпаній, інших транспортних організацій), які здійснюють рейсові або позарейсові (чартерні) перевезення.

Після в'їзду (прибуття) у пункт пропуску декларант, уповноважена ним особа або перевізник заявляє про готовність до контролю і пред'являє посадовим особам органу охорони державного кордону і органу доходів і зборів документи, установлені МКУ, нормативно-правовими актами та міжнародними договорами (особисті, на транспортний засіб і товари).

Особи, транспортні засоби і товари пропускаються через державний кордон після здійснення відповідно до вимог нормативно-правових актів щодо прикордонного, митного контролю, у разі автомобільного сполучення – контролю за міжнародними перевезеннями пасажирів і товарів автомобільними транспортними засобами, у разі повітряного сполучення – контролю на безпеку, у разі морського, річкового та поромного сполучення – контролю суден з метою забезпечення безпеки плавання.

У випадках, установлених законодавством, товари пропускаються через державний кордон після здійснення посадовими особами органів виконавчої влади, на які відповідно до законодавства покладено здійснення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей, зазначених видів державного контролю.

В інших випадках санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний контроль окремих товарів та контроль за переміщенням культурних цінностей, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту), в пунктах пропуску здійснюється посадовими особами органів доходів і зборів у формі попереднього документального контролю.

У разі в'їзду (прибуття) осіб, транспортних засобів і ввезення товарів в Україну здійснення їх контролю розпочинається прикордонним контролем і закінчується митним контролем, у разі виїзду (вивезення) товарів з України – розпочинається митним контролем і закінчується прикордонним контролем.

Прикордонний контроль осіб, транспортних засобів і вантажів здійснюється у місцях, визначених статтею 5 Закону України «Про прикордонний контроль».

Митний контроль транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску здійснюється відповідно до *типових технологічних схем митного контролю*, що затверджуються КМУ.

У разі необхідності здійснення інших, крім прикордонного і митного, видів контролю транспортних засобів і товарів посадовими особами органів виконавчої влади, на які відповідно до законодавства покладено здійснення таких видів контролю (контролюючі органи), такі особи залучаються для проведення відповідного виду державного контролю та прибувають в пункт пропуску. Якщо такої можливості немає, транспортні засоби відправляються у пункт пропуску, куди посадові особи відповідного контролюючого органу можуть прибути.

Пропуск товарів, що вивозяться за межі митної території України, здійснюється на підставі позитивних результатів здійснення державних видів контролю у митних органах відправлення. Видані контролюючими органами документи, які супроводжують транспортні засоби, що їх переміщують, і товари, митним органам не пред'являються. Посадові особи контролюючих органів до здійснення контролю не залучаються та до пункту пропуску не викликаються.

Відповідно до нормативно-правових актів та міжнародних договорів контролюючими органами України та суміжних держав може здійснюватися спільний контроль як на території України, так і за її межами.

На підставі переліку товарів, які підлягають державному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю), та відповідно до поданих декларантом, уповноваженою ним особою або перевізником товаросупровідних (товаротransпортних) документів посадова особа органу доходів і зборів визначає вид (види) та форму проведення державного контролю в пункті пропуску (пункті ввезення на митну територію України):

– для проведення ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного контролю товарів посадовою особою контролюючого органу;

– для проведення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю, контролю за переміщенням культурних цінностей посадовою особою органу доходів і зборів у формі попереднього документального контролю.

У разі коли в партії товарів, що ввозяться через пункт пропуску, є певна кількість товарів, що підлягають проведенню відповідних видів державного контролю посадовими особами контролюючих органів (крім радіологічного контролю) та попередньому документальному контролю посадовими особами органів доходів і зборів, або вся партія товарів підлягає відповідним видам державного контролю, попередній документальний контроль товарів не здійснюється. Стосовно таких товарів державний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами контролюючих органів, які залучаються посадовими особами органів доходів і зборів та для проведення зазначених видів державного контролю прибувають в пункти пропуску через державний кордон України.

У разі коли товари підлягають радіологічному та попередньому документальному контролю, контроль здійснюється в такій послідовності:

– перший етап – радіологічний контроль посадовою особою відповідного контролюючого органу. Посадова особа органу доходів і зборів передає посадовій особі відповідного контролюючого органу подані перевізником або експедитором чи уповноваженою особою товаросупровідні (товаротransпортні) документи. Після здійснення радіологічного контролю посадова особа відповідного контролюючого органу проставляє відповідні відмітки на товаросупровідних (товаротransпортних) документах, які повертаються посадовій особі органу доходів і зборів;

– другий етап – попередній документальний контроль посадовою особою органу доходів і зборів. Після здійснення попереднього документального контролю посадова особа органу доходів і зборів проставляє відповідні відмітки у формі відбитків штампа та печатки на товаросупровідних (товаротransпортних) доку-

ментах та вносить інформацію про проведення такого контролю до Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДФСУ (ЕАІС).

У пунктах пропуску для автомобільного і поромного сполучення посадовою особою органу доходів і зборів здійснюється контроль за міжнародними перевезеннями пасажирів і товарів автомобільними транспортними засобами в частині та у порядку, визначеному законодавством.

У пунктах пропуску для повітряного сполучення відповідно до нормативно-правових актів та міжнародних договорів здійснюється контроль щодо безпеки, у ході якого посадові особи служби авіаційної безпеки аеропорту (аеродрому), авіакомпанії, органу внутрішніх справ і підрозділу охорони державного кордону проводять комплекс заходів, пов'язаних із захистом авіації від актів незаконного втручання у її діяльність (протиправні дії, посягання на безпечне функціонування авіаційних об'єктів, унаслідок якого можуть статися нещасні випадки з людьми, завдаватися майнові збитки, вчинятися захоплення чи викрадення повітряного судна, або випадки, що створюють умови для настання подібних наслідків).

У пунктах пропуску для морського, річкового та поромного сполучення посадовою особою інспекції державного портового нагляду здійснюється контроль суден з метою забезпечення безпеки плавання. Усі види контролю у пунктах пропуску для морського, річкового та поромного сполучення здійснюються комісією, що складається з представників органу охорони державного кордону, органу доходів і зборів, адміністрації порту та агентської організації (морського агента). У разі коли законодавством передбачено здійснення інших видів контролю, до складу комісії включаються представники відповідних контролюючих органів. Для здійснення митного контролю наливних суден до складу комісії можуть включатися представники державної пожежної охорони. У разі потреби з дозволу органу охорони державного кордону і органу доходів і зборів до складу комісії включаються представники інших державних органів, установ та організацій.

Комісію очолює посадова особа органу охорони державного кордону. Капітан судна або представник агентської організації (морський агент) не пізніше ніж за чотири години до приходу (відходу) судна подає до органу охорони державного кордону і органу доходів і зборів заявку на здійснення контролю судна з подальшим уточненням її змісту за одну годину до початку контролю. Комісія утворюється на замовлення адміністрації порту або представника агентської організації (морського агента), які забезпечують перевезення членів комісії до місця контролю та у зворотному напрямку.

Вільна практика застосовується для суден-контейнеровозів та суден, що перевозять наливні вантажі. У разі відсутності заперечень з боку державних органів, уповноважених здійснювати контроль на державному кордоні, вільна практика може застосовуватися до інших типів суден.

Контроль суден для каботажного плавання (судна переміщуються із закритим або відкритим кордоном між портами України в межах територіального моря і внутрішніх вод України) здійснюється комісією у складі посадових осіб органу охорони державного кордону, органу доходів і зборів та інспекції державного портового нагляду. Відмітки про проведення контролю проставляються в генеральній декларації. Відповідна інформація передається оперативно-черговою службою органів охорони державного кордону в пункт пропуску місця прямування судна.

Загальний час здійснення контролю осіб, транспортних засобів і товарів не повинен перевищувати часу стоянки транспортних засобів у пунктах пропуску, передбаченого розкладом або графіком руху.

Тривалість здійснення видів контролю у пунктах пропуску, як правило, не повинна перевищувати граничні часові нормативи проведення контролю посадовими особами контролюючих органів, які здійснюють свої функції у пунктах пропуску, що визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, за погодженням з центральним органом виконавчої влади у справах охорони

державного кордону та іншими уповноваженими на здійснення інших видів контролю центральними органами виконавчої влади.

Граничний строк перебування товарів та транспортних засобів у пунктах пропуску не може перевищувати 30 днів, а для автомобільного транспорту – 5 днів з моменту прибуття у пункт пропуску для здійснення митних процедур.

Контроль осіб, транспортних засобів і товарів вважається закінченим, якщо в товаросупровідних (товаротransпортних) документах на транспортний засіб і товари проставлено відповідні відмітки посадових осіб органу доходів і зборів, інших контролюючих органів (у разі проведення державного контролю посадовими особами цих органів) стосовно підконтрольних вантажів або якщо за результатами перевірки паспортних документів осіб у передбачених законодавством випадках (зокрема, проходження через «зелені коридори», зони спрощеного контролю) уповноваженими службовими особами підрозділу охорони державного кордону і посадовими особами органу доходів і зборів надано усний дозвіл на пропуск через державний кордон.

8.1.1. Типова технологічна схема здійснення митного контролю автомобільних транспортних засобів і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон

Митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів здійснюється виключно органами доходів і зборів відповідно до законодавства, вибірково, у формах та обсязі, що визначені на підставі результатів системи управління ризиками.

Митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів здійснюється виключно в зонах митного контролю і завершується митним оформленням відповідно до вимог законодавства.

Митний контроль та митне оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів здійснюється:

– у разі ввезення на митну територію України – після проведення прикордонного контролю;

– у разі вивезення за межі митної території України – до початку проведення прикордонного контролю.

Митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів здійснюється органами доходів і зборів за участю державних органів, на які відповідно до законодавства покладено функції здійснення інших видів контролю автомобільних транспортних засобів і товарів (контролюючі органи), у встановленому законодавством порядку. Органи доходів і зборів координують роботу із здійснення інших видів контролю у пунктах пропуску.

Під час митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів органи доходів і зборів у пунктах пропуску здійснюють:

- реєстрацію прибуття автомобільних транспортних засобів і товарів на митну територію України або їх вибуття з митної території України;

- перевірку комплектності документів, необхідних для митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів відповідно до заявленого митного режиму, а також відомостей, зазначених у цих документах;

- облік та реєстрацію автомобільних транспортних засобів і товарів, результатів їх митного контролю та митного оформлення;

- контроль за дотриманням установлених законодавством строків тимчасового ввезення автомобільних транспортних засобів і товарів на митну територію України або їх тимчасового вивезення з митної території України;

- контроль за дотриманням установлених законодавством умов здійснення транзиту автомобільних транспортних засобів і товарів митною територією України;

- застосування у випадках, установлених законодавством, заходів гарантування доставки автомобільних транспортних засобів і товарів до митниць призначення;

- контроль за дотриманням вимог законодавства, якими встановлено заборони або обмеження стосовно переміщення автомобільних транспортних засобів і окремих видів товарів через митний кордон України;

– аналіз та оцінку ризиків, у тому числі з використанням документальних профілів ризику або електронних профілів ризику, включених до відповідних програмно-інформаційних комплексів ДФСУ;

– митний огляд (огляд та перегляд автомобільних транспортних засобів і товарів, ручної поклажі та багажу, особистий огляд громадян);

– контроль за проведенням установлених законодавством державних видів контролю, яким підлягають автомобільні транспортні засоби і товари, в пунктах пропуску та визначенням форм їх проведення (попередній документальний контроль посадовою особою органу доходів і зборів або державний контроль посадовими особами відповідних контролюючих органів);

– прийняття рішення про вжиття заходів, необхідних для забезпечення додержання законодавства з питань митної справи під час переміщення автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон України;

– взаємодію з іншими державними контрольними органами під час проведення встановлених законодавством необхідних для автомобільних транспортних засобів і товарів видів контролю;

– нарахування митних платежів, передбачених законодавством під час митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску, а також контроль за повнотою їх стягнення;

– оформлення встановлених законодавством митних документів за результатами митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів;

– ідентифікацію автомобільних транспортних засобів і товарів у випадках та порядку, встановлених законодавством;

– прийняття рішення щодо пропуску або відмови у пропуску автомобільних транспортних засобів і товарів на митну територію України або за межі митної території України, випуску товарів.

Митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску здійснюється шляхом застосування таких форм митного контролю:

– перевірка документів та відомостей, які відповідно до законодавства надаються митним органам під час переміщення автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон України;

– митний огляд (огляд та переогляд автомобільних транспортних засобів і товарів, огляд та переогляд ручної поклажі та багажу, особистий огляд громадян);

– усне опитування громадян та посадових осіб підприємств;

– облік автомобільних транспортних засобів і товарів;

– взяття проб (зразків) товарів;

– використання службових собак, технічних та спеціальних засобів контролю;

– подання запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, наданих органам доходів і зборів.

Органи доходів і зборів під час здійснення митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску через державний кордон проставляють на митних, товаросупровідних (товаротransпортних) документах відповідні відмітки, печатки та штампи, а також вносять відповідну інформацію до журналів, у тому числі електронних, чи інших документів, які використовуються органами доходів і зборів, відповідно до порядку, визначеного Мінфіном, нормативно-правовими актами з питань державної митної справи.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, разом з їх упакуванням та маркуванням, а також автомобільні транспортні засоби, якими вони переміщуються, пред'являються у незмінному стані для митного контролю, а документи на ці товари та транспортні засоби подаються органам доходів і зборів не пізніше ніж через три години після їх прибуття у пункт пропуску.

Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, в яких перевозяться пасажирів, у разі в'їзду на митну територію України

декларуються органам доходів і зборів не пізніше ніж через три години з моменту прибуття у пункт пропуску, а в разі виїзду за межі митної території України – не пізніше ніж за три години до перетинання митного кордону України.

Для здійснення митного контролю автомобільних транспортних засобів і товарів декларант, уповноважена ним особа або перевізник подають органам доходів і зборів документи в паперовій або електронній формі, що містять відомості про автомобільні транспортні засоби і товари, достатні для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про їх пропуск через митний кордон України.

Переміщення та митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску здійснюється з використанням двоканальної системи, на смугах руху, визначених для переміщення автомобільних транспортних засобів за їх типами, з урахуванням вимог законодавства щодо декларування та оподаткування автомобільних транспортних засобів і товарів (у разі неможливості розмежування смуг руху – у визначених місцях режимних зон пунктів пропуску – боксах поглибленого огляду, на оглядових майданчиках тощо).

Смути руху, позначені символами зеленого кольору («зелений коридор»), призначені для переміщення товарів в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами, не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території і не підлягають письмовому декларуванню. Декларування автомобільних транспортних засобів і товарів здійснюється шляхом вчинення дій.

Смути руху, позначені символами червоного кольору («червоний коридор»), призначені для переміщення всіх інших автомобільних транспортних засобів і товарів.

Особа, яка здійснює переміщення автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон України, самостійно обирає смугу руху («зелений» або «червоний» коридор) для проходження митного контролю.

Митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів, що переміщуються смугами руху, позначеними символами зеленого кольору («зелений коридор»), у пункті пропуску здійснюється у спрощеному порядку, з однією зупинкою автомобільного транспортного засобу на смузі руху та, як правило, без виходу з нього водія та пасажирів.

Посадова особа органу охорони державного кордону безпосередньо в процесі здійснення паспортного контролю інформує посадову особу органу доходів і зборів про громадян, які в'їжджають в Україну частіше одного разу протягом однієї доби.

Митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів, що переміщуються смугами руху, позначеними символами червоного кольору («червоний коридор»), у пункті пропуску здійснюється трьома етапами.

Перший етап – попередні операції. Для здійснення митного контролю декларант, уповноважена ним особа або перевізник надають посадовій особі органу доходів і зборів документи, визначені МКУ. На прийнятих документах проставляється відбиток штампа «Під митним контролем». Після цього здійснюється перевірка комплектності наданих документів, цілісності наклеєного митного забезпечення, а також загальний огляд автомобільних транспортних засобів і товарів.

Другий етап – здійснення інших видів контролю. Відповідно до переліку товарів, що підлягають державному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю) у разі переміщення їх через митний кордон України, та поданих товаросупровідних (товаротransпортних) документів посадова особа органу доходів і зборів визначає вид (види) державного контролю та форму його проведення (попередній документальний контроль посадовою особою органу доходів і зборів або державний контроль посадовими особами відповідних контролюючих органів).

Контроль за міжнародними перевезеннями пасажирів і товарів автомобільними транспортними засобами здійснюється посадовою особою органу доходів і зборів в частині та у порядку, визначеному законодавством.

Третій етап – закінчення митного контролю. Митний контроль та митне оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів закінчується після здійснення всіх передбачених законодавством видів контролю щодо цих автомобільних транспортних засобів і товарів.

Посадова особа органу доходів і зборів за результатами системи управління ризиками у порядку, визначеному ДФСУ, приймає рішення про проведення огляду автомобільних транспортних засобів і товарів, що перебувають під митним контролем, ручної поклажі та багажу, та обсяг його проведення.

Огляд автомобільних транспортних засобів і товарів, ручної поклажі та багажу може здійснюватися посадовими особами органу доходів і зборів разом з органом охорони державного кордону із залученням посадових осіб інших контролюючих органів, які здійснюють визначені законодавством види державного контролю у пунктах пропуску, за ініціативою посадових осіб органу доходів і зборів або зазначених державних контролюючих органів відповідно до вимог законодавства та міжнародних договорів України.

У разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, накладеного на автомобільні транспортні засоби і товари, чи за наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем, а також за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення таких автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, у тому числі в разі отримання відповідної інформації від правоохоронних органів, може проводитися переогляд автомобільних транспортних засобів і товарів.

Про результати огляду та переогляду автомобільних транспортних засобів і товарів, ручної поклажі та багажу складається акт за формою, встановленою Мінфіном.

Після здійснення інших видів контролю орган доходів і зборів згідно із законодавством справляє митні платежі, що підлягають сплаті в пунктах пропуску.

За результатами митного контролю органи доходів і зборів приймають одне з таких рішень про:

- проведення митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів відповідно до вимог законодавства і заявленого митного режиму та надання дозволу на їх пропуск через митний кордон України;

- пропуск або відмову в пропуску та митному оформленні автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон України та повернення їх на територію суміжної держави;

- затримання автомобільних транспортних засобів і товарів для передачі на склад органу доходів і зборів для зберігання.

Рішення органами доходів і зборів приймається, як правило, протягом однієї доби.

Автомобільні транспортні засоби і товари, не пропущені через митний кордон України та передані для зберігання органу доходів і зборів, перебувають під митним контролем протягом строку, встановленого законодавством.

Орган доходів і зборів може застосовувати до автомобільних транспортних засобів і товарів, що перебувають під митним контролем, засоби забезпечення ідентифікації у порядку, визначеному законодавством.

За згодою перевізника або експедитора чи уповноваженої особи митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів може здійснюватися в зонах митного контролю вантажних митних комплексів. Переміщення автомобільних транспортних засобів і товарів із зони митного контролю пункту пропуску в зону митного контролю вантажного митного комплексу або у зворотному напрямку здійснюється під контролем органу доходів і зборів з повідомленням про це органу охорони державного кордону.

За наявності обґрунтованих причин посадова особа органу доходів і зборів на будь-якому етапі митного контролю може відмовити в митному оформленні чи пропуску автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон. У цьому разі орган доходів і зборів зобов'язаний видати заінтересованій

особі картку відмови в прийнятті митної декларації або митному оформленні товарів і транспортних засобів комерційного призначення (із зазначенням причини) в порядку, встановленому Мінфіном.

Пропуск через митний кордон України транзитних товарів та автомобільних транспортних засобів, що здійснюють транзитні перевезення, а також контроль за їх переміщенням здійснюються в спрощеному режимі у встановленому законодавством та міжнародними договорами порядку.

У разі виявлення порушень законодавства на будь-якому етапі здійснення митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів посадова особа органу доходів і зборів зобов'язана вжити заходів, передбачених законодавством.

8.1.2. Типова технологічна схема здійснення митного контролю водних транспортних засобів і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон

Митний контроль водних транспортних засобів і товарів (вантажів) здійснюється виключно органом доходів і зборів відповідно до законодавства, вибірково, у формах та обсязі, що визначені на підставі результатів системи управління ризиками.

Митний контроль водних транспортних засобів і товарів здійснюється органом доходів і зборів в зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

Митний контроль в акваторіях портів здійснюється за погодженням з органом охорони державного кордону.

Агентська організація (морський агент) зобов'язана не пізніше ніж за одну добу до прибуття судна закордонного плавання в порт призначення на митній території України подати органу доходів і зборів, в зоні діяльності якого розташований такий порт, інформацію в електронному вигляді за формою, встановленою

Мінфіном, про товари, прийняті до перевезення у контейнерах у порт призначення на митній території України. Така інформація використовується органом доходів і зборів виключно для визначення форми та обсягу контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства з питань державної митної справи.

Порядок і форма подання інформації про товари, що підлягають санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному контролю, встановлюються державними органами, які здійснюють такі види контролю.

У разі коли агентською організацією (морським агентом) органу доходів і зборів, в зоні діяльності якого розташований порт, не подано в установленому порядку інформацію про товари, прийняті до перевезення у контейнерах у порт призначення на митній території України, органи управління портом не дозволяють капітанові судна закордонного плавання заходити до акваторії порту.

Попереднє положення не застосовуються до судна закордонного плавання, яке заходить у порт у зв'язку з дією обставин, що мають характер непереборної сили, стихійним лихом, а також з метою рятування людей.

Місця стоянки суден закордонного плавання, посадки і висадки пасажирів визначаються адміністрацією порту за погодженням з органом доходів і зборів та органом охорони державного кордону. Адміністрація порту не дозволяє капітанові судна закордонного плавання виходити з акваторії порту без відмітки органу доходів і зборів у відповідному судовому документі. Для тимчасового виходу судна закордонного плавання з порту у зв'язку з дією обставин, що мають характер непереборної сили, стихійним лихом, а також з метою рятування людей наявність дозволу органу доходів і зборів не обов'язкова. Про такі події адміністрація порту негайно інформує орган доходів і зборів.

Митний контроль товарів, що перевозяться членами екіпажів суден, здійснюється, як правило, на борту таких суден.

Митний контроль товарів, що перевозяться пасажирами, як правило, здійснюється в оглядовому залі порту.

Митний контроль суден закордонного плавання, що плавають під іноземним прапором, може здійснюватися документально за умови постійного перебування суден під контролем органу доходів і зборів в зонах митного контролю пунктів пропуску (пунктів контролю).

У разі коли є підстави вважати, що судна закордонного плавання і товари переміщуються через митний кордон з порушенням норм МКУ та інших законодавчих актів з питань митної справи, здійснюється митний огляд суден, а також транспортних засобів перевізників, товарів та особистих речей, що переміщуються ними.

У разі виявлення фактів порушення законодавства на будь-якому етапі здійснення митного контролю та митного оформлення суден закордонного плавання, а також транспортних засобів і товарів посадова особа органу доходів і зборів зобов'язана вжити заходів, передбачених законодавством.

8.1.2.1. Митний контроль суден закордонного плавання, що прибувають на митну територію України або вибувають за її межі

Митний контроль суден закордонного плавання здійснюється комісією, що складається з представників органів охорони державного кордону, органів доходів і зборів, адміністрації порту та агентської організації (морського агента). У разі коли законодавством передбачено здійснення інших видів контролю (санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, радіологічного, екологічного), до складу комісії включаються представники органів державної влади, які здійснюють такі види контролю (контролюючі органи). Для здійснення митного контролю наливних суден до складу комісії можуть включатися представники державної пожежної охорони.

З дозволу органу доходів і зборів та органу охорони державного кордону до складу комісії у разі потреби включаються представники інших органів, установ та організацій.

Члени комісії та особи, яким дозволено відвідання судна закордонного плавання під час здійснення контролю, не повинні вносити на судно та виносити з нього предмети, крім тих, що використовуються ними для виконання своїх службових обов'язків.

Митний контроль товарів, валютних та інших цінностей осіб, яким дозволено відвідання судна закордонного плавання під час здійснення контролю комісією, провадиться шляхом усного або письмового декларування.

Під час перебування судна закордонного плавання під митним контролем причалування до нього будь-яких плавучих засобів здійснюється за наявності дозволу органу доходів і зборів та органу охорони державного кордону.

Митний контроль суден закордонного плавання відповідно до послідовності їх прибуття та утворення комісії здійснюється цілодобово у такій черговості:

- 1) аварійні судна;
- 2) пасажирські судна;
- 3) вантажно-пасажирські судна;
- 4) лінійні судна;
- 5) танкерні судна;
- 6) інші судна у порядку їх прибуття.

Митний контроль пасажирських суден закордонного плавання здійснюється позачергово відповідно до графіка їх руху, завчасно погодженого з органом доходів і зборів та органом охорони державного кордону.

Комісія утворюється на замовлення адміністрації порту або представника агентської організації (морського агента) і розпочинає роботу після завершення медичного (санітарного) огляду членів екіпажу.

Декларування судна закордонного плавання, що використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України, здійснюється без подання митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа. Відомості про таке судно закордонного плавання зазначаються в генеральній декларації.

Генеральна (загальна) декларація – документ, що містить загальні відомості про судно і наявність чи відсутність на борту вогнепальної зброї, боеприпасів, наркотичних (психотропних) лікарських засобів, які є в судновій аптечці, а також про судову касу.

Для здійснення митного контролю капітан судна або інша особа, що входить до командного складу судна і належним чином уповноважена на це капітаном, подає документи, передбачені МКУ, та зобов'язання капітана судна про реімпорт (реекспорт) судна закордонного плавання за формою, встановленою Мінфіном, і зобов'язання капітана судна, яке плаває під Державним Прапором України, про те, що закуплені за кордоном судові припаси, зокрема запаси споживання, не будуть винесені із судна.

Яхти та інші плавучі засоби для дозвілля та спорту, що класифікуються у товарній позиції 8903 згідно з УКТЗЕД, що належать громадянам-нерезидентам і тимчасово ввозяться на митну територію України цими громадянами чи уповноваженими ними особами, а також яхти, що належать громадянам-резидентам і тимчасово ввозяться на митну територію України чи тимчасово вивозяться за межі митної території України цими громадянами чи уповноваженими ними особами, декларуються із застосуванням декларації тимчасового ввезення (тимчасового вивезення) яхти, з одночасним наданням зобов'язання капітана судна про зворотнє вивезення за межі митної території України (ввезення на митну територію України) яхти.

Декларування судна, що переміщується через митний кордон України як товар на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту), здійснюється у відповідному митному режимі з поданням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, заповненої у порядку, встановленому Мінфіном.

Митний огляд судна закордонного плавання здійснюється з метою перевірки відомостей, зазначених у документах. На судові приміщення з предметами, що не підлягають пропуску через митний кордон, накладається митне забезпечення у порядку, встановленому Мінфіном.

У разі виявлення контрабанди, порушення митних правил посадова особа органу доходів і зборів має право продовжити строк перебування судна закордонного плавання під митним контролем.

Після закінчення митного контролю орган доходів і зборів проводить реєстрацію документів, у яких відображаються результати митного контролю та митного оформлення, і веде їх облік у порядку, встановленому Мінфіном.

8.1.2.2. Митний контроль транспортних засобів і товарів, що переміщуються на судах закордонного плавання

Навантаження та розвантаження суден закордонного плавання, а також проведення допоміжних операцій з товарами (кріплення, розкріплення тощо) у період роботи комісії (представників органів охорони державного кордону, органів доходів і зборів, адміністрації порту та агентської організації), допускається за згодою членів цієї комісії, уповноважених здійснювати контроль транспортних засобів та відповідних товарів, з представленням відмітки в декларації про вантаж.

Навантаження та розвантаження суден закордонного плавання, а також проведення допоміжних операцій з товарами (кріплення, розкріплення, переміщення по судну) допускається без участі комісії у разі застосування для судна вільної практики.

У такому разі представник агентської організації (морський агент) здійснює на судні пломбування кімнати для збереження зброї (сейфу), інших приміщень, в яких зберігаються підконтрольні товари (зокрема суднові запаси, лікарські засоби, валютні цінності).

Орган доходів і зборів веде облік транспортних засобів і товарів, що вивантажуються із судна закордонного плавання.

У разі виявлення розбіжностей між фактичною кількістю транспортних засобів і товарів та даними, зазначеними у вантажних документах, або у разі виявлення пошкоджених із слі-

дами розпакування вантажних місць капітаном судна або іншою уповноваженою перевізником особою складається акт-повідомлення, який підписується представниками адміністрації порту і органу доходів і зборів.

Після розвантаження судна закордонного плавання в генеральному акті, який підписується представниками адміністрації порту, органу доходів і зборів і судна, зазначається кількість місць та маса зданих судном і прийнятих портом товарів. Один примірник генерального акта зберігається в органі доходів і зборів.

Відповідно до переліку товарів, що підлягають державному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю), у разі переміщення їх через митний кордон України та поданих товаросупровідних (товаротransпортних) документів посадова особа органу доходів і зборів визначає вид (види) державного контролю та форму його проведення (попередній документальний контроль посадовою особою органу доходів і зборів або державний контроль посадовими особами відповідних контролюючих органів).

У пунктах пропуску санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, радіологічний та екологічний види контролю здійснюються органами доходів і зборів у формі попереднього документального контролю на підставі інформації, отриманої від державних органів, уповноважених на здійснення таких видів контролю, з використанням засобів інформаційних технологій.

За згодою декларанта чи уповноваженої ним особи митний контроль товарів, що перевозяться у контейнерах, може здійснюватися в зонах митного контролю вантажних митних комплексів (автотерміналів, автопортів). Переміщення товарів у контейнерах із зони митного контролю пункту пропуску в зону митного контролю вантажного митного комплексу (автотерміналу, автопорту) або у зворотному напрямку здійснюється під контролем органу доходів і зборів відповідно до технологічної схеми, що затверджується керівником органу доходів і зборів за погодженням з керівниками органу охорони державного

кордону, порту та вантажного митного комплексу (автотерміналу, автопорту).

Дозвіл органу доходів і зборів на вивезення транспортних засобів і товарів із зони митного контролю і порту надається на підставі оформлених митних декларацій або інших документів, передбачених законодавством з питань державної митної справи, у порядку, встановленому Мінфіном.

Перебування в зоні митного контролю транспортних засобів і товарів, митне оформлення яких закінчено, не допускається, крім випадків, коли таке перебування є наслідком функціональної і технологічної діяльності порту або орган доходів і зборів одержав від інших контролюючих органів інформацію про можливе порушення законодавства під час митного оформлення цих транспортних засобів і товарів.

Орган доходів і зборів забезпечує зберігання документів, що були підставою для пропуску суден закордонного плавання і товарів через митний кордон України, у порядку і строки, встановлені Мінфіном.

У разі надходження на територію порту транспортних засобів і товарів, що переміщуються під митним контролем, орган доходів і зборів підтверджує їх надходження у порядку, встановленому Мінфіном.

До початку завантаження на судно закордонного плавання транспортних засобів і товарів декларант або уповноважена ним особа подає органу доходів і зборів доручення на навантаження. Підставою для оформлення такого доручення є митна декларація з відміткою органу доходів і зборів про закінчення митного контролю.

У разі надходження транспортних засобів і товарів, що були оформлені в інших митних органах і перебувають під митним контролем, разом з митною декларацією подаються товаросупровідні (товаротранспортні) документи.

Оформлене органом доходів і зборів доручення на навантаження є підставою для завантаження зазначених у ньому транспортних засобів і товарів на судно закордонного плавання.

З метою запобігання простою транспортного засобу дозволяється оформлення доручень на навантаження за відсутності оригіналу митної декларації. Пропуск через митний кордон транспортних засобів і товарів здійснюється тільки за умови надання оригіналу митної декларації з відміткою органу доходів і зборів про закінчення митного оформлення.

Після закінчення завантаження судна закордонного плавання декларант або уповноважена ним особа подає органу доходів і зборів вантажні документи для пропуску транспортних засобів і товарів через митний кордон.

Під час здійснення митного контролю транспортних засобів і товарів, що завантажуються на судна закордонного плавання (вивантажуються із суден), органи доходів і зборів мають право використовувати документи, передбачені правилами роботи портів.

Після закінчення роботи комісії для вибуття судна орган доходів і зборів підтверджує пропуск транспортних засобів і товарів через митний кордон у порядку, встановленому Мінфіном.

8.1.3. Типова технологічна схема здійснення митного контролю залізничних транспортних засобів і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон

Митний контроль залізничних транспортних засобів і товарів здійснюється виключно органом доходів і зборів відповідно до законодавства, вибірково, у формах та обсязі, що визначені на підставі результатів системи управління ризиками.

Митний контроль залізничних транспортних засобів і товарів здійснюється виключно в зонах митного контролю і завершується митним оформленням відповідно до вимог законодавства.

Митний контроль залізничних транспортних засобів і товарів здійснюється органами доходів і зборів у взаємодії з державними органами, на які відповідно до законодавства покладено функції здійснення інших видів контролю залізничних транспортних

засобів і товарів, у встановленому законодавством порядку. Органи доходів і зборів координують роботу із здійснення інших видів контролю у пунктах пропуску (пунктах контролю).

У випадках, передбачених міжнародними договорами, залізничний транспортний засіб (завантажений або порожній) переміщується через митний кордон України без декларування.

Митний контроль та митне оформлення військових залізничних транспортних засобів, військової техніки, товарів, що перевозяться підприємствами спецв'язку, здійснюється в установленому законодавством порядку з урахуванням специфіки перевезення.

Товари, ввезення яких заборонено законодавством, не пропускаються на митну територію України та в установленому порядку підлягають поверненню за кордон, як правило, в день їх ввезення. У разі відсутності технічних і технологічних можливостей вивезти такі товари протягом доби залізниця надає митниці відправлення письмове підтвердження даного факту.

Порядок взаємодії посадових осіб органів доходів і зборів, які здійснюють митні формальності з товарами, що переміщуються залізничними транспортними засобами, і працівників залізниць України встановлюється Мінфіном разом з Мінінфраструктури у разі:

- переадресування, аварії, відчеплення вагонів або дії обставин, що мають характер непереборної сили, та повернення помилково відправлених товарів;

- здійснення митного контролю залізничного рухомого складу (у тому числі порожнього);

- переміщення багажу (вантажобагажу), що в пасажирських поїздах міжнародного сполучення, у складі якого є багажні вагони;

- застосування електронного документообігу тощо.

Декларування залізничного рухомого складу (у тому числі порожнього), що використовується для перевезення у міжнародному сполученні товарів, пасажирів і для технічного обслуговування ділянок залізниць України, що проходять територію

інших держав, здійснюється шляхом подання органів доходів і зборів в пункті пропуску (пункті контролю) або на прикордонній передавальній станції, або в органі доходів і зборів за місцем розташування власника транспортного засобу інформації про такі залізничні транспортні засоби та мету їх переміщення (під навантаження, повернення, технічне обслуговування ділянок залізниць України тощо), зазначені у передатній відомості, перевізних документах чи натурному листі.

Декларування залізничного рухомого складу, що переміщується через митний кордон України як товар на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту) купівлі-продажу, міни, оренди (у тому числі приписаних до залізниць інших держав), лізингу тощо, здійснюється у відповідному митному режимі з поданням митної декларації, заповненої в установленому порядку.

Митний контроль за переміщенням через митний кордон України залізничного рухомого складу (у тому числі порожнього) здійснюється посадовими особами органів доходів і зборів шляхом перевірки відомостей, зазначених у документах, що подаються для здійснення митних процедур. Для цілей митного контролю використовується інформація, що міститься в автоматизованому банку даних Укрзалізниці. Порядок подання такої інформації встановлюється наказами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, та центрального органу виконавчої влади у галузі транспорту.

Митне оформлення товарів, що перевозяться залізничними транспортними засобами, здійснюється в будь-якому органі доходів і зборів з їх пред'явленням.

Наявність на транспортних документах відбитка календарного штампеля станції, що приймає товари до перевезення, свідчить про зобов'язання залізниці щодо перевезення цих товарів та дотримання митних правил, установлених законодавством.

У разі виявлення порушень законодавства на будь-якому етапі здійснення митного контролю та митного оформлення

залізничних транспортних засобів і товарів посадова особа органу доходів і зборів зобов'язана вжити необхідних заходів, передбачених законодавством.

8.1.3.1. Митний контроль залізничних транспортних засобів і товарів, що ввозяться на митну територію України

Працівники прикордонної передавальної станції інформують орган доходів і зборів про перетинання митного кордону залізничними транспортними засобами.

Для здійснення митного контролю працівники прикордонної передавальної станції подають посадовим особам органу доходів і зборів документи, визначені МКУ.

Посадові особи органу доходів і зборів і працівники прикордонної передавальної станції проводять перевірку кількості та номерів залізничних транспортних засобів, що надходять, цілісності пломб, запірно-пломбувальних пристроїв, стану збереження товарів на відкритому рухомому складі в порядку і строки, встановлені технологічною схемою роботи станції, погодженою з відповідним органом доходів і зборів та органом охорони державного кордону.

Посадова особа органу доходів і зборів реєструє подані для здійснення митного контролю документи, перевіряє відповідність даних, зазначених у них, даним, що містяться в передатній відомості, а також комплектність необхідних товаросупровідних документів.

Відповідно до переліку товарів, що підлягають державному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю) у разі переміщення їх через митний кордон України, та поданих товаросупровідних (товаротransпортних) документів посадова особа органу доходів і зборів визначає вид (види) державного контролю та форму його проведення (попередній документальний контроль посадовою особою органу доходів і зборів або державний контроль посадовими особами відповідних контролюючих органів).

У пунктах пропуску санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, радіологічний та екологічний види контролю здійснюються органами доходів і зборів у формі попереднього документального контролю на підставі інформації, отриманої від державних органів, уповноважених на здійснення цих видів контролю, з використанням засобів інформаційних технологій.

За результатами митного контролю посадова особа органу доходів і зборів приймає рішення про:

- здійснення митного оформлення товарів;
- відправлення товарів на митну територію України у митницю призначення під митним контролем;
- повернення товарів за межі митного кордону України (у тому числі за заявою вантажовласника або вантажоперевізника);
- неможливість пропуску товарів на митну територію України.

У разі прийняття рішення про здійснення митного оформлення посадова особа органу доходів і зборів здійснює митні формальності відповідно до вимог МКУ.

У разі прийняття рішення про відправлення товарів у митницю призначення під митним контролем посадова особа митниці відправлення здійснює митні формальності щодо таких товарів відповідно до вимог МКУ.

На всіх перевізних, товаросупровідних документах і документах контролю доставки посадова особа митниці відправлення проставляє підпис і відбиток штампа «Під митним контролем», крім випадків використання електронного документообігу.

У разі прийняття рішення про повернення товарів за кордон посадова особа митниці відправлення вчиняє запис «Підлягає поверненню» у передатній відомості і накладній під найменуванням товару, зазначає підстави для повернення та оформлює вмотивовану письмову відмову відповідно до МКУ. У разі повернення товарів з технічних чи комерційних причин, а також у випадках, зазначених у статті 21 Угоди про міжнародне вантажне сполучення, до перевізних документів додається акт загальної форми.

У разі прийняття рішення про неможливість пропуску товарів на митну територію України посадова особа митниці відправлення вчиняє запис «Пропуск заборонено» у передатній відомості і відповідних графах накладних під найменуванням товару і оформлює картку відмови, у якій зазначає підстави для прийняття такого рішення; запис завіряється підписом і відбитком особистої номерної печатки цієї посадової особи. Такі товари (вантажі) перебувають під митним контролем та під охороною залізниці до їх вивезення за межі митної території України.

8.1.3.2. Митний контроль залізничних транспортних засобів і товарів, що вивозяться за межі митної території України

Для здійснення митного оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України, декларант повинен подати митниці відправлення митну декларацію, заповнену відповідно до обраного митного режиму.

Митне оформлення товарів проводять посадові особи митниці відправлення.

Крім випадків застосування електронної митної декларації, підтвердженням надання права на переміщення товарів у митницю призначення є наявність відбитка особистої номерної печатки і штампа «Під митним контролем» посадової особи митниці відправлення у відповідних графах накладних, призначених для перевезення.

У разі оформлення електронної митної декларації відповідні відмітки на накладних, призначених для станції відправлення, органом доходів і зборів не проставляються.

Працівник прикордонної передавальної станції інформує орган доходів і зборів про прибуття товарів на станцію та подає документи для здійснення митного контролю відповідно до вимог МКУ.

Після прийняття рішення про пропуск товарів через митний кордон України примірники митної декларації у разі подання її на паперовому носії і передатній відомості залишаються в митниці

призначення, а перевізні і супровідні документи повертаються прикордонній передавальній станції для подальшого перевезення.

Залізничний транспортний засіб з товарами, який не був прийнятий суміжною державою і повернувся на прикордонну передавальну станцію, перебуває на коліях станції під митним контролем та охороною залізниці на підставі перевізних документів, згідно з якими він переміщувався за межі митної території України, до з'ясування обставин повернення і прийняття рішення щодо подальшого перевезення товарів.

8.1.3.3. Митний контроль залізничних транспортних засобів і товарів, що переміщуються територією України транзитом

Пропуск через митний кордон України транзитних товарів та залізничних транспортних засобів, що здійснюють транзитні перевезення, а також контроль за їх переміщенням здійснюються в спрощеному режимі у встановленому законодавством та міжнародними договорами порядку.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів комерційного призначення, заявлених до митного режиму транзиту, здійснюється органом доходів і зборів, у зоні діяльності якого починається транзитне переміщення.

Зміна митного режиму транзиту на митний режим імпорту здійснюється відповідно до МКУ.

Така зміна режиму може бути здійснена тільки під час перебування товарів на станції (вузловій чи сортувальній), розташованій на шляху транзиту, визначеному митницею відправлення.

8.1.3.4. Митний огляд залізничних транспортних засобів і товарів

Органи доходів і зборів мають право проводити митний огляд та переогляд залізничних транспортних засобів і товарів з метою перевірки законності переміщення, відповідності

даних, наведених у перевізних та товаросупровідних документах, фактичним.

Посадова особа органу доходів і зборів за результатами системи управління ризиками у порядку, визначеному Мінфіном, приймає рішення про проведення огляду залізничних транспортних засобів і товарів, що перебувають під митним контролем, багажу (вантажобагажу) та обсяг його проведення.

У разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, накладеного на товари та транспортні засоби, чи за наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем, а також за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення таких залізничних транспортних засобів і товарів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, у тому числі в разі отримання відповідної інформації від правоохоронних органів, може проводитися перегляд залізничних транспортних засобів і товарів.

Підприємства залізниці, які переміщують через митний кордон товари, на вимогу органу доходів і зборів здійснюють завантаження, розвантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування та перепаккування товарів, що підлягають митному контролю, а також відкривають приміщення, місткості та інші місця, де можуть перебувати такі товари.

Перевантаження товарів з одного виду транспорту на інший, а також з вагонів, що стоять на одній колії, у вагони, що стоять на іншій, через склад, рампу чи майданчик здійснюється під контролем органу доходів і зборів, у зоні діяльності якого воно проводиться. Порядок перевантаження і контролю визначається технологічною схемою роботи станції, погодженою з органом доходів і зборів і органом охорони державного кордону.

8.1.3.5. Здійснення митних формальностей у міжнародному пасажирському залізничному транспорті

Митний контроль та митне оформлення товарів (особистих речей), що належать пасажирам, і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється посадовими особами органів доходів і зборів у зонах митного контролю в межах пунктів пропуску (пунктів контролю):

– в оглядових залах, на перонах вокзалів залізничних станцій, у вагонах поїздів міжнародного пасажирського сполучення;

– у приміщеннях для огляду товарів, що переміщуються через митний кордон України у несупроводжуваному багажі та вантажобагажі, – у багажних відділеннях залізничних станцій;

– в інших місцях уздовж маршруту руху залізничного транспортного засобу, визначених за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону та центральним органом виконавчої влади у галузі транспорту.

Посадка і висадка пасажирів, що пройшли митний контроль та митне оформлення, а також завантаження і розвантаження товарів, відправлення пасажирських поїздів з місць стоянки здійснюються з дозволу органу доходів і зборів і органу охорони державного кордону.

8.1.4. Типова технологічна схема здійснення митного контролю повітряних транспортних засобів і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон

Митний контроль повітряних суден і товарів здійснюється виключно органами доходів і зборів відповідно до

законодавства, вибірково, у формах та обсязі, що визначені на підставі результатів системи управління ризиками.

Митний контроль повітряних суден і товарів здійснюється виключно в зонах митного контролю і завершується митним оформленням відповідно до вимог законодавства.

Митний контроль за міжнародними авіаційними перевезеннями здійснюється органом доходів і зборів, розташованим у міжнародному аеропорту, разом з державними органами, на які відповідно до законодавства покладено функції здійснення інших видів контролю під час переміщення товарів через державний кордон.

У разі виявлення порушень законодавства на будь-якому етапі здійснення митного контролю та митного оформлення повітряних суден і товарів посадова особа органу доходів і зборів зобов'язана вжити необхідних заходів, передбачених законодавством.

Митний контроль повітряних суден, що виконують міжнародні рейси, і товарів здійснюється:

– таких, що прибувають на митну територію України, – після проведення прикордонного контролю;

– таких, що вибувають з митної території України, – до початку прикордонного контролю.

У разі нетривалої стоянки повітряного судна відповідно до затвердженого розкладу руху митний контроль такого повітряного судна здійснюється одночасно з прикордонним контролем.

Митний контроль здійснюється шляхом перевірки документів, необхідних для такого контролю, митного огляду повітряного судна і товарів, а також в інших формах, передбачених законодавством з питань державної митної справи.

За відсутності на борту повітряного судна товарів за рішенням посадової особи (старшого зміни) підрозділу органу доходів і зборів, який здійснює митний контроль і митне оформлення повітряного судна, митний контроль повітряного судна може здійснюватися документально без присутності посадових осіб органу доходів і зборів на борту цього повітряного судна. Про таке рішення зазначена посадова особа (старший зміни) повідомляє представнику міжнародного аеропорту або пере-

візнику та органу охорони державного кордону. Документи на повітряне судно передаються представником перевізника для оформлення у підрозділ органу доходів і зборів, який здійснює митний контроль і митне оформлення повітряного судна.

8.1.4.1. Митний контроль повітряного судна, що виконує міжнародний рейс

Адміністрація міжнародного аеропорту щодня інформує орган доходів і зборів (у строки та за формою, погодженою з органом доходів і зборів) про план польотів повітряних суден на добу та протягом доби – про його поточне виконання.

Час початку митного контролю повітряного судна, що прибуває на митну територію України (вибуває з митної території України), встановлюється з урахуванням розкладу руху повітряного судна.

Декларування повітряного судна, що використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України, здійснюється без подання митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа. Відомості про таке повітряне судно зазначаються в генеральній декларації.

Для здійснення митного контролю командир повітряного судна подає документи, передбачені МКУ, та зобов'язання про реекспорт (реімпорт) повітряного судна за формою, встановленою Мінфіном.

Зобов'язання командира повітряного судна про реекспорт (реімпорт) повітряного судна не подається органу доходів і зборів у разі:

- здійснення міжнародних регулярних польотів на підставі міжнародних договорів України про повітряне сполучення;
- перевезення вищих посадових осіб і офіційних державних делегацій;
- переміщення через державний кордон повітряних суден з метою забезпечення ліквідації наслідків стихійного лиха, аварії, катастрофи, епідемії;
- переміщення через державний кордон повітряних суден у зв'язку з проведенням Збройними Силами та іншими військово-

вими формуваннями України за її межами або військовими формуваннями іноземних держав на території України заходів у рамках міжнародних договорів України, що передбачають відповідний механізм державного контролю за переміщенням таких повітряних суден.

Контроль за реекспортом (реімпортом) повітряного судна здійснюється органами доходів і зборів на підставі інформації про виліт повітряного судна з аеропорту та приліт його в аеропорт України, яка щодня подається центральному органу виконавчої влади у сфері митної справи та Адміністрації Держприкордонслужби на безоплатній основі Державіаадміністрацією.

Порядок і форма подання інформації встановлюються Мінфіном та Адміністрацією Держприкордонслужби за погодженням з Державіаадміністрацією.

Декларування повітряного судна, що переміщується через митний кордон України як товар на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту) купівлі-продажу, міни, оренди, лізингу тощо, здійснюється у відповідному митному режимі з поданням митної декларації, заповненої у встановленому порядку.

Посадова особа органу доходів і зборів здійснює оформлення та реєстрацію поданих документів у встановленому порядку.

Митний огляд чи переогляд повітряних суден здійснюється тільки в присутності представника перевізника.

Вибуття повітряного судна з митної території України дозволяється адміністрацією міжнародного аеропорту тільки після здійснення на цьому повітряному судні всіх передбачених законодавством видів контролю з дозволу органу доходів і зборів і органу охорони державного кордону.

8.1.4.2. Митний контроль товарів, що ввозяться на митну територію України

Вивантаження товарів з борту повітряного судна після закінчення прикордонного контролю здійснюється уповноваженими представниками аеропорту, перевізника або власника товарів

на підставі авіаційних вантажних накладних, каргоманіфесту, товаросупровідних документів з дозволу органу доходів і зборів та під його контролем.

Вантажна відомість (каргоманіфест) – документ, у якому зазначаються номери авіаційних вантажних накладних, кількість вантажних місць, вага товарів, що завантажуються на борт, вивантажуються з борту повітряного судна, що перебуває під митним контролем, та інші відомості, що використовуються під час переміщення товарів.

Уповноважені представники аеропорту, перевізника та органу доходів і зборів заносять до каргоманіфесту відомості про вивантаження товарів, що надійшли без документів, та про пошкоджені місця (записи дублюються в авіаційних вантажних накладних).

Відомості про кількість місць, прийнятих до перевезення, засвідчуються підписами уповноважених представників аеропорту, перевізника та органу доходів і зборів.

У разі вивантаження з повітряного судна товарів, пошти без розміщення на складі посадова особа органу доходів і зборів робить відповідні відмітки в каргоманіфесті.

Товари з накладеним митним забезпеченням, які надійшли у спеціалізованих авіаційних контейнерах з пристроями для пломбування, переміщуються на склад із занесенням до каргоманіфесту даних про їх кількість та номерів накладеного забезпечення.

Каргоманіфест, авіаційні вантажні накладні та товаросупровідні документи завіряються відбитком штамп «Під митним контролем» посадовою особою органу доходів і зборів, яка дала дозвіл на вивантаження товарів з борту повітряного судна і перевезення їх на склад.

На підставі зазначених документів здійснюється контроль за переміщенням товарів з борту повітряного судна на склад.

Операції з переміщення товарів з борту повітряного судна на склад контролюються посадовими особами органу доходів і зборів документально або безпосередньо.

Переміщення товарів на склад здійснюється транспортними засобами міжнародного аеропорту або перевізника спеціально встановленими адміністрацією аеропорту транспортними коридорами (маршрутами), погодженими з органом доходів і зборів.

Підставою для вивантаження товарів з транспортного засобу міжнародного аеропорту або перевізника для розміщення на складі є наявність на каргоманіфесті відбитка штамп «Під митним контролем», проставленого посадовою особою органу доходів і зборів, яка контролює розміщення товарів на складі.

У разі пошкодження товарів, їх упаковки або маркування на складі уповноважені представники аеропорту, перевізника та/або власника товару складають у присутності посадової особи органу доходів і зборів акт про це за формою, встановленою Мінфіном.

Вивезення товарів за межі складу дозволяється у разі:

- оформлення товарів відповідно до заявленого митного режиму;
- відправлення товарів під митним контролем до митниці призначення;
- вивезення за межі митної території України товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено, а також у разі відмови інших контролюючих органів пропустити товари на митну територію України;
- в інших випадках, передбачених законодавством, за письмовим дозволом керівника органу доходів і зборів.

Відповідно до переліку товарів, що підлягають державному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю), у разі переміщення їх через митний кордон України та поданих товаросупровідних (товаротransпортних) документів посадова особа органу доходів і зборів визначає вид (види) державного контролю та форму його проведення (попередній документальний контроль посадовою особою органу доходів і зборів або державний контроль посадовими особами відповідних контролюючих органів).

У пунктах пропуску санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний та екологічний види контролю здійснюються органами доходів і зборів у формі попереднього документального контролю на підставі інформації, отриманої від державних органів, уповноважених на здійснення таких видів контролю, з використанням засобів інформаційних технологій.

8.1.4.3. Митний контроль товарів, що вивозяться за межі митної території України

Товари розміщуються на складі на підставі авіаційної вантажної накладної, товаросупровідних (товаротransпортних) документів з дозволу органу доходів і зборів та під його контролем.

Документи, що є підставою для розміщення товарів на складі, реєструються в органі доходів і зборів.

Підставою для вивезення товарів із складу для подальшого їх завантаження на борт повітряного судна та вивезення за межі митної території України є каргоманіфест, авіаційні вантажні накладні, товаросупровідні (товаротransпортні) документи та документи, що свідчать про завершення митного оформлення.

У разі коли зауважень щодо відповідності товарів даним, зазначеним в авіаційних вантажних накладних, товаросупровідних (товаротransпортних) документах і каргоманіфесті, немає, посадова особа органу доходів і зборів проставляє відбиток штампа «Під митним контролем» на каргоманіфесті і дає дозвіл на вивезення товарів із складу для завантаження на борт повітряного судна.

Переміщення товарів із складу у спеціальних авіаційних контейнерах з накладеним митним забезпеченням для завантаження на борт повітряного судна здійснюється із занесенням до каргоманіфесту даних про їх кількість та номерів накладеного забезпечення.

Після завантаження зазначених у каргоманіфесті товарів на транспортний засіб представника аеропорту або перевізника

для вивезення із складу для завантаження на борт повітряного судна уповноважений представник аеропорту або перевізника робить у каргоманіфесті запис про кількість прийнятих до перевезення місць і засвідчує його своїм підписом. Один примірник каргоманіфесту передається до органу доходів і зборів, посадова особа якого надала дозвіл на вивезення товарів із складу.

Операції з переміщення товарів із складу і завантаження на борт повітряного судна контролюються посадовими особами органу доходів і зборів шляхом перевірки документів та відомостей, необхідних для такого контролю, або з використанням інших форм контролю, передбачених МКУ та іншими нормативно-правовими актами з питань митної справи.

Документи, що є підставою для пропуску товарів через митний кордон, реєструються в органі доходів і зборів та зберігаються ним у встановленому порядку.

8.1.4.4. Митний контроль товарів, що перевозяться пасажирами на борту повітряного судна

Митний контроль і митне оформлення товарів, що перевозяться пасажирами на борту повітряного судна, здійснюється посадовими особами органу доходів і зборів в зоні митного контролю.

Митний контроль товарів, що перевозяться пасажирами, здійснюється з використанням двоканальної системи.

Вивантаження товарів, що перевозяться пасажирами як багаж, доставка їх у зону митного контролю після прибуття повітряного судна здійснюються уповноваженими представниками аеропорту або перевізника під контролем органу доходів і зборів.

Товари, що перевозяться пасажирами, які прямують транзитом через територію України, як багаж, переміщуються уповноваженими представниками аеропорту або перевізника під контролем органу доходів і зборів і завантажуються на борт повітряного судна, яке здійснюватиме їх подальше перевезення.

У разі відсутності такого повітряного судна товари доставляються в зону митного контролю, де перебувають під контролем органу доходів і зборів до прибуття повітряного судна, яке здійснюватиме їх подальше перевезення.

Товари, що перевозяться пасажирями як багаж, переміщуються на борт повітряного судна після закінчення їх митного оформлення з дозволу органу доходів і зборів.

Посадка пасажирів на борт повітряного судна проводиться з дозволу органу доходів і зборів та органу охорони державного кордону за погодженням з командиром повітряного судна або уповноваженою особою перевізника.

8.1.4.5. Особливості митного контролю товарів та повітряного судна, що здійснює транзитні перевезення чи технічну посадку

Якщо під час виконання міжнародного рейсу повітряне судно здійснює внутрішні перевезення пасажирів і товарів територією України, митний контроль товарів здійснюється органами доходів і зборів у першому міжнародному аеропорту прибуття повітряного судна на митну територію України та в останньому міжнародному аеропорту відправлення з митної території України.

Орган доходів і зборів, який здійснює митний контроль такого повітряного судна і товарів, інформує про це органи доходів і зборів, розташовані в місцях наступних посадок повітряного судна на митній території України.

Митний контроль товарів, що перевозяться пасажирями на борту повітряного судна, яке виконує внутрішній рейс, з подальшим перевантаженням цих товарів на борт повітряного судна, що виконує міжнародний рейс (комбіновані перевезення), може здійснюватися органом доходів і зборів, у зоні діяльності якого розташовано міжнародний аеропорт відправлення внутрішнього рейсу. Зазначений орган доходів і зборів інформує про здійснення митного контролю і митного оформлення таких товарів орган доходів і зборів, у зоні діяльності якого

здійснюватиметься перевантаження цих товарів на борт повітряного судна, що виконуватиме міжнародний рейс.

За наявності на борту повітряного судна, яке виконує внутрішній рейс з комбінованими перевезеннями, товарів, що перевозяться пасажирами між аеропортами, розташованими на митній території України, не з метою подальшого вивезення цих товарів за межі митної території України, митний контроль товарів, що вивозяться за межі митної території України, здійснюється в органі доходів і зборів, у зоні діяльності якого розташовано останній міжнародний аеропорт відправлення з митної території України.

У разі тривалої стоянки повітряного судна, що здійснило посадку під час виконання транзитного рейсу чи технічну посадку, та неможливості забезпечити постійний нагляд органу доходів і зборів за повітряним судном на нього накладається митне забезпечення. Таке повітряне судно невідкладно передається перевізником за погодженням з органам доходів і зборів та органом охорони державного кордону під охорону уповноваженій адміністрацією аеропорту службі охорони. При цьому складається акт приймання-передачі повітряного судна з товарами на зберігання під митним контролем у трьох примірниках. Один примірник акта надається перевізнику, другий – уповноваженій адміністрацією аеропорту службі охорони, третій – органу доходів і зборів.

У разі коли немає підстав вважати, що на борту повітряного судна, яке здійснює технічну посадку, перебувають товари, ввезення в Україну та транзит яких через територію України заборонено, митний контроль здійснюється документально без присутності посадових осіб органу доходів і зборів на борту цього повітряного судна.

8.2. Митне оформлення товарів і транспортних засобів

Митне оформлення – виконання органом доходів і зборів дій (процедур), що пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів.

Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів.

Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Митне оформлення здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів органів доходів і зборів протягом робочого часу, встановленого для цих органів.

Відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, митне оформлення у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється в будь-якому органі доходів і зборів з пред'явленням їх цьому органу.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через територію України в митному режимі транзиту, здійснюється органом доходів і зборів, у зоні діяльності якого починається транзитне переміщення.

Місця митного оформлення товарів, що переміщуються трубопроводами та лініями електропередачі, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Місця здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, визначаються відповідно до наступних умов (розділ XII МКУ):

- митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України громадянами, може здійснюватися у будь-якому органі доходів і зборів на всій митній території України;
- митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України громадянами (крім товарів, що переміщуються

у несупроводжуваному багажі та у вантажних відправленнях, а також товарів за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТЗЕД, які підлягають державній реєстрації), здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України;

– митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у несупроводжуваному багажі та вантажних відправленнях, здійснюється в органах доходів і зборів за місцем проживання або тимчасового перебування зазначених громадян, у місці кінцевого призначення транспортного засобу, що здійснював перевезення цих товарів, або, за заявою громадянина, – у пунктах пропуску через державний кордон України;

– митне оформлення товарів, ввезених на митну територію України громадянами, за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТЗЕД, що підлягають державній реєстрації, здійснюється у будь-якому органі доходів і зборів на всій митній території України з пред'явленням їх цьому органу.

За письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи митні формальності можуть виконуватися органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів, а також поза робочим часом, установленим для них, на умовах, визначених МКУ.

За виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування органів доходів і зборів або поза робочим часом, установленим для них, із заінтересованих осіб справляється плата у розмірах, установлених КМУ, та в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

У разі оголошення надзвичайного стану в окремих регіонах України можуть визначатися органи доходів і зборів, в яких здійснюватиметься митне оформлення товарів.

За рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, митне оформлення підакцизних товарів, природного газу, товарів, які відповідно до законодавства підлягають клеймуванню державним пробірним клеймом, а також

лікарських засобів може здійснюватися у спеціально визначених для цього органах доходів і зборів.

Початок митного оформлення. Митне оформлення розпочинається з моменту подання органу доходів і зборів декларантом або уповноваженою ним особою митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування – з моменту отримання органом доходів і зборів від декларанта або уповноваженої ним особи електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію.

Засвідчення органом доходів і зборів прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення здійснюється шляхом представлення відбитків відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

Декларанти або уповноважені ними особи можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів, які пред'являються ними для такого оформлення.

У разі застосування заходів, передбачених статтями 338 і 339 МКУ (Огляд та переогляд товарів й транспортних засобів, а також ручної поклажі й багажу), а також на вимогу органу доходів і зборів присутність декларантів або уповноважених ними осіб під час митного оформлення є обов'язковою.

Завершення митного оформлення. Митне оформлення завершується протягом чотирьох робочих годин з моменту пред'явлення органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню (якщо згідно з МКУ товари, транспортні засоби комерційного призначення підлягають пред'явленню), подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей, передбачених

статтями 257 (Процедура декларування) і 335 (Подання документів та відомостей, необхідних для митного контролю) МКУ.

Зазначений строк може бути перевищений на час виконання відповідних формальностей виключно у разі:

- виконання митних формальностей поза місцем розташування органу доходів і зборів відповідно до статті 247 МКУ;

- підтвердженого письмово бажання декларанта або уповноваженої ним особи подати відповідно до МКУ додаткові документи чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару;

- проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів, якщо товари не випускаються на митну територію України (стаття 357 п. 21 МКУ);

- виявлення порушень митних правил, якщо товари не випускаються на митну територію України (стаття 255 п. 6 МКУ);

- зупинення митного оформлення відповідно до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;

- подання додаткових документів (у випадку, якщо документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення, містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари) в межах передбаченого строку, перебіг якого припиняється з моменту отримання митницею (митним постом) таких документів чи письмової відмови декларанта або уповноваженої ним особи у їх наданні;

- призупинення митного оформлення відповідно до статей 399 і 400 МКУ (призупинення на підставі даних митного реєстру та призупинення митного за ініціативою органу доходів і зборів).

У разі якщо товар декларується з використанням попередньої або періодичної митних декларацій, митне оформлення за цими деклараціями завершується у строк, що не перевищує чотирьох робочих годин з моменту їх подання.

Не допускається перевищення встановленого строку оформлення (чотири робочих години з моменту пред'явлення товарів й транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню) у зв'язку з проведенням правоохоронними органами та підрозділами внутрішньої безпеки органів доходів і зборів спеціальних операцій, перевірок та інших заходів, які не є операціями, що здійснюються в рамках виконання процедур митного контролю.

Митне оформлення вважається завершеним після виконання всіх митних формальностей, визначених МКУ відповідно до заведеного митного режиму, що засвідчується органом доходів і зборів шляхом проставлення відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії.

При виявленні порушення митних правил орган доходів і зборів здійснює випуск товарів до завершення розгляду справи про таке порушення за умови, що:

- такі товари не підлягають конфіскації і не будуть потрібні надалі у процесі провадження у справі як докази;
- декларант сплачує всі митні платежі або забезпечує їх сплату відповідно до розділу X МКУ.

8.3. Процедура декларування товарів і транспортних засобів

Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. При застосуванні

письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії або їх електронні (скановані) копії, засвідчені електронним цифровим підписом декларанта або уповноваженої ним особи.

Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках, а також електронних (сканованих) копій паперових документів, засвідчених електронним цифровим підписом декларанта або уповноваженої ним особи.

Митна декларація та інші документи, подання яких органам доходів і зборів передбачено МКУ, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу.

Митна декларація (МД) або *вантажна митна декларація* (ВМД) (англ. *cargo declaration*) – є основним документом, за допомогою якого здійснюється декларування (заявлення) органу доходів і зборів (митному органу) відомостей про товари, що є предметом зовнішньоекономічної угоди.

У системі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, створюється акредитований центр сертифікації ключів, який безоплатно надає територіальним органам зазначеного центрального органу виконавчої влади на регіональному та місцевому рівнях та підприємствам усі необхідні послуги електронного цифрового підпису.

Формат митних декларацій, що подаються як електронні документи, базується на міжнародних стандартах електронного обміну даними.

Умови та порядок декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються МКУ. Положення про митні декларації та форми цих декларацій затверджуються КМУ, а порядок заповнення таких декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів, транспортних засобів комерцій-

ного призначення, – центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які є необхідними для цілей справляння митних платежів, формування митної статистики, а також для забезпечення додержання вимог МКУ та інших законодавчих актів.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється органами доходів і зборів на підставі митної декларації, до якої декларантом залежно від митних формальностей, установлених МКУ для митних режимів, та заявленої мети переміщення вносяться такі відомості, у тому числі у вигляді кодів:

1) заявлений митний режим, тип декларації та відомості про особливості переміщення;

2) відомості про декларанта, уповноважену особу, яка склала декларацію, відправника, одержувача, перевізника товарів і сторони зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), а в разі якщо зовнішньоекономічний договір (контракт) укладено на підставі посередницького договору, – також про іншу, крім сторони зовнішньоекономічного договору (контракту), сторону такого посередницького договору;

3) відомості про найменування країн відправлення та призначення;

4) відомості про транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для міжнародного перевезення товарів та/або їх перевезення митною територією України під митним контролем, та контейнери;

5) відомості про товари:

– найменування;

– звичайний торговельний опис, що дає змогу ідентифікувати та класифікувати товар;

– торговельна марка та виробник товарів (за наявності у товаросупровідних та комерційних документах);

– код товару згідно з УКТЗЕД;

– найменування країни походження товарів (за наявності);

– опис упаковки (кількість, вид);

– кількість у кілограмах (вага брутто та вага нетто) та інших одиницях виміру;

– фактурна вартість товарів;

– митна вартість товарів та метод її визначення;

– відомості про уповноважені банки декларанта;

– статистична вартість товарів;

6) відомості про нарахування митних та інших платежів, а також про застосування заходів гарантування їх сплати:

– ставки митних платежів;

– застосування пільг зі сплати митних платежів;

– суми митних платежів;

– офіційний курс валюти України до іноземної валюти, у якій складені рахунки, визначений відповідно до статті 3-1 МКУ;

– спосіб і особливості нарахування та сплати митних платежів;

– спосіб забезпечення сплати митних платежів (у разі застосування заходів гарантування їх сплати);

7) відомості про зовнішньоекономічний договір (контракт) або інший документ, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), та його основні умови;

8) відомості, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України;

9) відомості про документи, передбачені частиною третьою статті 335 МКУ (декларація митної вартості, рахунок або інший документ, який визначає вартість товару);

10) довідковий номер декларації (за бажанням декларанта).

Перелік товарів, що не підлягають обов'язковому письмовому декларуванню, встановлюється МКУ та іншими законодавчими актами України.

8.3.1. Типи митних декларацій

Під час митного оформлення товарів органу доходів і зборів можуть подаватися такі види митних декларацій:

– *Митна декларація, заповнена у звичайному порядку* – подається у тому випадку, коли декларант має достатньо відомостей для завершення митного оформлення товарів та транспортних засобів комерційного призначення у відповідності із заявленим митним режимом (стаття 258 МКУ);

– *Попередня митна декларація* – подається до ввезення в Україну товарів (транспортних засобів) або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України. Така митна декларація подається органу доходів і зборів, в якому буде проводиться митне оформлення товарів, з метою проведення аналізу ризиків та прискорення виконання митних формальностей (стаття 259 МКУ);

– *Тимчасова митна декларація* – подається у разі, якщо декларант або уповноважена ним особа не володіє точними відомостями про характеристики товарів, необхідними для заповнення митної декларації у звичайному порядку. Така декларація може подаватися за умови, що вона містить дані, достатні для поміщення їх у заявлений митний режим, та під зобов'язання про подання додаткової декларації у строк не більше 45 днів з дати оформлення тимчасової митної декларації (стаття 260 МКУ);

– *Періодична митна декларація* – може подаватися на регулярне переміщення через митний кордон України товарів однією і тією ж особою на одних і тих же умовах та підставах протягом не більше 180 днів та під зобов'язання про подання додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця, у порядку та на умовах, встановлених КМУ (стаття 260 МКУ);

– *Додаткова митна декларація* – містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою або

періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку (стаття 261 МКУ). Додаткова декларація повинна бути подана декларантом (уповноваженою особою) у випадку подання попередньої, тимчасової або періодичної митної декларації згідно зі статтями 259 та 260 МКУ.

Випадки, коли при поданні попередньої декларації необхідно також подавати додаткову декларацію, врегульовані частиною 13 статті 259 МКУ. Зокрема, додаткова декларація подається у таких випадках:

- попередня митна декларація не містить всіх необхідних відомостей для завершення митного оформлення;
- після оформлення попередньої митної декларації змінюються заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Додаткова декларація подається до тимчасової митної декларації у строк, що не має перевищувати 45 днів з дати оформлення такої тимчасової декларації, до відповідного органу доходів і зборів, яким була оформлена відповідна попередня, тимчасова або періодична митна декларація.

У залежності від напрямку переміщення товарів та особливостей їхнього декларування розрізняють наступні види декларацій (див. табл. 8.1).

Вказані у класифікаторі літерний код напрямку переміщення та літерний код типу декларації використовується під час заповнення вантажних митних декларацій (Наказ МФУ від 30.05.2012 № 651 «Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа»).

У першому підрозділі граfi №1 «Декларація» зазначається 2-значний літерний код напрямку переміщення товарів (наприклад: «ЕК» – вивезення з України).

У другому підрозділі цієї граfi зазначається 2-значний цифровий код митного режиму відповідно до Класифікатора митних режимів, що затверджується ДФСУ.

Класифікатор типів декларацій

Напрямок переміщення	Літерний код напрямку переміщення	Особливості декларування	Літерний код типу декларації
1	2	3	4
Вивезення	ЕК (експорт)	Митна декларація, заповнена у звичайному порядку	АА
		Тимчасова митна декларація на товари, відомості про кількісні характеристики яких можуть бути встановлені після навантаження товарів на транспортний засіб та які можуть впливати на фактурну вартість, у тому числі якщо ціна товару визначається за формулою	ТК
		Тимчасова митна декларація на товари, ціна яких визначається за формулою	ТФ
		Періодична митна декларація	РР
		Додаткова декларація до періодичної митної декларації	ДР
		Додаткова декларація до тимчасової декларації	ДТ
		Додаткова декларація для внесення змін до раніше оформленої митної декларації, заповненої в звичайному порядку	ДМ
Ввезення	ІМ (імпорт)	Митна декларація, заповнена у звичайному порядку	АА
		Тимчасова митна декларація на товари, відомості про кількісні характеристики яких можуть бути встановлені після розвантаження товарів з транспортного засобу та які можуть впливати на фактурну вартість, у тому числі якщо ціна товару визначається за формулою	ТК
		Тимчасова митна декларація на товари, ціна яких визначається за формулою	ТФ

1	2	3	4
		Тимчасова митна декларація на товари, точні відомості про код згідно з УКТЗЕД яких можуть бути встановлені після проведення їх дослідження, отримання додаткової інформації тощо	ТН
		Періодична митна декларація	РР
		Попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для випуску товарів у митний режим	ЕА
		Попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для пропуску товарів через митний кордон України та доставлення до митного органу призначення	ЕЕ
		Додаткова декларація до тимчасової декларації	ДТ
		Додаткова декларація до періодичної митної декларації	ДР
		Додаткова декларація до попередньої митної декларації	ДЕ
		Додаткова декларація для внесення змін до раніше оформленої митної декларації, заповненої в звичайному порядку	ДМ
Транзит	ТР (транзит)	Митна декларація, заповнена у звичайному порядку	АА
		Періодична митна декларація	РР
		Попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для випуску товарів у митний режим	ЕА
		Попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для пропуску товарів через митний кордон України та доставлення до митного органу призначення	ЕЕ
		Додаткова декларація до періодичної митної декларації	ДР
		Додаткова декларація до попередньої митної декларації	ДЕ

У третьому підрозділі зазначається літерний код типу декларації згідно з Класифікатором типів декларацій (наприклад: «АА» – декларація, заповнена у звичайному порядку).

Класифікатор типів декларацій входить до переліку відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи (Наказ міністерство фінансів України № 623 від 29.05.2012) і використовується для кодування інформації, яка використовується в процесі здійснення митних процедур, ведення митної статистики, електронного декларування та системи управління ризиками.

8.4. Митні формальності під час митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів

Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється засобами авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту та лініями електропередачі, а також змішаними перевезеннями. Під змішаним (комбінованим) перевезенням розуміється міжнародне перевезення вантажів щонайменш двома різними видами транспорту відповідно до договору змішаного (комбінованого) перевезення з місця в одній країні, де вантажі переходять у відання оператора такого перевезення, до визначеного місця доставки в іншій країні.

Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення товари переміщуються у:

- вантажних відправленнях;
- супроводжуваному багажі;
- несупроводжуваному багажі;
- ручній поклажі;
- міжнародних поштових відправленнях;
- міжнародних експрес-відправленнях.

Транспортні засоби комерційного призначення, якими переміщуються пасажери та/або товари через митний

кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню.

Митні формальності, що здійснюються під час митного контролю та митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажирів та/або товари через митний кордон України, мають уніфікований характер і не залежать від країни реєстрації або країни – власника транспортного засобу, країни, з якої прибув цей транспортний засіб, або країни, куди він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, та відповідними міжнародними актами, в частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

Органи доходів і зборів виконують митні формальності у спеціальних зонах митного контролю, створених відповідно до положень глави 48 МКУ.

З метою прискорення виконання митних формальностей під час переміщення транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України працівники водного, повітряного, автомобільного та залізничного транспорту сприяють посадовим особам органів доходів і зборів у виконанні ними своїх службових обов'язків.

Адміністрація автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, на безоплатній основі забезпечує органи доходів і зборів необхідними службовими приміщеннями, обладнанням, засобами зв'язку та створює їм належні умови для роботи.

Місця розвантаження та завантаження транспортних засобів комерційного призначення, посадки та висадки пасажирів, а також місця стоянки для здійснення митного контролю визначаються адміністрацією автомобільних, морських і річкових портів, міжнародних аеропортів, прикордонних залізничних станцій або інших обладнаних місць, у межах яких діють пункти пропуску через державний кордон України, з урахуванням особливостей їх функціональної і технологічної діяльності

та за поданням відповідного органу доходів і зборів, погодженим з відповідним органом охорони державного кордону.

Перевізники, що здійснюють перевезення пасажирів та вантажів через державний кордон України, мають право:

- не приймати для перевезення між органами доходів і зборів товари у разі оформлення митних та/або транспортних документів з порушенням порядку, встановленого законодавством України;

- замінювати моторний транспортний засіб, попередньо повідомивши орган доходів і зборів призначення про причини такої заміни (технічний стан, екологічні вимоги, економічна доцільність);

- замінювати уповноважену перевізником особу (водія), відповідальну за доставку товарів до органу доходів і зборів призначення, попередньо повідомивши цей орган про причини такої заміни (стан здоров'я, візові питання, вимоги Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення);

- з дозволу органу доходів і зборів призначення вивантажувати товар на склад цього органу, якщо доставлені перевізником товари, що перебувають під митним контролем, протягом трьох діб не будуть заявлені відповідальною за це особою до жодного митного режиму. У такому разі витрати на вивантаження та зберігання товару відшкодовуються його власником;

- отримувати роз'яснення причин відмови у митному оформленні чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та перелік заходів, яких необхідно вжити для їх усунення.

Перевізники зобов'язані:

- під час прийняття товарів до перевезення перевіряти точність відомостей щодо кількості вантажних місць, їх маркування, номери, зовнішній стан товарів та їх пакування. У разі неможливості такої перевірки вносити відповідний запис до міжнародної автомобільної накладної (CMR);

- у строк, встановлений статтею 95 МКУ, доставляти товари до органу доходів і зборів призначення, а також подавати передбачені законодавством документи на них;

– не розпочинати вивантаження чи перевантаження товарів без дозволу органу доходів і зборів;

– у разі прибуття до органу доходів і зборів призначення у неробочий час забезпечувати схоронність товарів і вживати визначених органом доходів і зборів заходів для недопущення їх несанкціонованого вилучення з-під митного контролю.

Товари з моменту пред'явлення їх органу доходів і зборів до помещення їх у відповідний митний режим можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем. Тимчасове зберігання товарів під митним контролем здійснюється на складах тимчасового зберігання.

Товари гуманітарної допомоги для їх тимчасового зберігання з дозволу відповідного органу доходів і зборів можуть розміщуватися на складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги. При цьому керівник організації – отримувача гуманітарної допомоги забезпечує ведення обліку товарів, що розміщуються на складі цієї організації та випускаються з нього, в порядку, передбаченому для складів тимчасового зберігання, та щоквартальне подання органу доходів і зборів звіту про рух товарів на складі за формою, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Орган доходів і зборів має право вимагати подання позачергового звіту.

На складах тимчасового зберігання утворюються постійні, а на складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги – тимчасові (на час тимчасового зберігання на них під митним контролем товарів гуманітарної допомоги) зони митного контролю.

На тимчасове зберігання під митним контролем товари також можуть розміщуватися на митних складах або на складах органів доходів і зборів.

Власник товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, або уповноважена ним особа з дозволу органу доходів і зборів можуть проводити з цими товарами такі операції:

– прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів: переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація;

- огляд та вимірювання;
- усунення пошкодження упаковки;
- взяття проб та зразків;
- підготовка товарів до продажу (відчуження) і транспортування: сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції.

Загальний строк тимчасового зберігання товарів під митним контролем становить 90 календарних днів.

Товари, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем у межах строку збереження їх якостей, які дають можливість використовувати такі товари за призначенням, але не більше 90 календарних днів.

Строк тимчасового зберігання товарів за заявою власника або уповноваженої ним особи може бути продовжений (але не більше ніж на 30 днів) органом доходів і зборів, за дозволом якого товари були розміщені на складі.

До закінчення строків зберігання товари, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, повинні бути:

- задекларовані власником або уповноваженою ним особою до відповідного митного режиму; або
- передані власником або уповноваженою ним особою, утримувачем складу тимчасового зберігання, митного складу, організацією – отримувачем гуманітарної допомоги відповідному органу доходів і зборів для зберігання та/або розпорядження відповідно до МКУ; або
- відправлені під митним контролем до інших органів доходів і зборів для їх подальшого митного оформлення; або
- вивезені за межі митної території України.

9. ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ МИТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ УПОВНОВАЖЕНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ОРГАНІВ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ ПІД ЧАС МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

9.1. Документи, що застосовуються при виконанні митних формальностей за митною декларацією

Митне оформлення товарів здійснюється за «Типовою технологією митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів», розробленою відповідно до МКУ, «Положення про вантажну митну декларацію», інших нормативних актів ДФСУ з метою визначення послідовності дій посадових осіб органів доходів і зборів при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів.

Митне оформлення розпочинається з моменту подання органу доходів і зборів декларантом або уповноваженою ним особою митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування – з моменту отримання органом доходів і зборів від декларанта або уповноваженої ним особи електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію.

Для здійснення митного оформлення товарів декларант подає до підрозділу митного оформлення (ПМО) митну декларацію (МД), заповнену згідно з обраним митним режимом, її електронну копію (у разі подання митної декларації на паперовому носії), рахунок

або інший документ, який визначає вартість товару, та у випадках, встановлених МКУ, декларацію митної вартості (ДМВ).

Після прийняття МД для митного оформлення у разі подання МД на паперовому носії необхідність подання документів, зазначених в графі 44 МД (додаткова інформація/подані документи/сертифікати і дозволи), визначається посадовою особою ПМО під час виконання митних формальностей.

Інформація про необхідність подання документів, зазначених в графі 44 МД, вноситься посадовою особою, що здійснює відповідну митну формальність, до розділу IV інформаційного аркуша [Додаток 2], із зазначенням коду документа, посади, прізвища, ініціалів, дати та часу встановлення вимоги, та засвідчується особистим підписом посадової особи.

Інформація про ознайомлення з вимогою надання документів вноситься декларантом до розділу IV інформаційного аркуша [Додаток 2].

У разі здійснення митного оформлення товарів за електронною митною декларацією (ЕМД) інформація про необхідність подання сканованих копій документів, зазначених в графі 44 ЕМД, надсилається декларанту електронним повідомленням, засвідченим електронним цифровим підписом (ЕЦП) посадової особи органу доходів і зборів.

Для підтвердження отримання електронного повідомлення програмним забезпеченням робочого місця декларанта в автоматизованому режимі направляється до органу доходів і зборів відповідне електронне повідомлення із зазначенням дати й часу отримання електронного повідомлення.

Під час виконання митних формальностей, у разі необхідності подання додаткових документів чи відомостей про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару згідно з МКУ інформація про це вноситься посадовою особою, що здійснює відповідну митну формальність, до розділу V інформаційного аркуша із зазначенням документів чи відомостей, надання яких вимагається, посади, прізвища, ініціалів цієї посадової особи, дати та часу встановлення вимоги та засвідчується особистим підписом посадової особи.

Інформація про ознайомлення з вимогою надання документів вноситься декларантом до розділу V інформаційного аркуша [Додаток 2].

У разі здійснення митного оформлення товарів за ЕМД інформація про необхідність подання додаткових документів чи відомостей про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару згідно з МКУ надсилається декларанту електронним повідомленням, засвідченим ЕЦП посадової особи органу доходів і зборів.

Для підтвердження отримання електронного повідомлення програмним забезпеченням робочого місця декларанта в автоматизованому режимі направляється до органу доходів і зборів відповідне електронне повідомлення із зазначенням дати й часу отримання електронного повідомлення.

Копії поданих до митного оформлення документів на паперовому носії засвідчуються записом «Копія. Згідно з оригіналом», особистим підписом і печаткою декларанта.

Правильність перекладу документів, що надаються декларантом відповідно до статті 254 МКУ, засвідчується шляхом вчинення напису «Перекладено вірно», проставленням особистого підпису особи, яка здійснила переклад, та печатки підприємства, співробітник якого зробив переклад.

9.2. Подання митної декларації

У разі подання МД на паперовому носії введення до автоматизованої системи митного оформлення (АСМО) її електронної копії (ЕК МД) та електронної копії ДМВ (ЕК ДМВ) здійснюється декларантом за допомогою інформаційного терміналу.

За допомогою програмного забезпечення інформаційного терміналу здійснюються такі основні функції:

- перевірка носія електронної інформації на наявність вірусів;
- вибір необхідного файлу з носія електронної інформації;
- формато-логічний контроль ЕК МД та ЕК ДМВ та відображення списку помилок на екрані монітора;

– передавання ЕК МД та ЕК ДМВ до АСМО для здійснення в установленому порядку митних формальностей;

– формування списку ЕК МД, уведених до інформаційного терміналу протягом поточної робочої зміни;

– друк та видача декларанту квитанції із зазначенням відомостей про дату та час введення ЕК МД до інформаційного терміналу, порядкового номера введеної ЕК МД у списку, сформованому протягом поточної робочої зміни, довідкового номера (графа 7 МД «довідковий номер»), прізвища та ініціалів особи, якою заповнено МД (графа 54 МД «підпис і прізвище декларанта/представника»), номерів граф ЕК МД та/або ЕК ДМВ, у заповненні яких виявлено помилки за результатами формато-логічного контролю, дати й часу друку та захисного коду;

– зберігання в окремій базі ПМО усіх ЕК МД та ЕК ДМВ, введених до інформаційного терміналу, та відомостей про видані квитанції;

– формування та передавання до єдиної автоматизованої інформаційної системи (САІС) органів доходів і зборів України відповідних звітів за заданий період;

– ознайомлення декларантів з довідковою інформацією.

У разі виявлення за результатами здійснення формато-логічного контролю помилок у заповненні ЕК МД та/або ЕК ДМВ декларант має можливість відмовитись від введення цієї ЕК МД до АСМО шляхом вибору відповідної позначки на сенсорному екрані інформаційного терміналу.

Після проведення за допомогою програмного забезпечення інформаційного терміналу формато-логічного контролю ЕК МД, ЕК ДМВ декларант має можливість за допомогою вбудованого принтера інформаційного терміналу роздрукувати квитанцію, що містить вказані відомості.

Після введення за допомогою інформаційного терміналу ЕК МД, ЕК ДМВ до АСМО декларант подає паперовий примірник МД та інші документи посадовій особі ПМО, яка згідно з функціональними обов'язками здійснює приймання паперових примірників МД.

Реєстрація МД, електронна копія якої введена до АСМО за допомогою інформаційного терміналу, здійснюється у термін, що не перевищує 1 годину з часу її введення до АСМО.

У разі відсутності інформаційного терміналу або виходу його з ладу до моменту усунення зазначених перешкод паперовий примірник МД, її електронна копія та інші документи подаються посадовій особі ПМО, яка згідно з функціональними обов'язками здійснює приймання паперових примірників МД.

Посадова особа ПМО для виконання митних формальностей за відповідною МД призначається в автоматичному режимі АСМО в порядку черговості надходження МД для митного оформлення.

Відомості про посадову особу ПМО, призначену для виконання митних формальностей за відповідною МД на паперовому носії, вносяться до розділу I інформаційного аркушу [Додаток 2].

Інформаційний аркуш виготовляється органом доходів і зборів або за бажанням декларанта може подаватися органу доходів і зборів разом з МД на паперовому носії.

Посадовою особою ПМО, яка прийняла паперовий примірник МД, заповнюється та видається декларанту відривний талон інформаційного аркуша.

Паперовий примірник МД та інші документи передаються посадовій особі ПМО, призначеній для виконання митних формальностей за цією МД.

ЕМД та електронні документи або електронні копії паперових документів, які подаються органу доходів і зборів разом з електронною митною декларацією (електронні документи, ЕД) формуються декларантом відповідно до законодавства України.

Для засвідчення ЕМД та ЕД декларантом, а також посадовими особами органів доходів і зборів під час виконання митних формальностей застосовуються надійні засоби ЕЦП з використанням посиленого сертифіката відкритого ключа.

ЕМД та ЕД передаються за допомогою засобів інформаційних технологій у складі електронного повідомлення, засвідченого ЕЦП декларанта, з електронної адреси, визначеної для передавання таких електронних документів органам доходів і зборів

і отримання зворотної інформації від органів доходів і зборів, на електронну адресу, визначену органом доходів і зборів для одержання таких повідомлень.

Перевірка ЕМД та ЕД і призначення посадової особи ПМО для виконання митних формальностей за відповідною МД проводяться з використанням АСМО в автоматичному режимі у порядку черговості їх надходження. АСМО в автоматичному режимі пересилає ЕМД та ЕД до відповідного ПМО органу доходів і зборів для отримання посадовою особою ПМО, яка призначена для виконання митних формальностей за цією ЕМД.

Під час виконання митних формальностей за ЕМД декларанту за допомогою АСМО надсилається інформація про:

- отримання органом доходів і зборів ЕМД у складі електронного повідомлення, засвідченого ЕЦП Декларанта;
- результат проведення формато-логічного контролю правильності заповнення граф ЕМД;
- занесення ЕМД до ЄАІС органів доходів і зборів України;
- реєстраційний номер, присвоєний ЕМД;
- прийняття ЕМД органом доходів і зборів для оформлення;
- відмову в прийнятті ЕМД до оформлення;
- необхідність надання додаткових документів;
- необхідність пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного огляду;
- відмову в митному оформленні товарів, задекларованих за ЕМД;
- завершення митного оформлення товарів за ЕМД;
- посадову особу ПМО, яка призначена для виконання митних формальностей за ЕМД.

Оформлена ЕМД, за якою здійснено випуск товарів у заявлений митний режим, перетворюється на візуальну форму, придатну для сприйняття її змісту людиною, у форматі *.xps, засвідчується ЕЦП посадової особи органу доходів і зборів, яка завершила митне оформлення, та направляється декларанту. В інших випадках оформлена ЕМД засвідчується ЕЦП посадової особи органу доходів і зборів, яка завершила митне оформлення, та направляється декларанту в іншому форматі, установленому

відповідно до пункту 13 Положення про митні декларації, затвердженого постановою КМУ від 21 травня 2012 року № 450.

Повідомлення, передбачені цим пунктом, за зверненням декларанта можуть повторно надсилатись посадовими особами відповідного підрозділу органу доходів і зборів.

9.3. Виконання митних формальностей за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку

Реєстрація митної декларації. Перевірка відповідності формату ЕК МД та ЕК ДМВ або електронної митної декларації (ЕМД) та електронної декларації митної вартості (ЕДМВ) встановленим вимогам.

Фіксування дати й часу подання МД для оформлення шляхом:

- присвоєння МД реєстраційного номера за допомогою АСМО та внесення його в установленому порядку до графі А МД [Додаток 1] на паперовому носії форм МД-2, МД-3, правого верхнього кута доповнень форми МД-6 та специфікацій форми МД-8, а також до розділу І інформаційного аркуша;

- присвоєння ДМВ (у разі її подання) реєстраційного номера, що відповідає реєстраційному номеру МД;

- унесення поданих ЕК МД і ЕК ДМВ або ЕМД і ЕДМВ до бази даних органу доходів і зборів. За допомогою АСМО в ЕК МД і ЕК ДМВ або ЕМД і ЕДМВ реєстраційний номер може додатково відображатися у вигляді штрих-коду;

- зазначення у графі А аркуша з позначенням «1/6» форми МД-2 МД, поданої на паперовому носії, дати й часу подання цієї МД та прізвища й особистого підпису посадової особи ПМО, яка її зареєструвала.

Перевірка митної декларації. Перевірка митної декларації включає такі операції:

- перевірка наявності поданих разом з МД рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару, та у випадках, встановлених МКУ, ДМВ;

– перевірка за допомогою програмного забезпечення правильності заповнення МД відповідно до вимог, встановлених законодавством з питань державної митної справи;

– перевірка відповідності відомостей, унесених до ЕК МД, відомостям, що внесені до МД, поданої на паперовому носії.

Прийняття митної декларації для оформлення. Згідно з порядком заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документу (ЄАД) повноважною особою ПМО виконується:

– проставлення у МД відбитка штампа «Під митним контролем» у графі D/J кожного аркуша форми МД-2, в нижній частині додаткових аркушів форми МД-3, доповнень до форми МД-6 та специфікацій форми МД-8 (у разі подання МД на паперовому носії);

– проставлення відбитка штампа «Під митним контролем» на рахунку або іншому документі, який визначає вартість товару (у разі подання його на паперовому носії);

– унесення номера штампа «Під митним контролем» до ЕК МД (у разі подання МД на паперовому носії) або до ЕМД.

Відмова у прийнятті митної декларації для оформлення. Орган доходів і зборів відмовляє у прийнятті МД виключно з таких підстав:

– МД не містить усіх відомостей або подана без рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару та у випадках, встановлених МКУ, ДМВ;

– ЕМД не містить встановлених законодавством обов'язкових реквізитів;

– МД подано з порушенням інших вимог, встановлених МКУ.

У разі відмови у прийнятті МД посадовою особою органу доходів і зборів оформлюється картка відмови за встановленою формою.

Оформлення митної декларації. При здійсненні митного оформлення МД виконуються такі митні формальності:

1. Перевірка дотримання строків подання МД (у випадках, визначених законодавством).

2. Перевірка наявності відміток про завершення переміщення товарів (у випадках, визначених законодавством з питань державної митної справи).

3. Контроль співставлення (автоматизоване порівняння) даних, які містяться в ЕК МД (ЕМД), та інших документів, поданих для митного оформлення, зокрема:

- співставлення реквізитів уповноваженого банку, зазначеного у графі 28 МД «фінансові та банківські відомості», з даними, що містяться в переліку вповноважених банків України в ЄАІС органів доходів і зборів України;

- співставлення курсу валюти України до іноземної валюти, зазначеного у графі 23 МД «курс валюти», з офіційним курсом валюти України до іноземної валюти, у якій складені рахунки та відомості про яку зазначено в лівому підрозділі графи 22 МД «валюта та загальна сума за рахунком», на день подання МД до оформлення;

- перевірка наявності діючих (не скасованих) спеціальних санкцій, застосованих до українського суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності і/або іноземного суб'єкта господарської діяльності згідно зі статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»;

- співставлення з картками відмови та МД, в оформленні яких відмовлено;

- співставлення відомостей, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України, з інформацією, що міститься в уніфікованих електронних дозвільних документах, що надходять з інших державних органів;

- співставлення відомостей про нарахування митних та інших платежів, а також про застосування заходів гарантування їх сплати з інформацією, що міститься в електронних гарантійних документах, виданих гарантами та розміщених в ЄАІС органів доходів і зборів України, та з інформацією про наявність та суму коштів авансових платежів (передоплати), внесених платником податків згідно зі статтею 299 МКУ на рахунки, відкриті на ім'я органу доходів і зборів, як попереднє грошове забезпечення сплати майбутніх митних платежів;

- співставлення з інформацією, що надходить з митних та правоохоронних органів іноземних держав.

4. Контроль із застосуванням системи управління ризиками, в тому числі оцінка ризику за МД шляхом аналізу ЕК МД та ЕК ДМВ (ЕМД та ЕДМВ) за допомогою автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (АСАУР).

5. Перевірка правильності класифікації товарів.

6. Перевірка правильності визначення країни походження товарів.

7. Перевірка дотримання встановлених до задекларованих товарів заходів нетарифного регулювання (відсутність визначених законодавством заборон щодо переміщення або поміщення у відповідний митний режим задекларованих товарів; наявність відповідних документів, наявність в МД відомостей про відповідні документи або відомостей про відмітки у товаросупровідних документах).

8. Перевірка наявності задекларованих товарів у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності.

9. Перевірка правильності застосування пільг в оподаткуванні.

10. Перевірка правильності визначення митної вартості товарів.

Призупинення митного оформлення. За наявності достатніх підстав уважати, що товари переміщуються через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності, митне оформлення цих товарів призупиняється у випадках і в порядку, визначених законодавством.

Митне оформлення нехарчової продукції, що ввозиться на митну територію України для вільного обігу, за результатами документальної перевірки та/або вибіркового обстеження зразків продукції у разі виявлення обставин, визначених частиною першою статті 38 Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», може бути призупинене у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2011 року № 1403 «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю нехарчової продукції».

Проведення митного огляду. Митний огляд задекларованих товарів може здійснюватися посадовими особами органу доходів і зборів у порядку, встановленому Міністерством фінансів України,

під час виконання митних формальностей, а також в інших випадках, встановлених відповідно до МКУ та законів України.

За результатами проведення митного огляду у випадках, встановлених законодавством України з питань державної митної справи, складається Акт огляду установленої форми.

Завершення митних формальностей за митною декларацією. Під час завершення митного оформлення посадовими особами ПМО виконуються такі митні формальності:

1. Перевірка відомостей про виконання митних формальностей, сформованих за результатами оцінки ризику за МД із застосуванням системи управління ризиками, в тому числі за допомогою АСАУР.

2. Перевірка правильності нарахування митних та інших платежів, правильності заповнення граф 47 «нарахування мита та митних платежів» та В «подробіці розрахунків» МД, контроль і облік векселів.

3. Нарухування плати за виконання митних формальностей поза місцем розташування органу доходів і зборів або поза робочим часом, установленим для них (у разі здійснення такого оформлення), доповнення записів у графах 47 та В МД, унесення відомостей до ЕК МД (ЕМД).

4. Заповнення графи С «митний орган відправлення» МД згідно з порядком заповнення митних декларацій на бланку ЄАД, унесення відомостей до ЕК МД (ЕМД).

5. Справляння митних та інших платежів за МД.

6. Завершення митного оформлення шляхом:

– проставлення у МД згідно з порядком заповнення митних декларацій на бланку ЄАД відбитка особистої номерної печатки посадової особи ПМО, яка завершила митне оформлення, у графі D/J «відмітки митного органу відправлення/призначення» кожного аркуша форми МД-2, в нижній частині додаткових аркушів форми МД-3, доповнень форми МД-6 та специфікацій форми МД-8 (у разі подання МД на паперовому носії);

– зазначення у графі D/J аркуша з позначенням «1/6» МД форми МД-2 часу завершення митного оформлення, прізвища й особи-

стого підпису посадової особи ПМО, яка завершила митне оформлення (у разі подання МД на паперовому носії);

- внесення за допомогою АСМО до ЕК МД (ЕМД) відмітки про завершення митного оформлення та номера особистої номерної печатки посадової особи ПМО, яка завершила митне оформлення;

- приведення інших відомостей граф ЕК МД у відповідність із відомостями граф оформленої МД;

- передавання в установлений строк ЕК МД та ЕК ДМВ або ЕМД та ЕДМВ до ЄАІС органів доходів і зборів України;

- вчинення у разі потреби відповідних записів та відміток на оригіналах документів, виданих відповідно до законодавства державними органами для здійснення митного оформлення товарів.

7. Розподіл аркушів МД та інших документів, що надавалися органу доходів і зборів декларантом на паперових носіях для виконання митних формальностей, та видача декларанту відповідних аркушів МД з позначенням «2/7» та «3/8», копії Акта огляду (у разі його складення) та інших документів (крім документів, що повинні зберігатися в органі доходів і зборів) під його особистий підпис про отримання в розділі II Інформаційного аркуша.

9.4. Особливості виконання митних формальностей за попередньою митною декларацією

Подання попередньої МД (електронної попередньої МД) органу доходів і зборів здійснюється декларантом у порядку подання МД, заповненої у звичайному порядку, з наданням документів та/або відомостей, у тому числі засобами інформаційних технологій, відповідно до частини четвертої статті 335 МКУ.

У випадку подання декларантом електронної попередньої МД її реєстрація, перевірка, прийняття для оформлення та постановка на контроль в ЄАІС органів доходів і зборів України здійснюються в автоматизованому режимі за допомогою АСМО.

Прийняття для оформлення попередньої МД фіксується шляхом проставлення відбитка штампа «Під митним контролем» посадової особи ПМО та інших необхідних відміток відповідно до порядку заповнення митних декларацій на бланку ЄАД.

Постановка на контроль в ЄАІС органів доходів і зборів України попередньої МД на паперовому носії фіксується шляхом проставлення другого відбитка штампа «Під митним контролем» посадової особи ПМО.

При оформленні попередньої МД на паперовому носії, яка містить усю необхідну для випуску товарів інформацію, після проставлення у ній другого відбитка штампа «Під митним контролем» декларанту повертається аркуш з позначенням «2/7» ЄАД, відповідні йому додаткові аркуші і доповнення.

У разі коли за поставленою на контроль в ЄАІС органів доходів і зборів України попередньою МД, яка містить усю необхідну інформацію для випуску, було одночасно здійснено пропуск усього обсягу задекларованих товарів через митний кордон України, за допомогою АСМО інформація про такий пропуск передається до відповідного ПМО, яким була оформлена ця попередня МД, для прийняття відповідного рішення згідно з частиною п'ятою статті 259 МКУ.

Посадова особа ПМО для виконання митних формальностей за попередньою МД, яка містить усю необхідну інформацію для випуску і за якою було одночасно здійснено пропуск усього обсягу задекларованих товарів через митний кордон України, призначається в автоматичному режимі АСМО в порядку черговості надходження МД для митного оформлення.

Посадовою особою ПМО, призначеною згідно з розподілом, за допомогою АСМО виконуються митні формальності за попередньою МД.

За результатами виконання митних формальностей за попередньою МД, у разі відсутності необхідності надання додаткових документів та/або відомостей, призупинення митного оформлення, передавання МД до спеціалізованого підрозділу, проведення митного огляду товарів, взяття їх проб (зразків), у тому

числі за результатами спрацювання АСАУР, посадовою особою ПМО органу доходів і зборів у строк, визначений частиною п'ятою статті 259 МКУ, здійснюється випуск відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення органу доходів і зборів товарів, задекларованих за цією попередньою МД, шляхом виконання митних формальностей.

При цьому декларанту за допомогою АСМО в автоматизованому режимі на відповідну електронну адресу надсилається електронне повідомлення, засвідчене ЕЦП посадової особи органу доходів і зборів, з інформацією про випуск товарів за попередньою МД без пред'явлення їх органу доходів і зборів.

У разі коли під час виконання митних формальностей за попередньою МД, у тому числі за результатами спрацювання АСАУР, встановлено необхідність надання додаткових документів та/або відомостей про товари, проведення митного огляду товарів, взяття їх проб (зразків), посадова особа ПМО органу доходів і зборів у строк, визначений частиною п'ятою статті 259 МКУ (не більше чотирьох робочих годин з моменту пропуску цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України), за допомогою АСМО надсилає зазначену інформацію декларанту на відповідну електронну адресу.

9.5. Документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю

Документи та відомості, необхідні для здійснення митного контролю органами доходів і зборів можна класифікувати таким чином:

– *Торговельні документи* – це договори (контракти, угоди), рахунки-фактури (інвойси), рахунки за комісійні і брокерські послуги, специфікації, пакувальні листи, тощо. Для здійснення митного контролю можуть подаватись будь-які, у т.ч. факсимільні копії договорів (контрактів, угод), а також засвідчені витяги з таких договорів (якщо вони містять відомості достатні для

здійснення митного контролю). Копії договорів (контрактів, угод) та витяги із них повинні бути засвідчені підписом керівника підприємства, що уклало договір та печаткою цього підприємства. При цьому, за наявності підстав вважати, що надані документи містять недостовірні відомості, посадові особи органів доходів і зборів мають право вимагати їх оригінальні примірники. З метою підтвердження відомостей договору підприємствами-сторонами договору можуть подаватись листи-заяви з зазначенням реєстраційних та банківських реквізитів, підписані керівником та головним бухгалтером підприємства, і завірені його печаткою.

– *Транспортні документи* – це документи на підставі яких товари та транспортні засоби переміщуються через митний кордон. До них відносяться: накладні, коносаменти, дорожні відомості, вагонні аркуші, передаточні відомості, багажні квитанції, тощо.

– *Митні документи* оформлюються й засвідчуються посадовими особами органів доходів і зборів. Ними є: митні декларації, свідоцтва про допущення транспортних засобів (контейнерів) до перевезення товарів під митними печатками й пломбами, будь-які ліцензії, свідоцтва, атестати, що видаються митними органами (наприклад ліцензія на здійснення діяльності митного брокера, митного перевізника і т.ін.), документи на товари та транспортні засоби, що підлягають поданню органу доходів і зборів призначення (наприклад, документи контролю доставки), а також інші документи.

– *Особисті документи громадян*, до яких відносяться паспорта, посвідчення, проїзний документ дитини та інші документи, що посвідчують особу, громадянство. Ці документи дозволяють ідентифікувати особу, а також одержати відомості про неї, необхідні для митного контролю та митного оформлення у передбачених законодавством випадках (наприклад, для визначення категорій осіб, що користуються пільгами).

– *Інші документи*, необхідні для митного контролю. До таких документів можна віднести реєстраційні документи, установчі документи, документи на підтвердження певних видів діяльності, які не потребують ліцензування, сертифікати (якості, відповід-

ності, походження, ветеринарні, карантинні, тощо), карантинні і такі інші свідоцтва, дозвільні документи, що видаються іншими державними органами, картки-реєстрації контрактів, військові перепустки, документи на право власності (наприклад: свідоцтво на право власності приміщенням митного ліцензійного складу, технічні паспорти транспортних засобів індивідуального користування), акти (у т.ч. складені підприємствами), тощо.

Документи, необхідні для здійснення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного та екологічного контролю окремих товарів, а також контролю за переміщенням культурних цінностей, подаються на розгляд митникам на етапі попереднього документального контролю.

Попередній документальний контроль – це контрольні заходи, які полягають у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей, та здійснюються в пунктах пропуску через державний кордон України стосовно окремих товарів, у тому числі продуктів та сировини тваринного походження, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту).

Для здійснення попереднього документального контролю товарів особа, що супроводжує вантаж, надає посадовій особі органу доходів і зборів документи (відомості), необхідні для здійснення відповідного виду державного контролю, а саме:

1) для здійснення *санітарно-епідеміологічного контролю харчових продуктів* (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту) – міжнародний санітарний сертифікат, що видається країною-експортером (оригінал документа), якщо такий сертифікат вимагається санітарними заходами.

Санітарно-епідеміологічний сертифікат (гігієнічний сертифікат) – разовий документ, виданий органами державної санітарно-епідеміологічної служби, що підтверджує безпеку для здоров'я та життя людини окремих видів товарів широкого вжитку (харчових продуктів і напоїв, парфумерно-косметичних

виробів, товарів дитячого асортименту, виробів побутового призначення тощо) на підставі результатів проведених санітарно-хімічних, токсикологічних, фізико-хімічних, радіологічних, мікробіологічних та інших досліджень.

2) для здійснення *ветеринарно-санітарного контролю* товарів:

– міжнародний ветеринарний сертифікат, що видається країною-експортером (під час ввезення товарів на митну територію України або транзиту);

– реквізити дозволу на ввезення в Україну об'єктів ветеринарно-санітарного контролю (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту);

– відомості про включення товарів до державного реєстру ветеринарних препаратів, кормових добавок, преміксів та готових кормів, а саме: номер реєстраційного посвідчення та дата реєстрації (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту);

3) для здійснення *фітосанітарного контролю* товарів, крім дерев'яного пакувального матеріалу як супровідного матеріалу для товарів, що класифікується у товарній позиції 4415 згідно з УКТЗЕД (під час ввезення товарів на митну територію України або транзиту):

– фітосанітарний сертифікат, який видається державним органом з карантину і захисту рослин країни-експортера, що засвідчує фітосанітарний стан товару (оригінал документа). *Фітосанітарний сертифікат* – це документ, що видається органами Державної служби з карантину рослин України, який засвідчує фітосанітарний стан рослин і рослинних продуктів, що експортуються;

– реквізити карантинного дозволу, який видається Держветфітослужбою. Карантинний дозвіл (на імпорт або транзит) – офіційний документ, що дозволяє імпорт або транзит об'єктів регулювання відповідно до визначених фітосанітарних заходів.

4) для здійснення *екологічного контролю* товарів:

– свідоцтво про допуск транспортних засобів до перевезення небезпечних вантажів (оригінал документа) (під час вве-

знення на митну територію України або транзиту небезпечних вантажів);

– свідоцтво про підготовку водіїв транспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі (оригінал документа) (під час ввезення на митну територію України або транзиту небезпечних вантажів згідно із Законом України «Про перевезення небезпечних вантажів»);

– реквізити висновку Мінприроди України, що відходи, які включені до Зеленого переліку відходів, не підпадають під дію пунктів 6-33 Положення про контроль за транс-кордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утиліза-цією/видаленням, затвердженого Постановою КМУ від 13 липня 2000 р. № 1120 (під час ввезення на митну територію України або транзиту небезпечних відходів);

– відомості про включення товарів до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, а саме: серія, номер реєстрацій-ного посвідчення та дата реєстрації (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту);

5) для здійснення *контролю за переміщенням культурних цін-ностей* (під час ввезення товарів на митну територію України, крім транзиту) – свідоцтво на право вивезення культурних цін-ностей, якщо це передбачено законодавством держави, з якої культурні цінності ввозяться на митну територію України.

Перелік обов'язкових документів та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю розкривається в Типових тех-нологічних схемах пропуску через державний кордон України.

В залежності від способу переміщення товарів, їх характеру, кіль-кісних та вартісних розмірів, мети переміщення і таких інших фак-торів органам доходів і зборів можуть подаватись різні документи.

При перевезенні *автомобільним транспортом* декларант, уповноважена ним особа або перевізник надають органу дохо-дів і зборів в паперовій або електронній формі такі документи та відомості:

1) документи на транспортний засіб, зокрема ті, що містять відо-мості про його державну реєстрацію (національну належність);

2) транспортні (перевізні) документи (міжнародні товаротransпортні накладні);

3) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

4) комерційні документи (за наявності) на товари, що перевозяться, які містять відомості про найменування та адресу перевізника, найменування країни відправлення та країни призначення товарів, найменування та адреси відправника (або продавця) та отримувача товарів;

5) відомості про кількість вантажних місць та вид упаковки;

6) найменування товарів;

7) маса бруто товарів (у кілограмах) або об'єм товарів (у метрах кубічних), крім великогабаритних вантажів.

За умови перевезення *водним транспортом* декларант, уповноважена ним особа або перевізник надають органу доходів і зборів у паперовій або електронній формі такі документи та відомості:

1) генеральна декларація, що містить найменування та опис судна, відомості про його реєстрацію та національну належність, прізвище капітана, прізвище та адресу судового агента;

2) декларація про вантаж, яка містить, зокрема, відомості про найменування портів відправки, портів заходу судна, завантаження та вивантаження товарів, першого порту відправки товарів, порту вивантаження товарів, що залишаються на борту, перелік коносаментів або інших документів, що підтверджують наявність та зміст договору морського (річкового) перевезення, кількість вантажних місць товару, опис та вид упаковки товарів, які підлягають вивантаженню у даному порту;

3) декларація про припаси (суднові припаси), яка містить відомості про найменування судових припасів, що є в наявності на судні, та їх кількість;

4) декларація про особисті речі екіпажу судна;

5) відомості про кількість і склад членів екіпажу під час прибуття і відправлення судна, зокрема, прізвища, імена, громадян-

ство, звання або посаду, дату і місце народження, вид і номер документа, що посвідчує особу;

6) список пасажирів, що містить відомості про пасажирів під час прибуття і відправлення судна, зокрема, кількість пасажирів на судні, прізвища, імена, громадянство, дату і місце народження, порти посадки і висадки;

7) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

8) транспортні (перевізні) документи на товари (за наявності), які містять, зокрема, відомості про загальну кількість товарів, кількість вантажних місць, найменування товарів, вид упаковки;

9) комерційні документи (за наявності) на товари та відомості про розміщення товарів на борту судна;

10) відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;

11) відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів.

При перевезенні *повітряним транспортом* декларант, уповноважена ним особа або перевізник надають органу доходів і зборів у паперовій або електронній формі такі документи та відомості:

1) стандартний документ перевізника, передбачений укладеними відповідно до закону міжнародними договорами в галузі цивільної авіації (генеральна декларація);

2) документи, що містять відомості про товари, які перевозяться на борту (вантажні відомості, авіаційні вантажні накладні);

3) документ, що містить відомості про припаси (бортові припаси) та про кількість припасів (бортових припасів), завантажених на борт судна та вивантажених з нього;

4) транспортні (перевізні) документи;

5) комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;

6) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

7) відомості про знаки національної належності та реєстраційні знаки судна, номер рейсу, маршрут польоту, пункт вильоту та пункт прибуття судна;

8) відомості про найменування підприємства (організації, установи), що експлуатує судно, та кількість членів екіпажу;

9) список пасажирів із зазначенням їх кількості на судні, прізвищ та ініціалів, пунктів посадки та висадки; відомості щодо багажу пасажирів (пасажирська відомість);

10) найменування товарів, номери вантажних накладних, кількість місць за кожною накладною, пунктів завантаження та пунктів вивантаження товарів;

11) відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;

12) відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боеприпасів.

При перевезенні *залізничним транспортом* декларант, уповноважена ним особа або перевізник надають органу доходів і зборів у паперовій або електронній формі такі документи та відомості:

1) транспортні (перевізні) документи;

2) передатну відомість на залізничний рухомий склад;

3) документ, що засвідчує наявність припасів (за наявності припасів);

4) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

5) комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться.

У випадку переміщення *трубопровідним транспортом та лініями електропередачі* декларант, уповноважена ним

особа або перевізник надають органу доходів і зборів у паперовій або електронній формі такі документи та відомості:

1) зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;

2) акт прийому-передачі товарів або довідка, що підтверджує кількість товарів;

3) комерційні та супровідні документи (за наявності їх у власника трубопровідного транспорту, лінії електропередачі) на товари, що переміщуються через митний кордон України, а на момент митного оформлення – рахунок-фактуру;

4) найменування та адреса відправника товарів;

5) найменування та адреса отримувача товарів;

6) документи (дозволи, сертифікати), що підтверджують показники товару.

Під час прибуття товарів у пункт пропуску через державний кордон України, незалежно від виду транспорту переміщення, надаються документи (відомості) або їх реквізити, у тому числі у вигляді електронного документа, які підтверджують дотримання заборон та/або обмежень згідно із законами України щодо пропуску товарів через митний кордон.

Разом з МД органу доходів і зборів подаються рахунок або інший документ, який визначає вартість товару, та ДМВ у встановлених випадках.

Під час надання органу доходів і зборів *попереднього повідомлення* про намір здійснити переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України органу доходів і зборів надаються такі документи та/або відомості:

– *для ввезення товарів на митну територію України:*

1) заява встановленої форми про намір здійснити ввезення товарів на митну територію України (попереднє повідомлення або попередня митна декларація);

2) відомості про найменування, обсяг (кількість) та вартість товарів;

3) вид запланованого транспорту;

4) назва запланованого пункту пропуску через державний кордон України;

5) відомості про документи, що підтверджують дотримання встановлених відповідно до закону, заборон та/або обмежень щодо пропуску товарів через митний кордон України;

– *для вивезення товарів з митної території України* – МД на товари або супровідні документи на товари, які подаються органу доходів і зборів для митного контролю.

Перелічені вище документи перевіряються посадовими особами органів доходів і зборів до прийняття рішення про пропуск товарів і транспортних засобів через митний кордон України, або рішення про їх випуск та використання у відповідності до обраного митного режиму.

Перевірка документів полягає у ознайомленні з їх відомостями з точки зору відповідності діючим правилам митного законодавства й повноти їх оформлення.

10. МИТНІ РЕЖИМИ

Митний режим – комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення.

Митні режими встановлюються виключно МКУ (розділ V МКУ).

Декларант має право обрати митний режим, у який він бажає помістити товари, з дотриманням умов такого режиму та у порядку, що визначені МКУ.

Поміщення товарів у митний режим здійснюється шляхом їх декларування та виконання митних формальностей, передбачених МКУ.

Митний режим, у який поміщено товари, може бути змінено на інший, обраний декларантом, за умови дотримання заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, встановлених відповідно до закону для товарів, що поміщуються у такий інший митний режим.

З метою застосування законодавства України з питань державної митної справи запроваджуються такі митні режими:

- 1) імпорт;
- 2) реімпорт;
- 3) експорт;
- 4) реекспорт;
- 5) транзит;
- 6) тимчасове ввезення;
- 7) тимчасове вивезення;
- 8) митний склад;
- 9) вільна митна зона;
- 10) безмитна торгівля;
- 11) переробка на митній території;

12) переробка за межами митної території;

13) знищення або руйнування;

14) відмова на користь держави.

Імпорт. Імпорт (випуск для вільного обігу) – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України.

Митний режим імпорту може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим, а також до продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території.

Для поміщення товарів у митний режим імпорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

– подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари;

– сплатити митні платежі, якими відповідно до законів України обкладаються товари під час ввезення на митну територію України в режимі імпорту;

– виконати встановлені відповідно до закону вимоги щодо заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Якщо іноземні товари після ввезення їх на митну територію України були пошкоджені або втрачені внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили або внаслідок протиправних дій третіх осіб, що підтверджується документально, за рішенням декларанта вони можуть бути заявлені органу доходів і зборів у митний режим імпорту в пошкодженому стані чи у фактичній кількості з додержанням щодо них встановлених відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. У разі втрати товарів після ввезення їх на митну територію України внаслідок протиправних дій третіх осіб митні платежі, встановлені на імпорт таких товарів, підлягають сплаті в повному обсязі у порядку, встановленому МКУ. За рішенням декларанта

або уповноваженої ним особи допускається поміщення пошкоджених товарів в інші митні режими.

У разі встановлення відповідно до закону заборон чи обмежень щодо ввезення на митну територію України відповідних товарів такі товари, випущені у вільний обіг на митній території України за попередніми, тимчасовими або періодичними митними деклараціями, підлягають поміщенню у митний режим імпорту відповідно до умов, які діяли на момент їх випуску у вільний обіг.

Реімпорт. Реімпорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Митний режим реімпорту може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим.

У митний режим реімпорту можуть бути поміщені товари, які:

1) були вивезені за межі митної території України у митному режимі тимчасового вивезення та ввозяться на цю територію до завершення строку дії цього митного режиму у тому самому стані, в якому вони були вивезені, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, а також змін, що допускаються у разі використання таких товарів у митному режимі тимчасового вивезення;

2) були вивезені за межі митної території України у митному режимі переробки за межами митної території та ввозяться на цю територію до завершення строку дії цього митного режиму у тому самому стані, в якому вони були вивезені, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання;

3) були поміщені у митний режим експорту (остаточного вивезення) і повертаються особі, яка їх експортувала, у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов зовнішньоекономічного договору, згідно з яким ці товари поміщувалися у митний режим експорту, або з інших обставин, що перешкоджають виконанню цього договору, якщо ці товари:

– повертаються на митну територію України у строк, що не перевищує шести місяців з дати вивезення їх за межі цієї території у митному режимі експорту;

– перебувають у такому самому стані, в якому вони оформлені у митний режим експорту, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації), внаслідок якого були виявлені недоліки, що спричинили реімпорт товарів.

Зазначені товари можуть бути також поміщені у митний режим реімпорту у разі, якщо:

1) під час перебування таких товарів за межами митної території України вони піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту, необхідність у яких виникла під час перебування за межами митної території України;

2) стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику;

3) у митний режим реімпорту поміщується лише частина товарів, раніше випущених для вивезення за межі митної території України.

Для поміщення товарів у митний режим реімпорту особа, на яку покладається обов'язок щодо дотримання вимог митного режиму, повинна:

1) ввезти товари на митну територію України не пізніше, ніж у встановлений законодавством строк після їх вивезення за межі митної території України;

2) подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів у митному режимі реімпорту, документи на такі товари;

3) надати органу доходів і зборів документи та відомості, необхідні для ідентифікації товарів, що реімпортуються.

Застосування митного режиму реімпорту можливе за умови можливості ідентифікації органом доходів і зборів товарів, заявлених у цей митний режим, як таких, що були раніше випущені за межі митної території України.

До товарів, що вивозяться за межі митної території України з наміром подальшого реімпорту, засоби забезпечення ідентифікації можуть бути застосовані в момент їх випуску.

Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Реімпорт товарів, поміщених у митний режим експорту може бути здійснений експортером цих товарів або його правонаступником. В інших випадках дозволяється застосування митного режиму реімпорту при ввезенні на митну територію України товарів іншою особою, ніж та, що їх вивезла, якщо це виправдано обставинами.

Декларування товарів у митний режим реімпорту може здійснюватися у будь-якому органі доходів і зборів.

Замість митної декларації для декларування у митний режим реімпорту упаковок, контейнерів, піддонів та транспортних засобів комерційного призначення використовуються документи, що підтверджують попереднє вивезення зазначених товарів за межі митної території України.

Після поміщення у митний режим реімпорту товарів суми вивізного мита, сплачені при експорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам, у порядку, передбаченому МКУ. Акцизний податок і податок на додану вартість при поміщенні товарів у митний режим реімпорту справляються відповідно до Податкового кодексу України.

Експорт. Експорт (остаточне вивезення) – це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для віль-

ного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення.

Митний режим експорту може бути застосований до товарів, що призначені для вивезення за межі митної території України, та до товарів, що вже вивезені за межі цієї території та перебувають під митним контролем, за винятком товарів, заборонених до поміщення у цей митний режим відповідно до законодавства.

Для поміщення товарів у митний режим експорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

1) подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів у митному режимі експорту, документи на такі товари;

2) сплатити митні платежі, якими відповідно до закону обкладаються товари під час вивезення за межі митної території України у митному режимі експорту;

3) виконати вимоги щодо застосування передбачених законом заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

4) у випадках, встановлених законодавством, подати органу доходів і зборів дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з вивезення товарів у третю країну (реекспорт).

Органи доходів і зборів не вимагають обов'язкового підтвердження прибуття товарів, що експортуються, у пункт призначення за межами митної території України.

У разі встановлення актами законодавства заборон чи обмежень щодо вивезення відповідних товарів за межі митної території України товари, що:

– поміщені в митний режим експорту, випускаються за межі митної території України відповідно до умов, що діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим;

– фактично випущені за межі митної території України за періодичними митними деклараціями, підлягають поміщенню у митний режим експорту відповідно до умов, що діяли на момент фактичного вивезення цих товарів.

Реекспорт. Реекспорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України

або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Митний режим реекспорту може бути застосований до товарів, які при ввезенні на митну територію України мали статус іноземних та:

1) після ввезення на митну територію України перебували під митним контролем та не були поміщені у митний режим (у тому числі у зв'язку з обмеженнями чи заборонами щодо ввезення таких товарів на митну територію України);

2) були поміщені у митний режим тимчасового ввезення та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, а також змін, що допускаються у разі використання таких товарів у митному режимі тимчасового ввезення;

3) були поміщені у митний режим переробки на митній території та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, або у вигляді продуктів їх переробки;

4) були поміщені у митний режим митного складу та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання;

5) були поміщені у митний режим імпорту і повертаються нерезиденту – стороні зовнішньоекономічного договору, згідно з яким ці товари поміщувалися у цей режим, у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов цього договору або з інших обставин, що перешкоджають його виконанню, якщо ці товари:

– вивозяться протягом шести місяців з дати поміщення їх у митний режим імпорту;

– перебувають у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації), внаслідок якої були виявлені недоліки, що спричинили реекспорт товарів;

б) визнані помилково ввезеними на митну територію України.

Зазначені товари можуть бути також поміщені у митний режим реекспорту, якщо:

1) під час перебування таких товарів на митній території України вони піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту, необхідність у яких виникла під час перебування на митній території України;

2) стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику;

3) у митний режим реекспорту поміщується лише частина товарів, раніше ввезених на митну територію України.

У митний режим реекспорту також поміщуються товари, що перебували у митному режимі вільної митної зони, безмитної торгівлі та вивозяться за межі митної території України.

Для поміщення товарів у митний режим реекспорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

1) подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари;

2) надати органу доходів і зборів документи та відомості, необхідні для ідентифікації товарів, що реекспортуються;

3) у випадках, встановлених законодавством, подати органу доходів і зборів дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з реекспорту цих товарів.

Застосування митного режиму реекспорту можливе за умови ідентифікації органом доходів і зборів товарів, заявлених у цей режим, як таких, що були раніше ввезені на митну територію України.

Для товарів, що ввозяться з наміром подальшого реекспорту, засоби забезпечення ідентифікації можуть бути застосовані на момент їх ввезення на митну територію України.

Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Реекспорт товарів, поміщених у митний режим імпорту, може бути здійснений імпортером цих товарів або його правонаступником. В інших випадках дозволяється застосування митного режиму реекспорту при вивезенні за межі митної території України товарів іншою особою, ніж та, яка їх ввозила, якщо це виправдано обставинами.

Декларування товарів у митний режим реекспорту може здійснюватися у будь-якому органі доходів і зборів, якщо інше не передбачено МКУ.

Товари, що реекспортуються, можуть вивозитися за межі митної території України однією чи кількома партіями. Допускається вивезення товарів, що реекспортуються, за межі митної території України не через той орган доходів і зборів, через який товари ввозилися на цю територію.

Замість митної декларації для декларування у митний режим реекспорту упаковок, контейнерів, піддонів та транспортних засобів комерційного призначення використовуються документи, що підтверджують попереднє ввезення зазначених товарів на митну територію України.

Транзит. Транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома органами доходів і зборів України або в межах зони діяльності одного органу доходів і зборів без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Переміщення товарів у митному режимі транзиту здійснюється як прохідний або внутрішній транзит, або каботаж.

Митний режим транзиту застосовується до товарів, які переміщуються:

1) прохідним транзитом від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України (у тому числі в межах одного пункту пропуску через державний кордон України);

2) внутрішнім транзитом або каботажем:

– від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до органу доходів і зборів, розташованого на митній території України;

– від органу доходів і зборів, розташованого на митній території України, до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України;

– від одного пункту, розташованого на митній території України, до іншого пункту, розташованого на митній території України, у тому числі якщо частина цього переміщення проходить за межами митної території України;

– від штучного острова, установки або споруди, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, до органу доходів і зборів, розташованого на території України, зайнятій сушею, та у зворотному напрямку.

Митний режим транзиту може бути застосований як до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо ввозяться на митну територію України, так і до таких, що перебувають на митній території України.

У митний режим транзиту можуть бути поміщені товари, транспортні засоби комерційного призначення незалежно від їх митного статусу.

У митний режим транзиту можуть бути поміщені будь-які товари, крім заборонених законодавством для ввезення та/або транзиту через митну територію України.

Для поміщення товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

1) подати органу доходів і зборів МД (документ, який відповідно до статті 94 МКУ використовується замість МД), товарно-транспортний документ на перевезення та рахунок-фактуру (інвойс) або інший документ, який визначає вартість товару;

2) у випадках, визначених законодавством, надати органу доходів і зборів дозвільний документ на транзит через митну територію України, який видається відповідними уповноваженими органами;

3) у випадках, встановлених МКУ, забезпечити виконання зобов'язання із сплати митних платежів відповідно до розділу X МКУ.

Для забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим транзиту, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 МКУ (одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційні знаки, проставляння штампів, експортні (імпортні) сертифікати; копії документів, на підставі яких органом доходів і зборів було здійснено випуск товарів у попередній митний режим і які дають можливість однозначно ідентифікувати товари; інші подібні документи).

Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються у митному режимі транзиту, повинні:

1) перебувати у незмінному стані, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування і зберігання;

2) не використовуватися з жодною іншою метою, крім транзиту;

3) бути доставленими у орган доходів і зборів призначення до закінчення строку:

– для автомобільного транспорту – 10 діб (у разі переміщення в зоні діяльності однієї митниці – 5 діб);

- для залізничного транспорту – 28 діб;
- для авіаційного транспорту – 5 діб;
- для морського та річкового транспорту – 20 діб;
- для трубопровідного транспорту – 31 доба;
- для трубопровідного транспорту (з переваантаженням на інші види транспорту) – 90 діб.

4) мати неушкоджені засоби забезпечення ідентифікації у разі їх застосування.

Транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим транзиту, можуть піддаватися операціям з технічного обслуговування та ремонту, потреба в яких виникла під час перебування їх на митній території України.

За умови забезпечення ідентифікації товарів, що переміщуються у режимі транзиту, та дотримання інших вимог, встановлених МКУ, допускається перевезення зазначених товарів транспортним засобом, який здійснює перевезення в межах митної території України товарів, які не перебувають під митним контролем.

Тимчасове ввезення. Тимчасове ввезення – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Митний режим тимчасового ввезення може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим, який передбачає їх перебування під митним контролем.

Законодавством України з питань державної митної справи можуть бути визначені документи, які використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного

призначення в митний режим тимчасового ввезення замість митної декларації.

Орган доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі тимчасового ввезення, повинен пересвідчитися у можливості ідентифікації цих товарів, транспортних засобів при їх реекспорті.

Для ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим тимчасового ввезення, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 МКУ (одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційні знаки, проставляння штампів, експортні (імпортні) сертифікати; копії митних документів). Зазначені засоби застосовуються органами доходів і зборів тільки у тих випадках, коли комерційні способи забезпечення ідентифікації є недостатніми.

Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Для поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення особа, відповідальна за дотримання митного режиму, повинна:

1) подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у режимі тимчасового ввезення, документи на такі товари, транспортні засоби, що підтверджують мету їх тимчасового ввезення;

2) у випадках, передбачених законодавством, надати органу доходів і зборів зобов'язання про реекспорт товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які тимчасово ввозяться, у строки, встановлені органом доходів і зборів;

3) подати органу доходів і зборів дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове ввезення товарів, якщо отримання такого дозволу передбачено законодавством;

4) сплатити митні платежі відповідно до статті 106 МКУ або забезпечити виконання зобов'язання із сплати митних платежів відповідно до розділу X МКУ.

У митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами поміщуються виключно товари, транспортні засоби комерційного призначення, зазначені у статті 189 МКУ та в Додатках В.1-В.9, С, D до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік), на умовах, визначених цими Додатками, а також повітряні судна, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу.

У разі порушення умов митного режиму тимчасового ввезення особа, відповідальна за дотримання режиму, зобов'язана сплатити суму податкового зобов'язання та пеню відповідно до Податкового кодексу України.

У митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами відповідно до положень Додатка Е до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік) можуть поміщуватися товари (за винятком підакцизних), не зазначені у статтях 105, 189 МКУ, а також у Додатках В.1-В.9, С, D до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік), або такі, що не відповідають вимогам зазначених Додатків.

У разі тимчасового ввезення товарів з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами за кожний повний або неповний календарний місяць заявленого строку перебування на митній території України сплачується 3 відсотки суми митних платежів, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України, розрахованої на дату поміщення їх у митний режим тимчасового ввезення.

Сума митних платежів сплачується при поміщенні товарів у митний режим тимчасового ввезення та розраховується за встановлений органом доходів і зборів строк дії цього митного режиму.

У такому ж порядку сплачуються митні платежі у разі продовження строку тимчасового ввезення зазначених товарів.

Загальна сума митних платежів, яка підлягає сплаті за час перебування товарів у митному режимі тимчасового ввезення

з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, не повинна перевищувати суми, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України, розрахованої на дату поміщення їх у митний режим тимчасового ввезення.

Сума митних платежів, сплачена на підставі умовного часткового звільнення від оподаткування митними платежами, поверненню не підлягає.

У разі випуску товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, у вільний обіг на митній території України або передачі таких товарів у користування іншій особі митні платежі сплачуються в обсязі, передбаченому законом для ввезення цих товарів на митну територію України у митному режимі імпорту, за відрахуванням суми, вже сплаченої на підставі умовного часткового звільнення цих товарів від оподаткування митними платежами. При цьому за період, коли застосовувалося таке звільнення, підлягають сплаті проценти з сум податкових зобов'язань, що підлягали б сплаті у разі, якщо б щодо таких сум надавалося розстрочення податкових зобов'язань відповідно до розділу II Податкового кодексу України.

КМУ може встановлювати перелік товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами. Зміст такого переліку повідомляється Депозитарію Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік).

Строк тимчасового ввезення товарів встановлюється органом доходів і зборів у кожному конкретному випадку, але не повинен перевищувати трьох років з дати поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення.

Тимчасове вивезення. Тимчасове вивезення – це митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів

нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Митний режим тимчасового вивезення може бути застосований до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо вивозяться за межі митної території України.

Орган доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі тимчасового вивезення, повинен пересвідчитися у можливості ідентифікації цих товарів, транспортних засобів при їх реімпорті.

Для забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим тимчасового вивезення, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 МКУ. Органи доходів і зборів застосовують зазначені засоби тільки у тих випадках, коли комерційні способи ідентифікації є недостатніми.

Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Для поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення особа, відповідальна за дотримання митного режиму, повинна:

- 1) подати органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у режимі тимчасового вивезення, документи на такі товари, транспортні засоби, що підтверджують мету їх тимчасового вивезення;

- 2) у випадках, передбачених законодавством, надати органу доходів і зборів зобов'язання про реімпорт товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які тимчасово вивозяться, у строки, встановлені органом доходів і зборів;

- 3) подати органу доходів і зборів дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове вивезення товарів, якщо отримання такого дозволу передбачено законодавством.

Транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим тимчасового вивезення, можуть піддаватися операціям технічного обслуговування та ремонту, необхідність в яких виникла протягом строку перебування у митному режимі тимчасового вивезення.

Строк тимчасового вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення встановлюється органом доходів і зборів у кожному конкретному випадку, але не повинен перевищувати трьох років з дати поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у зазначений митний режим.

Митний склад. Митний склад – це митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У митний режим митного складу можуть поміщатися будь-які товари, за винятком:

- 1) товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України;
- 2) товарів, строк придатності для споживання або використання яких закінчився;
- 3) товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога;
- 4) живих тварин;
- 5) електроенергії, що переміщується лініями електропередачі.

Для поміщення товарів у митний режим митного складу органу доходів і зборів подаються митна декларація, товарно-транспортний документ на перевезення та рахунок (інвойс) або інший документ, який визначає вартість товару. Товари, що поміщуються у митний режим митного складу, декларуються органу доходів і зборів утримувачем митного складу.

Розміщення на митному складі товарів, поміщених в інші, ніж митний склад, митні режими (транзиту, тимчасового ввезення, переробки на митній території, експорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території) для їх зберігання, перевантаження або дозавантаження транспортного

засобу здійснюється на підставі митної декларації, раніше оформленої відповідно до таких інших митних режимів, або документа, що її замінював, – накладної УМВС (СМГС), накладної ЦІМ (СІМ), накладної ЦІМ/УМВС (ЦИМ/СМГС, СІМ/SMGS), книжки МДП (Carnet TIR) тощо (стаття 122 МКУ). У цьому разі поміщення таких товарів у митний режим митного складу не відбувається. Товари, що вивантажуються на митний склад і призначені для зберігання більше ніж на 90 днів, підлягають поміщенню у митний режим митного складу.

У разі надходження товарів у складі консолідованих вантажів з метою подальшої доставки в орган доходів і зборів призначення при перевантаженні таких товарів з одного транспортного засобу на інший їх розміщення на митному складі або поміщення у митний режим митного складу не є обов'язковим.

Органам доходів і зборів для поміщення товарів у митний режим митного складу забороняється вимагати:

1) подання інших документів, ніж передбачені (митна декларація, товарно-транспортний документ на перевезення та рахунок (інвойс) або інший документ, який визначає вартість товару, накладна УМВС, накладна ЦІМ, накладна ЦІМ/УМВС, книжки МДП або Carnet TIR, у тому числі документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів);

2) проведення заходів офіційного контролю.

Товари, що ввозяться на митну територію України і розміщуються на митних складах, розташованих на територіях морських і річкових портів, аеропортів, залізничних станцій, в межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, поміщуються у митний режим митного складу на підставі електронного повідомлення утримувача митного складу, що містить кількість та опис товарів, підписаного електронним цифровим підписом.

Електронне повідомлення надсилається органу доходів і зборів протягом чотирьох годин з моменту фактичного розміщення товарів на митному складі. Орган доходів і зборів надсилає утримувачу митного складу підтвердження дати та часу отримання

електронного повідомлення. Розміщення товарів на митному складі дозволу органу доходів і зборів не потребує.

Поміщення у митний режим реекспорту розміщених на митних складах товарів здійснюється на підставі електронного повідомлення утримувача митного складу, що містить кількість та опис товарів, підписаного електронним цифровим підписом.

Електронне повідомлення надсилається органу доходів і зборів не пізніше, ніж за чотири години до моменту фактичного випуску товарів з митного складу. Орган доходів і зборів надсилає утримувачу митного складу підтвердження дати та часу отримання електронного повідомлення.

Якщо протягом двох годин з моменту отримання електронного повідомлення про реекспорт товарів орган доходів і зборів не повідомив утримувача митного складу про намір здійснити митний огляд таких товарів, дозволяється випустити ці товари з митного складу з метою їх реекспорту.

Строк зберігання товарів у митному режимі митного складу не може перевищувати 1095 днів від дня поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

Строк зберігання в митному режимі митного складу підакцизних товарів, іноземних товарів, які були попередньо поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення або переробки на митній території України, а також продуктів переробки не може перевищувати 365 днів від дня поміщення їх у митний режим митного складу.

Іноземні товари, що зберігаються в митному режимі митного складу, до закінчення строку їх придатності або строків зберігання повинні бути задекларовані для ввезення на митну територію України в іншому митному режимі або реекспортовані. Якщо іноземні товари під час зберігання в митному режимі митного складу були зіпсовані або ушкоджені внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили, такі товари за умов належного підтвердження зазначених фактів дозволяється декларувати для вільного обігу на митній території України так, ніби вони були ввезені в зіпсованому (ушкодженому) стані.

Строк зберігання у митному режимі митного складу товарів, призначених для експорту, не може перевищувати одного року з дати поміщення їх у цей режим. До закінчення зазначеного строку такі товари повинні бути вивезені за межі митної території України.

З товарами, що зберігаються на митному складі, без дозволу органу доходів і зборів можуть проводитися прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів:

1) переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення;

2) чищення;

3) провітрювання;

4) створення оптимального температурного режиму зберігання;

5) сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла);

6) захист від корозії;

7) боротьба із шкідниками;

8) інвентаризація.

Власник товарів, що зберігаються в митному режимі митного складу на митному складі, або уповноважена ним особа з дозволу органу доходів і зборів може проводити підготовку таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування: консолідація та подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження, взяття проб і зразків товарів та інші подібні операції.

Операції, що проводяться з товарами, що зберігаються в митному режимі митного складу на митному складі, не повинні змінювати характеристик, за якими ці товари були класифіковані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності.

З дозволу органу доходів і зборів та за умови надання фінансової гарантії відповідно до розділу X МКУ товари, поміщені у митний режим митного складу, можуть тимчасово з наступним поверненням вивозитися з митного складу на строк, обумовлений метою такого вивезення, але не більший ніж 45 днів.

Не підлягають тимчасовому випуску з наступним поверненням товари, що використовуватимуться для виробництва, упаковки, експлуатації природних ресурсів, будівництва, ремонту чи обслуговування, виконання земляних або інших подібних робіт.

Вільна митна зона. Вільна митна зона – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання.

Товари, поміщені в митний режим вільної митної зони, протягом усього строку перебування у цьому режимі перебувають під митним контролем.

Операції з поміщеними у митний режим вільної митної зони товарами, що знаходяться на територіях вільних митних зон комерційного типу, обмежуються лише простими складськими операціями, необхідними для забезпечення збереження цих товарів: переміщення товарів у межах вільної митної зони з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація. Також допускаються подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції.

З поміщеними у митний режим вільної митної зони товарами, що знаходяться на територіях вільних митних зон сервісного типу, дозволяється здійснення операцій, пов'язаних із ремонтом, модернізацією, будівництвом повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх складових частин, а також операцій, зазначених у частині першій цієї статті, необхідність у яких виникла у зв'язку з експлуатацією вільної митної зони цього типу.

Переліки видів товарів, які можуть бути поміщені у митний режим вільної митної зони з метою розміщення на територіях вільних митних зон промислового типу, та виробничих операцій, які можуть здійснюватися з такими товарами, визначаються окремими законами України для кожної такої зони.

Поміщення українських товарів у митний режим вільної митної зони для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів.

Іноземні товари, що ввозяться на територію вільної митної зони, допускаються на зазначену територію з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами.

Поміщення товарів у митний режим вільної митної зони, а також зміна цього митного режиму здійснюються органом доходів і зборів, у зоні діяльності якого знаходиться така зона.

Для поміщення іноземних товарів у митний режим вільної митної зони та розміщення їх на територіях вільних митних зон комерційного типу, що розташовані в морських, річкових портах чи аеропортах, в межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, використовуються транспортні або комерційні документи, які містять опис таких товарів та супроводжують їх при ввезенні.

Для допуску товарів на територію вільної митної зони гарантії, передбачені розділом X МКУ, не застосовуються. Гарантії щодо переміщення іноземних товарів між органами доходів і зборів або в межах зони діяльності одного органу доходів і зборів у зв'язку з необхідністю їх ввезення на територію вільної митної зони (випуску з такої території) застосовуються відповідно до норм МКУ.

Товари можуть перебувати в митному режимі вільної митної зони на території вільної митної зони протягом усього часу функціонування відповідної вільної митної зони.

Безмитна торгівля. Безмитна торгівля – це митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон

України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних, водних або залізничних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також без проведення заходів офіційного контролю.

У митний режим безмитної торгівлі поміщуються іноземні та українські товари, які ввозяться з-за меж митної території України або вивозяться з митної території України.

У митний режим безмитної торгівлі поміщуються будь-які товари, крім товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України і транзиту через територію України, товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, живих тварин.

Іноземні товари поміщуються у митний режим безмитної торгівлі з умовним звільненням від оподаткування митними платежами.

Поміщення українських товарів у митний режим безмитної торгівлі для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів.

Для поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі забезпечення виконання обов'язку із сплати митних платежів відповідно до розділу X МКУ не вимагається. Забезпечення виконання обов'язку із сплати митних платежів при переміщенні іноземних товарів між органами доходів і зборів або між різними пунктами пропуску в межах зони діяльності одного органу доходів і зборів у зв'язку з необхідністю їх ввезення у приміщення магазину безмитної торгівлі або випуску з такого приміщення здійснюється відповідно до розділу X МКУ.

Поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі, а також зміна цього митного режиму здійснюється органом доходів і зборів, у зоні діяльності якого розташований відповідний магазин безмитної торгівлі.

Товари можуть перебувати в митному режимі безмитної торгівлі протягом всього строку їх придатності для споживання та/або використання.

Товари, поміщені в митний режим безмитної торгівлі, протягом всього строку перебування у цьому режимі знаходяться під митним контролем.

Переробка на митній території. Переробка на митній території – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки.

Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території здійснюється з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами.

У процесі переробки іноземних товарів не допускається використання українських товарів (крім палива та енергії), на які законом встановлено вивізне мито.

Обмеження або заборони щодо ввезення окремих видів товарів на митну територію України з метою переробки встановлюються законом. За обґрунтованої необхідності КМУ має право визначати:

1) товари, при поміщенні яких у митний режим переробки на митній території застосовуються фінансові гарантії відповідно до розділу X МКУ;

2) продукти переробки та/або товари, продукти переробки яких підлягають обов'язковому реекспорту за межі митної території України;

3) мінімальне співвідношення вартості іноземних та українських товарів для окремих категорій товарів, що піддаються операціям з переробки;

4) перелік товарів, які не можуть бути допущені до переробки для вільного обігу на митній території України;

5) товари, поміщення яких у митний режим переробки на митній території забороняється.

У разі встановлення заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів на митній території України переробка таких товарів, поміщених у митний режим переробки на мит-

ній території, завершується на умовах, що діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території допускається з письмового дозволу органу доходів і зборів за заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи.

Разом із заявою власник товарів або уповноважена ним особа подає органу доходів і зборів такі документи:

1) зовнішньоекономічні договори або документи, що їх замінюють, на підставі яких зазначені в заяві товари були чи будуть ввезені на митну територію України, і які повинні містити, зокрема, відомості про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки, конкретний обсяг робіт і строк їх виконання. Якщо зовнішньоекономічний договір або документ, що його замінює, не містить зазначених відомостей, такі відомості подаються окремим документом;

2) технологічні схеми переробки (крім випадків ввезення товарів з метою ремонту, у тому числі модернізації, відновлення та регулювання), в яких повинні бути зазначені відомості про всі етапи переробки та процесу перетворення товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, на продукти переробки, кількісні показники товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, та інших товарів, що витрачаються підприємством на здійснення операцій з переробки, з обґрунтуванням виробничих втрат товарів на кожному етапі, а також відомості про найменування та кількість відходів переробки;

3) договори на переробку товарів з іншими підприємствами, якщо окремі операції (або повний цикл) з переробки товарів здійснюватимуться такими іншими підприємствами;

4) інші документи за бажанням власника товарів або уповноваженої ним особи – висновки державних органів, експертних установ, організацій, державні стандарти й стандарти підприємства, технічні умови, описи чи креслення зразків, відповідно до яких здійснюватиметься переробка, тощо.

Дозвіл на переробку товарів на митній території України видається органом доходів і зборів підприємству безоплатно протягом п'яти робочих днів від дати реєстрації відповідної заяви.

Якщо зовнішньоекономічний договір або документ, що його замінює, на підставі якого зазначені в заяві товари будуть ввезені на митну територію України, передбачає ввезення товарів з метою переробки окремими партіями протягом певного періоду часу на однакових умовах, дозвіл видається на обсяг товарів і строк, визначені зовнішньоекономічним договором, але не більше ніж на строк, передбачений статтею 151 МКУ.

Виникнення або виявлення органом доходів і зборів обставин, які не відображені у документах підприємства і які впливають на найменування та обсяги виходу продуктів переробки, а також встановлення законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів на митній території України є підставою для надання відмови в митному оформленні наступних партій товарів, що ввозяться на митну територію України з метою переробки. Якщо такі обставини не мають впливу на найменування та обсяги виходу продуктів переробки, то відомості про такі обставини вносяться до раніше виданого дозволу.

У дозволі на переробку товарів на митній території України зазначається перелік операцій з переробки та спосіб їх здійснення.

У видачі дозволу на переробку товарів на митній території України не може бути відмовлено з огляду на:

1) країну походження, країну відправлення або країну призначення цих товарів;

2) наявність на митній території України товарів, ідентичних за описом, якістю та технічними характеристиками товарам, що ввозяться для переробки;

3) вид зовнішньоекономічного договору, на підставі якого ці товари були чи будуть ввезені на митну територію України, за винятком договорів, які заборонені законами України;

4) форму розрахунку за зовнішньоекономічним договором, на підставі якого ці товари були чи будуть ввезені на митну тери-

торію України, крім форм розрахунку, заборонених законодавством України.

Рішення про відмову у видачі дозволу на переробку товарів на митній території України приймається, якщо:

1) відомостей, зазначених у поданих заявником документах, недостатньо для визначення обов'язкового обсягу виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів;

2) орган доходів і зборів виявив невідповідності у відомостях, що містяться у поданих заявником документах, або недостовірність цих відомостей;

3) органом доходів і зборів встановлено відсутність належного технологічного обладнання, приміщень, умов для обліку і зберігання товарів, що ввозяться з метою переробки;

4) підприємством не дотримано встановлених законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки товарів на митній території України.

Дозвіл на переробку товарів на митній території України може бути змінено або відкликано органом доходів і зборів, якщо його видано на підставі недостовірних даних, що мали істотне значення для прийняття рішення про його видачу, або якщо підприємство, якому видано такий дозвіл, не дотримується положень МКУ та інших актів законодавства України з питань державної митної справи.

За письмовою заявою власника товарів або уповноваженої ним особи органом доходів і зборів може бути винесено попереднє рішення щодо можливості поміщення товарів у митний режим переробки товарів на митній території.

Якщо органи доходів і зборів не можуть забезпечити ідентифікацію товарів, що ввозяться на митну територію України з метою переробки, відповідно до статті 326 МКУ можуть бути застосовані інші способи забезпечення ідентифікації з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу, наприклад, такі як:

1) посилення на опис спеціального виробничого маркування або номерів;

- 2) пломби, печатки, штампки або інше індивідуальне маркування;
- 3) зразки, ілюстрації чи технічний опис;
- 4) проби;
- 5) документальне підтвердження, яке стосується передбачених операцій (такі як контракти, рахунки-проформи, комерційна переписка), які свідчать про те, що продукти переробки вироблені з товарів, які ввозяться для переробки.

Можливість встановлення наявності ввезених товарів у продуктах переробки не є обов'язковою для допуску товарів для переробки на митній території України у випадках, якщо:

– такі товари можуть бути ідентифіковані шляхом представлення докладних даних про витрачені ресурси та технології виробництва продуктів переробки чи шляхом здійснення митного контролю під час проведення операцій з переробки; або

– митний режим переробки на митній території завершується реекспортом продуктів переробки товарів, ідентичних за описом, якістю та технічними характеристиками товарам, допущеним для переробки на митній території України.

Кількість операцій з переробки товарів у митному режимі переробки на митній території не обмежується.

Операції з переробки товарів можуть включати:

– власне переробку товарів, у тому числі: обробку, монтаж, демонтаж, використання окремих товарів, які сприяють чи полегшують процес виготовлення продуктів переробки;

– ремонт товарів, у тому числі модернізацію, відновлення та регулювання, калібрування.

Окремі операції з переробки товарів або повний цикл переробки за дорученням підприємства, якому видано дозвіл на переробку товарів на митній території України, та з дозволу органу доходів і зборів можуть здійснюватися іншими підприємствами. При цьому відповідальність перед органами доходів і зборів за порушення визначеного порядку переробки товарів несе підприємство, якому видано дозвіл на проведення операцій з переробки товарів на митній території України. Дозволи на виконання окремих операцій з переробки або повного циклу

переробки надаються одночасно з дозволом на переробку товарів на митній території України або, за необхідності, – на підставі заяви відповідної особи після надання цього дозволу та відображаються у ньому.

Строк переробки товарів на митній території України встановлюється органом доходів і зборів у кожному випадку під час видачі дозволу підприємству, виходячи з тривалості процесу переробки товарів та розпорядження продуктами їх переробки. Зазначений строк обчислюється, починаючи з дня завершення митного оформлення органом доходів і зборів іноземних товарів для переробки. За заявою підприємства, якому видано дозвіл на переробку товарів, з причин, підтверджених документально, строк переробки товарів на митній території України продовжується зазначеним органом, але загальний строк переробки не може перевищувати 365 днів.

Законами України може визначатися більший строк переробки товарів, а для підприємств суднобудівної промисловості (в межах класу 30.11 групи 30.1 розділу 30, класу 33.15 групи 33.1 розділу 33 КВЕД ДК 009:2010) загальний строк переробки не може перевищувати 730 днів.

Товари, поміщені в митний режим переробки на митній території, а також продукти їх переробки протягом всього строку перебування в цьому режимі знаходяться під митним контролем.

Органи доходів і зборів можуть проводити перевірку товарів, ввезених для переробки на митній території України, а також продуктів їх переробки у будь-якої особи, яка здійснює операції з переробки таких товарів.

Органи доходів і зборів здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів на митній території України. Дані про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки зазначаються в зовнішньоекономічному договорі (контракті) на переробку товарів або в окремому документі, що подається органу доходів і зборів підприємством для отримання дозволу на переробку товарів на митній території України.

Для підтвердження даних про обсяг виходу продуктів переробки центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, може звертатися до інших центральних органів виконавчої влади або експертних установ. Такі звернення не є підставою для відмови у видачі дозволу на переробку товарів на митній території України або для зупинення дії раніше виданих дозволів протягом всього періоду їх розгляду.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, може встановлювати обов'язкові норми виходу продуктів переробки у випадках, коли операції з переробки на митній території України здійснюються за типовими (однаковими) технічними умовами, а товари та продукти їх переробки мають постійні характеристики.

Під час реекспорту продуктів переробки вони підлягають декларуванню органам доходів і зборів з поданням переліку українських товарів, витрачених під час здійснення операцій з переробки іноземних товарів, із зазначенням їх кількості та вартості.

Декларант має право заявити українські товари (крім палива та енергії), що повністю використані під час переробки іноземних товарів, у митний режим експорту. Митне оформлення в такому випадку здійснюється у порядку, встановленому МКУ та іншими законами України для митного оформлення експорту українських товарів.

Продукти переробки можуть реекспортуватися однією чи кількома партіями. Допускається вивезення продуктів переробки за межі митної території України не через той орган доходів і зборів, через який товари ввозилися на цю територію для переробки.

Залишки або відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій з переробки іноземних товарів і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані, підлягають поміщенню в цьому стані у відповідний митний режим до закінчення строку переробки товарів.

За бажанням декларанта або уповноваженої ним особи залишки або відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій з переробки іноземних товарів і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані, можуть декларуватися за одним класифікаційним кодом згідно з УКТЗЕД, за умови, що цьому коду відповідає найбільша ставка мита. Якщо до окремих товарів, які входять до зазначеної партії, застосовуються передбачені законом заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, такий спосіб декларування не звільняє декларанта від додержання зазначених заходів щодо цих товарів.

Інші відходи, ніж зазначені вище, з дозволу органу доходів і зборів підлягають видаленню відповідно до законодавства України до закінчення строку переробки товарів.

Переробка за межами митної території. Переробка за межами митної території – це митний режим, відповідно до якого українські товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці за межами митної території України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови повернення цих товарів або продуктів їх переробки на митну територію України у митному режимі імпорту.

Під час переробки товарів за межами митної території України можуть здійснюватися такі самі операції, що й у режимі переробки на митній території.

Товари, поміщені в митний режим переробки за межами митної території, протягом всього строку перебування у цьому режимі перебувають під митним контролем.

Поміщення товарів у митний режим переробки за межами митної території в установлених законом випадках здійснюється зі сплатою вивізного мита.

Не підлягають поміщенню у митний режим переробки за межами митної території товари (крім тих, що вивозяться з метою ремонту), які при імпорті були звільнені від оподаткування митними платежами відповідно до МКУ та Податкового кодексу України.

За обґрунтованої необхідності КМУ має право визначати:

– продукти переробки, залишки переробки, а також товари, продукти переробки чи залишки переробки яких підлягають обов'язковому поверненню на митну територію України і випуску у вільний обіг;

– мінімальне співвідношення вартості українських та іноземних товарів для окремих категорій товарів, що піддаються операціям з переробки за межами митної території України.

Товари, продукти переробки яких визначені КМУ як обов'язкові до повернення на митну територію України, вивозяться у митному режимі переробки за межами митної території із застосуванням заходів гарантування на суму їх вартості в порядку, визначеному КМУ.

У разі встановлення законами України заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів за межами митної території України переробка таких товарів, поміщених у режим переробки за межами митної території, завершується на умовах, які діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

Якщо умовами переробки товарів за межами митної території України передбачено проведення розрахунків частиною товарів, призначених для переробки, така частина товарів при вивезенні за межі митної території України декларується у митному режимі експорту.

Поміщення товарів у митний режим переробки за межами митної території допускається з письмового дозволу органу доходів і зборів за заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи.

Разом із заявою власник товарів або уповноважена ним особа подає органу доходів і зборів такі документи:

1) зовнішньоекономічні договори або документи, що їх замінюють, на підставі яких здійснюватиметься переробка товарів і які повинні містити, зокрема, відомості про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки, конкретний обсяг робіт і строк їх виконання. Якщо зовнішньоекономічний договір або доку-

мент, що його замінює, не містить зазначених відомостей, такі відомості подаються окремим документом;

2) технологічні схеми переробки (крім випадків вивезення товарів з метою ремонту, у тому числі модернізації, відновлення та регулювання), в яких повинні бути зазначені відомості про всі етапи переробки і процесу перетворення товарів, поміщених у митний режим переробки за межами митної території, на продукти переробки, кількісні показники товарів, поміщених у митний режим переробки за межами митної території, та інших товарів, що витрачаються на здійснення операцій з переробки, з обґрунтуванням виробничих втрат товарів на кожному етапі, а також відомості про найменування та кількість відходів переробки;

3) інші документи за бажанням власника товарів або уповноваженої ним особи, такі як висновки державних органів, експертних установ, організацій, державні стандарти і стандарти підприємства, технічні умови, описи чи креслення зразків, відповідно до яких здійснюватиметься переробка, тощо.

Дозвіл на переробку товарів за межами митної території України видається підприємству органом доходів і зборів безоплатно протягом п'яти робочих днів з дати реєстрації відповідної заяви.

Якщо зовнішньоекономічний договір, на підставі якого здійснюватиметься переробка, передбачає вивезення товарів з метою переробки окремими партіями протягом певного періоду часу на однакових умовах, дозвіл видається на обсяг товарів і строк, визначені зовнішньоекономічним договором, але не більш як на один рік.

Виникнення або виявлення органом доходів і зборів обставин, які не відображені у документах підприємства, але які впливають на найменування та обсяг виходу продуктів переробки, а також встановлення законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів за межами митної території України є підставою для надання відмови у митному оформленні наступних партій товарів, що вивозяться за межі митної території України з метою переробки. Якщо такі обставини не мають впливу на найменування та обсяг виходу ФФ

продуктів переробки, відомості про них вносяться до раніше виданого дозволу.

У дозволі на переробку товарів за межами митної території України зазначається перелік операцій з переробки та спосіб їх здійснення.

У видачі дозволу на переробку товарів за межами митної території України не може бути відмовлено тільки на тій підставі, що переробка цих товарів здійснюватиметься у певній країні.

Рішення про відмову у видачі дозволу на переробку товарів за межами митної території України приймається, якщо:

1) відомостей, зазначених у поданих заявником документах, недостатньо для визначення обов'язкового обсягу виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів;

2) орган доходів і зборів виявив невідповідності у відомостях, що містяться у поданих заявником документах, або недостовірність цих відомостей;

3) підприємством не дотримано встановлених законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки товарів за межами митної території України.

Дозвіл на переробку товарів за межами митної території України може бути змінено або відкликано органом доходів і зборів, якщо його видано на підставі недостовірних даних, що мали істотне значення для прийняття рішення про його видачу, або якщо підприємство, якому видано такий дозвіл, не дотримується положень МКУ та інших законодавчих актів України.

За письмовою заявою власника товарів або уповноваженої ним особи органом доходів і зборів може бути винесено попереднє рішення щодо можливості поміщення товарів у митний режим переробки товарів за межами митної території.

Якщо органи доходів і зборів не можуть забезпечити ідентифікацію товарів, що вивозяться за межі митної території України з метою переробки, відповідно до статті 326 МКУ, можуть бути застосовані інші способи забезпечення ідентифікації з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу, зокрема:

1) посилання на опис спеціального виробничого маркування або номерів;

2) пломби, печатки, штампи або інше індивідуальне маркування;

3) зразки, ілюстрації чи технічний опис;

4) проби;

5) документальне підтвердження, яке стосується передбачених операцій (такі, як контракти, рахунки-проформи, комерційна переписка), які свідчать про те, що продукти переробки вироблені з товарів, що вивозяться для переробки.

Строк переробки товарів за межами митної території України встановлюється органом доходів і зборів у кожному випадку під час надання дозволу підприємству-резиденту, виходячи з тривалості процесу переробки товарів та розпорядження продуктами їх переробки. Зазначений строк обчислюється, починаючи з дня завершення митного оформлення органом доходів і зборів українських товарів для переробки. За заявою підприємства, якому видано дозвіл на переробку товарів, з причин, підтверджених документально, строк переробки товарів за межами митної території України продовжується зазначеним органом, але загальний строк переробки не може перевищувати 365 днів.

Законами України може визначатися інший строк переробки товарів.

Органи доходів і зборів здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів за межами митної території України. Дані про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки зазначаються в договорі (контракті) на переробку товарів або в окремому документі, що подаються органу доходів і зборів підприємством для отримання дозволу на переробку товарів за межами митної території України.

Для підтвердження даних про обсяг виходу продуктів переробки центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, може звертатися до інших центральних органів виконавчої влади

або експертних установ чи в порядку, встановленому міжнародними договорами, укладеними відповідно до закону, до органів доходів і зборів іноземних країн. Такі звернення не є підставою для відмови у видачі дозволу на переробку товарів за межами митної території України або для зупинення дії раніше виданих дозволів протягом всього періоду їх розгляду.

Органи доходів і зборів можуть встановлювати обов'язкові норми виходу продуктів переробки, якщо операції з переробки за межами митної території України здійснюються за типовими (однаковими) технічними умовами, а товари і продукти їх переробки мають постійні характеристики.

Залишки і відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій з переробки українських товарів за межами митної території України і залишаються за межами цієї території, митному контролю та митному оформленню не підлягають.

Знищення або руйнування. Знищення або руйнування – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Знищення або руйнування товарів допускається з письмового дозволу органу доходів і зборів за заявою власника товарів чи уповноваженої ним особи.

Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається органом доходів і зборів, якщо власником чи уповноваженою ним особою:

– укладено договір на знищення (руйнування) товарів з підприємством, уповноваженим відповідно до законодавства України на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів;

– отримано дозволу на знищення (руйнування) товарів від державних органів, до повноважень яких належить контроль за переміщенням таких товарів.

Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається органом доходів і зборів безоплатно протягом трьох робочих днів з дати реєстрації відповідної заяви. У разі відмови у видачі дозволу орган доходів і зборів зобов'язаний у зазначений строк письмово або в електронній формі повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про підстави відмови.

Не вважаються операціями зі знищення або руйнування товарів:

- використання для споживання тваринами товарів, попередньо призначених для споживання людиною;
- проведення з товарами операцій з переробки;
- отримання продуктів переробки, включаючи монтаж, демонтаж, переробку або обробку товарів;
- ремонт товарів, включаючи їх відновлення;
- використання товарів як таких, що полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються.

Якщо товари, які передбачається знищити або зруйнувати, можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави, орган доходів і зборів письмово пропонує декларантові обрати цей митний режим. За згоди власника товарів з пропозицією органу доходів і зборів ці товари поміщуються в митний режим відмови на користь держави.

Поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування здійснюється органом доходів і зборів, у зоні діяльності якого проводяться операції зі знищення або руйнування.

Відповідно до положень МКУ та вимог, встановлених КМУ чи центральними органами виконавчої влади відповідно до їх повноважень, здійснюється знищення або руйнування окремих категорій товарів, зокрема:

- 1) лікарських і наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;
- 2) неякісної та небезпечної продукції;
- 3) військової, мисливської, спортивної вогнепальної зброї та боєприпасів до неї;

- 4) холодної і пневматичної зброї;
- 5) вибухових речовин;
- 6) спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, засобів індивідуального захисту, засобів активної оборони та засобів для виконання спеціальних операцій і оперативно-розшукових заходів.

Знищення або руйнування товарів здійснюється за рахунок їх власника, уповноваженої ним особи чи інших заінтересованих осіб.

Якщо товари опинилися у стані, що виключає можливість їх декларування у будь-який інший митний режим, ніж знищення або руйнування, у разі незгоди власника або уповноваженої ним особи самостійно організувати та оплатити процедуру знищення або руйнування таких товарів та за відсутності інших осіб, які письмово заявили органу доходів і зборів про таке бажання, вартість навантажувально-розвантажувальних робіт, зберігання, перевезення, знищення (руйнування), оформлення документів та інші витрати, пов'язані з дотриманням митного режиму знищення або руйнування, а також пеня списуються (стягуються) з такого власника або уповноваженої ним особи у безакцептному порядку, а в разі неможливості такого списання (стягнення) – відшкодовуються за рахунок коштів державного бюджету.

Залишки, що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів, у тому числі складові товару, які не були знищені або зруйновані, та отримані в результаті знищення або руйнування товарів відходи, які мають господарську цінність, підлягають поміщенню протягом 10 днів від дати знищення товарів у відповідний митний режим як іноземні товари, які перебувають під митним контролем.

Відходи, що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів і не мають господарської цінності та не можуть бути утилізовані, підлягають видаленню відповідно до законодавства України як українські товари підприємством, яке здійснило операції зі знищення (руйнування) товарів.

Відмова на користь держави. Відмова на користь держави – це митний режим, відповідно до якого власник відмовляється

від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь.

У митний режим відмови на користь держави поміщуються іноземні товари.

Відмова від товарів на користь держави здійснюється за відповідною письмовою заявою власника цих товарів та з дозволу органу доходів і зборів.

Перелік товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави визначає КМУ.

Іноземні товари поміщуються у митний режим відмови на користь держави із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Митний режим відмови на користь держави завершується після розміщення товарів на складі органу доходів і зборів.

Відповідальність за неправомірне розпорядження товарами шляхом їх поміщення в митний режим відмови на користь держави несе декларант. Органи доходів і зборів не відшкодовують будь-які майнові претензії осіб, які мають повноваження щодо товарів, від яких декларант відмовився на користь держави.

11. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Ознайомлення з основними нормативними документами, які визначають правові, економічні та організаційні основи митного контролю товарів та їх митного оформлення. Побудова УКТЗЕД.

***Мета:** Ознайомлення з нормативними документами, які регулюють режими експорту-імпорту товарів та правила їх митного контролю і оформлення. Вивчення побудови УКТЗЕД.*

***Час:** 2 год.*

Матеріальне забезпечення

1. Митний кодекс України (онлайн доступ: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>).
2. Єдиний митний тариф України (онлайн доступ: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>).
3. УКТЗЕД (онлайн доступ <http://ares.ua/uk/codesearch>).
4. Листи Держмитслужби України щодо класифікації за УКТЗЕД та особливого митного контролю окремих товарів.
5. Форми вантажно-митної декларації.
6. Інші нормативні документи

Питання для підготовки до заняття

1. Основи, пріоритети та значення зовнішньоекономічної діяльності України?
2. Предмет та значення курсу «Товарна номенклатура ЗЕД»?
3. Історія розвитку Гармонізованої системи опису та кодування товарів?
4. Значення застосування УКТЗЕД.
5. Які основні нормативні документи регулюють експорт та імпорт товарів в Україні?

***Робота 1.** Ознайомлення з офіційними текстами законів та інших нормативних актів, що регулюють порядок митного*

контролю та оформлення товарів та інших предметів, які переміщуються через кордон України.

Загальні відомості

До основних документів у відповідності з якими здійснюється митний контроль товарів відносяться:

1. Митний кодекс України – основний нормативний документ, який визначає правові, економічні і організаційні основи в митній справі, в т.ч. в організації митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів (Розділ 2 статті – 21-36, 3 статті – 36-49).

В статтях визначені: форми митного контролю, документи, які необхідні для митного контролю, використання технічних та спеціальних засобів для здійснення митного контролю та залучення спеціалістів та експертів організацій і установ, порядок огляду та переогляду товарів та інших предметів, порядок спрощеного митного контролю, митне оформлення та декларування товарів та інших предметів.

Статті про митне оформлення товарів визначають:

– мету митного оформлення – «Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів.» (МКУ, стаття 246);

– місце і час здійснення митного оформлення (МКУ, стаття 247);

– порядок взяття проб та зразків товарів для проведення їх дослідження (МКУ, стаття 356);

– мову, якою здійснюється митне оформлення (МКУ, стаття 254);

– форми та процедури декларування (МКУ, стаття 257);

– порядок допущення до декларування (МКУ, стаття 257);

– повноваження на декларування, права та обов'язки декларанта (МКУ, стаття 266).

Операції, що входять до митного оформлення, і порядок їх здійснення визначаються Державним митним комітетом відповідно до Митного кодексу України.

2. Єдиний митний тариф України (ЄМТ) являє собою систематизований (оскільки товарна класифікаційна схема «Тарифу» базується на HS) звід ставок мита, яким обкладаються товари, що ввозяться на митну територію України.

Ввізне мито є диференційованим, тому ЄМТ України передбачає використання преференційної, пільгової та повної ставки мита.

3. Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» від 17 липня 1997 № 468/97 – ВР із врахуванням змін та доповнень.

4. Листи Держмитслужби України щодо класифікації товарів за УКТЗЕД та особливого митного контролю за окремими товарами.

Завдання 1. При вивченні змісту документів звернути особливу увагу на:

– статті МКУ, в яких дається визначення мита, видів та ставок мита;

– Листи Держмитслужби України;

а) порядок застосування ставок тарифу в залежності від країни походження товарів;

б) які товари звільняються від обкладання митом;

в) дотримання яких умов вимагається для звільнення від мита на товари в режимі вільної торгівлі;

Завдання 2. Вивчити викладену в листах Держмитслужби України інформацію щодо класифікації товарів за УКТЗЕД та вимог до опису товарів; ознайомитися із змістом Митної декларації та графі 31 «Вантажні місця та опис товару» та 33 «Код товару».

Записати призначення і основні положення нормативної документації у звіт у довільній формі.

Робота 2. *Вивчення побудови УКТЗЕД*

Загальні відомості

Українська класифікація товарів ЗЕД є складовою частиною державної системи класифікації і кодування техніко-економічної

та соціальної інформації, розроблена з метою проведення митного контролю, виконання робіт під час декларування, тарифного та нетарифного регулювання (ліцензування, квотування) експорту та імпорту товарів, вивчення кон'юнктури ринку, збору статистичних даних про зовнішньоекономічну діяльність.

За будовою УКТЗЕД складається з 2 частин. Перша – це довідкова (загальні положення) і друга (головна) – це номенклатура експортно-імпорتنих товарів.

Довідкова частина включає зміст, вступ, основні Правила інтерпретації УКТЗЕД, одиниці виміру та обліку.

Об'єктом класифікації в УКТЗЕД є всі товари, що мають обіг у міжнародній торгівлі.

За структурою основна частина УКТЗЕД складається з двох блоків: ідентифікації (ідентифікаційний код) та назви. Блок ідентифікації має ієрархічну систему класифікації і містить вісім рівнів класифікації: розділ, група, підгрупа, позиція, співпозиція, підпозиція, категорія та підкатегорія. Для позначення розділів

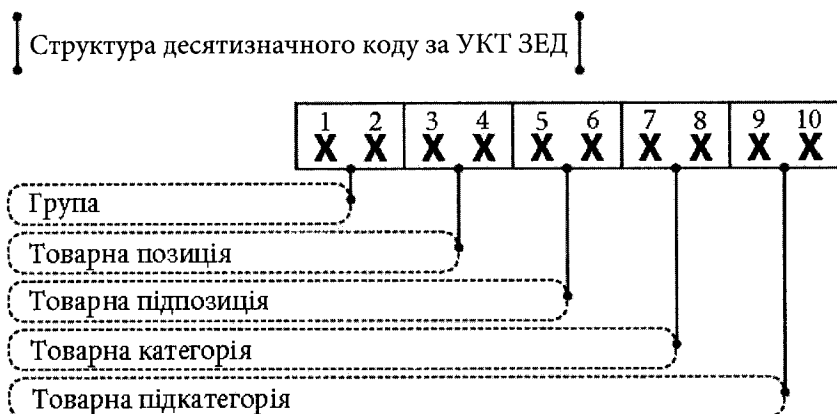

Рис. 11.1. Структура УКТЗЕД

та підгруп використовуються римські цифри, а для груп, позицій, підпозицій, категорій та підкатегорій – арабські.

Для співпозицій не передбачається цифрового коду, вони позначаються знаком дефіс «-», який ставиться перед їхньою назвою.

Кількість співпозицій та кількість дефісів перед ними залежить від повноти номенклатури однорідних груп товарів та рівня вкладу інформації. Рівень вкладу інформації обумовлює і кількість дефісів перед назвами підпозицій, категорій та підкатегорій.

Крім того кількість рівнів класифікації для різних товарів в УКТЗЕД різна. Щоб засвоїти поняття співпозиції розглянемо приклад:

Приклад 1: Дано код 2710 00 26 10.

Це V – розділ «Мінеральні продукти»

27 – група «Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки; бітумінозні речовини; воски мінеральні»

2710 - товарна позиція «Нафта або нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (мінералів), крім сирих; продукти, в іншому місці не зазначені, з вмістом 70 мас. % або більше нафти чи нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід (мінералів), причому ці нафтопродукти є основними складовими частинами продуктів; відпрацьовані нафтопродукти:»

(без кодів) співпозиція – нафта або нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (мінералів), крім сирих; продукти, в іншому місці не зазначені, з вмістом 70 мас. % або більше нафти чи нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід (мінералів), причому ці нафтопродукти є основними складовими частинами продуктів; крім відпрацьованих нафтопродуктів

2710 12 – товарна підпозиція: легкі дистилати

(без кодів) співпозиції

--- для інших цілей:

--- інші:

----- бензини моторні:

2710 12 31 00 – товарна категорія «----- бензини авіаційні»

Приклад 2: Суміш сухофруктів із яблук, груш, абрикос та айви класифікується за шістьма рівнями :

1 – розділ I без коду «Продукти рослинного походження»;

2 – група 8 (код 08) «Їстівні плоди, цедра цитрусових або шкірки баптанних культур»;

3 – товарна позиція (код 0813) «Плоди сушені, крім тих, що включені до товарних позицій 0801-0806; суміші горіхів або сушених плодів цієї групи:»

4 – товарна підпозиція (код 081350) – «- суміші горіхів або сушених плодів цієї групи:»;

5 – три співпозиції (без кодів)

- - суміші сушених плодів, крім плодів товарних позицій 0801-0806:

-- суміші, що складаються виключно із сушених горіхів товарних позицій 0801 і 0802:

-- інші суміші:

6 – в співпозиції: -- суміші сушених плодів, крім плодів товарних позицій 0801-0806:

співпозиція (без коду) --- без чорносливу;

7 – товарна категорія (код 0813 50 15 00) ---- «інші».

Приклад 3: Інертний газ гелій класифікується за шістьма рівнями:

1 – розділ VI (без коду) «Продукція хімічної і пов'язаних з нею галузей промисловості»

2 – група 28 (код 28) «Продукти неорганічної хімії, сполуки неорганічні або органічні дорогоцінних металів, радіоактивних елементів, рідкоземельних металів або ізотопів»

3 – товарна позиція (2804) «Водень, інертні гази та інші неметали»

4 – співпозиція (без коду) «- гази інертні»

5 – товарна підпозиція (код 280429) «- - інші»

6 – товарна категорія (код 2804291000) «- - - гелій»

Специфіка класифікації товарів на національному рівні в УКТЗЕД відображена у дев'ятому та десятому розрядах коду. Для встановлення єдиної структури розрядності цифрового коду класифікаційні угруповання, які у подальшому не деталізуються, доповнюються двома нулями «00» до десяти знаків. Доповнення будь-якого класифікаційного угруповання нулями не змінює класифікаційної назви. Однак нулями доповнюється лише ті коди, які на 7 та 8 розрядах мають дві значущі цифри.

Всього в УКТЗЕД товари класифікуються в 21 розділі і 97 групах. 77 група зарезервована на майбутнє.

Завдання 1. Вивчити особливості побудови УКТЗЕД. Накреслити схему побудови УКТЗЕД (аналогічно рис. 11.1). У звіті вказати призначення кожної частини.

Завдання 2. Визначити за скількома рівнями класифікуються наступні товари:

- срібло плаковане платиною, у напівобробленому вигляді, 750 проби;
- холодильники побутові компресійні, які містять менше 250 л;
- машини для виробництва напоїв;
- нові машини для офсетного друку для форматних аркушів більше 74x107 см;
- автомобілі, що вже використовувались, обладнані для мешкання людей, з робочим об'ємом циліндра – 2,500 см³;
- газові пістолети;
- вироби з коралів природних;
- устаткування для газування напоїв;
- економайзери (підігрівачі);
- реєстри і лічильники телефонних вивозів;
- серцеві стимулятори;
- оптичні тахеометри.

Результати завдання оформити за прикладами, викладеними на попередній сторінці.

Контрольні питання

1. Які основні нормативні документи визначають правові, економічні та організаційні основи митного контролю товарів?
2. Що таке мито?
3. Види і ставки мита?
4. В яких нормативних документах подається інформація, щодо особливості класифікації товарів за УКТЗЕД на національному рівні?
5. На базі чого розроблена УКТЗЕД?
6. Побудова УКТЗЕД.
7. Який вид кодування використовується в УКТЗЕД?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1994) від 15.04.1994.
2. Гребельник О.П. Митна справа : підруч. / О.П. Гребельник. – [4-е вид. оновл. та доп.]. – К. : Центр навч. л-ри, 2014. – 472 с.
3. Договір про зону вільної торгівлі від 18.10.2011.
4. Дубініна А.А. Митна справа : підручник / А.А. Дубініна, С.В. Сорокіна, О.І. Зельніченко. – К. : Центр навч. л-ри, 2010. – 320 с.
5. Енциклопедія історії України : Ла-Мі / Редкол.: В.А. Смолій та ін.; НАН України ; Інститут історії України. – К. : Наук, думка, 2009. – Т. 6. – 790 с.
6. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
7. Конвенція про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990).
8. Митний кодекс України // Голос України. – 2012. – № 73-74.
9. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) 1975.
10. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973.
11. Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів від 14.06.1983.
12. Пономарьова Н.В. Митно-тарифне регулювання : навч. посіб. / [Н.В. Пономарьова, Т.В. Столяр, О.В. Павленко та ін.]. – Харків: ХНАДУ, 2009. – 203 с.
13. Рішення про Правила визначення країни походження товарів від 30.11.2000.
14. Про зовнішньоекономічну діяльність : закон України від 16.04.91 № 959-ХІІ.
15. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту : закон України від 22.12.1998 № 331-ХІV.
16. Про захист прав споживачів : закон України від 12.05.1991 № 1023-ХІІ.

17. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25.06.1991 № 1264-XII.

18. Про карантин рослин : закон України від 30.06.1993 № 3348-XII.

19. Про ветеринарну медицину : закон України від 25.06.1992 № 2498-XII.

20. Про перевезення небезпечних вантажів : закон України від 06.04.2000 № 1644-III.

21. Про митну справу в Україні : закон України від 25.06.1991 № 1262-12.

22. Про Єдиний митний тариф : закон України від 05.02.1992 р. № 2097-XII.

23. Про Митний тариф України : закон України від 05.04.2001 № 2371-III.

24. Про внесення змін до Митного кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи : закон України від 04.07.13 № 405-VII.

25. Про внесення змін до Митного кодексу України : закон України від 10.04.2014 № 1201-VII.

26. Про Митний тариф України : закон України від 19.09.2013 № 584-VII.

27. Про альтернативні види палива : закон України від 21.05.2009 № 1391-VI.

28. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : закон України від 22.12.1998 № 330-XIV.

29. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну : закон України від 22.12.1998 № 332-XIV.

30. Про торгово-промислові палати в Україні : закон України від 02.12.1997 № 671/97-ВР.

31. Про прикордонний контроль : закон України від 05.11.2009 № 1710-VI.

32. Про державний кордон України : закон України від 04.11.1991 № 1777-XII.

33. Про Державну прикордонну службу України : закон України від 03.04.2003 № 661-IV.

34. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції : закон України від 17.07.1997 № 468/97-ВР.

35. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму : наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 № 657.

36. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 651.

37. Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення : наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012 № 599.

38. Про затвердження форми Акта, про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 636.

39. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 631.

40. Про затвердження Порядку заповнення митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності : наказ Міністерства фінансів України від 28.05.2012 № 614.

41. Про затвердження форми рішення про коригування митної вартості товарів, Правил заповнення рішення про коригування митної вартості товарів та Переліку додаткових складових до ціни договору : наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012 № 598.

42. Про перейменування деяких територіальних органів ДФС : наказ Державної фіскальної служби України від 25.01.2017 № 39.

43. Про затвердження Порядку взаємодії структурних підрозділів та територіальних органів Державної фіскальної служби України із Спеціалізованою лабораторією з питань експертизи та досліджень ДФС під час проведення досліджень (аналізів, експертиз), Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (експертизи), форм акта про взяття проб (зраз-

ків) товарів та висновку : наказ Міністерства фінансів України від 02.12.2016 № 1058.

44. Про затвердження Переліку відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій, і Порядку їх ведення : наказ Міністерства фінансів України від 29.05.2012 № 623.

45. Про затвердження Порядку роботи відділу митних платежів, підрозділу митного оформлення митного органу та митного поста при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 650.

46. Про затвердження Порядку створення зон митного контролю : наказ Міністерства фінансів України від 22.05.2012 № 583.

47. Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності : наказ ДФС України від 09.06.15 № 401.

48. Про внесення змін до Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності : наказ ДФС України від 11.01.2019 № 20.

49. Про затвердження Порядку верифікації сертифікатів про походження товарів з України : постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2002 № 1861.

50. Деякі питання здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України : постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 № 1030.

51. Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України : постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 № 1031.

52. Про затвердження Порядку митного оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України та підлягають обов'язковій сертифікації в Україні, і визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.2008 № 446.

53. Про затвердження форми митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний

кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 431.

54.Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 428.

55.Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 451.

56.Про затвердження Порядку визначення митної вартості товарів та інших предметів у разі переміщення їх через митний кордон України : постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.1998 р. № 1598.

57.Про утворення Державної фіскальної служби : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 160.

58.Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України : постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1200.

59.Про визнання торгово-промислової палати уповноваженим органом з видачі сертифікатів походження товарів : постанова Кабінету Міністрів України від № 255 від 25.02.03.

60.Деякі питання проведення заходів офіційного контролю товарів, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) : постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.2018 № 960-2018-п.

61.Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 450.

62.Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів : указ Президента України від 17.05.2002 № 466/2002.

63.Про утворення Державного митного комітету України : указ Президента України від 11.12.1991 № 1/91.

64. Про заходи щодо забезпечення контролю за переміщенням транзитом товарів через територію України : указ Президента України від 14.07.1995 № 614/95.

65. Про Державну митну службу України : указ Президента України від 29.11. 1996 № 1145.

66. Про внесення змін і доповнень до Указу Президента України від 29 листопада 1996 року : указ Президента України від 23.03.1998 № 1145.

67. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах Указ Президента України : указ Президента України від 04.07.2002 № 616/2002.

68. Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів від 15.04.1994 р.

69. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 10.11.1994 р.

70. Угода про технічні бар'єри в торгівлі від 15.04.1994 р.

71. Угода про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі від 15.04.1994.

72. Угода про Правила визначення країни походження товарів у Співдружності Незалежних Держав від 20.11.2009.

73. Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ від 24.06.2010.

74. Угода про створення зони вільної торгівлі від 15.04.1994.

75. Офіційний сайт компанії АРЕС. – Режим доступу : <http://ares.ua/uk/codesearch>

76. Офіційний сайт компанії Консалтинг ВЕД сервіс. – Режим доступу : <http://consult-ved.com.ua/inform/uktzd>

77. Офіційний сайт ООО «НПО «Поверхность МД». – Режим доступу : <https://www.mdoffice.com.ua/ua/aMDOTNVD2014.GetTNVUA>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Митна декларація або **вантажна митна декларація** (англ. cargo declaration), скорочено МД, ВМД – є основним документом, за допомогою якого здійснюється декларування (заявлення) митному органу відомостей про товари, що є предметом зовнішньоекономічної угоди.

В Україні форма й порядок використання митної декларації затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 г. №450 «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій».

Згідно Митного кодексу України: митна декларація – письмова заява встановленої форми, яка подається митному органу на паперовому носії або як електронний документ (електронна митна декларація) і містить відомості про товари й транспортних засобах, які переміщуються через митний кордон України, митний режим, в який вони заявляються, а також іншу інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування й сплати податків, зборів та інших платежів.

Митна декларація складається митним брокером або декларантом з допомогою відповідного програмного забезпечення, разом з МД для митного оформлення надається її електронна копія. Порядок заповнення митної декларації, а також особливостей тих чи інших її граф, в залежності від обраного митного режиму, регламентується наказом Міністерства фінансів України.

Один екземпляр МД призначено для декларування однієї партії товару. Заповнення митної декларації проводиться на партію товарів, загальна вартість якої перевищує еквівалент 100 євро. При декларуванні підакцизних товарів, товарів, що підлягають експортному контролю, товарів, що поміщуються в режим митного складу, а також у деяких інших випадках МД заповнюється незалежно від вартості таких товарів.

Бланк ВМД являє собою зброшурований на 4 листах документ форми МД-2 (основний аркуш) та МД-3 (додатковий аркуш).

ПРИЗНАЧЕННЯ АРКУШІВ МИТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ:

1-й екземпляр – залишається з пакетом документів у відділі митного оформлення;

2-й екземпляр – передається у відділ статистики митного органу;

3-й екземпляр призначений для відправника товару;

4-й екземпляр (заповнюється при експорті) слідує з вантажем як товаросупровідний документ і призначений для митних органів у пункті пропуску.

При електронному декларуванні вантажів бланки митних декларацій не використовуються.

Єдиний адміністративний документ форми МД-2 (Липиловий бік)

Продовження додатка 1

УКРАЇНА		(форма МД-2)		А МИТНИЙ ОРГАН ВІДПРАВЛЕННЯ/ЕКСПОРТУПРИЗНАЧЕННЯ							
1	6	2 Відправник/Експортер		1 ДЕКЛАРАЦІЯ							
		3 Форми		4 Видв. сліщ.							
		5 Всього т-т		6 Всього місць		7 Державний номер					
		8 Одержувач		9 Особа, відповідальна за фінансове врегулювання							
		14 Декларанти/Представник		10 Країна перш. призи / ост. вів		11 Торг. країна/ Країна вироб.		12 Відомості про вартість		13 ЄСП	
		15 Країна відправлення/експорту		16 Країна походження		17 Країна призначення		15 Код кр. вив./експ.		17 Код транн. признач.	
		18 Ідентифікація і країна реєстрації трансп. засобу при відправленні/прибутті		19 Кант.		20 Умови поставок					
		21 Ідентифікація і країна реєстрації зтяжного транспортного засобу на кордоні		22 Валюта та загальна сума за разумом		23 Курс валют		24 Характер угоди			
		25 Вид транспорту на кордоні		26 Вид транспорту в межах транн.		27 Місце навантаження/розвантаження		28 Фінансові та банківські відомості			
		29 Митний орган виводу/в'їзду		30 Місце походження товарів		32 Товар		33 Код товару			
31 Вантажні місця та опис товарів		Маркування та кількість - Номери контейнерів - Кількість та розповсюдальні особливості				34 Код транн. походж.		35 Вага бруцто (кг)		36 Преференц.	
						37 П Р О Ц Е Д У Р А		38 Вага нетто (кг)		39 Клас	
						40 Загальна декларація/Попередній документ					
				41 Додаткові одиниці виміру		42 Ціна товару		43 Код МВВ			

Продовження додатка 1

44 Додаткова інформація / Подати документи / Сертифікати і дозволи					Код ДІ	45 Коригувальні	
					46 Статистика в артілі		
47 Накрашування платежів	Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП	48 Відстрочена платежі	
						49 Реквізити складу	
В ПОДРОБИЦІ РОЗРАХУНКІВ							
		Усього:					
50 Принципал		N		Підпис:		С МІТНИЙ ОРГАН ВІДПРАВЛЕННЯ	
51 Перебачувані митні органи (ї країна) транзиту	представлений						
	Місце і дата:						
52 Гарантія не дійсна для					Код	53 Митний орган (ї країна) призначення	
D/D ВІДПІСЬ МІТНОГО ОРГАНУ ВІДПРАВЛЕННЯ/ПРИЗНАЧЕННЯ				Печатка:		54 Місце і дата:	
Результат:						Підпис і проміще декларанта/представника:	
Накладена пломба:		Номер:					
Тип:							
Строк доставки (дата):							
Підпис:							

Інформаційний аркуш до МД

ІНФОРМАЦІЙНИЙ АРКУШ ДО МД

№ _____

(довідковий номер МД)

I. Дата й час отримання МД від декларанта
або уповноваженої ним особи _____ год. ____ хв.

(дата)

На виконання митних формальностей
за МД призначено _____

(посада, прізвище, ініціали посадової особи ПМО)

Посадова особа ПМО _____
(посада, прізвище, ініціали, підпис посадової особи ПМО,
яка прийняла паперовий примірник МД)

Реєстраційний номер МД _____ / _____ / _____
(вноситься посадовою особою ПМО, призначеною на
виконання митних формальностей)

Виконання митних формальностей
за МД передано _____
(посада, прізвище, ініціали посадової особи ПМО)

Керівник ПМО _____
(посада, прізвище, ініціали, підпис керівника ПМО або особи,
яка виконує його обов'язки)

II. МД, комплект документів отримав _____ / _____
(дата) (час)

(прізвище, ініціали, підпис декларанта або уповноваженої ним особи)

лінія відрізу

III. Відривний талон Інформаційного аркуша до МД № _____
(довідковий номер МД)

Декларант або уповноважена
ним особа _____
(прізвище, ініціали, підпис)

Час отримання МД від декларанта або уповноваженої ним особи _____ год. ____ хв.

Посадова особа ПМО _____
(посада, прізвище, ініціали, підпис посадової особи ПМО,
яка прийняла паперовий примірник МД)

Місце штампа
„Під митним
контролем“

Продовження додатка 2

Зворотний бік Інформаційного аркуша до МД

Зворотний бік Інформаційного аркуша до МД № _____
(довідковий номер МД)

IV. Перелік документів, зазначених у графі 44 МД, які необхідно надати

Код документа	Дата / час вимоги надання документа	П.І.Б / підпис посадової особи	Інформація про ознайомлення декларанта або уповноваженої ним особи

V. Додаткові документи, відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару, які необхідно надати

Документ чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару, які необхідно надати	Митна формальність*	Дата / час П.І.Б / підпис посадової особи	Інформація про ознайомлення декларанта або уповноваженої ним особи

- Зазначається назва митної формальності, під час здійснення якої встановлено вимогу надати додаткові документи чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару.

Наукове видання

**Тіхосова Ганна Анатоліївна
Вербицький Олександр Миколайович
Калінський Євген Олександрович**

**МИТНИЙ КОНТРОЛЬ
ТА ЕКСПЕРТИЗА ТОВАРІВ**

Навчальний посібник

Українською мовою

Верстка – М. А. Єфимова

Підписано до друку 30.04.2018 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Droid Serif. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 13,39. Тираж 300. Замовлення № 1203-108.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво та друк: «ОЛДІ-ПЛЮС»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а
Тел.: +38 (0552) 399-580, +38 (098) 559-45-45,
+38 (095) 559-45-45, +38 (093) 559-45-45
E-mail: office@oldiplus.com
Свід. ДК № 6532 від 13.12.2018 р.

Тіхосова Ганна Анатоліївна

Доктор технічних наук, професор кафедри товарознавства, стандартизації та сертифікації Херсонського національного технічного університету.

Вербицький Олександр Миколайович

Кандидат технічних наук, доцент кафедри товарознавства, стандартизації та сертифікації Херсонського національного технічного університету.

Калінський Євген Олександрович

Кандидат технічних наук, доцент кафедри товарознавства, стандартизації та сертифікації Херсонського національного технічного університету.

ISBN 978-966-289-260-4

9 789662 892604

